

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

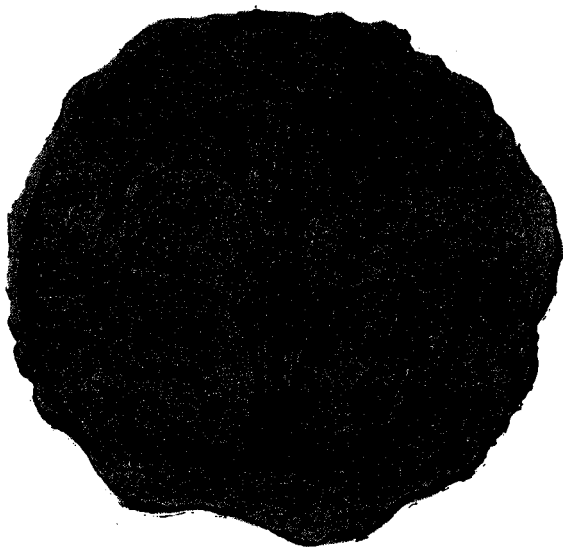
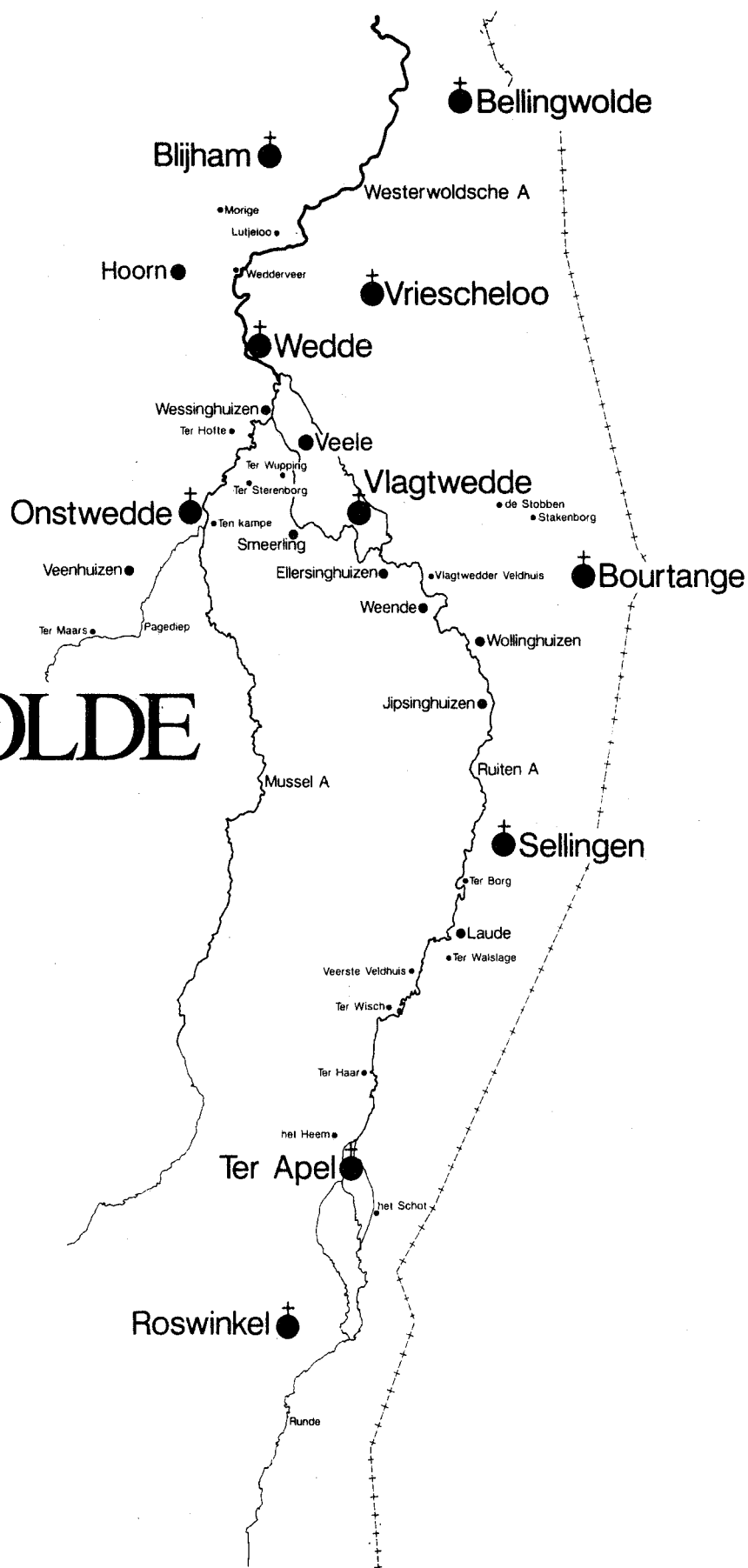
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

WESTERWOLDE

JAARGANG 12 No. 1

MAART 1991

REDACTIE: S.H. ACHTEROP
E.G. SCHRAGE
ing. C.J. WEGMAN, eindredacteur
Acacialaan 27
7642 TW Wierden
tel. 05496 - 72437

TEKENWERK: R.M.A. WEGMAN

SECRETARIAAT: Mevr. G.P I. HISKES - KNIGGE
■ lidmaatschap M. Hardenbergstraat 3
■ abonnementen 9643 LD Wildervank
■ administratie tel. 05987 - 13095
■ archief

PENNINGMEESTER: G. KAMIES
Postkade 51
9503 AJ Stadskanaal
tel. 05990 - 17272
postgironummer van de vereniging: 4442401

BANK: RABO-bank Stadskanaal
■ rekeningno. 3586.06.063 ten name van de Vereniging
voor Genealogie en Historie Westerwolde;
■ postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP: ■ entree éénmalig f 10,--;
■ contributie f 32,50 per jaar (inclusief tijdschrift
uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten
- bij toezending per post worden de portokosten af-
zonderlijk in rekening gebracht;
■ donateurschap f. 25,-- per jaar (inclusief tijd-
schrift) exclusief portokosten.

INHOUD:

dr. H. Gras	BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE	blz.	3
G. Lutters en P. E. Dinkla	GENEALOGIE LUTTER	blz.	4
C.J. Wegman	DE VLAGTWEDDER SMEDERIJ	blz.	15
J.P. de Groot	HUISMERKEN	blz.	20
C.J. Wegman en K.Kuper	DEI HEBELTJE TOCH!	blz.	29
	TIJDSCHRIFTEN	blz.	30
	VRAGEN EN ANTWOORDEN	blz.	31
	CORRECTIES EN AANVULLINGEN	blz.	31
	MUTATIES IN DE LEDENLIJST	blz.	32

VAN DE REDACTIE

Het verheugt ons bijzonder dat we momenteel redelijk zijn voorzien van kopij. Deze kopij betreft echter voornamelijk genealogie en, om niet al te eenzijdig te worden, zagen wij graag wat meer inzendingen op historisch gebied en dan vooral uit de tijd tussen, laten we zeggen 1815 en 1945. Het is daarom dat we een beroep doen op onze leden om eens in hun geheugen of in oude papieren te zoeken naar vermeldenswaardige zaken. En we zijn ervan overtuigd dat er nog veel interessante zaken onder de mensen zijn zoals we hebben ervaren van wijlen de heer R. Kraai en van onze zeer gewaardeerde informant uit Veele, waar bijzonder aardige gegevens aan het licht zijn gekomen, die al gedeeltelijk door ons zijn gepubliceerd.

Zoals u ziet hebben wij ons tijdschrift in een nieuw jasje gestoken. Het oude ontwerp heeft 11 jaar dienst gedaan en wij waren door de voorraad heen. Gekozen is nu voor een uitvoering in twee kleuren, ook al omdat het zegel van Westerwolde (uit 1316) was gedrukt in groene was. Daarnaast is wat geëxperimenteerd met een ander lettertype. Wij vertrouwen erop dat de nieuwe uitvoering u bevallen zal.

*****

COMPUTERS EN GENEALOGIE

Binnen de Nederlandse Genealogische Vereniging, de grootste genealogische vereniging in ons land met ca. 8500 leden, is sedert 1983 werkzaam een computerdienst. Deze dienst ontwikkelde een computerprogramma speciaal voor genealogen: GensData/D87. Inmiddels is een geheel nieuwe versie van dit programma "GensData/D90" gereed gekomen, waarover wij op 12 december j.l. een rondschrijven ontvingen. Met deze programmatuur is het niet alleen mogelijk om alle, voor genealogen van belang zijnde gegevens op te slaan maar vooral ook om deze op eenvoudige en snelle wijze weer terug te zoeken. Daarnaast zijn programma's ontwikkeld met een meer specialistisch karakter. Belangstellenden kunnen abonnee worden op het tweemaandelijks tijdschrift GENS DATA voor f 17,50 per jaar. Het programma GensData/D90 kan voor f 35,-- worden besteld bij: COMPUTERDIENST NGV, Postbus 487, 3720 AL Bilthoven.

BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE

Samenvatting van de inleiding door dr. H. Gras ter ledenvergadering op 15 december 1990.

Bronnen voor de geschiedenis van Westerwolde kunnen zijn: overheden, autoriteiten, kerken, kloosters, families en personen.

Bovengenoemde bronnen worden bewaard in:

1. de provincie Groningen: het Rijksarchief in Groningen, de archieven van de gemeenten Groningen - Beerta - Bellingwedde - Winschoten - Vlagtwedde en Stadskanaal alsmede dat van het waterschap Reiderzijlvest;
2. de provincie Drente: het Rijksarchief in Drente en de archieven van de gemeente Emmen en van het waterschap de Veenmarken;
3. het Algemeen Rijksarchief in Den Haag, de Rijksarchieven In Friesland en Overijssel en het archief van de gemeente Amsterdam;
4. Duitsland: de Staatsarchieven in Aurich, Munster, Osnabriick en Di sseldorf alsmede de Bisschoppelijke archieven van Munster en Osnabriick;
5. België: het Algemeen Rijksarchief te Brussel;
6. Frankrijk: de Archives Nationales te Parijs;
7. musea en instellingen in de regio zoals: het Streekmuseum te Bellingwolde - de Stichting Oud Wedde - het Streekhistorisch Centrum te Stadskanaal en de Herinrichting Oost-Groningen en de Groninger-Drentse Veenkoloniën.

Ter verduidelijking van dit korte overzicht het volgende.

- a. Voor de periode tot 1300: van belang zijn de kloosters te Corvey en Werden wegens hun grondbezit en het bisdom Osnabruck, waartoe Westerwolde toen kerkelijk behoorde. Oorkondenboeken reiken tot ongeveer 1500. De opbrengst aan gegevens over Westerwolde is echter niet groot.
- b. Voor de periode van 1300 tot 1600:
  - het bisdom Munster (heerschappij in wereldlijke zin);
  - de familie Addinga, in verband waarmee ook de familie Lewe;
  - het archief van het klooster Ter Apel (Gemeentearchief van Groningen);
  - de Gelderse Hertogen (in de 16e eeuw);
  - Karel V en Philips II (Algemeen Rijksarchief te Brussel);
  - de familie Aremberg (beleend met Westerwolde).
- c. Voor de periode van 1600 tot 1800:

Vanaf 1594 (Westerwolde Generaliteitsland) bevatten archieven van de Raad van State en dat van de Staten-Generaal (beide in Algemeen Rijksarchief) stukken over Westerwolde. De inleider wijst op het belang van "Verbalen der Commissie tot inspectie van de vestingen en schansen in Wedde en Westewoldingerland" (Raad van State 1627 - 1794).

Tengevolge van grenskwesties en oorlogen zijn belangrijk: de archieven in Aurich, Osnabri ck, Munster en het Rijksarchief in Drente.
- d. Vanaf 1795 (Franse tijd) gegevens in de "Archives Nationales" te Parijs.
- e. Voor de 19e en 20e eeuw zijn interessant:
  - de verslagen door Gedeputeerde Staten, sinds 1816;
  - de rapporten van de gouverneurs der provincie, sinds 1821;
  - de gemeenteverslagen. sinds 1851;
  - het archief van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (Gemeentearchief van Amsterdam) over de departementen in Westerwolde;

Ten slotte zijn nog van belang de particuliere verzamelingen van stukken, aangelegd door o.m.:

- J.S.G. Koning (periode 1455 - 1860; in het Rijksarchief Groningen);
- de familie Hesse (periode 1633 -1941; in het Rijksarchief Groningen);
- Kindlinger (in het Staatsarchief te Munster).

E.G. Schrage

GENEALOGIE LUTTER

door G. LUTTERS en P.E. DINKLA¹

De stamvader van de Westerwolder tak van deze familie is geboortig van Denekamp, waar men tot op de dag van vandaag nog Lutters aantreft als smid. Zij voeren echter de naam Lutters. Dit zware beroep wordt in Denekamp al minstens 300 jaar door deze familie uitgeoefend.

De oorsprong van de naam Lutter zou kunnen wijzen in de richting van het plaatsje De Lutte in de gemeente Losser.

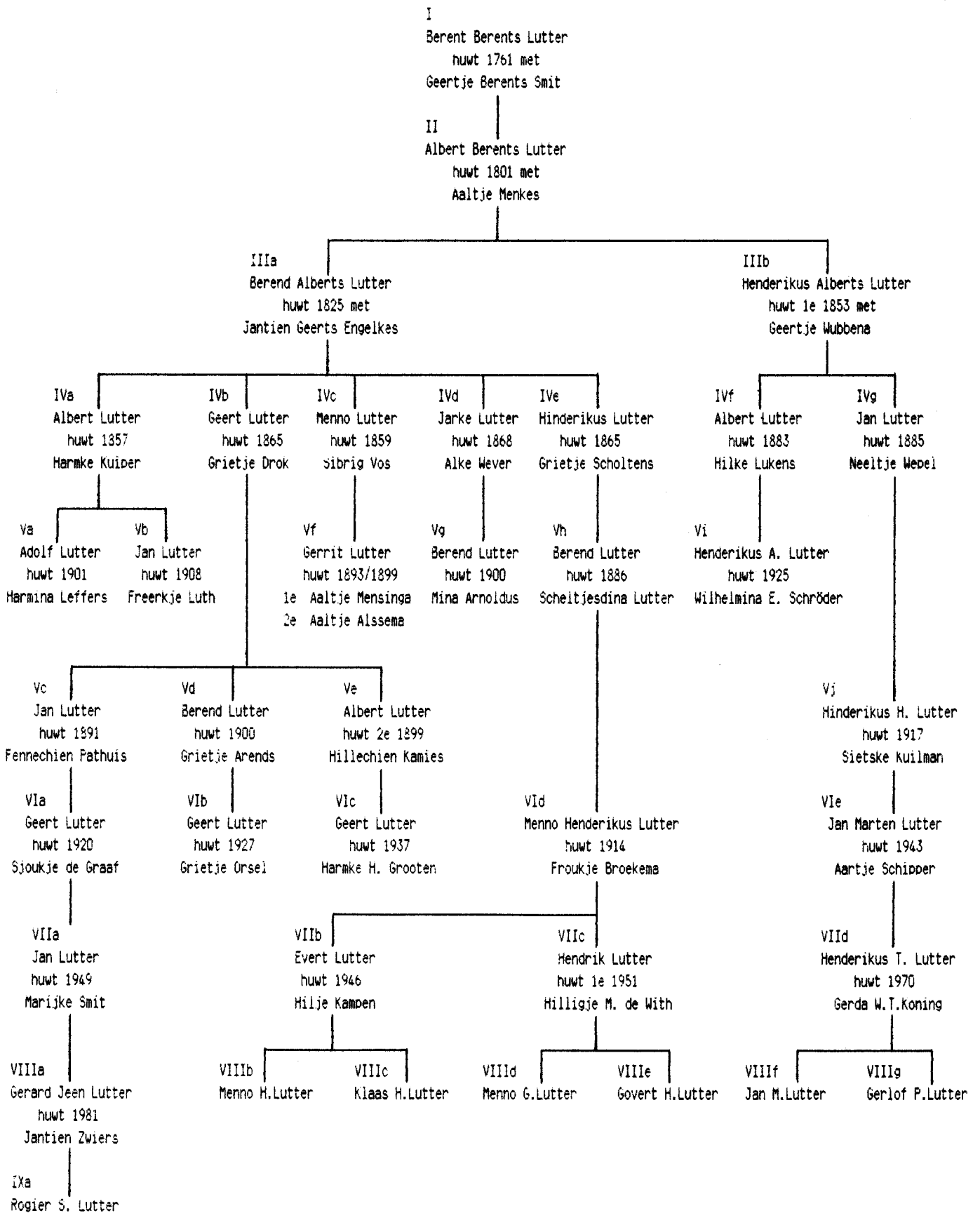
Op 27- 5-1734 huwen in Denekamp: Berent Berents Lutters met Zwenne Morsink j.d. uit Esche. Hun eerste kind wordt aldaar gedoopt op 15- 3-1735 met de naam Berend. Vreemd genoeg vertrekt deze oudste zoon (en in feite opvolger voor de smederij van zijn vader) naar Groningen. Het meest waarschijnlijke is dat hij als soldaat in Groningen is gekomen, daar de schoolmeester Albert Berents heeft ontmoet en door hem in contact is gekomen met diens zuster Geertje Berents. Hij trouwt met haar in Groningen op 19-11-1761. Zij is de jongste dochter van de Vlagtwedder smid Berend Berends en Jacobien Alberts Suimering. Haar enige broer Albert was waarschijnlijk niet sterk genoeg om smid te worden en werd daarom - zoals wel meer in die tijd - schoolmeester. Verder was er nog een dochter Albertien, die bij het huwelijk van Geertien al 41 jaar oud en nog steeds ongehuwd was. De Vlagtwedder smid zat dus zonder opvolger en dat zal de reden zijn dat de Denekamper Berent Lutter in het bedrijf van zijn schoonvader is getrokken.

De oude smederij te Vlagtwedde anno 1991, staande op het perceel Schoolstraat 31. momenteel in gebruik als garage. Deze smederij werd samen met het woonhuis in 1910 gebouwd.

1) De schrijvers zijn woonachtig resp. in Denekamp en Blaricum

SCHEMA GENEALOGIE LUTTER

I BERENT BERENTS LUTTER, ged. Denekamp 15- 3-1735, ovl. Vlagtwedde 2- 2-1814, huwt Groningen 19-11-1761 met Geertje Berents Smit, ged. te Vlagtwedde 6- 6-1738, ovl. Vlagtwedde 29- 9-1816, d.v. Berent Berents Smit x Jacobien Alberts Suimering.

kinderen uit dit huwelijk: ged. te Vlagtwedde

1. Japijn, ged. 15- 1-1763
2. Berent, ged. 18-11-1764, ovl. te Vlagtwedde 8- 5-1823, huwt Vlagtwedde 15- 5-1812 met Geertje Jans Eelsing, ged. Onstwedde 26- 4-1772, ovl. Smeerling 2-11-1845, d.v. Jan Boeles Eelsing x Trijntje Ceelis
3. Swaantje, ged. 30- 8-1767, ovl. vóór 12- 8-1770;
4. Swaantje, ged. 12- 8-1770, ovl. vóór 1- 3-1772;
5. Swaantje, ged. 1- 3-1772;
6. Albert, ged. 14- 1-1776 _____ volgt II
7. Aafien, ged. 28-11-1779;

II ALBERT BERENTS LUTTER, ged. Vlagtwedde 14- 1-1776, smid te Vlagtwedde, ovl. Vlagtwedde 30- 4-1858, huwt Vlagtwedde 31- 5-1801 met Aaltje Menkes Oosten, geb./ged. Eexta 3/11- 1-1778, ovl. Vlagtwedde 10- 8-1836, d.v. Mencke Jans Oosten x Willemtje Henricus.

kinderen uit dit huwelijk: geb. en ged. Vlagtwedde

1. Berend, ged. 3- 6-1802 _____ volgt IIIa
2. Willemtje, ged. 28-10-1804, ovl. te Vlagtwedde 6- 5-1879, huwt Vlagtwedde 12- 1-1825 met Hiske Geerts Engelkes, ged. Vlagtwedde in 1799, schoenmaker te Vlagtwedde, ovl. Vlagtwedde 14-5-1857, z.v. Geert Hiskes Engelkes x Zwaantje Jarkes Teding;
3. Menke, geb./ged. 8/16-8-1807, ovl. Vlagtwedde 8- 1-1811;
4. Geertje, geb. 15-11-1811, huwt te Vlagtwedde 12- 1-1837 met Reinder Wolberts Visscher, ged. Middelstum 8- 5-1806, commies bij de belastingen, ovl. 29-10-1888, z.v. de schoolmeester Wolbert Reinders Visscher x Trijntje Tessemaker;
5. Menke, geb. 19- 1-1815, ijzersmid te Vlagtwedde, ovl. aldaar 2-11-1854, huwt te Vlagtwedde 3- 5-1845 met Dina Harms Moorlach, geb. Veele 10- 1-1816, ovl. Vlagtwedde 24- 2-1846 (in het kraambd), d.v. Harm Jans Moorlach x Gijssel Jans. Uit dit huwelijk een doodgeboren kind op 21- 2-1846 te Vlagtwedde;
6. Henderikus, geb. 9- 7-1818 _____ volgt IIIb
7. Berend, geb. 16-10-1825, ongehuwd, ovl. Vlagtwedde 5- 3-1853

IIIa BEREND ALBERTS LUTTER, ged. Vlagtwedde, 3-6-1802, smid te Onstwedde ovl. Onstwedde, 27- 7-1877, huwt Vlagtwedde 28- 5-1825 met Jantien Geerts Engelkes, ged. Vlagtwedde 28- 6-1804, ovl. aldaar 14-12-1896, d.v. Geert Hiskes Engelkes x Zwaantje Jarkes Teding.

kinderen uit dit huwelijk: le geb. Vlagtwedde, overigen Onstwedde

1. Albert, geb. 30- 8-1825 _____ volgt IVa
2. Zwaantje, geb. 8- 2-1828. ovl. Onstwedde 21- 5-1851, huwt te Onstwedde 26- 4-1850 met Tjabbe Hiskes Raveling, geb. Onstwedde 13-11-1821, ovl. Onstwedde 1- 6-1903, z.v. Hiske Tjebbes Raveling x Roelfien Wessels;
3. Geert, geb. 12-10-1830 _____ volgt IVb
4. Menno, geb. 15- 5-1833 _____ volgt IVc
5. Aaltje, geb. 1- 4-1836, ov. Onstwedde 7- 5-1838;
6. Jarke, geb. 3- 2-1839 _____ volgt IVd
7. Hinderikus, geb. 21-11-1841 _____ volgt IVe

8. Aaltje, geb. 24- 9-1844, ov1. Gasselte 24- 1-1922, huwt te Gasselte 25- 4-1891 met Hindrik Schreuder, geb. 27- 7-1839, ov1. Gasselte 13- 6-1922, z.v. Jan Hindrik Schreuder x Grietje Hendriks Katrol;
9. Jantje, geb. 14- 2-1848, verdere gegevens onbekend.

IIIb HENDERIKUS ALBERTS LUTTER, geb. Vlagtwedde 9- 7-1818, arbeider koopman. ov1. Vlagtwedde 6- 1-1875, huwt le Vlagtwedde 9- 5-1853 met Geertje Wubbena, geb. Oude Pekela 12- 5-1830, ov1. Vlagtwedde 28- 4-1858, d.v. Jan Geerts Wubbena x Frouke Willems Dijkhuis, huwt 2e Vlagtwedde 23- 5-1859 met Jantien Engelkes, geb. Vlagtwedde 8- 2-1825, ov1. aldaar 13-12-1868, d.v. de schoenmaker Hinderijkes Hinderks Engelkes, huwt 3e Vlagtwedde 29- 4-1871 met Anna Middendorp, geb. Vlagtwedde 5- 1-1836, ov1. aldaar 31- 1-1911, d.v. Margina Cornelia Middendorp.

kinderen uit le huwelijk: le geb. Bourtange, overigen Vlagtwedde

1. Albert, geb. 31- 5-1854_____ volgt IVf
2. Frouwke, geb. 8- 6-1856, ov1. Vlagtwedde 23- 4-1862;
3. Jan, geb. 28- 4-1858_____ volgt IVg

kinderen uit 2e huwelijk: geb. te Vlagtwedde

4. Hinderikus, geb. 4- 4-1860, ov1. Vlagtwedde 29-12-1865;
5. Aaltje, geb. 26- 4-1862, huwt Vlagtwedde 29-9-1894 met Egbert Mulder, geb. Winschoten 23-10-1856, onderwijzer z.v. Egbert Nantkes Mulder x Wesselina Fennema;
6. Alke, geb. 2- 8-1864, ov1. Vlagtwedde 5- 9-1865;

kind uit 3e huwelijk: geb. te Vlagtwedde

- 7 Hinderika, geb. 27- 3-1873, ov1. Bourtange 26- 8-1902, huwt te Vlagtwedde 11- 8-1900 met Harm Timmer, geb. Bourtange 17-9-1874, landbouwer, ov1. Bourtange 21-4-1902, z.v. Roelf Timmer x Albertje Teijen.

IVa ALBERT LUTTER, geb. Vlagtwedde 30- 8-1825, smid te Vlagtwedde, ov1. Vlagtwedde 27- 3-1908, huwt Onstwedde 25- 4-1857 met Harmke Kuiper, geb. Ter Apel 14- 3-1827, ov1. Vlagtwedde 27-12-1890, d.v. Adolf Harms Kuiper x Leentje Scholtens.

kinderen uit dit huwelijk: le geb. Onstwedde, overigen Vlagtwedde

1. Leentje, geb. 1- 4-1858, ov1. Vlagtwedde 28- 3-1865;
2. Berend. geb. 27- 9-1860, ov1. Vlagtwedde 7- 2-1880;
3. Adolf, geb. 14- 6-1863_____ volgt Va
4. Leentje, geb. 4- 7-1865, ov1. Sellingen 14-12-1936, huwt te Vlagtwedde 10- 5-1895 met Wubbe Smit, geb. Vlagtwedde 15-12-1849, ov1. Vlagtwedde 17- 5-1911, z.v. Albert Hindriks Smit x Geertruida Scholtens Besseling;
5. Jan, geb. 1- 1-1869_____ volgt Vb

IVb GEERT LUTTER, geb. Onstwedde 12-10-1830, koopman te Onstwedde, ov1. 26- 3-1889, huwt le Onstwedde 22- 4-1865 met Grietje Drok, geb. Onstwedde 25- 4-1843. ov1. aldaar 17-12-1879, d.v. Jan Drok x Zwaantje Wakker, huwt 2e Onstwedde 6- 3-1880 met Fennechien Wever, geb. Onstwedde 10- 3-1837, d.v. Jan Berends Wever x Engeltje Engels Kruize.

kinderen uit het le huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Jan, geb. 16-11-1865_____ volgt Vc
2. Zwaantje, geb. 12- 8-1868, ov1. Kopstukken (Onstwedde) 19- 4-1939, huwt Onstwedde 18- 7-1891 met Berend Scheper, geb. Mussel 28- 9-1863, boerenknecht, z.v. Berent Steffens Scheper x Wendelke Jans Reints.

3. Berend, geb. 19- 5-1871_____ volgt Vd
4. dood geb. kind op 29- 4-1873;
5. Albert, geb. 15- 5-1875_____ volgt Ve

IVc MENNO LUTTER, geb. Onstwedde 15- 5-1833, stuurman op het galjootschip "Johanna", verongelukt op zee tussen Riga en Delfzijl omstreeks 4- 9-1883, huwt Appingedam 2- 3-1859 met Sibbrig Gerrits Vos, geb. te Appingedam 18-3-1840, ovl. Groningen 13-9-1896, d.v. Gerrit Arends Vos x Bouwke Jochems Hoekstra.

kinderen uit dit huwelijk: 5 en 6 geb. Slochteren; rest Appingedam

1. Gerrit, geb. 26- 9-1859, .ovl. Appingedam 28-11-1859;
2. Bouwke, geb. 30- 5-1861, ovl. Groningen 24- 5-1928, huwt te Groningen 13-12-1889 met Arie Frederik Robberson, geb. Groningen 19-7-1861, z.v. Arie Marten Robinson x Jacomina Venhuizen;
3. Scheltjesdina, geb. 30- 9-1865, ovl. Groningen 7- 6-1889, huwt Groningen 13- 5-1886 met Berend Lutter (zie Vh);
4. Gerrit, geb. 15- 9-1867_____ volgt Vf
5. Jantje, geb. 30-10-1869, huwt te Groningen 21- 5-1893 met Willem Draaisma, geb. Franeker 1-6-1869, z.v. Thomas Draaisma x Geertruida Bergman;
6. Arent Tonko, geb.21-8-1873 (Schildwolde), ovl. te Appingedam 11-4-1881;
7. Hillechien, geb. 27- 8-1876, ovl. Appingedam 6-11-1876;
8. Hillechien, geb. 7-11-1877, ovl. Groningen 8- 8-1952, huwt aldaar 5- 6-1898 met Jan Oostmeier, geb. te Groningen 14- 6-1876, smid, ovl. Groningen 17- 6-1921, z.v. Johan Adolf Oostmeier x Berendina Ader;
9. Menno Berend, geb. 4-10-1880, ovl. Appingedam 18-10-1883;
10. Arent Tonko Menno, geb. 28- 8-1883 verdere gegevens onbekend

IVd JARKE LUTTER, geb. Onstwedde 3- 2-1839, smid, ovl. Sellingen 17- 3-1915 huwt Onstwedde 25- 4-1868 met Alke Wever, geb. Onstwedde 19- 9-1836 ovl.15-11-1918, d.v. Berend Geerts Wever x Harmanna Meemes Folkers kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Berend, geb. 13- 5-1869_____ volgt Vg
2. dood geb. kind op 8-12-1870;

IVe HINDERIKUS LUTTER, geb. Onstwedde 21-11-1841, ovl. Groningen 6- 1-1882, huwt Onstwedde 19- 1-1865 met Grietje Scholtens, geb. Warffum 17-5 1837, ovl. Groningen 11- 1-1892, d.v. Kornelis Scholtens x Grietje van der Werf.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Berend, geb. 21- 6-1865_____ volgt Vh

IVf ALBERT LUTTER, geb. Bourtange 31- 5-1854, koopman, ovl. Vlagtwedde 9- 2-1923, huwt Vlagtwedde 28- 4-1883 met Hilke Lukens, geb. Bellingwolde 29- 9-1855, ovl. Vlagtwedde 24- 2-1933, d.v. Luken Bareids Lukens x Ellechiena Johanna Gelling.

kinderen uit dit huwelijk: 1e geb. Bourtange; overigen Vlagtwedde

1. Ellegina Johanna, geb. 3- 2-1884, ovl. Vlagtwedde 20- 6-1968, huwt Vlagtwedde 13-11-1909 met Jan Johan Wolters, geb. Vlagtwedde 8- 1-1875, landbouwer, ovl. Vlagtwedde 19- 2-1945, z.v. Hindrik Cornelis Wolters en Elisabeth Catharina van Oosterom;

2. Geertje, geb. 1- 6-1885, ovl. Bellingwolde 22- 7-1961, huwt Vlagtwedde 18- 9-1915 met Remmer Bultena, geb. Bellingwolde in 1876, ovl. aldaar 5-11-1952, z.v. Roelf Bultena x Grietje FrSling;
3. Klasina Henderika, geb. 13- 9-1886, ovl. Vlagtwedde 19- 8-1930, huwt Vlagtwedde 11- 6-1921 met Albert de Pruis, geb. Meppel ca. 1895, commies bij de belastingen, z.v. Jan de Pruis x Mina ten Hoeve;
4. Henderikus Albertus, geb. 18- 5-1888_____ volgt Vi
5. Antje, geb. 10- 7-1896, ovl. Vlagtwedde 6- 5-1897.

IVg JAN LUTTER, geb. Vlagtwedde 28- 4-1858, koopman te **Vlagtwedde**, ovl. Bellingwolde 29- 7-1898, huwt te Vlagtwedde 6- 5-1885 met Neeltje Wepel, geb. Bourtange 23- 7-1859, ovl. Bellingwolde 9- 2-1945, d.v. Harm Wepel x Hiltje van Lenning.

kind uit dit huwelijk: geb. te Bellingwolde

1. Hinderikus Harmannus, geb. 31- 7-1888_____ volgt Vj

Va ADOLF LUTTER, geb. Vlagtwedde 14- 6-1863, hij was medeoprichter van de Chr. Geref. Kerk te Onstwedde, ovl. 24- 1-1952, huwt Onstwedde 29- 6-1901 met Harmina Leffers, geb. Mussel 5- 5-1867, ovl. 1- 4-1944, d.v. Hindrik Leffers x Alke Moorlach.

kind uit dit huwelijk: geb. te Vlagtwedde

1. Alke, geb. 12- 5-1902, ws. ongehuwd, ovl. te Musselkanaal 27- 9-1975.

Vb JAN LUTTER, geb. Vlagtwedde 1- 1-1869, boer en ijzersmid te Vlagtwedde, later rentenier te Sellingen, ovl. Emmen 7-11-1955, huwt te Vlagtwedde 18- 4-1908 met Freerkje Luth, geb. Zuidveld 7- 1-1884, ovl. Emmen 18- 3-1967, d.v. Jan Luth x Gepke Luth.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Vlagtwedde

1. Albert Berend, geb. 24- 1-1909, geestelijk gehandicapt, ovl. te Emmen 29- 6-1977;
2. Eppien, geb. 22- 9-1910, huwt te Vlagtwedde 17- 6-1936 met Berend Eiko Feunekes, geb. Oude Pekela 15- 5-1915, winkelier te Sellingen en Emmen, ovl. Emmen 15- 7-1965, z.v. Eiko Feunekes x Alida Kneisina Smeenck.

Vc JAN LUTTER, geb. Onstwedde 16-11-1865, landarbeider, ovl. te Onstwedde (Tange) 16-11-1903, huwt Onstwedde 12-9-1891 met Fennechien Pathuis, geb. de Horsten 4- 3-1870, ovl. Onstwedde 11- 1-1912, d.v. Okke Pathuis x Geertje Vos.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. dood geb. kind op 29- 2-1892;
2. Geert, geb. 30- 9-1893_____ volgt VIa
3. Geertje, geb. 16-11-1895, ovl. Onstwedde 24- 3-1899;
4. Grietje, geb. 9- 7-1898, ovl. Alteveer 17- 9-1985, huwt Wedde met Willem Houwen, geb. Wedde 25-9-1899, dors-machine-machinist, ovl. Stadskanaal 15-12-1981.
5. Geertje, geb. 5- 3-1901, ovl. Musselkanaal 29- 1-1982, huwt Onstwedde 16-4-1921 met Jan Westendorp, geb. Musselkanaal 8-10-1898, ovl. aldaar 20- 7-1973, z.v. Albert Westendorp x Aukje de Roo;
6. Janna, geb. 24- 6-1903, ovl. Winschoten 19- 1-1969, huwt te Wedde 17- 5-1922 met Willem Fens, geb. Wedderveer 22- 3-1900, landbouwer, ovl. Blijham 9-11-1985, z.v. Willem Fens x Harmke Houwen.

Vd BEREND LUTTER, geb. Onstwedde 19- 5-1871, ovl. Groningen 18- 8-1934, huwt Onstwedde 7- 4-1900 met Grietje Arends, geb. Tange 3- 6-1870, ovl. Onstwedde 13- 6-1939, d.v. Gerard Arends x Marchien Wanta.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Geert, geb. 30-10-1900_____ volgt VIb
2. Marchien, geb. 2- 1-1902, ovl. Tange 22-1-1930, huwt te Onstwedde 10- 5-1924 met Hendrik Kok, geb. Onstwedde 11- 2-1903, z.v. Roeit' Kok x Zwaantje Tempel;
3. Grietje, geb. 3-10-1904, ovl. Onstwedde 3- 2-1905;
4. dood geb. kind op 23-12-1906;
5. Grietje, geb. 22- 4-1908, ovl. Alteveer 29-8-1984, huwt Onstwedde 3-12-1927 met Hendrik Kuiper, geb. Wedde 19- 5 -1903, z.v. Hinderkien Kuiper.

Ve ALBERT LUTTER, geb. 15- 5-1875, ovl. Onstwedde 13- 9-1939, huwt le Onstwedde 26-8-1899 met Hadewich Pathuis, geb. Horsten 20-12-1871, ovl. Onstwedde 12- 4-1901, d.v. Okke Pathuis x Geertje Vos, huwt 2e te Onstwedde 3-2-1902 met Hillechien Kamies, geb. Mussel 19- 4-1867, ovl. Onstwedde 5-10-1954, d.v. Jan Kamies x Gezina Bakker.

kind uit het le huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Geertje, geb. 5-11-1900, ovl. Horsten 23- 9-1901;

kinderen uit het 2e huwelijk: geb. te Onstwedde

2. Geert, geb. 7- 5-1903, ovl. Onstwedde 14- 5-1903;
3. Geert, geb. 26- 4-1904, ovl. Onstwedde 21- 1-1905;
4. Gezina, geb. 26- 7-1906, huwt Onstwedde 9- 3-1936 met Wubbe Veldhuis, geb. Onstwedde 2- 7-1905, z.v. Jan Veldhuis x Geertje Wind;
5. Geert, geb. 9- 7-1909, ovl. Onstwedde 9- 3-1910;
6. Geert, geb. 15- 6-1912_____ volgt VIc

Vf GERRIT LUTTER, geb. Appingedam 15- 9-1867, reiziger en pakhuisknecht, ovl. Groningen 15- 4-1907, huwt le Groningen 25- 5-1893 met Aaltje Mensinga, geb. Wagenborgen 16- 4-1865, ovl. Groningen 5- 4-1899 (in kraambed), d.v. Albert Mensinga x Jantje Perdok, huwt 2e te Groningen 17-12-1899 met Aaltje Alssema, geb. Groningen 1- 8-1866, d.v. Hindrik Alssema x Jaaptien Rotgers

kinderen uit het le huwelijk: geb. te Groningen

1. Sibrig, geb. 8- 2-1894, ovl. Voorst 28-11-1971, huwt Almelo 31- 5-1919 met Jan Scheffer, geb. Almelo 16- 7-1890, industrieel, z.v. Gerrit Antonius Dores Scheffer x Johanna Francina Latour;
  2. Jantje, geb. 1-10-1896, ovl. Groningen 23-11-1973, huwt te Groningen met E. Eppes, geb. Groningen 9-10-1897, z.v. Hendrik Eppes x Klazina Otten;
  3. Bouwke, geb. 2- 4-1899, ovl. Groningen 3- 4-1899;
- kind uit het 2e huwelijk: geb. Groningen
4. Menno Berend, geb. 19- 1-1901 verdere gegevens niet bekend.

Vg BEREND LUTTER, geb. Onstwedde 13- 5-1869, arbeider te Vlagtwedde, ovl. Groningen 4-10-1925, huwt Vlagtwedde 28- 4-1900 met Mina Arnoldus, geb. Vlagtwedde 17- 6-1872, ovl. Vlagtwedde 6- 8-1959, d.v. Hindrik Arnoldus x Wupke Huiting.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Vlagtwedde

1. Jarke Hendrik, geb. 17- 5-1901, ovl. Vlagtwedde 26-10-1902;
2. Wupke Alke, geb. 25- 6-1902, komt 31-12-1928 terug uit Groningen en gaat 8-4-1929 naar Emmen, verder onbekend;

3. Alke, geb. 20- 1-1904, huwt Vlagtwedde 8- 1-1927 met Koert Wind, geb. Odoorn 26-2-1904, z.v. Pouwel Wind x Berndina Pasveer;
4. Jarke, geb. 16- 4-1905, waarschijnlijk ongehuwd, ovl. te Eindhoven 1-11-1974;
5. Jantje, geb. 11- 5-1906, huishoudster waarschijnlijk te Dinxperloo, van waar zij op 30- 4-1940 terugkeert naar Vlagtwedde;
6. Hendrik, geb. 21- 6-1908, ovl. Vlagtwedde 30- 6-1911;
7. Harmannus, geb. 10-10-1909, ovl. Vlagtwedde 9- 7-1910;
8. Anna, geb. 22-10-1910, komt 7- 6-1929 terug uit Emmen en gaat 21- 6-1938 naar Onstwedde;
9. Hinderika Harmanna, geb. 13-11-1912, ovl. Winschoten 8- 8-1983, huwt met Berend Wever.

Vh BEREND LUTTER, geb. Onstwedde 21-6-1865, handelsreiziger, ovl. Groningen, huwt Groningen 13- 5-1886 met Scheltjesdina Lutter, geb. Appingedam 30-9-1865, ovl. Groningen 7- 6-1889, dochter van IVc. kinderen uit dit huwelijk: geb. te Groningen

1. Grietje, geb. 26- 6-1886, ovl. Groningen 3- 3-1955;
2. Menno Henderikus, geb. 24-12-1887_____volgt Vld

Vi HENDERIKUS ALBERTUS LUTTER, geb. Vlagtwedde 18- 5-1888, commies belastingen, ovl. Enschede 15- 7-1963, huwt Velsen 23- 7-1925 met Wilhelmina Emilie Schrader, geb. Osnabr|ck 9- 8-1903, ovl. Enschede 14-9-1981, d.v. Matthias Wilhelm Jacob SchrSder x Louise Steenkamp. kinderen uit dit huwelijk:

1. Albertus Henderikus, geb. Velsen 5- 5-1925, ovl. te Geleen 10-12-1926;
2. Louise Hilke, geb. Lutterade 8- 8-1926, onderwijzeres te Enschede;
3. Hilke Louise, geb. Hippolytushoef 9- 8-1929, ovl. te Rotterdam 5- 2-1952, huwt Aruba (Oranjestad) 19- 7-1950 met Gerardus Henderikus Tuinenburg, geb. 's-Gravenhage 30- 4-1924, politie-ambtenaar.

Vj HINDERIKUS HARMANNUS LUTTER, geb. Bellingwolde 31- 7-1888, ovl. aldaar 1- 6-1949, huwt Bellingwolde 30- 8-1917 met Sietske Kuilman, geb. Bellingwolde 22-12-1892, ovl. aldaar 14- 9-1952, d.v. Marten Kuilman x Albertje Telkamp. kinderen uit dit huwelijk: geb. te Bellingwolde

1. Jan Marten, geb. 15- 5-1918_____volgt VIe
2. Grietje, geb. 5-12-1920, huwt Bellingwolde 24-10-1952 met Stoffer Rubingh, geb. Odoorn 10- 4-1919, z.v. Frans Rubingh x Geessien de Boer;
3. Neeltje Albertje, geb. 20- 3-1926, huwt Bellingwolde 8- 2-1949 met Pieter Eltjo Dinkla, geb. Wedderveer 14- 3-1922 werktuigbouwkundige, z.v. Hinderk Robert Dinkla x Frederika Principaal.

Vla GEERT LUTTER, geb. Onstwedde 30- 9-1893, adjudant van politie, ovl. Assen 9-11-1974, huwt Menaldumadeel 29- 1-1920 met Sjoukje de Graaf, geb. Almenum 26- 2-1895, ovl. Assen 8- 2-1986, d.v. Douwe de Graaf x Houkje Roelofs. kinderen uit dit huwelijk: geb. te Uithuizen

1. Houkje, geb. 4-11-1920, ovl. Dokkum 13- 4-1944;
2. Jan, geb. 6- 9-1923_____volgt VIIa

Vib GEERT LUTTER, geb. Onstwedde 30-10-1900, timmerman te Alteveer, ovl. Onstwedde 10-11-1940, huwt Onstwedde 19- 3-1927 met Grietje Orsel, geb. Onstwedde 2- 9-1903, d.v. Harm Orsel x Klaassien Rijks. Grietje huwt 2e Roelf Streun.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Klaassien, geb. 29- 5-1929, huwt Onstwedde 9- 1-1950 met Albert Luring, geb. Onstwedde 20- 4-1927, z.v. Jacob Luring x Jantje Wubs;
2. Grietje, geb. 16- 4-1933, huwt Onstwedde 7- 7-1952 met Engel Lutjeboer, geb. Onstwedde 9- 2-1931, z.v. Geert Lutjeboer x Wilhelmina Elsing Waarsing;

Vic GEERT LUTTER, geb. Onstwedde 15- 6-1912, arbeider te Onstwedde, ovl. Winschoten 5- 8-1988, huwt Midwolda 21- 5-1937 met Harmke Harmina Grooten, geb. Midwolda 12- 4-1914, d.v. Thies Grooten x Geessien Feiken.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Geessien, geb. Onstwedde 6-12-1938, huwt Scheemda 10-11-1961 met Gerrit Leeuwis, geb. te Wijngaarden 11-11-1939, huismeester, z.v. Maarten Leeuwis x Aaltje Wieringa;
2. Hillechien Albertje, geb. Scheemda 10- 2-1945, huwt te Scheemda 1-12-1967 met Gerrit Tuin, geb. Scheemda 6-12-1943, fabrieksarbeider, z.v. Marten Tuin x Hemderika Gezina Christiaans;
3. Harmina, geb. Groningen 17- 8-1946, huwt Scheemda 6-10-1972 met Tonnis Leeuwis, geb. Westerlee 25- 7-1949, timmerman, z.v. Maarten Leeuwis x Aaltje Wieringa;
4. Alberta Gezina, geb. Groningen 29- 7-1948, huwt te Scheemda 10-12-1971 met Jakob de Groot, geb. te Nieuwolda 28- 2-1948, medewerker civiele dienst, z.v. Heyo de Groot x Annechien Engelage.

Vid MENNO HENDERIKUS LUTTER, geb. Groningen 24-12-1887, hij deed baanbrekend werk voor de bejaardenhuisvesting in Groningen; op 22-11--1962 werd dan ook het "Menno Lutterhuis", een bejaardentehuis aan de Paterswoldseweg te Groningen, officieel in gebruik gesteld door zijn weduwe, ovl. Groningen 16- 1-1958, huwt Groningen 14- 5-1914 met Froukje Broekema, geb. Nieuwolda 31-12- 1892, ovl. te Groningen 11- 7-1981, d.v. Geert Broekema x Meindertje Bos.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Groningen

1. Berend Henderikus, geb. 18-12-1914, huwt Groningen 9- 9-1937 met Elisabeth Maria Postema, geb. 15- 2-1914, d.v. A. Postema x A. Geerlings, hieruit geen kinderen;
2. Meindertje Geertuida, geb. 28- 5-1916, huwt Groningen in 14- 9-1939 met Reinder J. Surink, zij emigreerden in 1955 naar Amerika;
3. Geert, geb. 19-4-1918, ovl. Zutfen 25-10-1936;
4. Grietje, geb. 7- 1-1921, ovl. Zuid Afrika 1-10-1987, huwt Zuid-Afrika in 1953 met Harold Gordon;
5. Evert, geb. 25-11-1923 _____ volgt VIIB
6. Hendrik, geb. 22-12-1926 _____ volgt VIIC

VIe JAN MARTEN LUTTER, geb. Bellingwolde 15- 5-1918, huwt Apeldoorn 28- 5-1943 met Aartje Schipper, geb. te Vaassen 2- 5-1920, d.v. Timen Jan Schipper x Aartje de Graaf.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Bellingwolde

1. Hinderikus Timen, geb. 27- 4-1944 _____ volgt VIId

2. Aartje Sietske, geb. 25-12-1948, huwt Groningen 7- 3-1971 met Teunis Jan Arend Frederik Koldenhof, geb. Apeldoorn 19-11-1943, z.v. Herman Koldenhof x Jantje Bultman. Dit huwelijk is juli 1983 door scheiding ontbonden;
3. Sietske Neeltje, geb. 17- 1-1955, huwt Bellingwolde 9- 3-1979 met Johannes Cornelis Maria Schulte, geb. te Oude Pekela 23- 8-1954, z.v. Albert Johan Schulte x Jacoba Beentjes;
4. Neeltje Johanna, geb. 3- 5-1960, huwt Groningen 19-12-1985 met Nouredinne Arfou, geb. Tunis 2- 4-1959.

VIIa JAN LUTTER, geb. Uithuizen 6- 9-1923, adjudant bij de rijkspolitie, huwt te Assen 29- 9-1949 met Marijke Smit, geb. Assen 10- 2-1924, d.v. Jeen Smit x Grietje Schuitemaker.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Assen

1. Gerard Jeen, geb. 24- 5-1957 _____ volgt VIIa

VIIb EVERT LUTTER, geb. Groningen 25-11-1923, huwt Kantens 3-10-1946 met Hilje Kampen, geb. Middelstum 5- 7-1923, ovl. Groningen 11-1-1985, d.v. Klaas Kampen x Geertruida Ruiter.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Groningen

1. Menno Henderikus, geb. 30- 3-1947, ongehuwd;
2. Geertruida Annette Ruurdina, geb. 23- 5-1948, huwt Groningen 14- 6-1985 met Marten Kuperus, geb. te Noordwolde 18- 9-1947, z.v. Hendrik Kuperus x Tjitske Kruithof;
3. Clasina Harriëtte, geb. 25-11-1951, ovl. Groningen 12- 1-1989, huwt Groningen 23-12-1977 met Christiaan Huizenga, geb. Groningen 9- 1-1952, z.v. Sytze Huizenga x Christina ten Vaanholt.
4. Frouwke Hilde, geb. 11- 3-1953, ongehuwd;
5. Evelien, geb. 20-11-1954, huwt te Groningen 23- 4-1976 met Egbertus Gerrit Heslinga, geb. Groningen 13-10-1947, z.v. Theodorus Heslinga x Grietje Hindriks;
6. Petra Jeanette, geb. 30- 9-1956, huwt Groningen 30- 5-1984 met Henderikus Egbertus Johannes Deuling, geb. te Bant (N.O.P.) 30-12-1960, z.v. Bernardus Leobertus Deuling x Sabina Godefrida ten Wolde;
7. Klaas Harry, geb. 2- 9-1958, ongehuwd.

VIIc HENDRIK LUTTER, geb. Groningen 22-12-1926, huwt le Westbroek 23-1 1951 met Hillegje Marretje de With, geb. Amsterdam 29- 1-1928, ovl. te Groningen 30-12-1957, d.v. Govert de With x Pietertje van Barneveld, huwt 2e Muiden 18- 7-1961 met Jannetje de With, geb. Achterhoven 21- 3-1934, een zuster van zijn I e vrouw.

kinderen uit het le huwelijk: geb. te Groningen

1. Pietertje Frouke Hilde, geb. 23- 6-1955, huwt te Groningen 19-5 -1979 met W.B.A. van Rije;
2. Menno Govert, geb. 14-11-1957, ongehuwd;
- kinderen uit het 2e huwelijk: geb. te Groningen
3. Hillegje Jannetje, geb. 27- 7-1962, ongehuwd;
4. Govert Hendrik, geb. 23- 4-1965, ongehuwd;
5. Elizabeth Maria, geb. 10-11-1969, ongehuwd.

VIIId HINDERIKUS TIMEN LUTTER, geb. Bellingwolde 27- 4-1944, notaris te Wedde, huwt Veendam 18-12-1970 met Gerda Willy Trijntje Koning, geb. Veendam 25- 7-1944, d.v. Roelof Pieter Koning x Margaretha Martha Dreesman.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Margarethe Martine, geb. Middenmeer 13- 6-1972;
2. Jan Marten, geb. Alkmaar 14- 9-1974;
3. Gerlof Pieter, geb. Stadskanaal 25-12-1983.

VIIIa GERARD JEEN LUTTER, geb. Assen 24- 5-1957, huwt Assen 25- 6-1981 met Jantien Zwijs, geb. Emmen 16-11-1952, d.v. Lutje Zwijs x Roelfien Bos.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Assen

1. Rogier Sebastiaan, geb. 8- 9-1983.

(OP)NIEUW VERSCHENEN

VESTINGEN EN SCHANSEN IN HET GEBIED ROND EEMS EN DOLLARD

Wist u dat ongeveer 2 km. ten zuiden van Ter Apel, op de Barnflair Leidijk, de resten liggen van een zeshoekige redoute^s? Of dat in de Ledthe, vlakbij de grensovergang Bellingwolde-Wijmeer, zelfs twee veldversterkingen liggen: een flèche² en een redoute? Ze zijn beide nog in 1984/85 gerestaureerd.

We ontleen deze gegevens aan bovengenoemd boekje, dat is geschreven door A.H. van Slageren, uitgegeven door de Eems-Dollard Regio en verschenen bij Sollermann Verlag in Leer. De tekst is zowel nederlands als duits en geeft beschrijvingen van 15 vestingen en schansen, gelegen in Drente, Westerwolde, Oost Friesland en Eemsland. Daaraan vooraf gaat een hoofdstuk over vestingbouwkunst, waarin de betekenis van diverse woorden - met tekeningen - wordt uiteengezet. Een flink aantal foto's, reproducties van oude tekeningen en van oude en recente kaarten is ook opgenomen. Het is jammer dat door het formaat van het boekje een paar kaartjes wat klein is uitgevallen. Ze zijn daardoor niet zo erg duidelijk. Wil men de beschreven objecten zelf eens zien, dan is dit boekje een goede wegwijzer.

E.G. Schrage

*****

DE GRONINGER VEENKOLONIEN

Een Sociaal-Geografische Studie door H.J. KEUNING

Deze uitgave is een fototechnische herdruk van de dissertatie uit 1933 van H.J. Keuning. Deze heruitgave werd verzorgd door Van Dijk & Foorthuis Regio Project en gedrukt bij De Bruin - Noordbroek. Dank zij financiële steun van het H.S. Kamminga-fonds en de AVEBE kan dit werk voor de zeer redelijke prijs van f 40,- aangeschaft.

In dit standaardwerk wordt uitgebreid ingegaan op het ontstaan en vooral op de ontwikkeling van de veengebieden gelegen aan de westzijde van Westerwolde. Het boek is op ruime schaal voorzien van foto's en kaarten.

Voor hen die belangstelling hebben voor het beschreven gebied, is dit een niet te missen gelegenheid om hun boekenverzameling uit te breiden met een werk, dat voorheen slechts sporadisch in het antiquariaat te koop werd aangeboden.

*****

- 1) **kleine veldschans: gesloten veldwerk met alleen uitspringende hoeken**
- 2) **open veldwerk met een uitspringende hoek**

DE VLAGTWEDDER SMEDERIJ

door ing. C.J.WEGMAN

De smederij in Vlagtwedde, staande naast het woonhuis aan de Schoolstraat no. 31, heeft als zodanig dienst gedaan tot 1988. Toen overleed de smid Albert Brouwer, die het bedrijf had gekocht van Berend Eiko Feunekes, de schoonzoon van Jan Lutter (Genealogie Lutter: Vb). Bij gebrek aan een opvolger (zijn zoon was geestelijk gehandicapt) had Jan Lutter de smederij in 1924 verhuurd aan de smid Dreesman en na de oorlog aan Albert Brouwer. Hij zou in Sellingen gaan rentenieren, maar kon niet stilzitten en begon in daar weer met een smederij. Daarmede was echter wel na 165 jaar een einde gekomen aan het familiebedrijf Lutter in Vlagtwedde.

Tegenwoordig is de oude smederij, die staat op de plaats van het oude woonhuis uit 1829 (kad.no. 61), in gebruik als garage. De smidsoven bleek in het begin van dit jaar juist te zijn afgebroken om plaats te maken voor een eigentijdse kanteldeur. Jan Lutter had, samen met zijn oudere broer Adolf, de smederij van zijn vader Albert Lutter (IVa) voortgezet. Albert Lutter had als oudste zoon de smederij weer geërfd van zijn vader Berend Alberts Lutter (IIIa; ged. 3- 6-1802).

Hoe het verder gegaan is met deze smederij zullen we volgen vanaf invoering van het kadaster in 1829.

1- 1-1829 kadastrale nummers: 61 huis en erf 2,70 are
60 hoefstal 0,42 are
62 boomgaard 7,00 are 63 tuin 6,80 are

Eigenaar no. 207: ALBERT BERENTS LUTTER, smid te Vlagtwedde.

ALBERT BERENTS LUTTER huwt Vlagtwedde met Aaltje Menkes Oosten
ged. 14- 1-1776 Vlagtwedde 31- 5-1801 ged. 9- 1-1778 Eexta
beroep: smid ov1.10- 8-1836 Vlagtwedde
ovl. 30- 4-1858 Vlagtwedde d.v. Mencke Jans Oosten
z.v. Berent Berents Lutter en Willemtje Henricus
en Geertien Berents Smit
kinderen: ged. te Vlagtwedde

3- 6-1802 Berend huwt Vlagtwedde 28- 5-1825 met Jantien Geerts Engelkes
Hij zal zijn vader als smid opvolgen (zie boven).
21-10-1804 Willemtje huwt Vlagtwedde 12- 1-1825 met Hiske Geerts Engelkes
8- 8-1807 Menke ov1. Vlagtwedde 8- 1-1811
voor verdere kinderen zie burgerlijke stand

16- 6-1820 ovl. in huis no. 12 te Vlagtwedde: Menko Jans Oosting, oud 81 jaar.

GEERTIEN BERENTS SMIT huwt Groningen met BERENT BERENTS LUTTER
ged. 6- 6-1738 Vlagtwedde 19-11-1761 ged. 15- 3-1735 Denekamp
ovl. 29- 9-1816 Vlagtwedde(12) beroep: smid
d.v. Berent Berents Smit ov1. 2- 2-1814 Vlagtwedde(12)
en Jacobien Alberts Suimering z.v. Berent Berents Lutters
en Swaantje Morsink

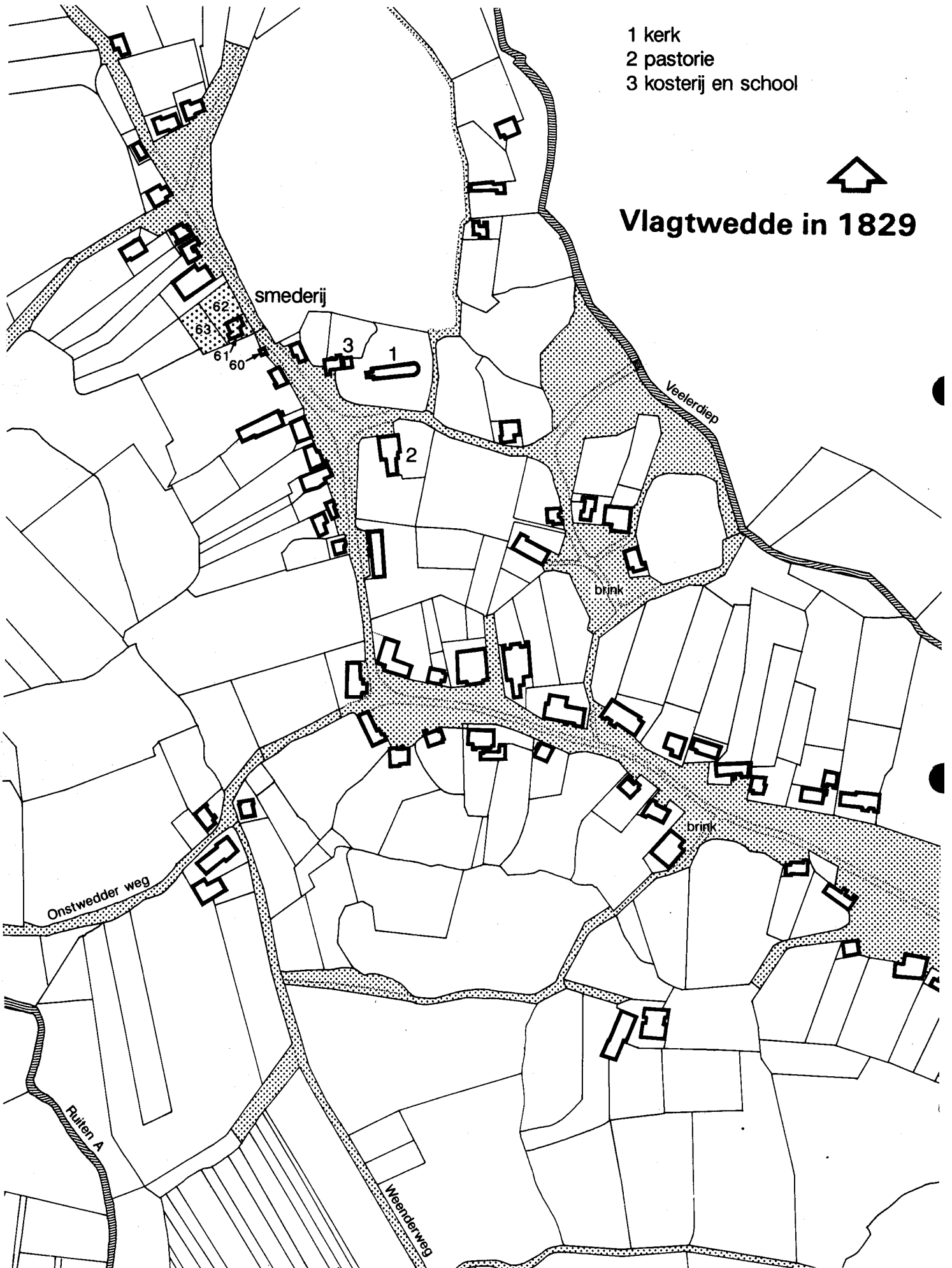
kinderen: ged. te Vlagtwedde
15- 1-1763 Japijn w.s. overleden na 28-11-1779
18-11-1764 Berent huwt Vlagtwedde 15- 5-1812 met Geertje Jans Eelsing
30- 8-1767 Swaantje overl. vóór 12- 8-1770
12- 8-1770 Swaantje overl. vóór 1- 3-1772
1- 3-1772 Swaantien w.s. jong overleden
14- 1-177 ALBERT opvolger
28-11-1779 Aafien w.s. jong overleden

- 1 kerk
- 2 pastorie
- 3 kosterij en school

Vlagtwedde in 1829

Kennelijk heeft Albert Berents Smith, broer van Geertje en schoolmeester te Sappemeer, dit bezit weer overgedragen aan zijn zuster en zwager. Mogelijk uit dankbaarheid vernoemen Berent en Geertien hun laatste dochter naar hun schoonzuster, Aafke.

ALBERT BERENTS SMITH

ged. 6-7-1732 Vlagtwedde
ovl. na .1775

beroep: schoolmeester

z.v. Berent Berents Smit

x Jacobien Alberts Suimering

kinderen: zie Sappemeer

huwt Sappemeer met Aafke Leenders

4-4-1756

h.c. 31-3-1756

geb. ca. 1731 Sappemeer

ovl. na 1775

d.v. Leendert Edzes

31-3-1756 Huwelijkscontract te Sappemeer tussen Albert Smith x Aafke Leenders.

Dedingsluiden bruidegom: Berent Berents Smith - vader / Albertien en Geertien Berents Smith - zusters / Roelf Harmens x Trijntie Bolwijns - oom en moeie.

Idem bruid: Leendert Edzes - vader / Aaltie Jans - stiefmoeder / Hindrik Adolfs en Jacob Hindriks - ooms / neven en nichten.

7-6-1775 Everhard Mennes, predikant te Vlagtwedde, mede voor zijn vrouw Margarieta Caroliums van Bijker, verkoopt aan Albert Berents Smit, schoolmeester te Sappemeer x Aafke Leenders:

■ de behuizing, smitterie, bakhuis en hof te Vlagtwedde;

■ vier zitplaatsen in de Vlagtwedder kerk,

een en ander zoals de verkopers het op 24-5-1775 bij executie der vaste goederen van Berent Berents Lutter Smit te Vlagtwedde hebben gekocht. Koopsom 600 Caroli guldens.

EVERHARDUS MENNES

pastor te Vlagtwedde

ZIE VLAGTWEDDER PASTORIE.

24-5-1775 Executoriale verkoop van dit bezit voor Berent Berents Lutter aan Everhardus Mennes, predikant te Vlagtwedde.

BERENT BERENTS LUTTER

geb. 15-3-1735 Denekamp

ZIE BOVEN

5-4-1761 Everwijn Klaassens Nannings te Onstwedde in qlte als gemachtigde van zijn zuster Lammegien Klaassens Nannings in qlte als bezitsterse van de boedel van haar overleden man Hindrick Barlage, in leven voorzanger in de Martinikerk te Groningen, verkoopt aan Berent Lutter x Geertje Berents te Vlagtwedde:

■ de behuizing, smitterie, bakhuis en hof te Vlagtwedde;

■ vier zitplaatsen in de Vlagtwedder kerk,

zoals door de kopers en kopers vrouw's vader, meester Berent Berents Smit, en haar zuster Albertje Berents wordt bewoond en gebruikt. Koopsom 450 Car.gl..

12-1-1765 Kerkbelasting te Vlagtwedde: Beerent Smit 0 - 8 - 4 voor ²/a
en 't bakhuis 0 - 8 - 4 erve

HENDRICK BOLDEWIJNS

BARLAGE

ged. 31-8-1704 Vlagtwedde
ovl. vóór 1761

z.v. Boldewijn Geerts Gruut
en Albertien Tiabbes

huwt te Vlagtwedde Geertien Hommes

17-5-1728

ged. 13-4-1704 Vlagtwedde

ovl. 1728 -1739 Vlagtwedde

d.v. Homme Jans en

Geertien Berents Liefsting

kinderen: ged. te Vlagtwedde
11- 7-1728 Boldewijn w.s. jong overleden

IDEM huwt 2e Onstwedde LAMME KLAASSENS NANNINGS
8- 3-1739 geb. ca. 1714 Onstwedde
ovl. na 1761
d.v. Claes Aikes Nannings
en Christina Everwijns

kinderen: niet bekend Molanus

19- 5-1750 Executoriale verkoop ten behoeve van de crediteuren van Berent Berents Smit noie uxoris te Vlagtwedde aan Hendrick Boldewijns Barlage, voorzanger in de Martinikerk te Groningen:

Vit ■ de behuizing, tuin, bakhuis en smitterie te Vlagtwedde;
■ een derde part in een mannen- en vrouwenbank in de kerk te Vlagtwedde. Koopsom 463 Car.gl..

BERENT BERENTS SMIT huwt Vlagtwedde Jacobien Alberts Suimering
geb. ca. 1686 7- 6-1716 ged. 24-11-1695 Vlagtwedde
ovl. 1772 -1776 Vlagtwedde hc. 15- 4 ovl. 1738 -1756 Vlagtwedde
z.v. Berent Smit d.v. Albert L. Suimering
en Albertien Tiabbes en Geertien Hilwerts Coijlers

kinderen: ged. te Vlagtwedde
28- 3-1717 Albert overl. vóór 4- 2-1731
31- 7-1718 Albertien overl. vóór 1- 1-1720
1- 1-1720 Albertien ongehuwd overl. na 5- 4-1761
15-11-1722 Berent overl. vóór 24- 7-1735
25- 4-1728 Geertien overl. vóór 6- 6-1738
4- 2-1731 Albert overl. vóór 6- 7-1732
6- 7-1732 Albert huwt Sappemeer h.c. 31- 3-1756 met Aafke Leenders
24- 7-1735 Berent w.s. overl. vóór 5- 4-1761
6- 6-1738 Geertien huwt te Groningen 24-10-1761 met Berent Berents Lutter

15- 4-1716 Huwelijkscontract te Vlagtwedde tussen Berent Berents en Jacobien Alberts Suimering. Mr. Boldewijn Geerts Gruut als stiefvader en Albertien Tiabbes als moeder van de bruidegom, nemen hun schoondochter op in hun behuizing te Vlagtwedde. De bruidegom moet aan zijn halfbroeders en -zusters, Helena, Geert, Hindrick en de jongste Trijntie, van het vaderlijk en moederlijk goed meegeven: elk 350 Car.gl..

Bruids vader Albert Suimeringh belooft aan zijn dochter 800 Car. gl. mee te geven.

Dedingsluiden bruidegom: Boldewijn Geerts Gruut - stiefvader / Albertien Tiabbes - moeder / Helena en Geert Boldewijns Gruut-zuster en broeder.

Idem bruid: Albert Suimeringh - vader / Detmer Aijssingh x Anneke Alberts Suimeringh - zwager en zuster / Harmen Koijlers en Frerick ten Velthuis - ooms / Geessien Alberts Suimeringh - zuster / Homme Jans - vedder.

Getuigen: Jacob Hesse en Hindrick Sijmens

Aangenomen lidmaten te Vlagtwedde:

2- 3-1708 505. Berent Berents Sm:f: decess: 24- 5-1714
30- 8-1715 692. Berent Berents met att: van App:dam Fil: Sm: Alb:
21- 4-1727 Kerkbelasting te Vlagtwedde: Berent Berents Smit 0 - 15 ½ erve
1733 Bijdrage voor de Lantssoldaet: Berendt Smidt 0 - 6 - 0 ½ erve
6- 4-1746 Kerkbelasting te Vlagtwedde: Berent Smit 1 - 5 - 0 1½ erve

Lidmaten-register van de Vlagtwedder kerk:

1772 Beerent Beerents de Smith
Beerent Beerents de Olde Smith, obiit (d.w.z. vóór 17- 9-1776,
als de volgende lijst wordt opgemaakt waarin hij niet voorkomt).

ALBERTIEN TIABBES huwt 2e Vlagtwedde met BOLDEWIJN GEERTS GRUUT
geb. ca. 1660 24- 5-1691 geb. ca. 1660 *Beerta*
ovl. 27- 1-1728 Vlagtwedde ovl. na 1716 Vlagtwedde
d.v. Tiabbe N. z.v. Geert Gruut

kinderen: ged. te Vlagtwedde

5-12-1691 Helena overleden 29-6-1715 att. naar Groningen
28-10-1694 Geert smid te Vlagtwedde ovl. 1717-1742
8- 5-1698 Trijntien overleden vóór 9- 9-1708
6- 8-1702 Hindrick overleden vóór 31- 8-1704
31- 8-1704 Hindrick huwt le Vlagtwedde 17- 5-1728 met Geertien Hommes
huwt 2e Onstwedde 8- 3-1739 met Lamme K. Nannings
9- 9-1708 Trijntien (aangen. 3-9-1729, deces. Gron.) huwt met Roelf Harms

BERENT huwt met
geb. ca. 1655 ca. 1685
ovl. vóór 1691 Vlagtwedde

ALBERTIEN TIABBES
geb. ca. 1660
ovl. 27- 1-1728 Vlagtwedde
huwt 2e Vlagtwedde 24- 5-1691
met Boldewijns Geerts Gruut

kinderen:

ca. 1686 BERENT

opvolger

Lidmaten van de Vlagtwedder kerk

1- 1-1693 33 Albertien Tiabbes obiit 27 Jan: 1728

*****

Omstreeks 1900. Links de boerderij van Bontkes, dan de school en de kerk. Rechts eerst de smederij van Adolf en Jan Lutter, dan de schoorsteen van de boerderij van Eggo Dijkhuizen, nu Veldhuis. Dan de dubbele woning van Bontkes. (uit "VLAGTWEDDE IN OUDE ANSICHTEN" door J.R. Bruning en R. Kraai).

H U I S M E R K E N

door J.P. de GROOT

I SPEURTOCHT NAAR DE OORSPRONG EN DIEPERE BETEKENIS

Huismerken, in Engeland "merchants' marks", in Frankrijk "marques de famille" en in Duitsland "Hausmarken" genoemd, komen voornamelijk voor in Noord-West Europa op: gebruiksvoorwerpen, merkklappen, gereedschappen, wapens, gevelstenen, bekers, zilveren dieren, gildevoorwerpen, balken van huizen, muurankers, daken van boerderijen (gevelteken), de verticale deurpalen in Twente (stiepelteken), grafzerken, speelborden (overwinningstekens), familiewapens en oude archiefstukken (handmerk of handtekening).

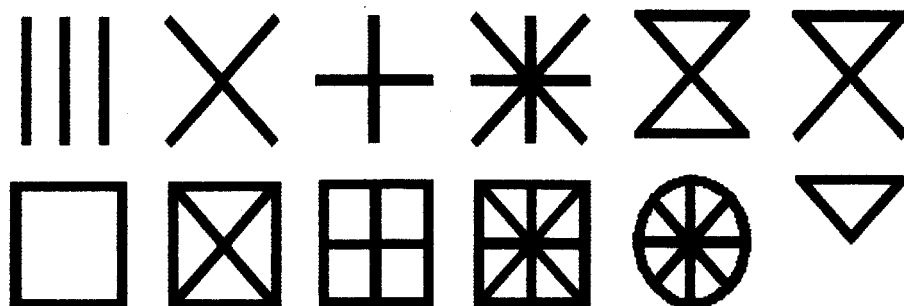
Volgens "van Dale", Groot Woordenboek der Nederlandse taal (11e druk 1984), is het huismerk een eenvoudig merkteken, dat vroeger in verschillende streken als handtekening diende en ook wel als eigendoms- of onderscheidingstekens op huizen en zaken werd aangebracht. Het teken was erfelijk in de familie van de bezitter.

K. ter Laan zegt in zijn "Nieuw Groninger woordenboek" dat het een merk is, dat iedere boer had als handtekening, stammende uit de tijd toen men nog niet schrijven kon.

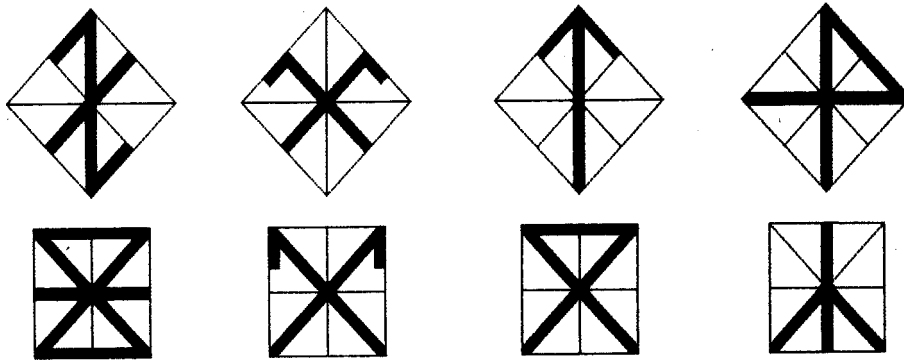
In de "Grote Winkler Prins" encyclopedie staat onder huis- en hofmerken, dat ze vroeger als eigendomsbewijs bijvoorbeeld op een gevelsteen van een huis of boerderij werden aangebracht en tevens als merkteken van een persoon golden en in plaats van een naam konden worden gebruikt. Als verspreidingsgebied wordt het Germaanse taalgebied en streken waar Germanen hebben gewoond aangegeven. Zij noemt enkele oude geschriften, zoals de Lex Salica (ca. 500) en de Saksenspiegel (ca. 1225), waarin huismerken reeds worden genoemd. Het merk werd aan de oudste zoon in ongewijzigde vorm doorgegeven en aan de jongere zoons met toevoeging van een lijnstuk. Informatie omtrent oorsprong en betekenis geeft deze encyclopedie echter niet.

In de Franse departementen Seine-et-Oise, Seine-et-Marne en de Loiret liggen honderden grotten, waarin op de wanden duizenden jaren geleden, door de toen levende mens, tekens zijn aangebracht. De precieze ouderdom der tekens is moeilijk vast te stellen, maar zal minstens 20.000 jaar zijn. Onderzoekingen hebben uitgewezen, dat de toen levende mens zich de wereld als een vierkant of rechthoek voorstelde. In deze grotten komen veelvuldig de zogenaamde lijnenkruisen voor. Dit zijn vierkanten, die door door een kruis verdeeld zijn in vier kleinere vierkanten of driehoeken, al naar gelang het kruis horizontaal of diagonaal wordt ingetekend.

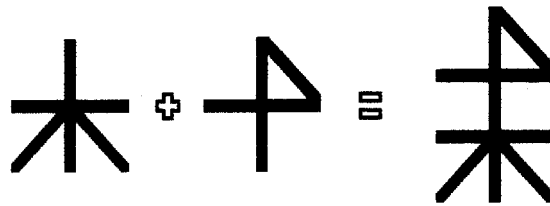
Opvallend is nu, dat veel huismerken als grondvorm het lijnenkruis hebben. Door het weglaten van één of meer lijntjes ontstaat er een grote verscheidenheid aan bestaande huismerken.

De duizenden jaren oude ideogrammen uit de grotten ten zuiden en oosten van Parijs, beschreven door Marie E.P. Konig in haar boek "Am Anfang der Kultur".
Al deze ideogrammen komen ook als huismerk voor.

Van het lijnenkruis afgeleide huismerken.

Het uit twee tekens samengestelde huismerk is veel voorkomend en wijd verspreid.

Ook zijn er huismerken die, in precies dezelfde vorm, al duizenden jaren geleden in deze grotten door (onze) voorouders werden ingekrast. Een veel voorkomend teken in deze grotten is het maalteken (kruisje), waarvan bekend is dat het een onheil afwerende functie had. Zo is bekend, dat smeden tot in de huidige tijd op muurankers een kruis aanbrengen, zonder te weten dat dit diende om het huis, waarop het werd aangebracht, tegen allerlei onheil te beschermen. Zo heeft ook het zetten van een kruisje in plaats van een handtekening een diepere betekenis. Het diende de persoon te beschermen tegen slechte gevolgen van een door hem gesloten overeenkomst. Het kruisje op de vijfkantige bijlen uit Oost-Duitsland en Polen (de Lausitzcultuur uit 1200 v. Chr.) zal eveneens de bezitters hebben moeten beschermen.

De voor-christelijke oorsprong van huismerken wordt bewezen door een hunebed in Dithmarschen. Bij het uitgraven van een aardheuvel ten noorden van de Elbe ontdekte men een hunebed, waarvan de sluitsteen een huismerk bevatte. Ook hier zal het merk een magische betekenis gehad hebben.

Huismerk op de sluitsteen van een hunebed te Dithmarschen

Naast tekens die dienden voor bescherming, had men ook tekens die de vruchtbaarheid moesten verhogen (driehoek), de jacht bevorderen, het weer beïnvloeden of de zon (swastika) en maan (bijl) vereeren.

Drie vruchtbaarheidstekens

Drie beschermingstekens

Doordat deze tekens ritueel op belangrijke momenten als de zonnewende en de zons- of maansverduistering werden aangebracht, kregen zij een steeds diepere gevoelswaarde voor de mens.

Later zal het teken, dat in eerste instantie diende om de goederen te beschermen tegen bederf of diefstal, een extra functie van eigendomsteken hebben gekregen. Hierdoor ontstond de noodzaak om het teken unieker te maken door toevoeging van een lijntje, letter of ander teken. Zo komen op een tekening van Pieter Bruegel (1558) "Zwakheden van Elck" vele verpakte goederen voor, alle voorzien van een huiskerm met één of meer letters.

Het toevoegen van een extra streepje na vererving op een zoon, zal nooit op grote schaal gedurende vele generaties hebben plaatsgevonden, daar de merken altijd maar uit een paar lijntjes zijn opgebouwd.

Doordat er huiskerken zijn die in precies dezelfde vorm zowel in Nederland, Finland, Duitsland, Engeland als in Noorwegen voorkomen, kan men stellen dat er in de loop der eeuwen weinig aan de vorm is toegevoegd of weggelaten. Een veel voorkomend teken (kruis met boven twee zijstreepjes) werd al door de Sumeriërs (ca. 4.000 v. Chr.) gebruikt en het op een zandloper gelijkend teken (met zijstreepjes) vindt men terug op een zeer oude steen op Kreta en in de grotten van Frankrijk.

Teken in oude steen op Kreta.

Bij de Sumeriërs voorkomend teken.

Naar gelang men meer huiskerken ziet en bestudeert, komt men steeds meer tot de overtuiging dat zij terug te brengen zijn tot enkele basistekens met ieder een eigen betekenis. Ook de overeenkomst in karakter en vorm met de runen blijft niet onopgemerkt. Zeer waarschijnlijk hebben zij een gemeenschappelijke oorsprong. Van de runen weet men dat ze enkele eeuwen voor onze jaartelling in de zuidelijke Alpen zijn ontstaan uit, op de Etrusken (700 v.Chr.) terug te voeren, schrifttekens.

Enkele runen die ook als huiskerm voorkomen.

Evenals de runen hebben ook de huiskerken hun gestyleerde vorm te danken aan de eisen die het materiaal (steen en hout), waarop ze in de oudste periode werden aangebracht, stelde. Zo werden runen op houten staafjes gegrift om als orakel te dienen. Deze werden dan op de grond geworpen om vervolgens uit de toevallige ligging de toekomst te voorspellen. De eigenerfde boeren van een buurschap (marke) herverdeelden om de vier jaar hun gemeenschappelijke gronden met behulp van loten waarop een ieder zijn eigen merk aanbracht¹.

Tot de meest recente nog overgebleven gebruiken, waarbij de huiskerken een rol spelen, behoren de nethoutjes van de vissers op de Hiddensee (een Duits eiland in de Oostzee) en de 'tot rozenkrans aan elkaar geregen loothoutjes in de Moselhochwald. De desbetreffende houtjes zijn allen van huiskerken voorzien. De houtjes uit de Moselhochwald worden gebruikt om het gemeenschappelijke bosbezit onder de aandeelhouders te verdelen. In 1957 werd er nog met behulp van houtjes verkaveld. Opmerkelijk is dat het woord "kavel" dat uit het middelednederlands stamt en deel of perceel betekend, in het oud-noors voorkomt als "kafl" en daar de betekenis van verlotingsstokje heeft.

Ook speelde het huismerk bij zegen, heil, betovering, afweer en cultische handelingen tot voor kort nog een belangrijke rol. Zo geloofde men bijvoorbeeld, dat een gemerkt varken beter vet werd. In Reinsfeld (Duitsland) werd nog een huismerk met rotel (dat is een roodoker-kleurig krijt) op een huisdeur geschilderd en wel liggend met verbogen balken, om in de "heilige nachten" (24 december t/m 6 januari) en in de "hexennachten" (30 april en 1 mei), de griezelveesten te verdrijven.

Vrouwen voeren niet in alle gebieden een huismerk. Er zijn streken, waar de vrouw het merk van haar man gebruikt, maar dan liggend of gevallen. In IJsland dienden, bij aanneming van een nieuw huismerk, de burens te worden ingelicht tijdens de voorjaarsvergadering, waarop zij hun instemming konden betuigen.

Dat men ook wel van huismerk veranderde, blijkt uit het merk van ene Harmen Carstiens, die in 1657 een pentagram (5 puntige ster) en in 1671 een hexagram (6 puntige ster) gebruikte. Een pentagram is een zeer oud teken, dat om zijn magische betekenis ook wel "drudenvoet" wordt genoemd. Het teken duidt de vijf zinnen (horen, zien, ruiken, proeven en voelen), de vijf krachten (hout, vuur, aarde, metaal en water) en de vormen in de natuur (gulden snede)² aan.

Deze gulden snede blijkt een verhouding van ca. 1 : 0,618 (of ca. 8 : 5). In een pentagram verdelen de diagonalen elkaar in stukken die zich volgens deze gulden snede verhouden. In de natuur vindt men deze verhouding terug in bijvoorbeeld de onderlinge bladafstanden en in de verhoudingen bij de menselijke bouwwerken zoals Griekse tempels en Europese kathedralen³. Een drude (of trude) is, volgens Duitse sagen, een vrouwelijke geest die nachtmerries veroorzaakt, waartegen men zich kon beschermen door tekens als het pentagram en maaltteken (kruis) of voorwerpen zoals een drudensteen (kalksteen met een natuurlijk gat), een hoefijzer of een bezem te gebruiken.

Het Hexagram, ook wel Davidsster genoemd, zinnebeeld van de kosmos en de goddelijke schepper, was van ouds een magisch teken van behoud en bescherming tegen ondergang. Het is een zeer oud Joods teken dat de synagoge bekroont en de Thora-rollen versiert. Of deze verandering van een huismerk een gevolg is van een meer op de natuurkrachten gerichte godsdienst naar een meer joodse of christelijke, is jammer genoeg niet meer te achterhalen.

Dat een merk niet als doelwillekeur der gemeente van Weerwille uit 1669 over het weiden en steken van pluggen. Hierin komen vijf huismerken voor en wel van Harmen Roelefs, Cop Roelefs, Jacoep Arens, Claes Arens en Hendrijck Povels. Hierbij valt op dat alleen het merk van Harmen Roelefs anders is. De overige vier merken vormen allen een omhoog gerichte gaffel. Er van uitgaande dat de betrokken personen geen nauwe verwantschap hebben, zou men hieruit kunnen opmaken dat het huismerk in dit geval niet een persoonlijk teken is, maar dient om kwade gevolgen te weren⁴.

Het in vroeger tijden beschermen van een overeenkomst, huis of goederen door middel van een huismerk (magisch teken), heeft een even diepgaande betekenis en waarde als bijvoorbeeld de trouwring.

2) **Verdeling van een lijnstuk in twee delen, waarvan het kleinste zich verhoudt tot het grootste als het grootste tot het gehele lijnstuk).**

3) **zie: "DE GULDEN SNEDE" 1969, door ir. C.J. Snijders.**

4) **zie "DRENTSE WILLEKEUREN" 1982 blz. 79. door dr. J. Reringa.**

II. HUISMERKEN IN EN OM HET KLOOSTER TER APEL

KORT HISTORISCH OVERZICHT VAN HET KLOOSTER.

in 1464 zal zijn begonnen met de bouw;
in 1472 wordt het klooster door brand geteisterd; de kapel, de eetzaal, de slaapzaal en de keuken branden af;
in 1554 wordt de noordvleugel ge- of verbouwd;
in 1594 wordt het klooster aan zijn oorspronkelijke bestemming onttrokken en gedeeltelijk als passantenhuis ingericht;
in 1604 wordt de kerk door de Ned. Herv. Gemeente van Ter Apel in gebruik genomen;
in 1619 wordt de stad Groningen eigenaresse van het klooster;
in 1755 wordt de westelijke vleugel afgebroken;
in 1834 wordt de bovenverdieping afgebroken;
in 1867 wordt het schoollokaal opgeheven;
in 1931 wordt begonnen met de restauratie van het klooster;
in 1933 wordt de restauratie voltooid.

DE KLOOSTERLINGEN.

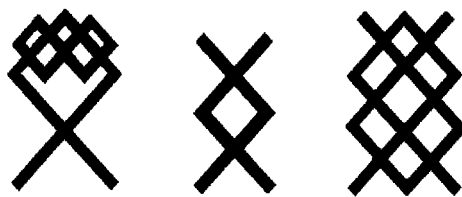
Het klooster behoorde aan de Orde van de Kruissheren, wier kleding bestond uit een wit habijt, waarop een grauwe - later een zwarte - scapulier (schouderkleed) voorzien van een rood met wit kruis. Zij voorzagen zich zo veel mogelijk in eigen behoeften d.m.v. landbouw, veeteelt en visvangst. Ook werd er bier gebrouwen, koren gemalen en brood gebakken.

HET KLOOSTERGEBOUW.

Bij een wandeling rond het kloostergebouw zal het de bezoeker niet ontgaan, dat de muren van de noordelijke vleugel vele raadselachtige figuren bevat. Deze figuren, waaronder zeker drie huismerken, hebben naar mijn stellige overtuiging meer te betekenen dan louter versiering. Jammer genoeg heb ik de noordmuur niet met gesloten luiken kunnen bekijken, waardoor er gedeelten van de figuren aan mijn oog werden onttrokken. Ook is het jammer dat gedeelten van figuren en misschien wel volledige figuren door restauratie en afbraak van de bovenste verdieping zijn verdwenen of verminkt.

1. huismerk.

Figuren in de kloostermuur te Ter Apel
2. 3 en 4 zinnebeelden, waaronder een ing-rune (3)

Desondanks heb ik toch een redelijk beeld gekregen van de nog aanwezige tekens in deze muur van rode kloostermoppen gemeleerd met donkere en halfdonkere stenen.

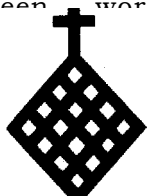
Zo komen in deze muur de letters P, E en L voor als zijnde een overblijfsel van de naam Ter Apel.

De nog in deze muur aanwezige figuren zijn: een huismerk in de vorm van een wolfsangel, twee op een 4 gelijkende huismerken, enkele zinnebeelden, een afgeplatte A en enkele maalkruisen. Al deze figuren worden gevormd door rangschikking van donker gekleurde kloosterstenen in de muur van rode stenen. Behalve de westkant van de noordelijke vleugel, bevatten de overige muren geen patronen of tekens. Op een zandstenen balk boven de deur in de noordelijke muur komt nog een huismerk van een steenhouwer voor.

De zinnebeelden en/of rasters.

Daar de rasterfiguren slechts een gedeelte van de gehele muur beslaan, dienen zij niet als versiering maar als zinnebeelden te worden gezien. Trouwens, ook versieringen hebben hun oorsprong en betekenis. Het rasterpatroon is een veel verbreid zinnebeeld, dat wordt gevonden op rotsen in de westelijke Alpen, in Ierse grafkamers, aan de noordwest kust van Spanje, in de grotten van Frankrijk, uit de jongere steentijd in Joegoslavië, in Voor-Azië en in het pre-dynastieke Egypte.

Algemeen wordt

aangenomen dat het een zinnebeeld voor Moeder Aarde is en dat het een stuk omgeploegd land moet voorstellen, waarvan de gevormde ruiten de zinnebeelden voor vruchtbaarheid zijn. Een soortgelijk rasterpatroon, maar dan gekerstend met een kruis, komt voor in de buitenmuur van de apsis van de kerk te Waalwijk. Ook het Andreaskruis (het liggende of maalkruis) komt in deze muur voor.

Dat zinnebeelden in kerkmuren vaker voor komen, toont de kerk van Borculo, waar op één der kerkmuren een gekerstende ing-rune aanwezig is. Het raster kan dus dienen voor de bevordering van de vruchtbaarheid der kloosterlanden, want het is bekend dat deze landen niet al te vruchtbaar waren. Zo wordt door dr. A.T. Schuitema Meijer, in zijn boekje over het klooster Ter Apel, geschreven dat de broeders zware arbeid moesten verrichten om de onvruchtbare velden te bewerken.

Het maalkruis of Andreaskruis.

Deze kruisen zijn afweersymbolen die dienden om het gebouw tegen kwade invloeden te beschermen. Of dergelijke afweersymbolen alleen of bij voorkeur in noordelijke muren voor komen, zal nader onderzocht moeten worden. Aangenomen mag worden, dat het noorden in de oudheid een speciale betekenis had, vooral wat betreft de kwade (donkere) krachten. Dit is begrijpelijk als men goed en kwaad associeert met licht en donker en men daarbij bedenkt dat de zon alle windstreken, behalve de noordelijke bezoekt.

In Limburg werden in de Driekoningen-nacht de staldeuren van kruisen voorzien en in sommige Zuidhollandse dorpen werden boven de melkkelders van vele boerderijen afweerkruisen aangebracht. In het Betuwse dorp Beesd hechtte men zo veel waarde aan het, tijdens de nieuwjaarsnacht, met krijt beschrijven van deuren met beschermtekens dat, toen er eens een buurt werd vergeten, deze een klacht indiende bij de burgemeester. Het is dan ook niet toevallig dat deze kruisen juist voor komen boven de kelder, waar ongetwijfeld voorraden zullen zijn bewaard.

De wolfsangel.

Volgens "van Dale's" woordenboek is een wolfsangel een wolfsklem en een, naar het heet, oud-germaans teken dat waarschuwde voor de aanwezigheid van wolven. Ook zou het teken magische beschermkracht bezitten. Misschien hebben de weerhaken van dit teken etymologisch iets te maken met de lettergreep WEER van het woord afweer.

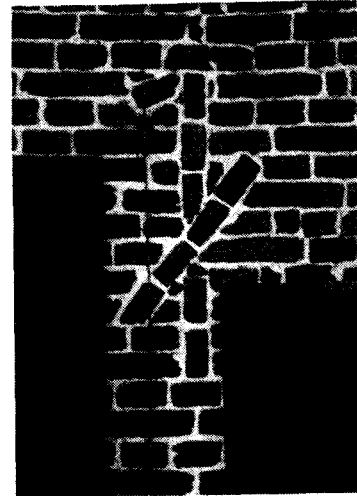

De wolfsangel op de console in de gang

Was dit teken een waarschuwing tegen echte wolven of had het iets te maken met weerwolven? Dat het laatste niet helemaal onwaarschijnlijk is, blijkt uit het, ook in christelijke tijd, voortleven van het geloof, dat mannen zich in wolven konden veranderen en zo weerwolven werden. Ook schijnt er verband te bestaan met cultische mannenbonden, waarin mannen van allerlei rangen en standen tot het zgn. weerwolfgenootschap toetraden en waarin zij krachtproeven moesten afleggen. Deze weerwolven gedroegen zich op bepaalde tijden van het jaar

als dieren (volgens zeggen erger dan echte wolven) en plunderden niet alleen de loslopende veestapel van de boeren, maar ook hun bierkelders.

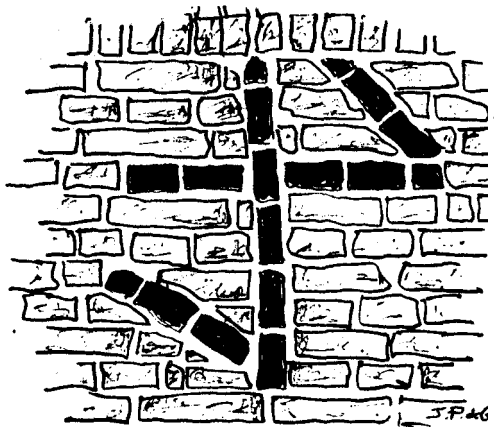
Daar onze kloosterlingen zich op een zelfde manier in hun eerste levensbehoefte voorzagen als de boeren op de hofsteden, lijkt het mij aannemelijk dat zij zich ook op overeenkomstige manier tegen allerlei gevaren beschermden. Dat dit dan gebeurde volgens de, in die tijd gebruikelijke, methoden, waarbij zinnebeelden en afweertekens een belangrijke rol speelden, ligt voor de hand. Paradoxaal is, het door de toenmalige kerk ontkennen van deze weerwolven en het anderzijds beweren dat zij een verbond met de duivel hadden gesloten. Een bewijs voor het bestaan van deze bonden vormt een gebruik in Rapportshausen, waar op pinkstermaandag de boerenjongens op versierde paarden in een voormalig klooster het zogenaamde "wolfsgeld" komen halen. Uitvoerig kan men hierover lezen in het boek "Noordepese mysteriën" door F.E. Farwerck.

De wolfsangel in de buitenmuur

Het op een 4 gelijkend huismerk.

Dit op een 4 gelijkend huismerk, waarvan de betekenis onbekend is, is zeer oud (het komt ook al voor op een hunebed) en komt in geheel noordwest Europa voor. Door het afbreken van de bovenverdieping in 1834, is een klein gedeelte van het bovenste merk verdwenen. Algemeen wordt *aangenomen*, dat het hier een metselaars-teken betreft. Dat een ambachtsman zijn werk voorziet van zijn initialen of merk is begrijpelijk, maar dat hij dit zo duidelijk en groot in de muur (en ook nog twee keer) aanbrengt is onwaarschijnlijk. Daarom is het mijns inziens dan ook geen metselaarsteken maar eerder een zinnebeeld met een nog onbekende betekenis.

De afgeplatte A.

Deze figuur is mogelijk een huismerk; het kan echter ook een deel van een raster of maalkruis zijn. Indien dit laatste het geval zou zijn, dan is het wel bij de restauratie verminkt met een horizontale rij stenen.

Het huismerk boven de deur.

Dit vakkundig ingehouwen merk met het jaartal 1560 is het huismerk van de steenhouwer die de kalkstenen onderdelen van het klooster heeft gemaakt.

In het klooster.

In de gang van de noordvleugel bevindt zich op één van de kalkstenen consoles een steenhouwersmerk (wolfsangel of ketelhaak genoemd) dat een spiegelbeeld is van de wolfsangel in de noordelijke buitenmuur.

In de eetzaal van dezelfde vleugel bevindt zich op één der balken van het plafond een timmermansmerk dat veel overeenkomst vertoont met een merk in dezelfde buitenmuur. Of de toenmalige steenhouwer en timmerman, bij het samenstellen van hun merk, werden geïnspireerd door de zich in de buitenmuur bevindende merken, is jammer genoeg niet meer te achterhalen.

In het priesterkoor van de kerk bevinden zich drie, uit Baumberger kalksteen gebeeldhouwde priestergestoelten en een sacramentshuisje. Deze zijn door vandalen vol gekrast met initialen, huismerken, namen en jaartallen die liggen tussen 1630 en heden. Als deze jaartallen in een tijdbalk worden uitgezet, dan valt het op, dat de meeste voor komen in de periode van 1686 t/m 1713. Mogelijk zijn toen meer inscripties gemaakt als gevolg van verminderd toezicht Enkele goed te lezen volledige namen (soms met jaartal) zijn:

Harmans Hicken 1713	Adrianies Wildervanck
W.H. Harmans Hicken 1709	J.V.C. Grolman 1900
P. Schultolus	Peter Albers Glasius 1708
Anna Clara ..nsing 1711	D. Tiassens
Wicher Wichers	D. Kannegieter I I zoon 1834
P.I. Hofsteenck den 15...	Peter Elten

De zes in het sacramentshuisje ingekraste merken.

Alleen het sacraments huisje bevat een zestal, door vandalen ingekraste, huismerken. Deze merken zijn zijn in hoofdzaak gelijk aan een merk in de buitenmuur en worden vergezeld van initialen en de jaartallen 1646, 1696 en 1704. Hieruit mag worden geconcludeerd dat zij niet alle zes op hetzelfde moment en door eenzelfde persoon zijn ingekrast.

Op één der plafondbalken in het refectorium of refter (eetzaal) komt een timmermansmerk voor, dat ook weer een sterke overeenkomst vertoont met een merk in de noordelijke buitenmuur.

De overeenkomsten van de huismerken binnen en buiten het gebouw, zijn natuurlijk ook te verklaren door het feit dat zowel de wolfsangel als het op een 4 gelijkend huiskerk zeer veel voor komen en wijd verpreide huismerken zijn.

Een aanwijzing van de voortdurende strijd tegen oude gebruiken bewijst de kerkelijke bepaling van 452, die het branden van lichten bij bomen, rotsen, bronnen en kruiswegen verbood. Later moest er op basis van de biecht-voor-schriften tijdens de biecht speciaal gevraagd worden of men op deze plekken lichten had geplaatst. Ook hier weer een bevestiging, dat het kruis (elkaar kruisende wegen) in voorchristelijke tijden een zeer belangrijke diep gewortelde betekenis had. Deze afweertekens behoren, evenals de kerstboom, tot de overblijfselen van een voorchristelijke religie, waarbij alleen de laatste, met verlies van zijn oorspronkelijke betekenis, een functie heeft behouden.

De belangrijkste eraadpleegde werken.

1. DE HUISMERKEN	Mr. H. Reydon
2. ORNAMENTEN VAN HUIS EN HOF	J.H. Kruizinga

3.	NOORDEUROPESE MYSTERIEN	F.E. Farwerck
4.	FRIESE VOLKSGBEUIKEN WEERSPIEGELD IN EUROPESE FOLKLORE	D.J. van der Ven
5.	DIE HAUSMARKE. WESEN UND BIBLIOGRAPHIE	Herbert Spruth
6.	TEKENTAAL	Jan Hunfeld
7.	EEN WERELDREIS VAN 2000 HUISMERKEN	L.F. van Gent
8.	HANDMERKEN IN DRENTHÉ	B. Jonker
9.	AM ANFANG DER KULTUR	Marie E.P. König
10.	DER MENSCH UND SEINE ZEICHEN	Adrian Frutiger
11.	TEEKENS EN SYMBOLEN	Andre Vlaanderen
12.	DE GESCHIEDENIS VAN DE LAATSTE EER IN NEDERLAND	H.L. Kok
13.	DAS BUCH DER ZEICHEN UND SYMBOLE	I. Schwartz-Winklhofer
14.	EUROPEESCHE TOTEMDIEREN EN ENIGE ANDERE SYMBOLEN	Dr. H.W.M.J. Kits Nieuwenkamp
15.	HET BOEK DER OPSCHRIFTEN	Mr. J. van Lennep & J. ter Gouw

DEI HEBELTJE TOCH !!

Verzoameld deur C.J. WEGMAN en in de Grunneger sproak zet deur K. KUPER-DIJKMEIJER.

In 't traauwbouk van Zelgen staat 't volgende te lezen:

"In den Heiligen huwlijcken staat zijn bevestigt de volgende personen:
1772 Den 17 April Klaas Ernestus Ter Haar en Hebeltje Hindriks".

Zo op 't oog liekt et een traauwerij zoals d'r zovuele waren en nog binnen in Westerwolle. Mar as wie de bourel es wat beter noakieken, den is d'r toch wat meer loos. Hebeltje dei is op 6 janewoarie 1754 in Zelgen deupt as de jongste dochter van Hindrik Geerts Hoiting en Aaltje Hilwerts Meems dei op Ter Hoar woonden. Dou Hebeltje traauwde was ze dus net 18 joar worden.

De juuste geboortedoatum van Kloas is nait bekend, mor is nog wel vrij goud noa te goan. Hai slot noamelek op 2 meert 1731 'n huweleks-contract mit Nanne Jans Ter Wisch. Op 5 april 1721 beslot e veur 't gerecht te goan mit Klaas Aising. Jacob Tammes. Harm Schuring en Wubbe ter Walslage (oomkes van moekeskaante en zwoagers) um in 't bezit te kommen van zien aavenis van voaderskaante. Dat wordt toustoan, as e teminsten oan zien staifvoader. Jan Jans Keupers, zien inbrogde dail (1250 Caroly guldens) en nog wat aandere spullen oetkeert; en de kinder oet 't eerste en tweede huwelek van zien voader mos e ook elk heur dail geven. Aangezain Kloas den nog nait traauwt is (mensen dei traauwt waren, worden as meerderjoareg beschaauwd) mos e dou 25 joar old west hebben en dus in 1696 geboren. Dou e dus weertraauwde mit Hebeltje was hai 76 en zai 18 jaar; 'n verschil van 58 joar!!

Wie waiten nait precies wat zuk d'r op 't aave Ter Hoar ofspeuld het. mor weschienlek het Hebeltje d'r daint en zo de aandacht trokken van Klaas, dei al. 45 joar wedeman en dus wel wat ainzoam was. Hou 't ook was, of e zuk ainzoam vuilde of 's nachts last har van kolle vouten. in elk geval traauwde hai zien Hebeltje.

Kloas har netuurlek wel aafgenoamen, dat waren de kinder van zien drei overleden zusters: Geertruit (traauwt mit Harm Schuring). Zwaantje (traauwt mit Wubbe Ter Walslage) en zien haalfzuster Janna (traauwt mit Jan Hommes). Dizze aafgenoamen zaten d'r zulf best wel waarn bie. mor zal zeilen wel nait wild west hebben van de begunnende laifde van dei olie Klaas veur dat jonge

wicht. Zai waaren d'r netuurlek verschrikkelek baange veur dat Kloas op zien olie dag nog 'n kind kriegen zol, woardeur 'n dikke aavenis oan heur neuzen vebie goan zol. De moatregelen bleven den ook nait oet. Op 25 mai 1771 verlangt de familie van zien eerste vraauw (Nanne Ter Wisch) via 't gerecht terugbetoalen van de bruidschat dei Nanne in 1731 mitbrocht har.

Op 16 meert 1772 let het oanstoaende bruidspoar huwelekse veurwaarden opstellen, nait zo as dat dou gebroekelek was deur de domie van Zelgen, mor deur de richter van Westerwolle. Oet dat contract blijkt wel dat Hebeltje de olie Kloas oarig de baas was, want d'r wordt bepaald dat as Kloas te overliden komt, Hebeltje vaar doezend gulden aaftⁱ, of d'r nou kinder binnen of nait. Hall slim wordt d'r ook bepaald dat, as de aafgenoamen zuk verzetten of prozessen goan voeren, de kosten daarvan zeilen verhaald worden op de passie van deigene dei de muilekheden veroorzaakt. De bruidschat van Hebeltje is nog nait bekend, mor zei bie oetbetoalen deur heur ollers. op de rugge van dit contract worden optaikend². Um de bourel te undertaiken waaren de neven en nichten van Kloas wel oetneudigd, mor d'r was gainaine op kommen doagen. De familie van Hebeltje haar d'r nait zoveul muite mit en was den ook in zien gehail aanwezig.

Kloas mot in 1778 op 83 joarige leeftied overliden weden en - tot grote opluchten van de aafgenoamen - was zien huwelek kinderloos bleven. Nou was 't veur de aafgenoamen nog zaak um van de "treurende" wedevraauw of te kommen en zo wordt op 26 november 1778 mit Hebeltje ofrekend. Wie kinnen gerust oannemen dat zuks nait van harte gaan is.

Hebeltje was op heur 24e een wedevraauw die d'r al waarm bie zat. Het was dus wel te verwachten dat ze goud weertraauwen zal, en dat dut ze op 15 juni 1779 as ze mit de Commandeur Nanne Alberts Gansevoort op Troapel traauwt. Veul geluk het ze nait kent. Op 23 janewoarie 1780 let et jonge paar heur zeun Albert deupen. 'n Haalf jaar loater, op 29 juli 1780, komt Hebeltje op 26 joarige leeftied op Troapel te overliden. Heur zeun en aafgenoam wordt mor ain jaar old en wordt op 6 febewoari 1781 begroaven.

- 1) **In dei tied kon veur dat bedrag 'n vol boerenaaf kocht worden en was toch mor 'n kwat van de weerde van 't aaf Ter Haar. dat op 21 oktober 1780 veur vieftien doezend gulden vekocht weur aan de stad Grunnen.**
- 2) **Op 4 Juni 1778 bleek dat ain doezend tweihonderd gulden te weeden.**

D O O P B O E K V A N G A S S E L T E

Door ons lid A. van der Laan (lid no. 203) is het doopboek van Gasselte in getypte vorm uitgewerkt. Het betreft de periode van 1711 tot 1765. Dit werk is te bestellen door overmaking van f 20,- (incl. porto-kosten) naar de Nuts-spaarbank te Heiloo (gironummer van de bank is 5180 van de Verenigde Spaarbanken (V.S.B.) te Haarlem, ten gunste van rekening no. 84.89.38.453 ten name van A. van der Laan. Schuine Hondsboschelaan 21, 1851 H.N. Heilo.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse mevr. Hiskes-Knigge te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

ONS WAARDEEL 90/6.

- TIJDSCHRIFT VAN DE DRENTSE HISTORISCHE VERENIGING, VERENIGING
VOOR HISTORIE EN GENEALOGIE.
- F. Hulst ADELLIJKE ARMOE OF HEERLIJKE WELSTAND. Enkele opmerkingen over de levensstijl van de Drentse adel.
- M. de Hes en SALOMON DE HES (1784 - 1689). Koopman en winkelier te
D. de Hes-Marbers Meppel
- E.G.Schrage VRIESE(N) OP ROSWINKEL.
Betreft een op Roswinkel circa 1825 uitgestorven oud geslacht, met vertakkingen naar Eemsland, Emmen en Bellingwolde
- dr. G. Groenhuis CAESARIUS VAN HEISTERBACH EN HET WONDER VAN DIEVER

QUELLEN UND FORSCHUNGEN ZUR OSTFRIESISCHEN FAMILIEN- UND

WAPPENKUNDE.

Jrg. 1990 Heft 4.

ZUR FAMILIENFORSCHUNG IM BROOKMERLAND.

Het betreft hier de streek ten westen van Aurich. In de 18e eeuw werden daar een aantal nieuwe dorpen gesticht. De kolonisten kwamen deels uit andere streken. Behandeld worden o.m. een familie Schröder, vissers in Wiegboldsbur en de kolonistenfamilie Blumhoff te Munkeboe.

QUELLEN UND FORSCHUNGEN ZUR OSTFRIESISCHEN FAMILIEN UND

WAPPENKUNDE.

Jrg. 1990 Heft 5/6.

- Karl Ecke GESCHLECHT UND STAMM VAN DEN BOSCH.
Betreft een manuscript in de Nederlandse taal, geschreven in 1649. Begint met Arnold van den Bosch, geb. in 1543, ovl. te 's Hertogenbosch 22-5-1588. Zijn nazaten weken om geloofsredenen uit naar Emden en verspreidden zich naar o.a. Danzig. Deze familiechroniek vermeldt vele bijzonderheden, zoals reizen naar Londen en Amsterdam. Vermeldenswaard is, dat Anna van den Bosch uit Emden in 1685 trouwde met Jacob Poppes Hagius, zoon van de koopman Hagius te Winschoten. Jacob werd later "Stadtexecutor" in Emden.
- dr. Hildegard DIE FAMILIEN BZW. EHEPAARE AUF NESSLERLAND NACH
Backe DEN ANGABEN DER NESSLERLANDER KIRCHENBÜCHER.
Nesslerland was vroeger een eiland ten zuiden van Emden. De kerkboeken aldaar vertonen vele lacunes en worden in dit artikel aangevuld en toegankelijk gemaakt. De gegevens zijn meest uit de 18e eeuw.

GENS NOSTRA januari 1991 no. 1.

MAANDBLAD DER NEDERLANDSE GENEALOGISCHE VERENIGING.

- P.J.C. Elema BROUWERS (Groningen).
Een genealogie die begint met Martinus Brouwer, geboren ca. 1690, koopman en belastingpachter te Leek. Vanuit Leek verspreidt zich deze familie over de provincie Groningen.

*****

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die met hun onderzoek op genealogisch gebied zijn vastgelopen. Alleen wanneer gebleken is dat dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kunnen die vragen in deze rubriek worden opgenomen.

Ook vragen op historisch gebied of anderszins betrekking hebbende op Westerwolde kunnen in deze rubriek worden geplaatst.

Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragsteller.

De nummering geschiedt in volgorde van binnenkomst, voorafgegaan door het desbetreffende jaar.

VRAGEN:

1991.12 In mijn kwartiestaat komt voor: JAN EPPES, gehuwd 1e Westerlee / Heiligerlee 1-12-1642 met Grietje Berends (huwelijkscontract Vcc 2). Deze Grietje Berends was een dochter van Berendt Harmens x Lucke. Zij heeft een broer Harmen Berends en de ooms Sicko Fokkes en Jan Barcklage.

Vraag: Hoe is het verband met deze ooms?

A. van der Laan - lidno. 203

*****

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

WESTERWOLDE, 11e Jrg. no. 2:

HET GESLACHT BREGENBEEK.

Het blijkt, dat uit het echtpaar Geesjen Bregenbeek x Sicco Jans nog een zoon is geboren n.l. de "onnosele en innocente" Jan Sickens.

11-12-1702 Op de requeste van Roelff Bregenbeek (IVc) voor hem selfs en in qlte wegens sijn onnosele en innocente broeder Jan Sickens, gevende te kennen hoe dat in proces is geraect tegens haer gewesene voormondt Frans Pott, beneffens noch eenige consorten welcke koop van remonstranten landerijen hadden gedaen.

GAG 321r, dl. 16.

2- 4-1707 Is persoonlijk gecompareert en erschienen Roelf Bregenbeek, verklaerende hoe dat hij voor hem selfs en als erfgenaam van sijn broeder Jan Sickens, een proces hadde ingestelt tegens Pieter Alberts Glasius en Haijcko Jans, als voormonders over de minderjarige kinderen van Elske Jans bij Wiert Harms en Fricke Dercks in echte verweckt, benevens Hindrick Dercks en Roelf Dercks als erfgenamen van haar ouders Derck Hindricks en Elske Jans, ten eijnde deselve weder in staat an hem souden overleveren sodaene behuijsinge en tuine met annexen als sijn moeder Geesien Bregenbeecks an Derck Hindricks en Elske Jans sijn huijsvrouwe, den 15 Februari 1689 hadde verpacht.

RAG, RA V dd 16.

D. Kuil - lid. no. 184

WESTERWOLDE, 11e jrg. no. 4:

HET GESLACHT HOMMES II, op blz. 99:

voor : "ZOON VAN VIIb: JAN JANS HOMMES x IKIEN LIEFSTINGH"

te lezen : "ZOON VAN VIIb: JAN HOMMES x WUBINA, WILHELMINA HEERES".

*****

MUTATIES IN DE LEDENLIJST

NIEUWE LEDEN

210	W. Lich,	Prof. Tuntlerstraat 16,	9561 RZ	Ter Apel
211	F. Greven,	Dorpstraat 57,	9591 AS	Onstwedde
212	W. Horlings,	Duikerweg 6,	3897 LM	Zeewolde
213	L. Kuiper,	Scheringstraat 26,	7101 HD	Winterswijk
214	W.G. Mulder,	Lomanstraat 66,	1075 RE	Amsterdam
215	R.A. Velema,	Onstwedderweg 36,	9541 AD	Vlagtwedde
216	J. Tammes Lzn.,	Wedderstraat 74,	9541 VN	Vlagtwedde
217	drs. J. Hommes,	Vinkenlaan 22,	2245 AJ	Wassenaar
218	Chr. Kraai,	Hogebrugweg 2,	9541 VG	Vlagtwedde
219	J. Tammes Jzn	Postbus 9,	1474 ZG	Oosthuizen
220	B.H. de Boer, p/a	Korreweg 65,	9714 AC	Groningen
221	J. Geertsema,	Blekerstraat 11,	9718 EA	Groningen
222	W. Groenewold-van	Egmond, Kastanjelaan 12,	5581 HE	Waalre
223	H. Luring Azn,	Wessinghuizerweg 16,	9591 VJ	Onstwedde
224	K.B. Haan,	Kloosterlaan 26,	9697 PR	Heiligerlee
225	E.H. Rakers,	Schoolstraat 35,	9541 CE	Vlagtwedde

OVERLEDEN

lid	no. 5	O. Drenth	Emmen	overleden 20- 6-1990
lid	no. 49	B.E. Bontkes Gosselaar	Winschoten	overleden 18- 7-1990
donateur no.	23	K.T. Vrieze	Meppel	overleden 21- 3-1990
donateur no.	25	J.J. ter Borg	Canada	overleden 4-10-1990

ADRESWIJZIGINGEN VAN DE LEDEN:

11	mr. J.H.A. Haselhoff,	Ubbo Wilkensstraat 5,	9641 EH	Veendam
159	F.J. Ebbens,	Lakemondsestraat 24,	4043 JD	Opheusden
185	E.J. Bakker,	Mastemaker 61,	9611 LH	Sappemeer

HERDRUKKEN

Bij het verschijnen van het BREUKREGISTER VAN WESTERWOLDE 1666-1807 en het PROTOCOL VAN CIVIELE ZAKEN VOOR DE RICHTER VAN WESTERWOLDE 1628-1634 is door verschillende leden de vraag gesteld of de andere delen nog verkrijgbaar waren. Wij hebben daarom van elk der eerder verschenen delen een zeer beperkt aantal laten vermenigvuldigen. In deze delen zijn een aantal typfouten verbeterd. Bovendien is het breukregister nu gesplitst in een deel 1567-1593 en een deel 1609-1667 en is de ringband gewijzigd in een gelijmde uitvoering.

De prijzen zijn als volgt:

Breukregister van Westerwolde	1567-1593 (165+22 blz.)	f 35,--	(460 gr.)
idem	1609-1667 (77+14 blz.)	f 25,--	(250 gr.)
Hoenderbelasting Westerwolde	1568-1593 (44+25 blz.)	f 15,--	(230 gr.)
Lidmatenregister Vlagtwedde	1693-1793 (43+ 2 blz.)	f 10,--	(150 gr.)

Portokosten:	100 - 250 gr.	f 3,--	250 - 500 gr.	f 4,50
	500 -1000 gr.	f 5,50	1000 -3000 gr.	f 7,--

De boeken kunnen worden besteld door overmaking van de kosten op gironummer 2226754 t.n.v. R.M.A. Wegman te Westervoort.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

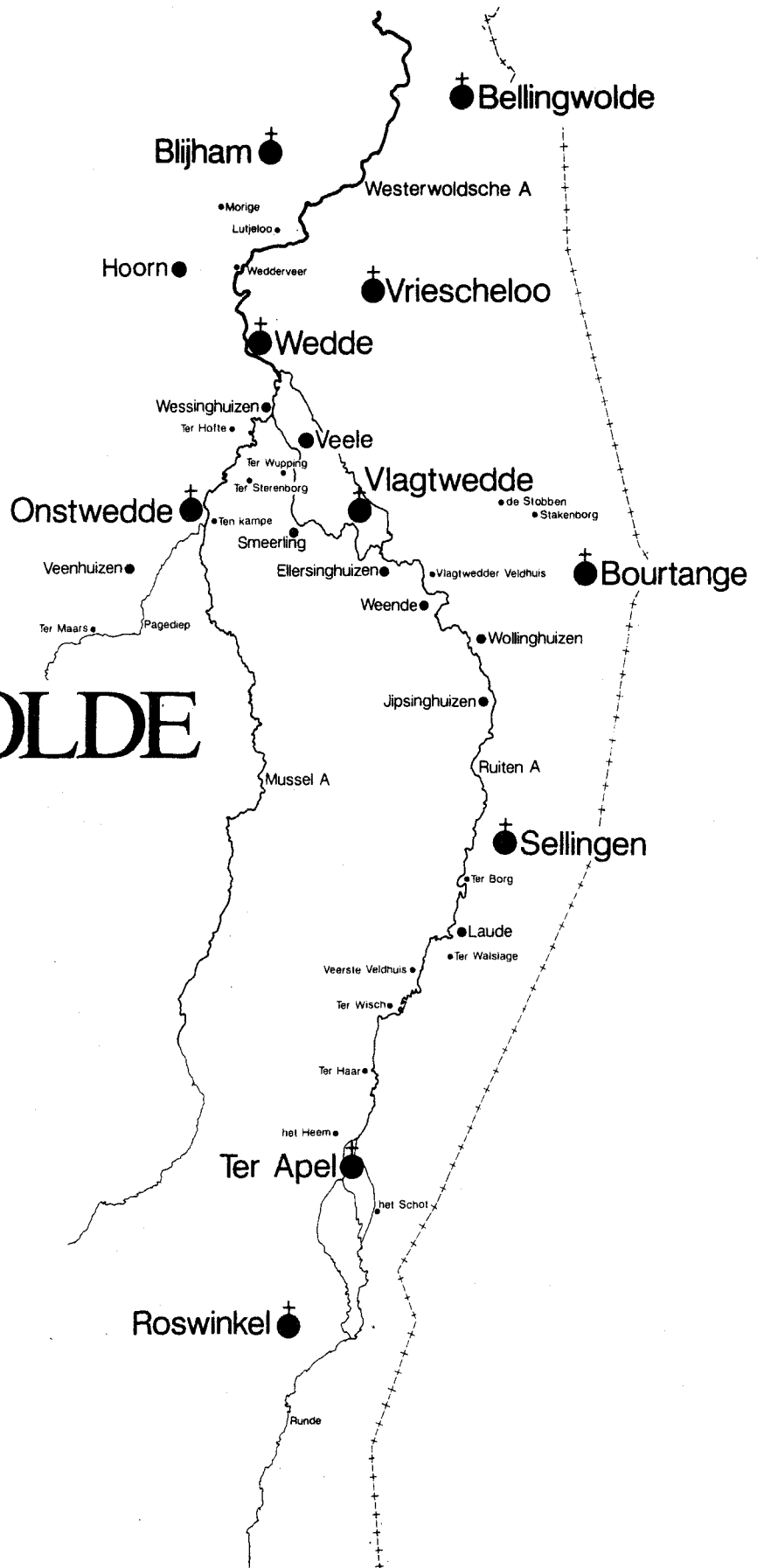
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 12 no. 2 juni 1991

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

J A A R G A N G 1 2 N o . 2

J U N I 1 9 9 1

R E D A C T I E :
S.H. ACHTEROP
E.G. SCHRAGE
ing. C.J. WEGMAN, eindredacteur
Acacialaan 27
7642 TW Wierden
tel. 05496 - 72437

R.M.A. WEGMAN

SECRETARIAAT:

- lidmaatschap
- abonnementen
- administratie
- archief

Mevr. G.P I. HISKES - KNIGGE
M. Hardenbergstraat 3
9643 LD Wildervank
tel. 05987 - 13095

PENNINGMEESTER:

G. KAMIES
Postkade 51
9503 AJ Stadskanaal
tel. 05990 - 17272
postgironummer van de vereniging: 4222401

BANK:

RABO-bank Stadskanaal
■ rekeningno. 3586.06.063 ten name van de Vereniging
voor Genealogie en Historie Westerwolde;
■ postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- entree éénmalig f 10,--;
- contributie f 32,50 per jaar (inclusief tijdschrift uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten - bij toezending per post worden de portokosten afzonderlijk in rekening gebracht);
- donateurschap f. 25,-- per jaar (inclusief tijdschrift, exclusief portokosten).

INHOUD:

H. Boyken	OOST-GRONINGSE EMIGRANTEN IN IOWA (U.S.A.)	blz. 35
dr. H. Gras	BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE	blz. 35
C.J. Wegman	DE HISTORIE VAN HET HUIS VLAGTWEDDE NO. 30	blz. 39
E.G. Schrage	DE QUESTIEUSE MUSSEL II	blz. 47
C.J. Wegman	GENEALOGIE HARDING - SELLINGEN	blz. 51
	EEN INTERESSANT STUK UIT 1504	blz. 56
	TIJDSCHRIFTEN	blz. 60
	VRAGEN EN ANTWOORDEN	blz. 61
	CORRECTIES EN AANVULLINGEN	blz. 61

V A N D E R E D A C T I E

Het is gebleken dat het postgironummer van de vereniging al enige jaren verkeerd in ons tijdschrift heeft gestaan. Er wordt bij betaling van abonnementsgelden vrijwel nooit gebruik van gemaakt, vandaar dat het zo lang onopgemerkt is gebleven. Het juiste nummer is 4 222 401.

IN MEMORIAM JOOP DROK

Toch nog onverwacht bereikte ons het bericht dat op 5 maart jongstleden is overleden ons zeer gewaardeerd lid en oud mede-redacteur Joop Drok. Vanaf de oprichting in 1980 maakte hij deel uit van de redactie en sedert eind 1983 moest hij het zelfs bijna een jaar lang alleen doen, wegens ernstige ziekte van de heer Hiskes. Begin 1985, toen hij meende dat de heer Hiskes het redacteurschap weer aan zou kunnen, gaf hij te kennen er mee te willen stoppen. Toch werden wij ook daarna nog regelmatig voorzien van bijdragen, waaruit zijn grote liefde voor de regio bleek. Wij zullen deze bijdragen, die getuigden van geheel eigen stijl en een fijne neus voor bijzondere zaken, node missen.

BESTUUR en REDACTIE

OOST-GRONINGSE EMIGRANTEN IN IOWA (USA).

Samenvatting van de inleiding van de heer H. Boyken gehouden op de ledenvergadering van 16 maart 1991.

Bij zijn familieonderzoek vond de in Oldenburg geboren inleider, dat aan het eind van de vorige eeuw verwanten naar de Verenigde Staten waren geëmigreerd. Hij slaagde erin hun nakomelingen terug te vinden in de staat Iowa. Sindsdien is ook deze staat zijn onderzoeksterrein. Daarbij bleek dat tussen 1870 en 1920 vele mensen uit Oost-Friesland naar Iowa waren geëmigreerd. Ook vond hij emigranten uit de streken langs onze grens.

Bij aankomst in de Verenigde Staten moesten de emigranten papieren invullen, o.a. moest de plaats van herkomst aangegeven worden. Deze formulieren vormen een belangrijke bron. De meeste landverhuizers reisden via de havensteden Baltimore, Philadelphia en New York. Ook zijn bewaard gebleven passagierslijsten van de schepen waarmee men de oversteek had gemaakt. Bij zijn onderzoekingen vond Boyken ruim achtduizend namen van Ostfriesen en twee honderd Oostgroningers.

Het was de heer Boyken opgevallen dat de contacten tussen de emigranten en de familie in Europa door allerlei omstandigheden waren verbroken, maar dat de nakomelingen van de emigranten veel belangstelling hebben voor hun familie in Europa. De heer Boyken is bereid om tegen vergoeding van de porto-kosten hulp te verlenen bij naspeuringen naar geëmigreerde familieleden.

Men kan zich daartoe schriftelijk tot hem wenden op zijn adres in Duitsland:

Am Tief 10, D 2949 Wangerland 2, Duitsland.

Omdat hij zich veel in de Verenigde Staten ophoudt, kan men ook schrijven naar:

RR Box H 20, Bancroft, Iowa, 50517 U.S.A.

De meeste kans op succes maakt zijn onderzoek uiteraard indien men naast de namen van gezochte personen óók kan aangeven in welke staat - of nog beter - in welke plaats zij zich het eerst gevestigd hebben. In dat geval kan hij d.m.v. het raadplegen van telefoonboeken een begin krijgen.

*****

BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE II

Voor ons tijdschrift van maart j.l. is door de heer E.G. Schrage een samenvatting gemaakt van de inleiding die door de heer Gras werd gehouden op de ledenvergadering van 15 december 1990. Na sluiting van de inzendtermijn voor het maartnummer ontvingen wij van de heer Gras de hierna volgende samenvatting, die wij de moeite waard achten om alsnog in het tijdschrift op te nemen.

VAN EEN ONTSNAPT "MUTTERSCHWEIN" TOT GEVALLEN VAN BROODNIJD.

Enkele voorbeelden van bronnen voor de geschiedenis van Westerwolde.

door dr. H. GRAS

Ieder historisch onderzoek begint met de vraag welke bronnen er zijn. Alleen bronnen kunnen antwoord geven op de vragen die men zichzelf heeft gesteld ten aanzien van een bepaald historisch onderwerp. Om te achterhalen welke bronnen eventueel gegevens over het gekozen onderwerp kunnen opleveren, zal men enige speurzin moeten ontwikkelen en gerichte vragen moeten formuleren. In het onderhavige geval, de geschiedenis van de landstreek Westerwolde, kan men zich bijvoorbeeld afvragen welke overheden, kerkgenootschappen, kloosterorden, families, personen,

verenigingen, bedrijven etc. een rol gespeeld hebben in de streek. Indien zij archieven nagelaten hebben zal daarin ongetwijfeld veel te vinden zijn. De vraag is dan alleen nog, waar die archieven zich bevinden en of zij raadpleegbaar zijn. Degenen die zich bezig houden met de geschiedenis van Westervolde kunnen sinds kort voor al deze en andere vragen terecht bij de publikatie BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERVOLDE.¹ In dit werk, verschenen in februari 1991, zijn tientallen archieven en andere instellingen in binnen- en buitenland opgenomen die van belang zijn voor de geschiedenis van Westervolde. Bovendien wordt, vaak tot op het inventarisnummer en de beschrijving van een enkel stuk, vermeld welke bronnen - met name archiefstukken en kaarten - men in welk archief of welke instelling kan vinden. Daarbij wordt een uitgebreide opgave van literatuur gegeven, evenals verwijzingen naar gidsen, handleidingen, catalogi, inventarissen e.d..

Hieronder zullen enkele voorbeelden worden gegeven van de stukken die men in deze publikatie kan aantreffen.

Een aardig voorbeeld vormen de problemen rond de grens met Duitsland. In het Staatsarchiv te Osnabruck vindt men er vele stukken over. De problemen speelden zich niet alleen op hoog niveau, tussen regeringen van staten af, maar ook op het niveau van de gewone man.

Zo werd in 1710 door Duitsers geklaagd over het wegnemen van een veulen "aus dem sog. Rechterbrock durch den Kontrolleur zu Bourtange".² Het kon echter nog erger.

In 1753 achtervolgden de Duitsers Frohnen, Hibing en Sandmann een ontsnapt "Mutterschwein" tot over de grens, in een poging het beest weer te vangen. Dit zinde een aantal "niederindische Untertanen" echter in het geheel niet. Zij lieten het varken passeren, maar hielden de Duitsers tegen en mishandelden hen. Frohnen, Hibing en Sandmann dropen af en het zwijn werd ten bate van anderen verkocht in Bourtange.³

Het is te hopen dat de betrekkingen tussen de grensbewoners sinds die tijd wat beter zijn geworden.

Dit waren natuurlijk relatief kleine gevallen. Een voorbeeld van veel belangrijker bronnen kan men vinden in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag en wel in het archief van de Raad van State. Het zijn de "Verbalen Wedde en Westervoldingerland" over de periode 1627 - 1794, te vinden onder de "Verbalen van Commissien tot de inspectie der fortificatiewerken, de troepen, tienden, verpachtingen enz."⁴ Deze verbalen vormen een zeer waardevolle bron voor de geschiedenis van Westervolde en plaatsen in die streek. Over een nagenoeg ononderbroken periode van bijna 170 jaar geven ze vele inlichtingen, tussen 1665 en 1720 zelfs tweemaal per jaar, in het voorjaar en in het najaar. Bovendien leveren ze een nadere toegang op voor andere archiefbestanden, door verwijzingen naar andere stukken en door de vele namen van personen en instanties die worden genoemd. Voordat we echter ingaan op de inhoud van deze verbalen, moet een en ander over hun achtergrond en ontstaan worden uiteengezet.

In de Verbalen Wedde en Westervoldingerland vloeien twee taken van de Raad van State samen: zijn taak op het gebied van de defensie en zijn taak ten aanzien van het bestuur van de generaliteitslanden. Ieder jaar werden door de Raad van State uit zijn leden twee gecommiteerden benoemd "tot het verpagten der gemeene Lands middelen (*belastingen*) over de Heerlykheden van Wedde en Westervoldingerland, Bellingwolde en Blyham, mitsgaders tot het visiteren (*inspecteren*) van de Fortificatien en Magasyne aldaar, en in de Provinciën van Gelderland en Overyssel, langs den Yssel en Neder Rhyne". Voor het inspecteren van de forten en schansen in Westervolde - en tussen 1611 en 1744 ook Leerort in Oost Friesland - werden ze vergezeld door een gecommiteerde van de provincie Friesland en één van de provincie Stad en Lande. Deze provincies waren namelijk (financieel) mede-verantwoordelijk voor dit deel van de landsverdediging.

Een bezoek aan Westerwolde en Leerort nam een aantal dagen in beslag en had een vast patroon, zoals een korte beschrijving, gebaseerd op de bezoeken tijdens de achttiende eeuw, aangeeft. Het gezelschap verzamelde zich in de stad Groningen. Vervolgens reisde men met trekschuiten naar de Oude of Bellingwolderschans. Hier regelden de gecommiteerden van de Raad van State de verpachting van de gemene middelen aan de meestbiedende. De gecommiteerden van Friesland en Gohingen hadden daar uiteraard niets mee te maken. In de verbalen wordt de opbrengst van de verpachting vermeld. Na inspectie van de Bellingwolderschans trokken de heren in wagens over Bellingwolde naar Bourtange. Vandaar ging het richting Leerort in Oost Friesland. Dit leverde nogal eens verschillende routes op ten gevolge van de frequent overstroomde Eems. Indien mogelijk reisde men in wagens via het Duitse "Weender" (Weener) naar Leerort, al of niet gedeeltelijk per schip. Maakten de overstromingen deze weg onmogelijk, dan reisde men eerst terug over Bellingwolde, om via de Nieuwe of Langakkerschans Leerort te bezoeken. Volgde men de normale weg, dan bezocht men pas na Leerort de Nieuwe Schans. Vanuit Nieuwe Schans werd ook de "Staten Zul" geïnspecteerd. Nadat de Nieuwe Schans in orde was bevonden ging men met trekschuiten via Winschoten weer op de stad Groningen aan. Ook daar werden tenslotte de vestingwerken geïnspecteerd.

Als sluitstuk van het bezoek aan dit deel van de Republiek werd in de stad Groningen de "Liquidatie" tussen de Raad van State en de provincies Friesland en Groningen opgemaakt. Hierin werd vermeld welke kosten betreffende de forten en schansen in Westerwolde en Leerort voor rekening van elk der drie partijen kwamen. Deze liquidaties zijn in hun geheel opgenomen in de verbalen.

Na het opmaken van de liquidatie namen de gecommiteerden van Groningen en Friesland afscheid en trokken de gecommiteerden van de Raad van State verder voor hun inspectiewerk, te beginnen met Coevorden. Na Coevorden bezochten zij nog (in deze volgorde) Hasselt, kampen, Zwolle, Deventer, Bredevoorde en Zutphen, om hun inspectiewerk af te ronden in Arnhem. Ook verslagen van deze bezoeken zijn opgenomen in de "Verbalen Wedde en Westerwoldingerland", wier benaming dus niet accuraat is. Waarschijnlijk is de onjuiste benaming het gevolg van het feit dat Wedde en Westerwoldingerland het eerst bezocht en in de verbalen behandeld werden.

Voor de geschiedenis van Westerwolde leveren deze verbalen, zoals gezegd, vele en zeer uiteenlopende gegevens op. Wanneer men ze achter elkaar leest, krijgt men een dergelijk beeld van het reilen en zeilen in deze streek, dat men welhaast kan spreken van een kroniek van Westerwolde. Uiteraard treft men gegevens aan betreffende de toestand en het onderhoud van de forten en schansen, de kosten daarvan en voor wiens rekening deze komen, maar ook over de sterkte en de samenstelling van de garnizoenen en tot welk "bataillon" of regiment de militairen behoren. Maar ook allerlei verzoeken en klachten van Westerwolders werden door de gecommiteerden aangehoord en ter plaatse afgehandeld of doorverwezen naar de Raad van State, al of niet met een advies, terwijl zij eveneens allerlei subsidies toekenden.

Zodoende vernemen we bijvoorbeeld dat "Pastor" Beukers van de Bellingwolderschans in 1717 zwaar in de schulden zit. De twee bakkers van het kerspel Blijham klagen in 1718 dat de molenaar tot hun nadeel "het bakken daar ook bij doet". De twee bakkers van Oude Schans klagen in hetzelfde jaar trouwens over een soortgelijk euvel. De "Major de la Place" van de Langakkerschans, Engelkens, blijkt een tuintje te hebben, terwijl de commandant van het fort, kolonel Gockinge, er vee op na houdt. De schoolmeesters in de Oude en Nieuwe Schans tenslotte verdienen een extra zakcentje - 15 gulden per jaar - met het "smeren en opwinden van 't horlogie" van de forten. Zelfs over het weer komt men indirect iets te weten: zo richtte "een swaren stormwint, tusschen den 6 en 27e der voorlede maant februari] (1714) des snagts ontstaan" veel schade aan.

Het zijn maar enkele voorbeelden uit vele. Bij dit alles worden vele namen genoemd: van ontvangers en andere "ambtenaren" - tot de straatveger toe -, van de dominees, schoolmeesters, vroedvrouwen, deurwaarders, militairen, aannemers, opzichters der dijken en allerlei andere inwoners van Westerwolde, waaronder armen,

zoals soldaten-weduwen. Ook wordt bij de klachten of beslissingen van de gecommiteerden vaak gerefereerd aan eerdere beslissingen en resoluties van de Raad van State.

Het verhaal van die bakkers, letterlijke gevallen van broodnijd, is trouwens bijzonder fraai.⁵ Terwijl de heren gecommiteerden in 1718 in Oudeschans waren, hoorden zij de klachten aan van Berent Eylders en Tijakiën Tijark, weduwe van Luiken Derks, bakkers van het kerspel Blijham. Zij klaagden dat hun molenaar, P.G. Staerke, tot hun nadeel tevens brood bakte, wat indruiste tegen de ordonnanties en de resolutie van de Raad van State uit 1716. Zij verzochten daarom dat de molenaar "mocht worden gecorrigeert, of afstand doen van sijne bakkertje of windkoornmolen". Na overleg oordeelden de heren gecommiteerden echter dat zij deze zaak niet zelfstandig af konden doen, maar moesten overbrengen aan de heren van de Raad van State zelf.

Vervolgens vervoegden de bakkers van Oudeschans, G. Kinders en G.G. Nieuwburg, zich bij de heren. Zij klaagden dat ook hun "koornwindmolenaar", Eppo Jacobs, "soo wel klein als grof brood bakt, tot groot nadeel van hun supplianten, en contrarie aan Uedele Mogende Ordonnantien". Zij verzochten eveneens dat hem het bakken verboden werd, maar de heren besloten ook dit geval voor een beslissing aan de Raad van State te overleggen. Zij voegden daarbij echter wel een advies. Molenaar Eppo Jacobs was voor hen verschenen en had gezegd dat hij van het malen alleen niet kon bestaan. Bovendien was bakker Nieuwburg pas in Oudeschans komen wonen en als bakker begonnen, nadat Jacobs "de broodbakkerije reeds exerceerde". Daarnaast bleek dat Jacobs had gelobbyd. Hij legde een attestatie over "van eenige Inwoonderen in deese Schans, verklaarende dat sij den voornoemden molenaar tot het opsetten van de Bakkerije hebben aangesprooken, om dat sij van de andere bakkers niet na genoeg geriefd en behandeld wierden, en dat sij, soo lange als voornoemde molenaar het bakken heeft gedaan, ten vollen sijn geriefd en gecontenteerd". Zodoende gaven de heren gecommiteerden de Raad van State in overweging "of het niet reedelyk is, dat de meergemelde molenaar de broodbakkerije blijve continueren". Dat hij zulke tevreden klanten had, in tegenstelling tot de andere twee bakkers, was hiervoor echter niet de doorslaggevende reden. Die was veeleer gelegen in het feit dat "andersints de Raad (*van State*) genoodsaakt soude sijn, de molen aan sig te neemen, gelyk als in de Bourtange". Graan moest er immers gemalen worden, in verband met het aldaar gelegeerde garnizoen. Als de molenaar daarmee niet in zijn bestaan kon voorzien, zoals ook in Bourtange blijkbaar het geval was geweest, moest de Raad van State zorgen dat de molen bleef draaien. Maar dat kostte geld, dus wilden de heren in het geval van molenaar/bakker Jacobs wel een oogje toeknippen. Voor Blijham, waar geen soldaten gelegeerd waren, gold dit uiteraard niet.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van de vele bronnen die men in de publikatie BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE kan vinden. Er zouden nog talloze andere kunnen worden gegeven. Desalniettemin maakt het bovenstaande duidelijk dat er nog veel onbekends over Westerwolde in de archieven rust. Moge dit, naast het bronnenoverzicht, een aansporing zijn voor iedere onderzoeker naar de Westerwoldse geschiedenis.

*****

-
- 1) **BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE door H. Gras, Groningen 1991**
  - 2) **NiedersMchsisches Staatsarchiv Osnabruck, Rep. 140. MÜNstersche tentral behrbrden betr. die Aemter Meppen und Rheine, inv. nr. 54.**
  - 3) **Ibidem, Snv. nr. 65.**
  - 4) **Algemeen RtJksarchief te Den Haag, Archief Raad van State, inv.nrs. 1661 - 1700.**
  - 5) **Ibidem, Div. nr. 1694.**

VLAGTWEDDE, HUISNUMMER 30

door C.J. WEGMAN

Het was ons lid J. Bruning in Vlagtwedde die mij opbelde dat bij de afbraak van het huis aan de Wilhelminastraat no. 26 een oude staander was aangetroffen die voorzien was van een inscriptie. De inscriptie was heel goed bewaard gebleven en er stond letterlijk:

ERNST JANS LARMAN . SIBEN JANS EHELUIDEN HEBEN DIT HUIS LAHTEN
TIMMEREN DEN 22 MAEI 1730

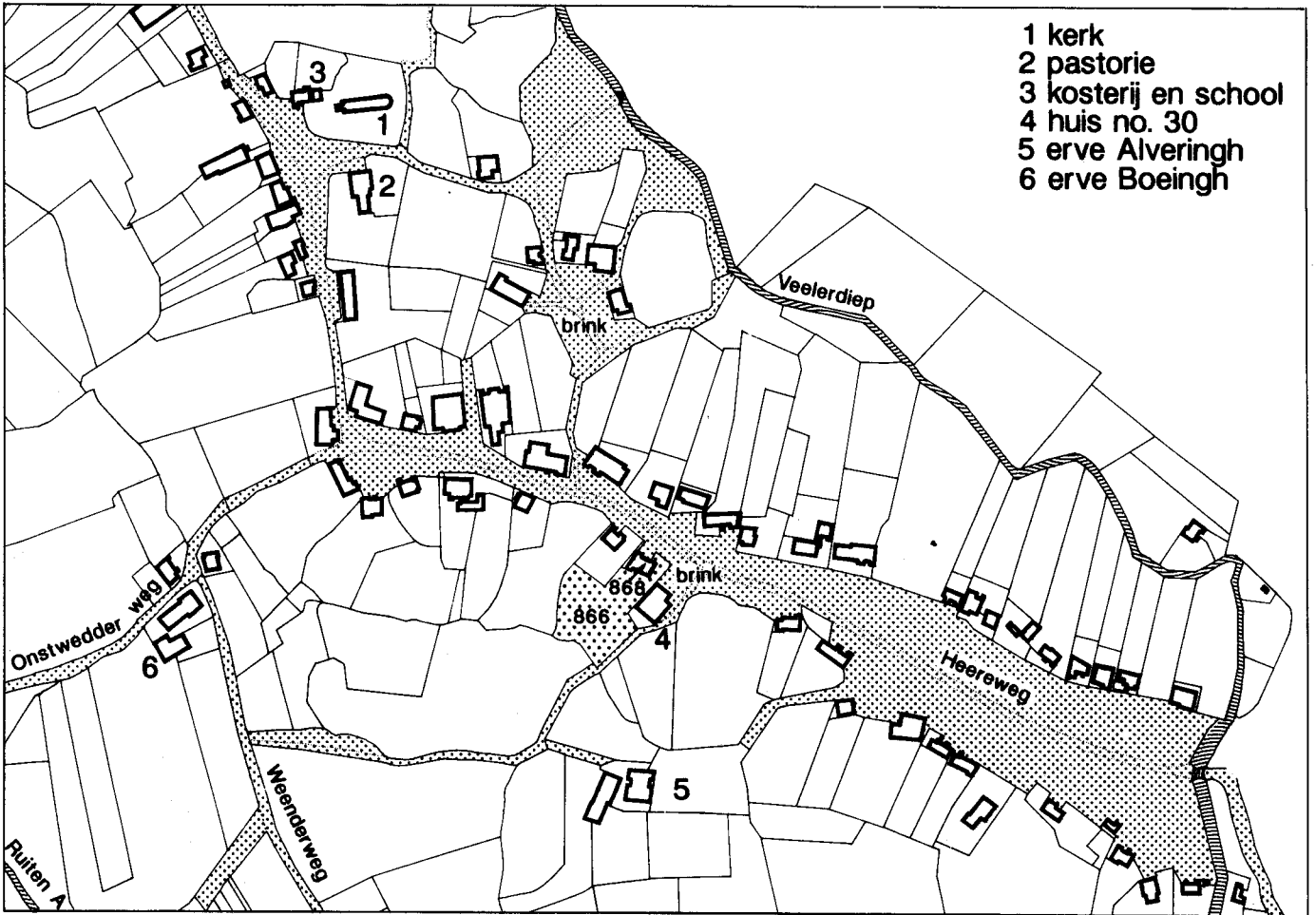
Op onderstaande foto's is duidelijk te zien hoe gaaf de tekst bewaard is gebleven. De balk is door de heer Bruning in veiligheid gebracht, d.w.z. hij heeft een plank met de tekst van de staander laten afzagen. Hij is echter nog op zoek naar een passende bestemming.

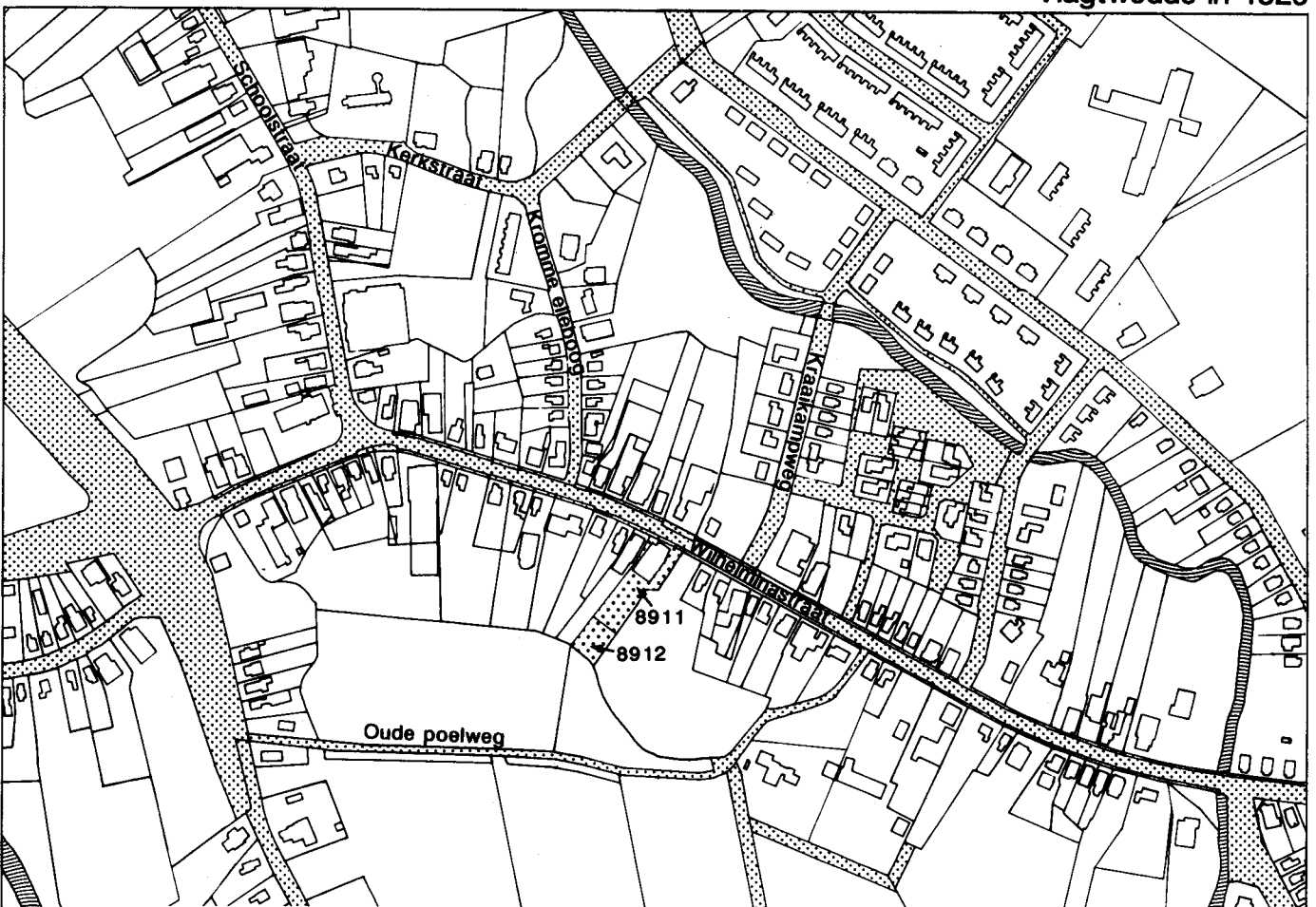
U kunt zich voorstellen dat ik, in verband met het "boerderijenboek", uitermate ingenomen was met deze vondst. Het is niet alleen een bevestiging van het reeds gereconstrueerde bezit maar nu werd ook bekend wanneer het huis is verbouwd of gebouwd. In de kadastrale registers wordt redelijk nauwkeurig aangegeven wanneer een oude opstal werd afgebroken en ook of en wanneer er werd herbouwd. Vóór 1830 ontbreken deze gegevens vrijwel geheel en is men aangewezen op toevallige treffers, zoals inschriften in balken en staanders, maar ook wel vondsten als bijvoorbeeld het gedicht ter ere van het richtfeest in 1826 voor het Erve Bruggers in Selligen.

Nog wel bekend was dat het huis onder meer had behoord aan resp. Kraai, Sachs, Kamping en Tamminga, maar de naam Laarman was niet meer bekend in Vlagtwedde. De familie Laarman komt nog wel in Groningen maar niet meer in Westerwolde voor.

Het was nu zaak om te proberen de geschiedenis van dit huis vanaf 1829 tot heden te achterhalen.

Vlagtwedde in 1829

Vlagtwedde in 1980

De laatste eigenaar van het nu afgebroken huis was Marinus den Hoed te Winschoten die het op 1- 7-1981 kocht van Aike Albert Kruize en zijn zuster Jantje, kinderen van Geert Kruize x Aaltje Annechien Kraai. Zij erfden het op 20- 6-1978 van hun, op 5- 7-1977 overleden grootvader Albert Roelf Kraai. Albert Roelf Kraai had het pand in 1933 gekocht van de Jaques en Harry Sachs, kinderen van de manufacturier Rudolf Sachs, die voor de oorlog naar de V.S. zijn uitgeweken. Sachs heeft dit pand in 1927 voor zijn kinderen gekocht van de bakker Berend Kamping. Berend Kamping op zijn beurt heeft het op 10-12-1917 gekocht van de Grietje Willems Kraai, weduwe van de goud- en zilversmid Albert Tammes Tamminga. Deze had het huis met erf in 1866 gekocht van de erfgenamen van Roelf Jans Wichers. Het oude huis werd in 1875 gesloopt en er werd een nieuw huis gebouwd. Daarbij werd dus het hout van de oude behuizing opnieuw gebruikt.

HET HUIS VLAGTWEDDE NUMMER 30

01-01-1829 kadastrale nummers: 868 huis en erf 2.60 are
866 tuin 34.20 are

Eigenaar no. 376: ROELF JANS WICHERS, timmerman te Vlagtwedde.

<u>ROELF JANS WICHERS</u> ged. 15-03-1789 Vlagtwedde beroep: timmerman ovl. vóór 1873 z.v. Jan Wijchers en Dedde Roelfs Bossen <u>kinderen:</u> niet bekend	huwt Vlagtwedde 09-05-1832	Hebeltje Jans Moorlag geb. 02-09-1796 Veele ged. 04-09-1796 Vlagtwedde ovl. 29- 7-1873 Veele d.v. Jan Klaassen Moorlag en Rixte Harms Huls
---	----------------------------------	---

<u>JAN WIJCHERS</u> ged. 10- 9-1747 Onstwedde beroep: meester-timmerman ovl. 14-12-1816 Vlagtwedde (30) z.v. Wijchert Menses en Wendelke Jans Kamp/Broijl <u>kinderen:</u> ged. te Vlagtwedde 27-02-1774 Wendelke ovl. vóór 24-05-1778 te Vlagtwedde 18-06-1775 Swaantien 24-05-1778 Wendelke ovl. vóór 05-06-1785 te Vlagtwedde 12-11-1780 Wichert 05-06-1785 Wendelke	huwt le Roswinkel 12-05-1771	Engeltje Alberts Hein ged. 21-06-1744 Roswinkel ovl. 1785 -1788 Vlagtwedde d.v. Albert Heinen en Zwaantje Harms Ikinge
--	------------------------------------	--

<u>IDEM</u> <u>kinderen:</u> 15-03-1789 ROELF ----- 13-10-1793 Willem (geb. 6-10)	huwt 2e Vlagtwedde 12-10-1788	Dedde Roelfs Bossen ged. 19-01-1755 Vlagtwedde ovl. 1793 -1798 Vlagtwedde d.v. Roelf Berents Bossen en Willemtje Hendriks Boelens
		opvolger

<u>IDEM</u> <u>kinderent</u> niet bekend	huwt 3e Vlagtwedde 25-03-1798	Geertje Hiskes geb. Weende ged. 06-06-1751 Vlagtwedde d.v. Hiske Engels Huising en Seeke Harms
---	-------------------------------------	--

03-03-1789 Gecompareerd: Harm Huijne - v.m., Freerk Jans Crouse - sibbe en Capt. Hillebrand van Peer - vreemde voogd over de minderjarige kinderen van Jan Wijchers x wijlen Engeltje Alberts te Vlagtwedde ter eene en Jan Wijchers te Vlagtwedde ter andere zijde.

Scheiding van de boedel als volgt:

- de 2e comparant zal de kinderen opvoeden en daarvoor genieten de opbrengst der pupillen goederen.

30-05-1807 belending O. en Z. Jan Wijchers

PETRUS THEODORI

huwt 1e

Geertruida Cecilia Faber

beroep: advocaat

kinderen: Elisabeth Maria huwt Vlagtwedde 08-09-1773 met Petrus Martinus Faber

IDEM

huwt 2e

Engeltje Jans Vrieze

Vlagtwedde

08-02-1764

kinderen: gedoopt te Vlagtwedde

21-10-1764 Jan Hindrik

12-01-1765 betaald kerkbelasting: P: Theodory O - 17 - 0

01-01-1782 De Heer Hindrick Piccardt, J.U. Doctor te Vlagtwedde, als gemachtigde van de Heer advocaat Petrus Theodori (thans wonende in de stad Campen) heeft bij gerechtelijke uitmijning verkocht aan Jan Wijchers, meester timmerman te Vlagtwedde x Engeltje Alberts:

- een behuisinge, Hof en tuin daarbij te Vlagtwedde, belendend: N. Geert Jans Tammes en Harm Huiberts / O. de boere Steege en Warntje Jans / Z. en W. Geert Jans Tammes. Koopsom 550 Car.gl..

Reijnt Hilwerts te Vlagtwedde is borg.

ALBERT L. TEN VELTHUIS

ged. 23-08-1722 Vlagtwedde

geb. Vlagtwedder Vesthuis

ovl. **na 1788 Veele**

z.v. Lammert Jans Ten Velthuis

en Dedde Mennes Liefstingh

kinderen: gedoopt te Vlagtwedde

11-10-1751 Albertijna

ca. 1753 Dedde

huwt Boertange 15-09-1776 met Albert Kreuter

21-05-1758 Engeltien huwt Vlagtwedde 22-06-1778 met Remke Harms Scholts

huwt

Vlagtwedde

20-11-1750

(h.c.)

Albertje Tammes Tammes

geb. ca. 1725 Sellingen

ovl. na 1788 Veele

d.v. ds. Tamme J. Tammen

en Engeltje Harms Coijlers

09-03-1763 Albert Lamberts ten Velthuis te Vlagtwedde verkoopt aan de Advocaat Petrus Theodora te Vlagtwedde:

- verkopers behuizing en tuin te Vlagtwedde;
- een tuintje gelegen tussen Warntje Jans en Hindrik Alberts Alveringh (kad.no. 984);
- zes akkers bouwland;
- twee stukjes miedeland.

Tezamen voor de koopsom van 1960 Car. gl..

GERARDUS GEERTS LEUSING

geb. ca. 1714 Jipsinghuizen

ZIE JIPSINGHUIZEN

29-11-1753 Gerhardus Leusing wonende te Vlagtwedde verkoopt aan Albert Lammerts Ten Velthuis wonende te Vlagtwedde:

- zijns verkopers behuizinge en tuin, bouwland en miedeland, alles gelegen te Vlagtwedde;
- een mollenwaars over de Vlagtwedder Hammarck,

alles zoals verkoper het op de executoriale verkoping der vaste goederen van Erenst Jans Laarman cum uxore ingevolge trekcedul d.d. 7-10-1752 heeft aangekocht.

- alsmede zodanig miedeland gelegen in twee stukken in de Oosteresch te Vlagtwedde, zoals de verkoper heeft aangekocht op de executoriale verkoping van de vaste goederen van 'de opsigter Homme Jans 'volgens trekcedul d.d. 24- 2-1752.

Koopsom totaal 1500 Car.gl..

<u>ERNST JANS LAARMAN</u>	huwt	Sijben Jans
geb. ca. 1687 Levern (Dld)	Vlagtwedde	ca. 1692 Vlagtwedde
ovl. 1752 -1758 Vlagtwedde	04-04-1717	ovl. na 1758
z.v. Johan Herman Laarman	h.c. 02-04	d.v. Jan N.
en Trijntien Berents		en Aeltien Jans

kinderen: ged. te Vlagtwedde
26-12-1717 Trijntien

14-04-1720 Jan huwt Vlagtwedde hc 30-10-1750 met Jantijn E. Haselhoff
13-08-1724 Herman huwt Vlagtwedde 28-01-1758 met Rixte Jarckes Meeningh
06-04-1727 Aeltien ovl. vóór 25-10-1733 Vlagtwedde
10-07-1729 Wilhelmus 29-7-1769 schout en secretaris te Heiloo (id. 14-12-1793)
21-03-1732 A.....
25-10-1733 Aeltien ovl. na 30-10-1750

Aangenomen Lidmaten te Vlagtwedde

12-10-1710 Johan Herman Laerman van Ramden' x Trijntien Berents van Halte
03-06-1712 621. Sijben Jans j.D. met att: van Wedde / met att: na Heilo
28-02-1716 710. Ernst Jans F: Jan KoeHr:

02-04-1717 Huwelijkscontract te Vlagtwedde tussen Ernst Jans Laarman en Sijben Jans. Goederen of geld worden niet genoemd.

Dedingsluiden bruidegom: Johan Harmen Laarman - vader / Trijncke Berents - stiefmoeder.

Idem bruid: Aeltien Jans - moeder / Harmen Jans x Geescke Roelfs'oom en tante.

Getuigen: Jan Frericks en Willem Berents.

04-04-1717 Huwen te Vlagtwedde: Ernst Jans Laerman van Leeueren² x Sijben Jans van Vlachtwedde.

in 1734 Bijdrage voor de Lantssoldaet: Ernst Jans 4 stuivers

06-04-1746 betaald kerkbelasting: Erenst Jans 0 - 15 - 0

30-10-1750 Huwelijkscontract te Vlagtwedde tussen Jan Eernst Laerman x Jantijn Engelberts Haselhoff. Eernst Jans Laarman x Siben Jans nemen hun schoondochter op in hun behuizing met landerijen. Verder wordt genoemd de zoon Willem Eernst Laerman.

Dedingsluiden bruidegom: Eernst Jans Laerman x Siben Jans - ouders / Harm en Aaltje Eernst Laerman - broer en zuster / Steffen Jans x Roelfien Harms - neef en nicht.

Getuigen: Scholte Huberts en Warneke Jans.

07-10-1752 Executoriale verkoping voor Ernst Jans Laarman aan Gerhardus Leusingh: ■ dezelfde omschrijving als op 29-11-1753.

28-01-1758 Huwelijkscontract tussen Harm Ernst Laarman en Rixte Jarckes Meeningh. Bruidegoms moeder neemt haar zoon en zijn bruid op in haar huishouding te Vlagtwedde en in de possessie van al hare goederen.

1) = Randen. gelegen ongeveer halverwege aan de aan de weg Herford - Vechta.

2) = Levern onder Stewede, in de nabijheid van Randen.

JACOB HESSE

geb. ca. 1660

ZIE VLAGTWEDDE, HUISNUMMER 4

20-12-1729 Jacob Hesse te Vlagtwedde verpacht voor 9 jaren aan Ernst Jans x
Sijben Jans te Vlagtwedde voor de pachtsom van 535 Car.gl.:

- seeckere schuire, staende aan het huis van Willem Berents te Vlachtwedde, met kubbinge als anderssints, tot an de gevel teneinde der bovcamer, van 't steenhuis, doch sullen de materialen van 't Steenhuis, so verpagter op naeste maj sal moeten afbreken, zijn eigen sijn en verblijven;
- verders mede verpagt de grond waarop het Steenhuis en de schuire staan;
- alsmeede de keuken en appelhoff als ook de tuine ten einde Hubert Jans gelegen;

belending: N. en Z. boeregrond / O. gemeene boerensteeg / W. Hubert Jans en Geert Tammes.

JAN WARNCKES -

geb. ca. 1676 Vlagtwedde

ZIE VLAGTWEDDE, HUISNUMMER 31

Vermoedelijk is dit bezit omstreeks 1728 door Jan Warnckes verkocht aan Jacob Hesse. Acte niet gevonden.

WILLEM BERENTS

geb. ca. 1672 Vlagtwedde
ovl. na 1727

z.v. Berent Willems
en Albertje Jans Smit

huwt

ca. 1701 ovl. na 1718

Elsien Claessens Boelcken

Roswinkel

geb. ca. 1676 Roswinkel

d.v. Claes N.

en Gijssel Boelcken

kinderen:

19-02-1702 Claes huwt Bellingwolde 31-03-1730 met Bouwe. Aalders

29-02-1704 Albertien ovl. vóór 29-04-1714

15-08-1706 Gijssel ovl. vóór 25-07-1717

20-01-1709 Jantien

13-09-1711 Beerentien

29-04-1714 Albertien

25-07-1717 Gijssel ovl. vóór 27-11-1718

27-11-1718 Gijssel

03-06-1701 Aangenomen lidmaten te Vlagtwedde:

399. Elsien Boelcken, huisvrouw van Willem Berents, met att: van
Roosew: obiit

21-10-1702 Willem Berents wegens groeve van sijn Bestevader geaccordeert 3-0-0.

03-03-1724 Aangenomen lidmaten te Vlagtwedde:

901. Klaes Willems F: van Willem Decessit Bellingw:

02-06-1727 Willem Berents en sijn zoon Klaas Willems tot Vlagtwedde verkopen
aan Jan Warrenties tot Vlagtwedde:

- haar verkopers gehele schuire of voerhuis met de vrieheit voor het huis soo sie comparanten kunnen verdedigen, van het steenhuis tot an Jan Warrenties campe toe;
- met nog soo veel grondt agter de schutre off voerhuis als de westerdruppe van het huis uitwijset tot an de goete van het kleine tuintie en de moestuine deur an de dicke wilge an de westerzijd van de barcke en drie voet van de dicke wilge tot de oosterzijd, alsmeede de vrieheit om een ledderrichtinge an de westerzijd van het huis als ook reparatie te mogen doen als hij 't van noode heeft tesamen voor 600 Car.gl..

- en daerenboven de vier eerste gebinten van sijnes kopers oude huis, welke den verkoper sal mogen afbreken en tot zijn profijt gebruiken, welke materialen door de Assessor Claas Banningh en Jan Hommes tesamen zijn getaxeert op 70 Car.gl..

De totale koopschat is dus 670 Car.gl..

ERNST JANS LAARMAN

geb, ca. 1687 Levern (Dld)

ZIE HIERVOOR

Mogelijk heeft Ernst Jans Laarman de pachtpenningen niet kunnen opbrengen want vier maanden later wordt hetzelfde weer verkocht aan Jan Warrenties.

21-04-1727 betaald kerkbelasting: Ernst Jans 0 - 4 - 0

BERENT WILLEMS

geb. ca. 1640 Vlagtwedde

beroep: executeur

ovl. vóór 1713

z.v. Willem Berents Vooght

en Mapcke *Maartens*

kinderen: gedoopt te Vlagtwedde

ca. 1672 Willem

in 1675 Mapcke

11-08-1678 Swaentjen

19-03-1680 Gepcke

17-09-1682 Antje

06-03-1685 Jan

05-06-1687 Lowijs

IDEM

huwt 1e

Vlagtwedde

01-03-1670

ALBERTJE JANS SMIT

geb. ca. 1645 Vlagtwedde

bet. voor graf 29-09-1691

d.v. Jan Jans Smit

huwt te Roswinkel ca. 1701 met Elsie Claessen Boelcken

zij is overleden na 10- 1-1693¹

huwt 2e

Vlagtwedde

in 1695

Eltien Tiarcks

geb. ca. 1670

ovl. na 1713 Bellingwolde

kinderen: gedoopt te Vlagtwedde

26-01-1696 Jacob

17-01-1697 Menne

25-12-1697 Albertien

01-03-1670 Testament (tevens huwelijkscontract) van Berent Willems en Albertien Jans. Bepaald wordt dat zij aan elkaar hun (niet nader genoemde) ingebrachte goederen nalaten.

08-05-1672 Gecompareerd: Jan Jans Smidt tot Vlagtwedde x Woltje Strodinck en Wiltich Harms voorstanderen alsmeede haers swaeger Berent Willems en de dochter Albertien Jans. Testator verclaert wegens zijn huisvrouwen boedell te hebben ontvangen 616 Car.gl. benevens: 2 swarte rocken, 1 sangen rock, 1 blauwe rock, 2 swarte schorten, 3 swarte borstrocken, 1 nieuwe sijden schorteldoeck, 2 sangen schorteldoecken, 6 linnen schorteldoecken, 14 hembden, 10 morsdoecken, 6 nachthalsdoecken, 8 beddelaeckens, 10 kussenbuiren, 3 nieuwe mans hembden, 1 collens bedde, 1 poell, 2 kussens, 1 deecken, 1 stoele kussen, 25 loot silver, 1 wassche tyn, 2 zoom tynnen, 1 tynnen kop, 5 tinnen lepels, een wagenschooten kist en een wagen kiste.

Testator vermaakt aan testatrice 100 slechte daelers.

02-05-1678 Berent Willems Executeur x Albertier. Jans lenen van haer schoonvader en vader 600 Car. gl.

29-09-1691 Berent Willems wegens zijn wijfs groeve geaccordeert 1 - 10 - 0.

1) Op 19- 1-1693 beklagt Mapcke (17 jaar oud zijnde) zich bij de Classis Winschoten. dat zij is onteerd door kent-kus Hommerckhuisen, pastor tot Vlagtwedde.

- in 1693 Lidmaten te Vlagtwedde:
82. Berent Willems discess:
83. Willem Berents
- 30-08-1695 Aangenomen lidmaten te Vlagtwedde:
295. Eitien Tiarcks Disces: Bellinghw:
- 11-02-1693 Ins. de Pastor Henricus Hommerckhuisen verd. hebb. Mapcke Berents.
Gedes. vader d'executeur Berent Willems.
- 13-11-1695 Ins. Hindrick Claesen Glasemaecker verd. hebb. Jantien Berents, huis-
vrouw van Jacob Tammens om betaling van een geleverd glas in de
behuisinge van de executeur Berent Willems. Gedes vader Mr. Tammo
Luickens enige ordres tot het glas an der impt. gegeven.
- 29-01-1696 Ins. Hindrick Claesen verd. hebb. Hommo Jans wegens geleverd glas
in de behuising van de executeur Berent Willems.
- 10-11-1713 Insaken de weduwe van Berent Willems in qlte impte contra Engel, de
weduwe van Derck Bulder..
- 01-02-1727 Willem Berents en zijn zoon Klaas Willems tot Vlagtwedde verpachten
voor 9 jaren aan Erenst Jans Laerman tot Vlagtwedde:
■ exact hetzelfde als beschreven op 2- 6-1727, echter de pachtsom is
nu 599 i.p.v. 600 Car.gl..

*****

NIEUW VERSCHENEN

BRONNEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE

Wij mogen bijzonder verheugd zijn dat in het voorjaar het eerste produkt is
verschenen van de, door het Hesse-fonds beschikbaar gestelde gelden.
Vanzelfsprekend werd dat eerste werk een inventarisatie van de bronnen over
Westerwolde. Zoals gezegd is deze uitgave mogelijk gemaakt door de Stichting
Gebroeders Hesse Fonds, de auteur is dr. H. Gras en de uitgave werd verzorgd door
van Dijk & Foorthuis Regio PROjekt.

Over de uiterlijk van het boek kan ik kort zijn; naar mijn mening kon dat gewoon
niet beter. Voor een dergelijk eenmalig werk vind ik dat een goede keus is gedaan,
temeer omdat de middelen dat blijkbaar toelieten en de prijs (f 25,-) toch laag kon
worden gehouden.

Wat betreft de inhoud ben ik van mening dat de verschillende bronnen op over-
zichtelijke wijze zijn weergegeven. Of de in dit werk vermelde gegevens juist zijn
is echter pas te beoordelen na intensief gebruik. Toch kan ik mij niet aan de
indruk onttrekken dat de schrijver en/of de uitgevers wat in tijdnood zijn geweest
en tijdnood is voor een dergelijk werk eigenlijk niet toelaatbaar.

Enkele voorbeelden: Hoenderbelasting van Bellingwolde en Blijham 1568-1575 en
1589-1592 zou zijn geschreven door F. Eblens (= ons lid F. Ebbens). De
ondergetekende, die een aanzienlijk aandeel leverde voor het boek "Onder de
Clockeslach van Vlachtwedde" wordt aangeduid met "... et al." Verder zocht ik
tevergeefs naar de klachtenlijst van 1475 die wel uitvoerig wordt aangehaald in het
historisch overzicht maar blijkbaar moest wijken voor minder belangrijke - wel met
name genoemde - stukken uit die vroege periode.

Wij hopen en vertrouwen dat het uitzonderingen zullen blijken te zijn. Hoe dan ook,
dit werk is een aanwinst voor allen die belang stellen in de historie van Wes-
terwolde. En dat deze uitgave in een behoefte voorziet moge blijken uit het feit
dat de gehele oplage (600 ex.) nu al is uitverkocht.

C.J. Wegman

DE QUESTIEUSE MUSSEL II

door E.G.SCHRAGE

In WESTERWOLDE, Jrg. 7 no. 3, publiceerden we op blz. 65-69 een bijdrage over het langdurige proces dat tussen Onstwedde en Jipsinghuizen, en later ook Sellingen, gevoerd werd over de "questieuse Mussel".

De bron hiertoe waren papieren die door de familie Wybelingh ter inzage waren gegeven. We moesten toen constateren dat verschillende uitspraken, o.a. van de Hoge Justitiekamer, onbekend bleven.

We danken ons lid. de heer H. Schuurman te Stadskanaal, een aanvulling die zeer welkom is. Deze is ontleend aan de collectie H.L. Wichers in het Rijksarchief in Groningen. omslag 1685-33 en is gedateerd 13 april 1686.

Op blz. 67 van bovengenoemde bijdrage vertelden we hierover: "Verder legt hij (Karstjen Hi tzinge te Onstwedde) een verklaring over van de landmeter Arend de Vriese van 11 mei 1689 dat hij de Mussellanden heeft afgezwet conform de uitspraak van de Hoofdmannenkamer van 13 april 1686 (waarvan we de inhoud niet kennen)".

We geven hieronder de tekst van bedoelde uitspraak, waarin de interpunctie vrijwel geheel ontbreekt. Voor de duidelijkheid hebben we hierin enigermate voorzien.

Alzoo de ingezeeten van Onstwedde en Ypsinghuizen hinc inde hebben geappelleert van een uitsprake in Dato den 5 October 1685 door de Heeren Gecommitteerden van 't Fivelinge quartier gemaakt, ende dat over eenige landerijen in de Mussel gelegen, van dewelke die van Onstwedde wegens haar drie en dartig Erven was geadjudiceert al het land te veen en velde van de Galberg af' ende landen daar an volgende tot den Braemberg inclus, en die van Ypsinghuizen wegens haar zes Arven al het land te Veen en te Velde, te Hooy en te gras van de swette af bij Carel Schenk getrokken, van het Oosten na het westen, met een Regte linie voorbij an de voet van de Braemberg tot op 100 Roeden nae de Mussel A, en zoo vervolgens van daar de geheele Mussel langes tot aen de Lemiet scheidinge van Drente, gelijk zulz breeder in de uitsprake is vermeld en nademael partijen zig niet hebben kunnen of willen Regulieren over de grootheid van den Braemberg, en waar dat de voet van dezelfde zou beginnen,

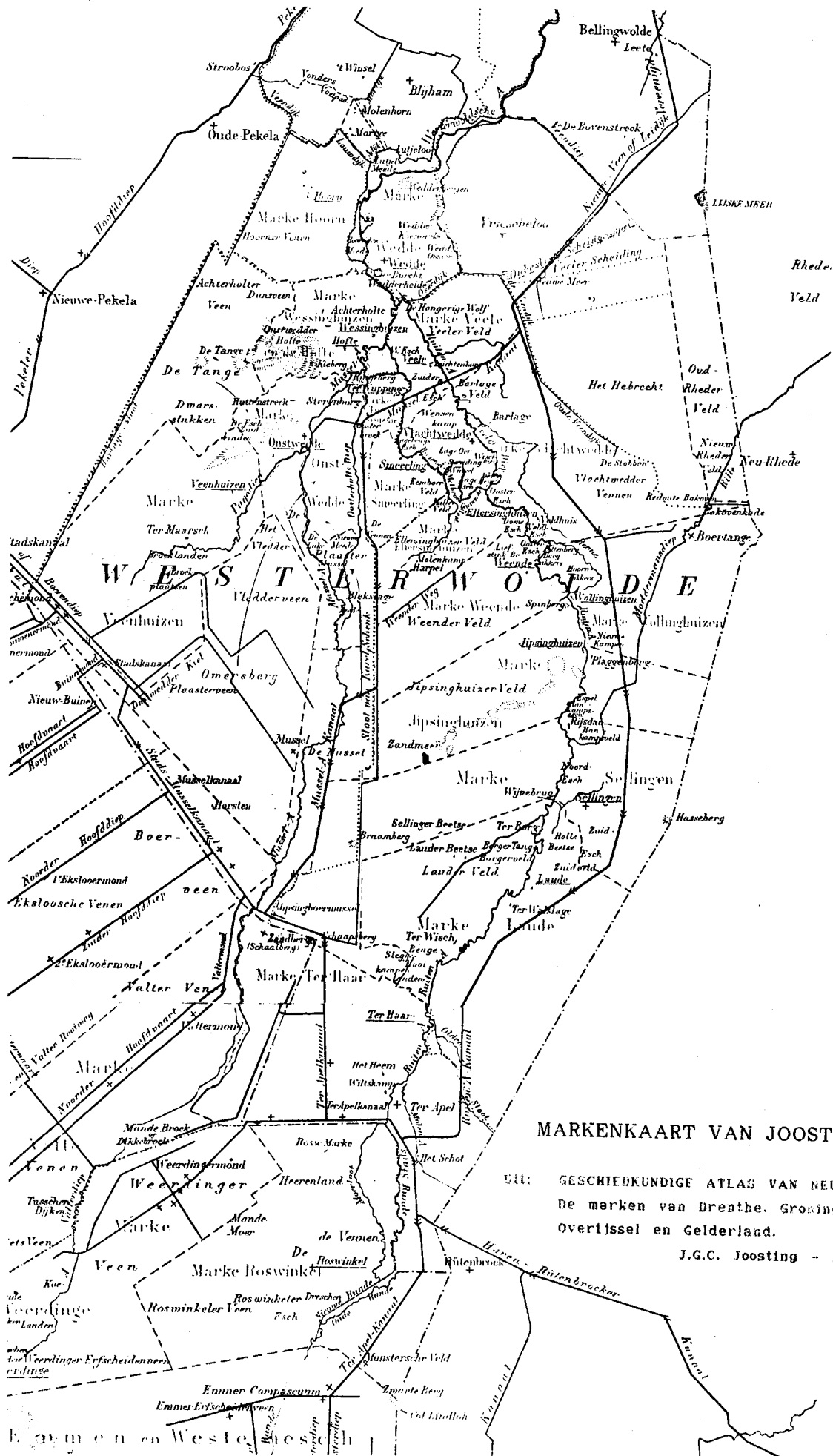
alsmede dat de van Ypsinghuizen geen dryfft was aangewezen over dewelke zij haar Biesten gevoeglijk in haar aangewezen Mussellanden zouden kunnen brengen en Dezelve aldaar weidende, ook te Drenken, angezien zij van den Mussel ten Eenemale waren afgesneeden, zoo hebben partijen nae Dato zig hier over meermalen an de vorige Heeren Gecommitteerden

Geadresseert om alzoo door toedoen van haar Ed. in der minnen ontscheiden te mogen worden, dog het zelve niet hebbende succedeeren willen, en nogtans bemerkende de moyelijkheid van deese proceduren,

zoo zijn dezelve eyntlijk te raade geworden om Eenmaal een einde van dit lang duirig proces te zien, om de voorige Heeren Gecommitteerden door acte van de Camer te verzoeken ten einde dezelve cum plena geauthoriseert mugten worden om partijen Fynalijk te ontscheiden gelijk dezelve ook volgens acte van in Dato den 15 Febr. jongst daar toe op partijen instantie zijn versogt en cum plena geauthoriseert om partijen fynalijk te ontscheiden, waar op dan partijen in Commissie meermalen verstaan, maar geen Reeden plaats geevende, hebben dies wegen de Heere Gecommitteerden, de Heer G.H. Ripperda, in der tijd Lieutn. van de Hoge Justitie Camer, de Heer Borgemeester Hindr. Muntinga, meede hooftman, de Heer Hooftman Ewssum, en de H. Gerigts secrtr. Lant verstaan en goed gevonden om door nader uitspraak 't geen tot illucidatie en interpretatie van de voorige zal dienen, partijen Fijnalijk te ontscheiden, weshalven lauderen en spreken uit:

Dat de van Ypsinghuizen boven hetgeene haar in de uitsprake reedes is geadjudiceert zullen hebben te genieten:

een drift van 15 roeden breedt ten westen langes de linie bij wijlen Carel Schenk

getrokken, om alzo haar beesten bequamljk daar over in haar angewesen Mussel landen te kunnen drijven en het hooy aldaar wordende gewonnen over dezelve meede af te halen en zal te dien fine door wederslytse partijen jeeder na aantal van haar plaatzen een swette daarbij langes opgeworpen worden en onderhouden, gelijk ook de swette de op 100 Roeden na de Mussel A en zoo vervolgens de geheele Mussel langes zal strecken tot an de lemyt scheiden van Drente,

En zoo het moogte wesen dat de Mussel A zig quam te smiten in eenige kromten, alwaar de 100 Roeden niet kosten gehouden worden, off zoo de zig quam uit te strekken, zal te dien fine door een Landmeeter bij de Heeren Gecommitteerden te nomineeren, hetzelfde worden gemeeten en geegaliseert om wat het op de eene plaatze quam te winnen, het op de ander plaatze wederom zoveel zou moeten verliesen, om alzo met de minste kosten een regte linie te kunnen houden.

Blijvende niettemin het regt van de landerijen zoo aan Boelman ter haar ter sette sijn gedaan an die van Onstwedde gelijk hetzelfde ook in de uitspraak is vermeld, alsmeede de eygendom van de andere landerijen an dezelve, met de geheele Braemberg, die zich na het zuiden zal opstrekken met 100 Roeden lang en beginnen van het middelste off hoogste van de berg, daer te dien fine een pael geslagen zal worden,

waer tegens de dan Ypsinghuizen ook zullen behouden de landerijen haar in de uitsprake geadjudiceert buiten de 100 Roeden gelijk geregt daer de Braemberg zich zal eindigen, alwaer dan voor an off an de naeste volgende bequame harde door wederzytse Carspelen yder na aantal van haar plaatzen een bequame Dobbe gegraven zal moeten worden, 14 Roeden veirkant, dog na verloop van tijd door de van Ypsinghuizen alleen onderhouden, ten waere die van Onstwedde haar beesten daar uit meede quamen te drinken, in welke gevalle dezelve Dobbe als dan na antal van plaats door wederzytse partijen onderhouden zal moeten worden.

Daer en boven, zoo ook eenige Schattinge op deeze afgedeelde Mussel landen quamen te vallen, zullen dezelve van gelijken door ijder Carspel na antal van haar plaatzen betaeld worden.

Ten laasten, zoo het ook gebeurde dat de eene of anders beesten over geseiden Swette quamen te weiden en geschuttet wijrden, zullen de eygenaers der geschutte beesten het ordinar Schutgelt daer voor moeten betaelen.

Waer meede partijen als dan in Deeze haar onderlinge Questie ewn Differenten zullen sijn gesleeten met compensatie van kosten, dog zoo buiten vermoeden in deezen eenige donkerheid mugte resideeren, zal de interpretatie daarvan verblijven bij ons ondergeschreven Gecommitteerden. Actum den 13 April 1686 (Onderstont) G.H. Ripperda, Henr. Munting, U. van Ewssum, H. Lamt, secr..

Samengevat komt de inhoud van deze acte neer op het volgende:

In de uitspraak van 5 oktober 1685 was aan Onstwedde (met 33 erven) toege-
wezen:

- al het land van de Galberg (bij Smeerling) tot en met de Braamberg. Deze strook lag ten oosten van de Mussel A en had als oostgrens de zwette van Carel Schenk (waarbij onbekend is, hoe ver die zwette naar het zuiden reikte);
- al het land van de zwette van Carel Schenk, van oost naar west, waarbij sprake is van een "regte linie voorbij aan de voet van de Braamberg tot op 100 roeden (ruim 400 meter) nae an de Mussel A en vandaer de geheele Mussel langes" tot aan de grens met Drente.

De Braamberg zelf was van Onstwedde, de strook van 100 roeden oostelijk langs de Mussel A eveneens.

Het land ten zuiden van de Braamberg en ten oosten van de Mussel A, behalve dan die strook van 100 roeden, was van Jipsinghuizen. Was dit de Jipsingboerenmussel? Volgens het stuk van 13 april 1686 waren de bezwaren van de Jipsinghuizers:

- aan hun is geen drift toegewezen waarover zij hun vee naar de hun toegewezen Mussellanden konden drijven;

- die Mussellanden grensden niet aan de Mussel A, zodat er voor hun vee geen drinkwater was.
- Om hierin te voorzien bepalen de gecommiteerden in de acte van 13 april 1686:
- aan Jipsinghuizen wordt toegekend een drift breed 15 roeden (ruim 60 meter) westelijk langs de zwette van Carel Schenk, waarlangs hun vee de Jipsinghuizer Mussellanden kan bereiken;
  - een "bequame dobbe" van 14 roeden in 't vierkant zal worden gegraven door "weedersijtse Carspelen yder na antal van haar plaatzen" voor het drenken van het vee. De Jipsinghuizeners moeten die dobbe onderhouden, tenzij die van Onstwedde er ook gebruik van zouden maken.

De landmeter Arend de Vriese verklaart op 11 mei 1689, dat hij de Mussellanden heeft afgezwet conform de uitspraak van (beter: namens) de Hoofdmannenkamer van 13 april 1686 (zie WESTERWOLDE, Jrg. 7 no. 3, blz. 67).

Maar die van Sellingen mengen zich in deze kwestie: ze hebben de bakens, gesteld door de landmeter weggenomen, waarna ze wel hersteld zijn.

De uitspraak van de H.H. Gecommiteerden van 13 april 1686 besluit met de woorden: "dog zoo buiten vermoeden in deezen eenige donkerheid mugte resideeren, zal de interpretatie daarvan verblijven bij ons ondergeschreven Gecommiteerden". Door de interventie van Sellingen zal inderdaad "donkerheid" zijn blijven bestaan of ontstaan.

De Markenkaart van Joosting (J.G.C. Joosting, "Geschiedkundige Atlas van Nederland", de marken van Drente, Groningen, Overijssel en Gelderland, 1920, 1e afl. deel 2) toont de Jipsingboermussel als ten noorden begrensd door de ongeveer oost-west lopende lijn van de Braamberg af en ten westen begrensd door de lijn op enige afstand (100 roeden?) oost van de Mussel A. Volgens de kaart van Joosting ligt de Braamberg in de marke van Sellingen. Een verbinding tussen de Jipsingboermussel en het markegebied van Jipsinghuizen is op deze kaart niet te zien (zie WESTERWOLDE, Jrg. 7, no. 4, blz. 84.).

*****

O P E N D A G O P E R V E H A L M I N G

Momenteel wordt gewerkt aan het restaureren van de boerderij Smeerling no. 15, het "Halminghuis".

Op 14 september a.s. wordt aldaar van 10.00 tot 17.00 uur een open dag gehouden. Men kan zich daar dan, o.a. aan de hand van tekeningen, op de hoogte stellen van bijzonderheden en van de verrichte werkzaamheden aangaande die boerderij.

Aan de hand van papieren, afkomstig van de familie Halmingh, kan worden vastgesteld dat in de jaren 1742/43 een nieuw huis werd getimmerd^e. Daarbij is o.a. een "rekenboek" van 18 bladzijden, waarop uitgaven zijn vermeld voor bouwmaterialen en arbeidslonen. De "tiggelwaren" werden per wagen uit Winschoten gehaald, waarbij familieleden en kennissen hielpen. In totaal werd door de "tiggelaars" weddeman Jan Derks² en Luiken Schelts geleverd: 2300 drielings³, 6950 bakstenen en 2250 dakpannen, voor de som van 127 gl. en 9 st.. Tammo Bonninga en Egbert Jans te Wedde leverden voor 227 gi. 1 st. en 7 pl. aan hout, dit misschien nog afgezien van hout dat ter plekke werd gekapt of uit de afbraak werd verkregen.

Het werk werd verricht door vier timmerlieden: Geert Tools en zijn knecht Jurjen, Harm Kruize en Boele Abels. Zij werkten 150 hele en halve dagen, waarvoor werd betaald 107 gl. 18 st.. Er zal gebrek aan contant geld geweest zijn, want de laatste afbetaling was pas in 1749, terwijl ook deel in natura werd betaald.

---

1) met dank aan ons lid, de heer J.J. Kuiper, voor de verstrekte informatie.

2) mogelijk had Jan Derks de functie van "wedman".

3) kleine baksteen, gebruikt voor schoorstenen, waarvan drie de zwaarte hebben van een gewone baksteen. (Groninger Woordenboek van Ter Laan).

GENEALOGIE HARDING - SELLINGEN

door C.J. WEGMAN

De naam Harding komen we in Westerwolde voor het eerst **tegen in de Hoendergeld-**registers. In 1567 worden daarin als eigenerfden vermeld: Johan Harninck in Wollinghuizen en Karstken Harninck in Onstwedde. Er blijkt een familierelatie te bestaan tussen deze twee eigenerfde families¹, die vanaf 1610 tot in onze eeuw hun naam steeds als Hardinck of Harding schrijven. In Sellingen echter wordt vanaf 1567 tot 1801 de naam vrijwel steeds als Harwering (een enkele maal Harring) geschreven. Waarom deze familie zich de naam Harding aangemeten heeft zal wel nooit meer bekend worden. Mogelijk dat er volgens (verloren gegane) overlevering toch een verwantschap was, maar dan blijft het toch frappant dat consequent in Onstwedde en Wollinghuizen over Harding wordt gerept en in Sellingen steeds over Harwering, ook door de schatbeurders en gerichtschrijvers.

Het geslacht Harding sterft in Wollinghuizen vóór 1628 uit met Engelbert Harding. Bijna 150 jaar later, op 12- 1-1765, wordt door Harm Koilers nog 17 stuivers kerkbelasting betaald voor het "Harding" te Wollinghuizen! In de eerste helft van deze eeuw verdwijnt het Onstwedder geslacht Harding uit Westerwolde en ook uit de provincie Groningen. Een telg uit dit geslacht, Berend Harding, geb. 12- 3-1872 te Oude Pekela als zoon van de schipper Berend Harding x Antje de Boer, wordt kapitein op een schip en vestigt zich in Amsterdam. Door zijn huwelijk R.K. geworden, zal hij zorg dragen voor een talrijk nageslacht in Amsterdam en omstreken.

Blijkens de volkstelling van 1947 zijn er ook in de Haarlemmermeer en omliggende plaatsen verschillende Hardings woonachtig, doch deze blijken af te stammen van:

Johannes Harding, geb. 20-1-1788 in Willebadessen, ten Z.O. van Paderborn, ovl. Nieuwveen 16-11-1857, zoon van Michael Harding Stephany (ovl. maart 1813 in Willebadessen) x Anna Maria Dunschen, huwt Nieuwveen 28-11-1819 met Maria Elisabeth Busman sive Meijer, geb. 8- 5-1795 Merzen bij Osnabriick, ovl. Nieuwveen 7- 7-1834.

In 1864 trouwt Wubbe Detmers Harwering (IXa) met Wupke Jurriens Ter Borg. Waarschijnlijk op aandringen van zijn schoonouders, Jurrien Alberts Ter Borg en Frerikje Aikes Hesse, zijn zij direct na hun huwelijk gaan wonen op de in 1863 nieuw gebouwde boerderij in Ter Borg. Het oude Erve Harwering, gelegen ten Oosten van de oude Sellinger kerk, werd verhuurd. Na het overlijden van Engelhardus A. Harding (IX) in 1968, besluiten de erfgenamen om de "ouderlijke stee" van de hand te doen. Er zijn nog pogingen gedaan om dit pand met behulp van "Monumenten-zorg" te restaureren, doch dat is helaas niet gelukt. Tenslotte werd de boerderij zo bouwvallig dat in 1986 is besloten tot afbraak, waarmee wederom één van de oudste boerderijen in Sellingen verloren is gegaan.

Voor het opzetten van de genealogie Harding ben ik dank verschuldigd aan mevr. J. H. Hazenberg - Harding, niet alleen voor het verstrekken van de recente gegevens maar vooral voor het ter beschikking stellen van de foto's uit haar prachtige verzameling familiefoto's (die, voordat het te laat is, door haar zijn voorzien van de namen van de **geportretteerde** personen).

1. WUBBE HARWERINGH, geb. ca. 1540, eigenerfde landbouwer te Sellingen, ovl. na 1592, huwt ca. 1590 met N. N.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Sellingen

1) 21-1-1633 **In saken Freric Hardingh als erfgename van siju zal. motje Gartke Hardingh tot wollinghuisen, versoeckende van Johan Olerts in de Bourtanghe, als besitter van zal. Engelbert Hardinge tot Wollinghuisen sterfhuis, ... enz.**

1. Detmer, geb. ca. 1590_____ volgt II
  2. Wolcke, geb. ca. 1600. betaald leedbier op haar begrafenis op 7-9-1648, huwt Selligen h.c. 13-10-1627 met Jacob Hiddes Tees, geb. ca. 1597, eigenerfde op Erve Tees te Selligen, ovl. na 1659, z.v. Hidde Jacobs (op 't Tees x Jacobien Hermans Tees).
- II. DETMER WUBBES HARWERINGH, geb. Selligen ca. 1590, eigenerfde landbouwer te Selligen, ovl. aldaar tussen 1658 en 1669, huwt vóór 10- 5-1624 met Albertien Aickes Aisingh, geb. Ellersinghuizen ca. 1595, d.v. Aicke Wilckes Aisingh.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Selligen
1. Wubbe, geb. ca. 1620_____ volgt III
  2. Wilcke, geb. ca. 1623. overleden na 1658;
  3. Berent, geb. ca. 1625, overleden na 1669.
  - 4 Eede, geb. ca. 1635. ovl. tussen 1670 en 1686, huwt ca. 1670 met N. N. hieruit kinderen, die in 1686 (niet met name) worden genoemd.
- III. WUBBE DETMERS HARWERINGH, geb. Selligen ca. 1620, eigenerfde landbouwer. ovl. Selligen tussen 1664 en 1669, huwt ca. 1650 met Harmcke N., geb. ca. 1625, betaald voor haar graf op 5-10-1691. zij huwt 2e tussen 1664 en 1669 met Jan Jans Meendering.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Selligen
1. Detmer, geb. ca. 1650 —_____ volgt IV
- IV. DETMER WUBBES HARWERINGH, geb. ca. 1650, landbouwer op de Erven Harwering en Meendering; afhankelijk voor welk erf hij optreedt noemt hij zich afwisselend Harwering en Meendering, ovl. Selligen tussen 1722 en 1726, huwt Selligen vóór 26- 8-1681 met Jantje Jans Meenderingh, geb. Selligen ca. 1656, erfdochter van het Erve Meendering in Selligen, ovl. tussen 1731 en 1745, d.v. Jan Jans Meenderingh x Swaentien N.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Selligen
1. Jan, geb. ca. 1682, eigenerfde landbouwer op het Erve Meenderingh, ovl. Selligen tussen 1739 en 1744, huwt Selligen ca. 1715 met Wendelcke Jans Schuringh, geb. Laude ca. 1690, ovl. Selligen na 1758. d.v. Jan Harms Schuringh x Alcke Bruins Trenningh.
  2. Harmcke, geb. ca. 1684, ovl. na 1732;
  3. Wubbe, geb. ca. 1688_____ volgt V
  4. Swaentien, geb. ca. 1693, ovl. Selligen tussen 1760 en 1767. huwt te Selligen ca. 1725 met Jan Hilwerts Waarsingh. geb. Laude ca. 1695, eigenerfde landbouwer op het Erve Waarsingh te Laude. ovl. Laude tussen 1750 en 1755;
  5. Wupcke, geb. ca. 1695, ovl. na 1745.
- V. WUBBE DETMERS HARWERING, geb. ca. 1688, landbouwer, ovl. Selligen in 1736, huwt Selligen ca. 1724 met Alcke Jurjens Ter Borgh, geb. Ter Borg ca. 1699, ovl. na 1750, d.v. Jurjen Jacobs Ter Borgh x Else Jans Ter Walslage.
kinderen uit dit huwelijk: gedoopt te Selligen
1. Detmer, geb. ca. 1724_____ volgt VI
  2. Jurjen, ged. in 1731. ws jong overleden;
  3. Else, ged. 22-12-1732, idem
  4. Jan, ged. 25- 3-1736, idem
- VI. DETMER WUBBES HARWERING, geb. Selligen ca. 1724, landbouwer, ovl. te Selligen tussen 1770 en 1775, huwt h.c. Selligen 14-4-1750 met Alke Harms Schuring, geb. Laude ca. 1725, ovl. Selligen tussen 1791 en 1806, d.v. Harm Jans Schuring x Geertruid Ernestus Ter Haar.

kinderen uit dit huwelijk: gedoopt te Sellingen

1. Geertruid, ged. 24- 3-1751, ovl. Sellingen tussen 1778 en 1783, huwt Sellingen 30- 5-1778 met Jan Detmers Meendering, geb. Sellingen 20- 5-1751, landbouwer te Sellingen, ovl. aldaar 15- 3-1827, z.v. Detmer Jans Meendering x Naantje Berents Trenning;
2. Wubbe, ged. 22-12-1753 _____ ' volgt VII
3. Alcke, ged. 26-12-1756, ovl. in 1784 in de kraam, huwt Sellingen 25- 7-1783 met Harm Jans Ter Wisch, ged. Sellingen 7- 5-1758, z.v. Jan Boeles Ter Wisch x Engeltien Harms Wilts;
4. Swaantljn, ged. 10- 3-1765, ongehuwd, begr. Sellingen 30- 3-1803.

VII. WUBBE DETMERS HARWERING, ged. Sellingen 22-12-1753, landbouwer op het Erve Harding, ovl. Sellingen 7-10-1836, huwt le Sellingen 6-11-1780 met Geertjen Willems Rencks, ged. Roswinkel 19- 3-1758, bgr. Sellingen 17- 1-1787, d.v. Willem Rencks x Jantien Karskens Huitzingh. huwt 2e Sellingen 14-12-1797 met Geertje Alberts Schuring, ged. Sellingen 20-12-1767, ovl. Laude 8-11-1846, d.v. Albert Harms Schuring x Albertje Roelfs Bruggers

kinderen uit het le huwelijk: gedoopt te Sellingen

1. Detmer, ged. 2- 9-1781 _____ volgt Villa
2. Willem, ged. 13- 7-1783, ongehuwd, ovl. Sellingen 23- 2-1813;
3. Albert, ged. 25- 6-1786 _____ volgt VIIib
4. Jantje, ged. 25- 6-1786, ovl. Vlagtwedde 13- 7-1845, huwt Bourtange 31-3-1813 met Wubbe Klaassen Engelberts, ged. Vlagtwedde 12- 4-1789, boekweit-mulder te Vlagtwedde, ovl. Vlagtwedde 25- 2-1874, z.v. Klaas Engelberts x Engeltje Wubbes Tammes.

kinderen uit het 2e huwelijk:

5. Albert, ged. 3- 3-1799, ovl. Sellingen vóór 1801.

Het Erve Harding naast de N.H. .kerk van Sellingen.

Uit vergelijking van de kadastrale situaties blijkt, dat deze boerderij moet zijn gebouwd na 1829.

In 1986 werd dit monumentale gebouw afgebroken.

VIIIa DETMER WUBBES HARDING, ged. Sellingen 2- 9-1781, landbouwer, ovl. Sellingen 6-11-1836, huwt Bourtange 17-12-1814 met Harmanna Aikes Warring, geb. Laude, ged. Sellingen 30- 3-1794, ovl. Sellingen 11- 3-1851, d.v. Aike Alberts Warring x Wendelke Geerts Karskens.

kinderen uit dit huwelijk: geboren te Sellingen

1. Geertien, geb. 20- 7-1815, ovl. Vlagtwedde 29- 4-1889, huwt Vlagtwedde 20- 6-1844 met Albert Jurjens Tees, geb. Sellingen 19- 4-1801, landbouwer, ovl. Sellingen 9- 8-1876, z.v. Jurjen Jans Tees x Geertruida Harms Trenning;
2. Wendelke, geb. 7- 8-1818, ovl. Vlagtwedde 5- 2-1894, huwt Vlagtwedde 18- 5-1846 met Aeike Wubbes Meendering, geb. Laude, 21- 2-1822, landbouwer op het Erve Warring te Laude, ovl. Laude 27-11-1861, z.v. Wubbe Berends Meendering x Rikste Aeikes Warring.
3. Wubbe, geb. 4-12-1821, landbouwer, ongehuwd, ovl. Sellingen 25- 7-1865

VIIIb ALBERT WUBBES HARDING, ged. Sellingen 25- 6-1786, landbouwer op Erve Harding, ovl. Sellingen 11- 1-1848, huwt le Bourtange 26- 3-1813 met Janna Klaassen Engelberts, ged. Vlagtwedde 26- 2-1797, ovl. Sellingen 3- 3-1817, d.v. Klaas Engelberts x Engeltje Wubbes Tammes.

huwt 2e Bourtange 3-11-1821 met Engeltien Alberts Ter Wisch, ged. Sellingen 13- 5-1799, ovl. Sellingen 2-12-1862, d.v. Albert Jans Ter Wisch x Antje Wubbes Bruining.

kinderen uit het le huwelijk:

1. levenloos kind te Sellingen op 8- 4-1814;

kinderen uit het 2e huwelijk: geboren te Sellingen

2. Wubbe, geb. 9- 9-1822 _____ vol.
3. Je, geb. 22- 5-1829, ovl. Laude 23- 3-1901, huwt Vlagtwedde 4- 4-1867 met Harm Schuring, geb. Laude 4- 8-1837, landbouwer te Laude, ovl. Laude 25- 6-1915, z.v. Albert Harms Schuring x Harmke Aijolts Volders.
4. Albert, geb. 7- 4-1834, ovl. Sellingen 22- 5-1835;
5. Albertien, geb. 22- 3-1836, ongehuwd, ovl. Sellingen 13- 7-1865

IXa WUBBE ALBERTS HARDING, geb. Sellingen 9- 9-1822 , landbouwer, a
huwt le Bourtange 26- 3-1813 met Janna Klaassen Engelberts, ged. Vlagtwedde 26- 2-1797, ovl. Sellingen 3- 3-1817, d.v. Klaas Engelberts x Engeltje Wubbes Tammes.

huwt 2e Bourtange 3-11-1821 met Engeltien Alberts Ter Wisch, ged. Sellingen 13- 5-1799, ovl. Sellingen 2-12-1862, d.v. Albert Jans Ter Wisch x Antje Wubbes Bruining.

kinderen uit het le huwelijk: geb. in Ter Borg

1. Albert, geb. 11- 5-1865, ongehuwd, ovl. Ter Borg 18- 2-1884

kinderen uit het 2e huwelijk: geb. in Ter Borg

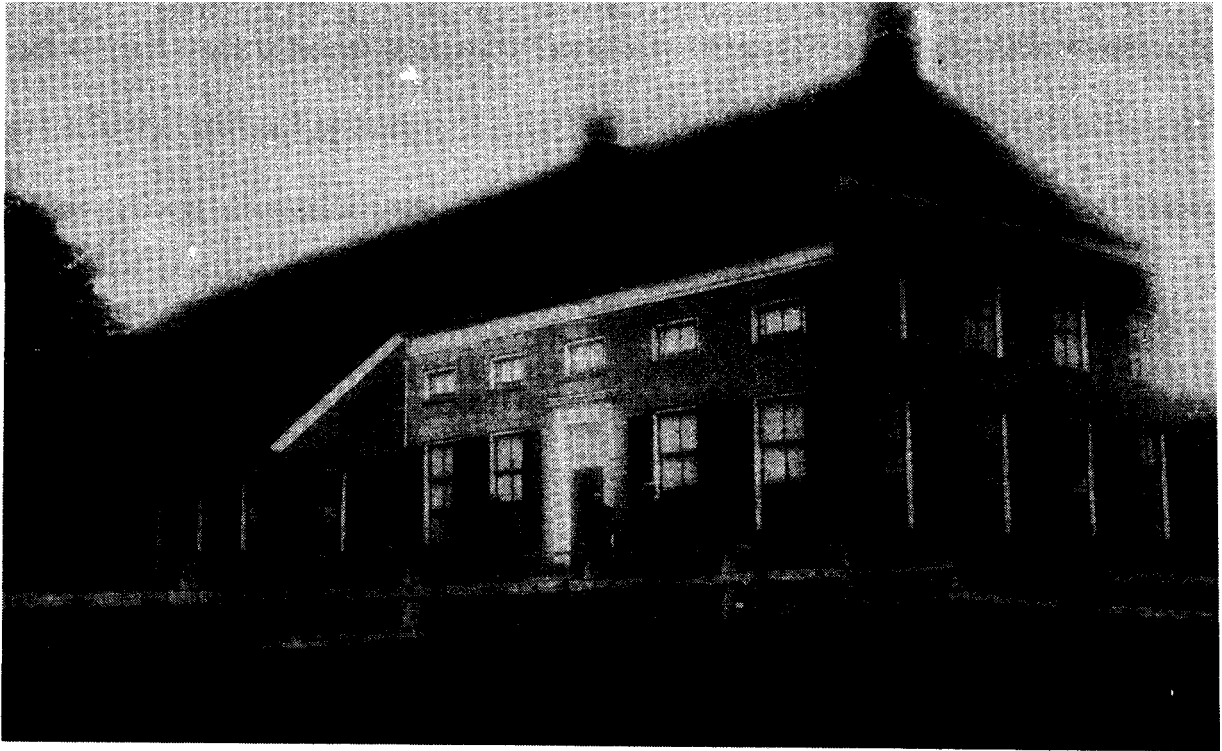
2. Levenloze zoon op 29- 9-1871;
3. Alberdina Engeltiena, geb. 13- 2-1873, ovl. Sellingen 29- 4-1950, huwt 12- 5-1896 met Albert Luitjes Smit, geb. Spijk 23- 7-1866, landbouwer te Spijk, ovl. aldaar 3-12-1944, z.v. Luitje Benes Smit x Trijntje Reinders Hartman;
4. Geert, geb. 6- 1-1875, ongehuwd, ovl. Ter Borg 17- 7-1885;
5. Engelhardus Albertus, geb. 15- 1-1876 _____ v
6. Albertus, geb. 29- 1-1879, ongehuwd, ovl. Ter Borg 22-11-1905
7. Engelina Wubbetina, geb. 6- 1-1882, ovl. Ter Borg 30- 9-1882.

X ENGELHARDUS ALBERTUS HARDING, geb. Sellingen 15- 6-1876, landbouwer op Ter Borg, ovl. Ter Borg 29- 9-1968, huwt te Vlagtwedde 12- 4-1906 met Harmke Schuring, geb. Vlagtwedde 20- 5-1886, ovl. Scheemda 28- 6-1939 (zij is samen met haar dochter verdronken t.g.v. een ongeval), d.v. Geert Schuring x Alberdina Boels.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Ter Borg

1. Alberdina Geertina, geb. 22- 2-1907, verdronken Scheemda 28- 6-1939, huwt met Heike Siert Wiersema, geb. Ten Boer 18- 2-1909, landbouwer, z.v. Garbrand Wiersema x Siebrich Knotnerus;
- 2 Geertruida Wubbina, geb. 11- 4-1908, ongehuwd;
3. Alberta Angelina, geb. 14- 7-1913, ovl. Ter Borg 29- 4-1914;
4. Geertina Alberta, geb. 18- 3-1921, huwt Vlagtwedde 8- 3-1945 met Okke Jan Bouwman, geb. Holwierde 10- 4-1916, landbouwer, ovl. Holwierde 30-11-1988, z.v. Abel Jans Bouwman x Geessiene Bakker;
5. Wubbinus Gerard, geb. 3- 8-1924 _____ volgt XI

Het nieuwe Erve Harding in Ter Borg (Borgerweg 4). Voor het huis staan v.l.n.r. Geertruida Geerts Maarsing, weduwe van Wubbe Alberts Harding, Harmke Schuring en Engelhard Harding. De foto is gemaakt door Geert Teis omstreeks 1906.

XI WUBBINUS GERARD HARDING, geb. 3- 8-1924, landbouwkundig ingenieur, landbouwer op Ter Borg, ovl. Ter Borg 14-11-1971, huwt 12- 8-1965 met Jantje Hiltje Hazenberg, geb. Uithuizen 11- 4-1926, d.v. Berend Hazenberg x Martje Bouwman.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Ter Borg

1. Engelhardus Albertus Wubbes, geb. 13- 7-1966;
2. Berend Jan Wigbolt, geb. 6-12-1967, student economie te Groningen;
3. Harma Geertruida, geb. 13- 7-1970, studente kunstacademie te Kampen.

EEN INTERESSANT STUK UIT 1504

Van ons lid ds. W. Horlings ontvingen wij een fotocopie van de hierna volgende transcriptie van een stuk uit 1504. De originele transcriptie bevindt zich in het Gemeentearchief van Groningen. Het stuk is "afgeschreven naar eene gebrekkige geschrevene copie" in het jaar 1792 en medegedeeld wordt dat het origineel zich in Onstwedde bevindt. Het stuk is opgemaakt door de richter Hermans Koops en betreft een geschil over rechten in het Onstwedderbroek tussen de markegenoten van Onstwedde en die van Ellersinghuizen. Als getuigen worden opgeroepen vertegenwoordigers uit Vriescheloo, Hoorn, Ter Wupping, Smeerling, Veele en Vlagtwedde. Het bijzondere van dit stuk is, dat een aantal vooraanstaande eigenerfden uit de verschillende plaatsen en gehuchten met name worden genoemd. Vóór de eerste hoenderbelastinglijst (1568) zijn gegevens over namen van Westervolders dermate schaars, dat het volledig weergeven van dit soort stukken in ons tijdschrift ons verantwoord lijkt.

Omdat het stuk een transcriptie is van een "gebrekkige copie" moeten wij erop bedacht zijn dat er leesfouten in kunnen voorkomen. De meeste eigenerfden zijn echter wel te herkennen, al zijn er die wat moeilijkheden opleveren, zoals Herman ter Barchuse (in de Wedder Bargaen?) en Gerrik Mennik (Meninck - Mening) beiden uit Hoorn. Uit Vlagtwedde komt Broder Wolmerinck, die mogelijk de naamgever is van het Erve Broers in Vlagtwedde, waarbij de naam Wolmerinck verloren is gegaan.

1504 no. 46. Portel. II dl. 48 V.v S

1504 236

Ick H'mans Kopsis, nu ter tijt eijn ghesworen Richter des ghemeyne landes West' wolt, van bevele des Erwerdighen hochgeboren unde Doerluchtigen Fursten und onsen gnedighen heren Iuren Conrado van Redberge, Biscop Munster unde administrator der Kercke to Osnenbrugh, bekenne und betughe openbaer in dessen bese-gelden breve und schijne, dat voer in eyn openen gehegeden gerichte, daer ick stede unde stoel besitten hadde, antworde guder lude und koernoten edder tugen des-sulfften gerichtes in gewontliken steden edder pallaes tho Vlachtwedde gekomen sijnt samentlicken und eijn ettelich besundere, de onbescheidene mans

benomptlicke kerspellude to Friescheloe: Boelman Haigens, Hilwert Engelkens, Elzo Sopkens, Eddo ten Loe, Sicke ten Loe, Rosken ten Loe, Elzo ten Luttekenloe, Wilken ten Luttekenloe.

Ock Kerspelluden tho Wedde, der buerschap tho Horn benomptelick; Engele Tyes, Herman ter Barchuse, Menne tho Horn, ende Gerrik Mennik.

Vor den buerluide der buerschappen ter Wyppinghe und Smerling: Herman Kotes, Bernt Edes, Ghert Horlinges, Edo Edinck, und Johan Hoissinck.

Noch vorder gekomen sijnt de ghemene bueren van Vele in Vlachtwedder Kerspel: Herman Rewerdinck, Ghert Hessingh, Johan Hiddinck, Alert Jalinck, Tederik Eftsinck, Simon Broders und Herman Sijwerdinck.

Und noch vorder de buren van Vlachtwedde benoemptlick: Johan Claesen, Simon tho Vlachtwedde, Volcker Koninck, Heije Fresinck, Broder Wolmerinck, Ghert Wylts, Willike Wensinck und Johan Esinck,

zamentlicken und eijn ettelick besunder ghekoemen sijnt, rechtllche geladen und geeischet ein tuchnisse der waerheid tho sullen bringen und tho doende bij ael erer waerheyt ziel en salicheyt by ein elck edder jurament tusschen de gemene buren van Unswedde up eyne syt zakewalders und de gemeyne buren tho Ellersinckhusen. kerspelluden to Vlachtwedde und tho Unswede herkomende van Unswedderbroeck holtes gerechticheid weijde des brockes edder marckscheiding toebehorige up summighe vrage ansprake edder artikel der van Unswedde an alinges tughe der vorbenoempte buerschappen und ettelicke buerschappen edder eyn ettelicke inwoner der buerschap besunder und in Richt edder Richters des Stiftes unsen gnedigen hern Rechtes, id nicht to latende umme guedt, gave, vrintschap, haet, niet, edder andere argelisten

myt upgerichten handen und vingeren ten hillighen, pene unses gnedigen leven hen tho vermidende mijneedt, welker artikel voerbenompte buren ettelicker brorschap und eyn itlick burschap van den ander vijer noch gedelt, und ock den XII gesworen amtlick ghedaen hebben und in wijsen hijr naevolgende vorgelesen hebben.

■ De ie vrage au tugen geladen naer die van Unswedde nae olden wijsen und gewonte altijt sijnt principaels gewest over Unswedderbroek weijde edder holtes rechticheid und marcke de van older herkompst 19 vul ware hetrs tho verkopende en weck to gevende tho verhurende edder en oren wylle daer van tho pendende und id mannlichvoldigen gedaen hebben nae eynes etlicken anparte rechticheid benomptlicke ock de gemeine buren tho Ellersinghusen. daer sick mael und tho beraden und mijt guden vorbedachten moede und synnen in der tijt der eijsschinge rechtlike myt ede edder jurament to kennende.

• Unde vorder ik Hermannus vorbenompt de ander twee vragen edder artikel gelick eynes ordels in gerichte nitlick gedaen hebbe hyr alzoe navolgende. als de buren van Ellersinckhusen in viertigst summige achtendief ware, min ofte meer in Unswedder marke ofte broek gekoft hebben nae inholde edder vermeidinge over breve weer se dan daer up rechtschetd eyner ganscher ware myt al oren beisten. und ock myt anderen loden beisten, der ock holtes rechticheit daer mogen voerbruken sijn, ofte nae eynen achten deel ware anparte eder sunis ...ziek.

■ De 3e artikel und vrage ock in gerichte ock eynes ordels gewijze, alzo na mijt manningen tegen edder breven geistlick edder wartlick, id moge daelleggende sijn und Krenken. dat waeraftich und soe gans bewijslick in olden massael gevunden ys und wert bij den Canone genumpt edder imparament in puntliker grover Derift, und soe van oldes rechtlicke gehalten und anders scryflike nae guden gewonte. Und daarna myt guden berade und wol vorbedachte sijne na citation und compulsien pene and meyneedt to vermidende een etlich burschap besunderlinges, und ock eyn itlick boer der buerscappen bij oren ede edder jurament mijt upgerichten vingeren ten hillighen waeraftige bekant hebben und betuget up de 1 artikel edder vrage, etliker brorchap voorgelesen wytllick und bekant gedaen;

• weerup de gemeilne inwoners des Kerspels van Vriesscheloe bij over ede end etlich besunder myt upgerichte vingeren alsoe tho gelaten bekent hebben eyndrachtlicken und eyntlick besunder betuget: dat de buren van Unswedde van older to olderen. van vorolder en vorder als se alwege ghehort hebben und ock geweten. gependet hebben over Unswedderbroeck weyde edder holtes rechticheit, und synt principals darover gewest van XIX vul ware hues van Unswedde verkoft 11 t gemeine lant in summige anpart gebruiet altijt vorkoft hebben beschermet und ock summige part verhuert hebben und en wech gegeven und daar ock na gependet hebben. und anders nemand anpart daerinne gebat bevat sie hebbe de rechticheit nae anparte daarin gekoft van Unswedden nae inhodinge und vermeidinge over breve edder olden orkunde en schyne daervan.

• Daerup en orlof gegeven hebbe nicht tho melden ore kantnisse daarna andere togen gelaten geisschet und togelaten de gemeyne buren van Horne, allinges voorbenoempt, und eyn etlick besunder bij oren ede jurament myt upgerichte vingeren pene und meyneedt to vermidende, ock waraftige bekent hebben und betuget up gedaen erste artikel und vrage de gemene buren van Unswedde eder en tich altijt gependet hebben nae oren wille van Unswedderbroeck marke, weyde rechticheit des holtes und ock in allen tijde principals gewest to vorkopen to verhurende und en wech to gevende und mannich voldigen ghegeven hebbet und gependet und eyn diele van de horne ware van Unswedde gekoft hebben summigen anpart der ware weer se sulves werin overhorsaen daen eren anpart soe worden se ock gependet voer overhem und daar altyt men levende na moed en willen daarvan Unswedde alleyne edder begerte daegelicke gedaen hebben und daegelicke doen wilt. Daerup en ock orloft gegeven hebben und silentium in gesacht.

■ De derde tuge de gemeine buren van Vele, ock na oren gude berade und ock eyn itlick besunder, en ede, eder jurament ten hillighen mit upgerichten vingeren ghekomen synt, meyneede und pene to vermidende, hebben bekent und betuget rechtlicke, als desse vorbenompte anderen tugen up den sulfdn artikel bij vrage gansteliker und deger sunder jenige uitneminge. daerup en ock orloff gegeven hebbe und swiginge ingesagt.

• De vierde tuge de buren van der Wyppinge und Smarlicke, und eyn itlick besunder vorbenompt. meyneedt und pene tho vormidende myt upgerichten vingeren up de eerste vrage eyndrachtelycken en waeraftige bekent hebbe, und betuiget altges und eger nicht uit besloten, als de andere togen, und de derden gedaen hebben, daerup en ock orloeff gegeven is.

• De vijfte tuge de buren van Vlachtwedde vorbenompt ock geladen altlcks gëeschet gekomen synt, ock bij eren ede myt upgerichten vingeren samentlicken, und ein itlick besunder, meyneedt und pene to vormidende, ock bekent hebben und betuget na alinges inholde der ersten artikel, als de vorbenompte togen alinges gedaen hebben. und hebben se ock in jenigen tijden overghekomen meer dan er anpart, de van Unswedde hebben se deer dicke und vaken over gepent, und dan myt willen ende moede der van Unstwedde geleret und gewisen. und ock nu gehort hebben dat de van Ellersinckhusen soedaene broeck eder weyde rechticheit beschermet hebben, daer uit gependet, verhuert, eder en weggegeven ofte jenigen part mochte vorkopen de sljn wente se alinges ock van den van Unswedde gekoft hebben van overmans eder principale hutsen bynnen Unswedde waer eyn der XIX vul waerhuis van olden herkumpst.

• De sesten tuge up artikel eder vrage summiges imme tunes bij der broke liggende mier jarlinges hure de van:

Wiltett Wyboldink und Ghert synen sone benomptlicke Herman Kotes un Edo Edinck

rechtlicke geladen geëschet gekomen sijnt dorch eede myt upgerichteden handen und vingeren. meyneedt to vermidende und pene, und hebben bekant un betuget. dat in vorgangen tijden, vor un nae sij kerkvogeden sijnt gewest der hillige kerken tho Unswedde und salighe Wiltet Wiboldink un sijn sone Ghert nae en jaerlickes hure und pacht gutlich vornoget hevet in massa vor summiges imme tuen tijden brocke liggende, soe gehurt van eren oovaders, darup orloff ock gegeven hebbe.

Wente dit alinges soe waeraftige sunder argelist, nyge runde eder behulpinge jenniges rechten, soe rechtlicken vullenbracht ijs und geschijn vor my Richter vorbenompt, kornoten eder tuge, de 12 gesworen, Ghert Bunckes, Nanne Banninck un anders gude lude genoch;

gegeven und vullenbracht des saterdages voer pinxster, warup nene sententie dorch ankompst breves, nicht dorste betugende sijn togevende und to wijsende, van den strengen amptman und Rentemester juwer Dorchluchtigen aendechtigen an mij Richter und twelff gesworen gesant, als ick beiden part ter kennende hadde gedaen und uitlich na rade der wijsen, und God alweldich vor oghen to hebbende, benomptlick des Saterdages na pixteren, wente de ander wederparte de buren van Ellesinckhusen vor juwer Dorchluchtigen gnaden Rechte vor mij eder twelff gesworen nijn anders bewijs getonet hebben eder vullenbracht rechtlicke her nae inhodinge en vormeldinge summeger breve na anpart gekofft van Unswedde summige noch levendich eder van eren olders, welken anpart soe gekofft nae guder bewijsinge und inholde der breve de buren van Unswedde gegunnet hebben, ghunnet noch ende nich bespannet to brukende allene nae anparte erer breve daerup gegeven. Des tho eyner merer vestinge unde oerkonde umme beden willen der buren van Unswedde unse gerichtes ingezegel hyr beneden witlike der hangende yn den jare uns heren dusent vijfhundert und vier des vriedages vor Viti des hilligen mertelere.

Afgeschreven naar eene gebrekkige geschrevene copie, mij medegedeeld door den Hooftm. v Swinderen in 1792, de origineele brief is in Unstwedde.

Het stuk was gedateerd op vrijdag vóór Sint Vitus 1504. Sint Vitus is op 15 juni. 15 juni 1504 valt op een zaterdag. Het stuk is dus opgemaakt op 14 juni 1504.

alinge	= geheel en al	ordel	= uitspraak voor het gerecht
canone	= kanunnik?	orloff/orlof=	vergunning
citaticn	= dagvaarding	overhorsaen	= ongehoorzaam / niet luis- terend naar een oproeping
compulsien	= toedrijving	palleas	= woning / verblijf
edder	= of (*der)	penden	= beslag leggen t.b.v. executie
ettelick		pene	= straf voor het niet nakomen van een verbintenis
/ itlick	= ieder of elk	principaels	= lastgevers
gehegeden	= eene 'n den vorm gehouden	sententie	= vonnis / oordeel
gerichte	terechtzing	silentium	= stilzwijging
'mparament	= ongelijkheid	Vit'	= Sint Vitus = 15 juni
jurament	= eed	vornoget	= tevreden / voldaan
koernoten	= keurgenoot / rechtsgelijke	wartlick	= wereldlijk
krenken	= verminderen / benadelen	zakewalders	= zaakwaarnemers / vertegenwoordigers
missaal	= misboek		
nitlick	= waardeloos		

*****

F A M I L I E R E U N I E H A S E L H O F F

Op zaterdag 27 april vond in 's Lands Huys in Bourtange een bijeenkomst plaats van de familie Haselhoff. Er mag zeker van een succes worden gesproken, want ruim 300 verwanten, waarvan 20 uit het buitenland, namen aan deze dag deel. De reunisten brachten ook een bezoek aan de kerk en aan borg in Wedde, die zo'n belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de Haselhoffs. Door de familievereniging werden een drietal eikebomen aangeboden aan de het dorp Wedde en ook zal zij de nog aanwezige familiegraven laten restaureren.

Jammer dat in de pers de familiegeschiedenis moest worden opgepoetst met onwaarheden, als hadden zij ooit op de borg gewoond. Een deurwaarder (want dat was de borggraaf in feite) landsheer of rechtshandhaver te noemen lijkt ons ook nogal overdreven. Als we deze valse glans eraf halen, blijft er beslist nog genoeg over om van een vooraanstaande Westerwolder familie te spreken.

Een geslaagde dag voor de nazaten van de borggraaf Derck Haselhoff!

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse mevr. Hiskes-Knigge te Wildervank.
In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

ONS WAARDEEL 91/1. TIJDSCHRIFT VAN DE DRENTS HISTORISCHE VERENIGING, VERENIGING VOOR HISTORIE EN GENEALOGIE.

- J.D. Wildeboer DE DINXTERVEENSE "ARMENKAS" VAN DE HERVORMDE
GEMEENTE KOLDER- EN DINXTERVEEN IN DE 18e EEUW.
A. Smegen OLDE HUISINGE TE BENNEVELD (I).
E. Pelinck DE MARKESCHEIDINGEN IN DRENTHE.
A.N. Wind KWARTIERSTAAT REINDER KRAMER.
(geb. te Assen 26-10-1790 en ovl. Smilde 18- 3-1869).

ONS WAARDEEL 91/2.

- G. Groenhuis MOORD EN DOODSLAG IN DRENTHE OMSTREEKS 1600.
Hoe werd gereageerd op zulke geweldplegingen die toen veelvuldig voorkwamen? Het zou interessant zijn een dergelijk onderzoek in te stellen in Westerwolde.
- G. Kleis ROELOF WOLTER KLEIS (1762 - 1836).
Gezins- en economische omstandigheden van een persoon in de buurt van Hoogeveen in de aangegeven periode.
- J.E. Ennik HET EEDSGEBAAR IN CONTEXT MET DRENTSE BRONNEN UIT DE
15e, 16e EN 17e EEUW
Op welke wijze, met welke gebaren werd de eed afgelegd?
- G.A. Coert DE AALSTALLEN IN DE DRENTSE RIVIERTJES.
Aalstallen zijn bouwsels die met een visnet in stromend water werden geplaatst. Een probleem werd dan vaak de opstuwning van het water.

QUELLEN UND FORSCHUNGEN ZUR OSTFRIESISCHEN FAMILIEN- UND WAPPEN- KUNDE. Jrg. 1991 Heft 1.

- Jürgen Dirksen AUS DER ZEITUNG "ALLGEMEINER ANZEIGER FÜR OST-
FRIESLAND", LEER, DONNERSTAG DEN 30 MAI 1895.
Berichten uit het nummer van die krant van genoemde datum.
- E. von Reeken STAMMBUCH DER FRIEDERIKE SIEMERS GEB. RISIUS AUS
EMBDEN, 1849 - 1854.
Soort poeziealbum met bijdragen van familieleden, vriendinnen en bekenden.
- Rudolf C. Hoek NAMENSANNAHMEN IN VELLAGE, HALTE UND NESSEBURG IM
JAHRE 1828.
Register van de met ingang van 1828 te voeren familienamen, bewaard in de bibliotheek van het Heimatmuseum te Weener.
- Hilda Bruns DIE UNTERSTÜTZUNG VON WAISENKINDER AUS DER ARMEN-
KASSE VON LARRELT.
Het betreft de jaren 1751 - 1755; de aantekeningen staan in het Nederlands.
- J. Hoogstraat AUS DEM ALTEN FREEPSUM: SCHATZUNGSREGISTER VON 1672
UND KIRCHENBESCHREIBUNG VON 1719.

EMSLAENDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG. Heft 14 (Februar 1991)

- Dr.F. Bölsker- UNSERE VORFAHREN ALS SAISONARBEITER IN HOLLAND.
Schlicht Een interessante samenvatting van de geschiedenis van de "Hollangängerei" (met literatuur-opgave over dit onderwerp).

EMSLAENDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG. Heft 14 (März 1991)

G. Portheine STAMMBAUM DER FAMILIE PO(R)THEINE.

Deze genealogie begint met Hendrik Jans Teussink (geb. ca. 1650), pachter van het erve Teussink te Bestmen bij Ommen (Overijssel). Hij was eigenaar van een stuk grond "Potheine" genaamd. Tussen 1720 en 1740 wordt daarop een huis gebouwd. Leden van deze familie komen thans (in gelijke mate) aan weerszijden van de grens voor.

*****

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die met hun onderzoek op genealogisch gebied zijn vastgelopen. Alleen wanneer gebleken is dat dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kunnen die vragen in deze rubriek worden opgenomen.

Ook vragen op historisch gebied of anderszins betrekking hebbende op Westerwolde kunnen in deze rubriek worden geplaatst.

Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragsteller.

De nummering geschiedt in volgorde van binnenkomst, voorafgegaan door het desbetreffende Jaar.

ANTWOORDEN:

1990.11 Op deze vraag van de heer Boltendal over de plaats van de kalkbranderij kwamen volgende reacties:

- volgens de heer H. Volders moet deze hebben gestaan bij de Geselberg;
- volgens mevr. Hiskes-Knigge heeft de kerk te Onstwedde rekeningen ontvangen van een kalkbranderij bij de Wessinghuizerbrug.

Bovenstaande kan ik bevestigen. In het lidmaten-register van Vlagtwedde wordt in 1772 melding gemaakt van: Jan Jans op de kalkbranderij te Veele en Jantien Andries, vrouw van voorgenoemde Jan Jans.

Jantien Andries erfde deze kalkbranderij van haar vader Andries Geerts, die in 1765 woonde te "Wessingbuirbrugge onder Veele".

In 1829 behoort dit bezit aan de erfgenamen van Andries Jans Kremer, de zoon van Jan Jans x Jantien Andries. Mogelijk heeft Eillardus Meurs de kalkbranderij van de erven gekocht. C.J.Wegman (lid no. 33).

*****

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

WESTERWOLDE, 12e Jrg. no. 1: GENEALOGIE LUTTER.

Kinderen van IIIa BEREND ALBERTS LUTTER x Jantien Geerts Engelkes:

de kinderen na no. 7. dienen te worden aangevuld en gewijzigd als volgt:

8. Aaltje, geb. 24- 9-1844, ovl. Gasselte 24- 1-1922, huwt 1e Onstwedde 13-5-1866 met Hindrik Harms Prins, geb. 10- 6-1817 Onstwedde, z.v. Harm Alberts Prins en Fennegien Hindriks Leffers, huwt 2e Gasselte 25- 4-1891 met Hindrik Schreuder, geb.27-7-1839, ovl. Gasselte 13- 6-1922, z.v. Jan Hindrik Schreuder x Grietje Hendriks Katrol;
9. Hindrik, geb. Onstwedde 6-11-1845
10. Jantje, geb. 14- 2-1848, verdere gegevens onbekend.

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

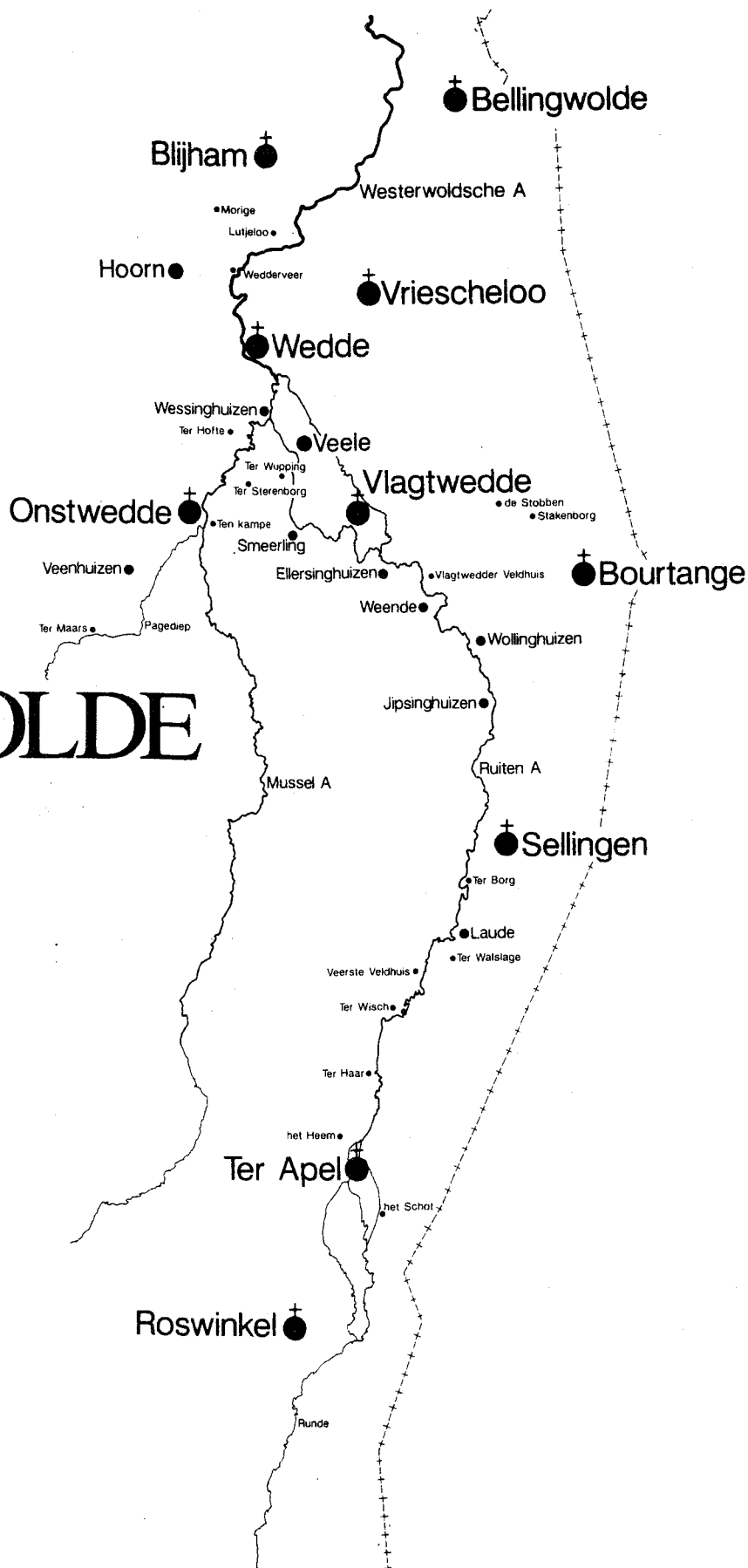
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 12 no. 3 september 1991

R E D A C T I E :

S.H. ACHTEROP
E.G. SCHRAGE
ing. C.J. WEGMAN, eindredacteur
Acacialaan 27
7642 TW Wierden
tel. 05496 - 72437

R.M.A. WEGMAN

SECRETARIAAT:

- lidmaatschap
- abonnementen
- administratie
- archief

Mevr. G.P I. HISKES - KNIGGE
M. Hardenbergstraat 3
9643 LD Wildervank
tel. 05987 - 13095

PENNIN

G. KAMIES
Postkade 51
9503 AJ Stadskanaal
tel. 05990 - 17272
postgironummer van de vereniging: 4222401

BANK:

RABO-bank Stadskanaal

- rekeningno. 3586.06.063 ten name van de Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde;
- postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP:

- entree éénmalig f 10,--;
- contributie f 32,50 per jaar (inclusief tijdschrift, uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten; - bij toezending per post worden de portokosten afzonderlijk in rekening gebracht);
- donateurschap f. 25,-- per jaar (inclusief tijdschrift, exclusief portokosten).

INHOUD:

E.G. Schrage	VRAGEN ROND DE GENEALOGIE HESSE	blz. 63
S. Siks	GENEALOGIE SIKS	blz. 65
C.J. Wegman	EEN WESTERWOLDER SCHOUT TE HEILOO	blz. 82
C.J. Wegman	HET ERVE THEES TE SELLINGEN	blz. 83
	TIJDSCHRIFTEN	blz. 89
	VRAGEN EN ANTWOORDEN	blz. 91
	CORRECTIES EN AANVULLINGEN	blz. 92

.....

NIEUW VERSCHENEN

K L A P P E R S O P D E H U W E L I J K E N V O O R 1 7 5 0 I N D E P R O V I N C I E G R O N I N G E N

Door de Stichting Vrienden van de Groninger Archieven worden in het najaar van 1991 klappers uitgegeven op alle huwelijken van vóór 1750 in de provincie Groningen (met uitzondering van de stad Groningen).

De provincie is daartoe in 28 regio's verdeeld, waarbij de gemeentegrenzen uit de vorige eeuw zoveel mogelijk zijn gevolgd. Per regio wordt een klapper van ca. 100 blz. (ca. 5000 namen) uitgegeven.

De regio-indeling is als volgt:

1. Haren, Hoogkerk en Noorddijk	15. Loppersum en 't Zandt
2. Leek en Marum	16. Appingedam
3. Grootegast en Oldekerk	17. Delfzijl
4. Grijpskerk	18. Noordbroek en Zuidbroek
5. Zuidhorn	19. Scheemda
6. Aduard, Ezinge en Oldehove	20. Meeden, Midwolda en Nieuwolda
7. Leens, Ulrum, Kloosterburen en Eenrum	21. Wanschoten
8. Baflo en Winsum	22. Beerta, Finsterwolde, Nieuweschans
9. Adorp en Bedum	23. Termunten en Lieroord
10. Middelstum en Kantens	24. Hoogezand
11. Warffum en Usquert	25. Sappemeer
12. Uithuizen en Uithuizermeeden	26. Veendam
13. Slochteren	27. Wildervank, Oude en Nieuwe Pekela
14. Ten Boer en Stedum	28. Bellingwolde, Onstwedde, Vlagtwedde en Wedde

Bestelling is mogelijk door overmaking van f 27,50 per klapper (inclusief verzendkosten), onder vermelding van nummer en gebiedsaanduiding, op bankrekeningnr. 46.62.89.480 bij de Amrobank te Groningen (gironummer van de bank: 803935), t.n.v. de Stichting Vrienden van de Groninger Archieven, pia Rijksarchief, Sint Jansstraat 2, 9 712 JN Groningen.

VRAGEN ROND DE GENEALOGIE HESSE

Samenvatting van de inleiding door de heer E.G. Schrage ter ledenvergadering op 15 juni 1991.

Bij het samenstellen, van een genealogie Hesse is tot dusver een aantal vragen onbeantwoord gebleven.

Inleider legt deze voor aan de vergadering en verzoekt om medewerking om tot beantwoording ervan te komen..

Het gaat om de Westerwoldse familie Hesse. In de provincie Groningen komt een aantal andere Hesse-families voor die geen aangetoonde relatie hebben met de Westerwoldse.

Reeds ten tijde van de stamvader Jacob Hesse komen b.v. voor: de "glaesemaecker" Jacob Hesse te Bourtange, afkomstig uit Leeuwarden en Geert Tonnis Nesse afkomstig uit Weener.

De volgende vragen zijn van belang:

1. Waar kwam Jacob Hesse vandaan?

Hij trouwt te Vlagtwedde op 2 januari 1689 met Grietje Jacobs, dochter van Jacob Sickesz x Alke Roelfs. Van dit huwelijk is geen huwelijkscontract bekend. Dit is wel het geval met zijn 2e huwelijk, ook te Vlagtwedde op 27 november 1694 met Geessien Aickes, dochter van Aicke Roelfs x Engelke Broers. Hier treden voor de bruidegom twee getuigen op: Robert Heeres als oom en de voogd Sicco Jacobs als "oude swager", n.l. de broer van Grietje Jacobs:

2. Om de afkomst te bepalen hebben we hier weinig aan. Wie was Robert Heeres? Robert is in Westerwolde een zeldzame voornaam en doet denken aan noordelijker streken, b.v. het Reiderland. Gedacht kan worden dat Jacob Hesse zou kunnen stammen uit de talrijke familie Hesse te Weener. Maar onderzoek aldaar leverde niets op. Wel bleek dat daar reeds in 1572 zich gevestigd had een "Hesse Warburg". In de Weeneraner familie Hesse leeft een traditie die zegt dat voorzaten om geloofsredenen vluchtten uit Hessen-Kassel en zich begaven naar Oost-Friesland en Holland.

3. Jacob Hesse bouwde spoedig landbezit op. Waar kwam het geld daartoe vandaan? Als hij die zelf niet meebracht kan gedacht worden aan de familie Roelfs: zijn schoonmoeder uit het eerste huwelijk en zijn schoonvader uit het tweede waren zuster en broer.

4. Naast landbezitter vervulde hij diverse plaatselijke functies: zo was hij winkelier en "advocaat", d.i. vertrouwensman en vertegenwoordiger van derden. Waar heeft hij de daartoe benodigde nodige ontwikkeling opgedaan?

5. Waar woonde Jacob Hesse?

In "ONDER DE CLOCKESLACH VAN VLACHTWEDDE" is op blz. 41 sprake van: 1733 - Jacob Hesse, op 't Roelfs (een vol erve). Dit zal hij overgenomen hebben van schoonvader Aycke Roelfs. Het archief Hesse, inventarisnr. 97, 20 mei 1698 meldt: Ayke Roelfs "versettet" aan Jacob Hesse en zijn vrouw Geessien Aykes een akker van vijf mudden, voor 950 Car.gld. "Setteren" (Jacob en Geessien dus) hebben in eigendom een stuk grond, betimmerd met huis en schuur. Zwetten daarvan zijn: noorden Aycke Roelofs, oosten de pastorie en westen de Heereweg. Lag dat complex in de buurt van de kerk van Vlagtwedde?

6. De oudste zoon, Wilke Jacobs Hesse, trouwde te Vlagtwedde op 7 juni 1720 met Trijntie Folkerts, dochter van Folkert Eng(el)berts x Magdalena Haselhoff, van Hoorn bij Wedde. Hiervan is geen huwelijkscontract gevonden. Zou dit te Wedde of misschien te Winschoten gesloten kunnen zijn?

Het is niet goed voorstelbaar dat hier geen huwelijkse voorwaarden zouden gemaakt zijn! Dat dit huwelijkscontract ontbreekt is jammer: het zou kunnen aangeven met welk erve (te Vlagtwedde) Wilke is afgeboedeld en antwoord kunnen geven op de vraag waarom Wilke geen partij was in het langdurige proces (sinds 1738) tussen zijn zusters Aaltje en Engeltje enerzijds en vader Jacob en broer Ayke anderzijds.

7. Wilke Jacobs Hesse had tweemaal een dochter Geessien. Is de jongste daarvan (gedoopt op 27 februari 1724) dezelfde als Gesina d'Hesse die op 22- 1-1758 voor de magistraat van Edam trouwde met Carel Christiaan van Juncken of van Jonkheim? Als dat zo is hebben we een verklaring voor het feit dat dit echtpaar, waarvan de man zeeman was en afkomstig uit de Keurpalts (in het zuidwesten van Duitsland), zich in Westerwolde vestigde.

E.G. Schrage.

*****

SIMON SIKS ALIAS BEREND KORRE

Hoewel wij hen zeer waarderen, plegen we over het algemeen niet uit te wijden over de samenstellers van de, in ons tijdschrift gepubliceerde, stambomen. Toch menen we voor de inzender van de hierna volgende genealogie Siks, Simon Siks, een uitzondering te moeten maken.

Simon Siks is geboren in 1922 op de Stakenborg, onder de rook van het vestingstadje Bourtange, als zoon van Geert Siks en Insiena Meijer. Het echtpaar krijgt geen kinderen meer, zodat Simon als enig kind opgroeit. In 1924 verhuist het gezin naar Nieuwe Pekela, waar vader Geert de boerderij huurt van zijn schoonvader Jan Hendrik Meijer. Jan Hendrik is weduwnaar en woont daarom in bij zijn dochter Insiena. Simon gaat op de lagere school aan de Doorsnee en later op die aan de Jan Stuustraat in Wijk F, waarop ook zijn grootvader Jan Meijer en zelfs diens grootvader Roelf Meijer school gegaan was (deze school bestond onlangs 200 jaar).

In deze jaren is het dat opa Jan Meijer hem verhaalt over het leven en werken in vroeger tijden. Simon hoort deze verhalen met belangstelling aan. Hoewel opa er steeds weer op aandringt dat al deze verhalen moeten worden opgeschreven, piekert Simon daar niet over en denkt aan heel andere dingen dan aan vroeger tijden. Na zes jaar verlaat Simon de school en daarmee is, naar de maatstaven van die tijd, genoeg geleerd. Zijn toekomst is immers al vastgelegd: hij moet boer worden. Maar daar voelt Simon weinig voor, hij wil liever postbode of verslaggever van de Noord-Ooster worden. Maar lieverkoekjes worden er in het gezin Siks niet gebakken en dus wordt Simon tewerkgesteld op de boerderij en bezoekt de landbouwwinterschool in Oude Pekela. Inmiddels overlijdt in 1939 opa Jan Meijer, "de verteller". Simon is al jong geïnteresseerd in het uitzoeken van de familiestamboom, maar in die tijd wordt dat gezien als tijdverspilling; er moet gewerkt worden en verder geen gezeur. Toch vindt Simon in zijn spaarzame vrije tijd nog gelegenheid om, samen met moeder Insiena, veel boeken te lezen uit de Openbare Bibliotheek in Veendam. Zo zitten zij lange avonden te lezen bij oliepitjes op een leeg sigarenkistje.

In 1949 trouwt Simon met Japien van der Wal en er worden twee meisjes geboren. De familiestamboom laat Simon niet meer los en zo wandelt hij met zijn kinderen nogal eens op Groninger kerkhoven om het één en ander te noteren. Als in 1980 onze vereniging wordt opgericht, is hij er als één van de eersten bij om lid te worden.

Omstreeks 1970 wordt tijd gevonden om de verhalen van opa Meijer op te halen en op te schrijven. Dat laatste resulteert in 1982 in de uitgave van het boekje "BEREND KORRE VERTELT" Uut 't leven van Nije Pekelders om en bie Deursnee. Het boekje blijkt een succes en is in korte tijd uitverkocht. In 1988 komt het tot de uitgave van "BEREND KORRE VERTELT WIEDER".

Tenslotte: waarom de schuilnaam Berend Korre?

In zijn boekje zegt Simon Siks er zelf dit over:

"Dizze verhoalen binnen op noam zet van Berend Korre, 'n numeg, lutje kereltje.

Hai het joaren Mister west bie de Roomse kerke, hier bie "Deursnee".

Berend kon nait best lezen of schrieven, moar vertellen, lu, och man! Lees zulf maar.

GENEALOGIE SIKS

door S. SIKS

De familienaam Siks is een patronymicum, d.w.z. afgeleid van een vader met de roepnaam Sicke. Dit patronymicum komt voor in vele varianten: van het eenvoudige Siks via Sikkes, Sikken, Sikkens, Sikkema, Siccama, Sikma, Sixma, Six, Sikking, Sikkenga tot het wat deftiger Sickesz.

De naam is afgeleid van het germaanse sigi- of Si- = zege of overwinning. In de registers van het klooster Corvey aan de Wezer uit de 9e eeuw treffen we dan ook de namen Siggo en Sicca aan.

In Westerwolde is de eerste vermelding van deze naam omstreeks 1475 en wel in het klaagschrift van de Westerwolders over de gedragingen van leden van de familie Addinga. We vinden daarin zowel de voornaam Sicke als de "familienaam" Sickesz.

Dit patronymicum komt in de provincie Groningen veel voor; de naam Siks blijkt puur Westerwolds. Aanvankelijk waren er in Groningen twee families Siks, n.l.: -de afstammelingen van Sicke Jans, wiens nazaten we in dit artikel behandelen;

- de afstammelingen Harm Nannes Siks die trouwde in Finsterwolde op 18-12-1819.

Harm was een zoon van Nanne Harms x Etje Harms Gosselaar en gedoopt in Beltingwolde. De naam Siks wordt door hen pas na invoering van de burgerlijke stand gebruikt (van deze familie hebben we thans niemand meer gevonden).

Bezien we de resultaten van de volkstelling van 1947, dan woonden er in Groningen op dat tijdstip nog 50 personen met de naam Siks. In Westerwolde zijn dat er 30, waarvan Vlagtwedde er 22 voor haar rekening neemt. Dat aantal moet wel erg zijn uitgedund, tenminste als we de telefoonaansluitingen als maatstaf nemen. In 1991 hebben in de provincie Groningen slechts 6 Siks' een telefoonaansluiting.

De oudst bekende voorvader van de hierna te behandelen genealogie Siks is de naamgever aan deze familie, n.l. Sicke Jans. Wij kennen hem, doordat hij (Sicco Jans) zich op 6- 8-1658 bij de richter beklagt dat het paard dat hij had geruild met Willem Hiddes voor een koe met bijbetaling van 6 gl. en 6 st. "steegh is gewest" (onwillig was). Verder wordt bij het huwelijk van Harm Sickesz op 21- 2-1667 vermeld dat deze een zoon is van wijlen Sicke Jans.

Omdat de naam Siks twee maal achter elkaar door een vrouwelijke Siks wordt doorgegeven, is het vrij zeker dat er van een erve Sickesz in Onstwedde sprake geweest moet zijn. Dat moet dan zijn geweest het huis no. 9, dat in 1829 kadastraal op naam staat van Gerrit Harms Siks en gelegen was nabij het "ronde Lough".

Naar het voorgeslacht van Sicke Jans kunnen we slechts gissen. Zijn vader zou eigenlijk in de hoenderbelastinglijsten moeten voorkomen onder Onstwedde. Er komen verschillende Jannen in voor, maar geen Jan Sickesz. Mogelijk is de naam Sicke gekomen van moederszijde. De ouders zijn in dat geval: Jan x N. Sickesz. In het jaar 1592 vinden we in het hoenderbelastingregister onder Onstwedde twee keer de naam Sicke, n.l. Sicke Rickes (abusievelijk ook wel als Aickes weergegeven) en Sicke Willems. Nu is Sicke Rickes gevestigd op het Erve Rijckes, gelegen in het uiterste noorden van het toenmalige dorp. Sicke Willems daarentegen wordt vermeld in het zuiden, in de buurt van "het ronde Lough" bij de kerk. Het blijkt dat onze Sickesz' juist in die laatste bedoelde buurt woonden, zodat Sicke Willems het eerst in aanmerking komt. De moeder van onze Sicke Jans zou dan een dochter kunnen zijn van van Sicke Willems. Van deze Sicke Willems is bekend dat zijn vrouw, Hille Willems oder Sickesz op 11 september 1589 op de brandstapel is gezet en verbrand. En alsof dat nog niet genoeg was, moest Sicke ook nog voor de kosten opdraaien. Van deze aangelegenheid zijn de volgende aantekeningen bewaard gebleven:

- Den 6. Septembris 89 Hille Willems oder Sickesz opt waeter laeten werpen ende voort ter tortuur stellen, in pntie der Erb: unde frommen Johans ten Veenhuis ende Henrich Schinckell richteren, Elso ten Venhuis, Herman Geerdes, Marten Marschalck ende Hans Buttell, in kost, wyn ende bier vorteert ----- VI pond.

- Item dem scharprichter in der examinatie ein quaerte wyn ende veer qz bier, den wyn veertien st het bier veer stuver fac XVIII st.
- Den 7 Septembris 89 Geeske Hummelinck ende l'aelke Albers opt waeter laeten werpen . ende volgens die beiden voirs mit Hille voers in biwesen obgemelten beider richteren, Elso ten Veenhuis, Herman Geerdes, Marten Marschalck en Andrees van Schoenhoven peinlich verhoert, hebben in wyn, cost ende bier verteert VI pond.
- Item dem scharprichter in der tortuir oder examinatie ein kanne wyn end vier kanne bier, de wyn veertein stuver dat bier veer stuver, fac XVIII st
- Den elfften Septembris 89 halsgerichte gehouden ende sinnen die vier delinquanten oder tovenaerschen voirs, tweten Johan Tonies, Hille Sickes, Geeske Hummelincks en Talke Albers gebrant worden, daer der Erb: Richter van Westerswolde, mit Johan Nannes, Ocke Tammes, Nanne ter Walslage, Frerick ten Velt-huis seinen bysitteren, Elso ten Venhuis gerichtschrivern den veerdigen heren Henrici Beerhuis pastorn, Egberti Bruninck vicarie to Vlachtwedde, H. Johan Begell pastorn to Wedde ende H. Henrice Stroet vicarie to Unstwedden, als bichtvaders verteert ende veruncostet, jeder person twintich stuver brabant fac --- X pond.
- Item M. Henrich dem scharprichter, als seine gerechticheit van ein jeder person, gegeven ein kanne wyn jder kanne veertein stuver brabant, kompt van de vier personen II **pond** XVI st.
- Item voor tve punt bussenpulver, so der scharprichter verbesiget, der punt vifftyn stuver brabant fac 1 pond X st

Ander ontfanck van seeckere parcelenn tot justificerunge der toveners end tovenerschen entfangen:

- Item Sicke Willems vordragen vor die justicie Hille siner huisfrowen voor twintich daler facit XXX pond.

I SICKE JANS, geb. ca. 1598, ovl. tussen 1658 en 1667, huwt ca. 1628 met Mette Harms, geb. ca. 1603, ovl. vóór 1667.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Jan, geb. ca. 1628 _____ volgt IIa
2. Harm, geb. ca. 1637 _____ volgt IIb
3. Meeme, geb. ca. 1640 _____ . volgt IIc

IIa JAN SICKES, geb. ca. 1628, ovl. Onstwedde tussen 1694 en 1696, huwt vóór 26- 4-1658 met Geertien Geerts, geb. ca. 1633, ovl. Onstwedde na 18- 4-1660 en vóór 1694.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde

1. Derck, geb. ca. 1662 _____ volgt IIIa
2. Harm, geb. ca. 1664 _____ volgt IIIb
3. Alcke, geb. ca. 1669 _____
4. Anneke, geb. ca. 1673, ovl. na 25- 8-1706, huwt **Vlagtwedde** 18- 4-1697 (h.c. 18- 3-1696) met Hiske Boeles, geb. ca. **1668**, ovl. na 25- 8-1706, z.v. Boele Hiskes x Geeske Jaspers Wiltinck

IIb HARM SICKES, geb. ca. 1637, volgens huw. contract trekt hij in op de boerderij van zijn schoonouders te Veele, ovl. Veele vóór 1673, huwt Vlagtwedde (h.c. Veele) 21- 2-1667 met Fenne Bus, geb. Veele ca. 1642, ovl. Veele 29- 1-1728, d.v. Bus Jans x Depke Berents, zij huwt 2e **Vlagtwedde (h.c. Veele)** 18- 7-1673 met Derck Hindricks, ovl. Veele 20- 9-1724.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Veele

1. Busse, geb. ca. 1668, ovl. tussen 1714 en 1727, huwt Vlagtwedde 27- 9-1696 (h.c. Veele 21- 8-1696) met Reijne Jans Broers.
Zijn nageslacht voert de naam Bussen of Bossen.

IIc MEEME SICKES, geb. ca. 1640, ovl. na 19-11-1706, huwt vóór 7- 3-1684 met Aicke Jans Heijlcke, geb. ca. 1645, ovl. na 26- 3-1705, d.v. Jan Alberts (op 't Heijlcke x Jantien Geerts Heijlcke.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Onstwedde (behalve Sicke)

1. Jan, geb. ca. 1673, ovl. na 26- 3-1705;
2. Harm geb. ca. 1675_____ volgt IIIc
3. Berent, geb. ca. 1680, ovl. na 26- 3-1705;
4. Sicke ged. Vlagtwedde 16- 1-1687, ovl. na 26- 3-1705.

IIIa DERCK JANS SICKES, geb. ca. 1662, ovl. Onstwedde tussen 1711 en 1719, huwt le Onstwedde vóór 1- 1-1693 met Alcke Alvers Meems, geb. Veenhuizen ca. 1667, ovl. Onstwedde tussen 1696 en 1706, d.v. Alver Hiskes op 't Meer x Grietje Schultes Meems,

volgens huwelijks-contract van 1706 neemt Derck zijn bruid op in de behuizing die hij samen met zijn voorkinderen bezit; na zijn overlijden gaat dit bezit in 1719 naar zijn vrouw Wibbe Oolckes en haar zoon Harm Derks, huwt 2e Onstwedde h.c. 19-11-1706 met Wibbe Oolckes Hilwerts, geb. Laud ca. 1676, begr. Onstwedde 1.0- 9-1746, d.v. Oolcke Hilwerts Waarsing x Hille Alberts.

kinderen uit het le huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Jan, ged. 1- 1-1693, ovl. na 31- 9-1719;
2. Alver, ged. 8- 3-1695, w.s. jong overleden;
3. Geert, ged. 20-12-1696_____ volgt IVa

kinderen uit het 2e huwelijk: ged. te Onstwedde

4. Harm, ged. 26- 3-1708_____ volgt IVb
5. Hille, ged. 10- 5-1711, w.s. jong overleden.

IIIb HARM JANS SICKES, geb. Onstwedde ca. 1664, ovl. Onstwedde na 15- 6-1704, in het huwelijkscontract wordt beschreven dat Harm zijn vrouw opneemt in d behuizing en landerijen te Onstwedde die hij samen met zijn vader bezit, huwt Onstwedde h.c. 8-10-1694 met Gebke Harbers, geb. ca. 1664, begr. Onstwedde 1- 7-1733, weduwe van Jan Cornelis.

kinderen uit dit huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Geertien, ged. 4- 8-1695, ovl. Onstwedde na 1726, huwt Onstwedde ca. 1716 met Schulte Roelfs, geb. Onstwedde ca. 1686, begr. Onstwedde 9- 8-1744, z.v. Roelf Schults;
2. Gepcke, ged. 22- 5-1699_____ volgt IVc
3. Jantien, ged. 15- 6-1704 w.s. jong overleden

IIIc HARM MEEMS SICKES, geb. Onstwedde ca. 1675, begr. Onstwedde 12- 4-1734, huwt Onstwedde h.c. 26- 3-1705 met Jantien Berents, geb. Laude ca. 1681, Onstwedde na 16-12-1711, d.v. Berent Hilwerts (op 't) Meems x Aaltje Jans.

kinderen uit dit huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Meeme, ged. 24- 5-1706, begr. 20- 6-1743, huwt Onstwedde 10- 6-1737 met Antje Harms; Zijn nageslacht voert de naam Meems.
2. Aaltien, ged. 14-10-1708, ovl. Sellingen na 17- 4-1746, huwt Sellingen h 24- 5-1732 met Jan Jans Luth, geb. Sellingen ca. 1702, ovl. na 1664, z.v. Jan Jans Luth x Aaltien Harms Uitterbeeck;
3. Aijcke, ged. 16-12-1711, ovl. Onstwedde na 1748, huwt Onstwedde 23- 1730 met Jan Mans Dunne, geb. Onstwedde ca. 1708, begr. alda 22- 3-1754, z.v. Mans Jarckes Meeningh x Elske Jans Dunne.

IVa GEERT DERCKS SICKES, ged. Onstwedde 8- 3-1695, bgr. Wedde 19- 5-1784, huwt le Wedde vóór 6-11-1729 met Elsijn Tonnis, ged. Wedde 2- 8-1705, ov Wedde vóór 1738, d.v. Tonnis Cornelis x Jantjen Lammerts, in 1770 wordt Geert genoemd als landbouwer "in het Klufft Moerrijge, op de plaats vanouds genaamd het Sikkes",

huwt 2e Wedde h.c. 27- 6-1738 met Jantje Geerts, weduwe van Hindrik Jans Bloem, begr. Wedde 30- 4-1784.

kinderen uit het 1e huwelijk: ged. te Wedde

1. Derk, ged. 6-11-1729, jong overleden;
2. Jantijn, ged. 20- 1-1732, ovl. na 4- 9-1784;
3. Alke, ged. 31-10-1734, ovl. na 4- 9-1784;

kinderen uit het 2e huwelijk: ged, te Wedde

4. Hille, ged. 28- 6-1739, ovl. Oude Pekela 4-10-1831, huwt Wedde 1- 7-1769 met Jacob Jans van de Pruisische Polder in Oost Friesland;
5. Geert, ged. 22- 3-1743 _____ volgt Va
6. Derk, geb. ca. 1745 _____ volgt Vb

IVb HARM DERCKS, ged. Onstwedde 26- 3-1708, begr. Onstwedde 10- 4-1769, huwt Onstwedde 16- 5-1734 met Trijnke Tonnis, ged. Wedde 6- 2-1707, ovl.tussen 1748 en 1780, d.v. Tonnis Cornelis x Jantjen Lammerts.

kinderen uit dit huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Jantjen, ged. 26- 6-1735, begr. Onstwedde 19-11-1735;
2. Dirk, ged. 6- 1-1737, begr. Onstwedde 9- 8-1737;
3. Jantjen, ged. 3- 7-1738, begr. Onstwedde 18- 1-1739;
4. Wubke, ged. 26- 7-1740, huwt Oude Pekela 3- 5-1778 met Frerik Koerts van Schlangen in de Graafschap Lippe;
5. Derk, ged. 40-10-1744, begr. Onstwedde 3- 8-1745
6. Derk, ged. 28- 2-1748, stoelemaker/draaiier, ovl.Onstwedde 30-4-1814, huwt Onstwedde 7-4-1782 met Geesje Wubbelts, ged. Sellingen 1- 3-1759, begr. Onstwedde 20- 6-1798, d.v. Wubbelt Berents x Trijntje Hindriks. Zijn nageslacht voert de naam Draaiier.

IVc GEPCKE HARMS SICKES, ged. Onstwedde 22- 5-1699, ovl. Onstwedde na 1773, huwt Onstwedde ca. 1719 met Roelf Jans (hij noemt zich na zijn huwelijk: Sickes), geb. ca. 1689, begr. Onstwedde 11-11-1733.

kinderen: ged. te Onstwedde

1. Aaltje, geb. ca. 1719 _____ volgt Vc
2. Geertje, ged. 9- 9-1721, begr. Onstwedde 24-10-1760, huwt Onstwedde 20- 5-1742 met Engel Jacobs Edingh, geb. Smeerling ca. 1715, begr. Onstwedde 27- 2-1763, z.v. Jacob Engels Edingh x Annecke Heijes Horlings.

Va GEERT GEERTS SIKS, ged. Wedde 22-3-1743, landbouwer op het erve Siks te Hoorn (kadastraal bekend als o.a. sectie E no. 296: huis en erf groot 9,50 are), ovl. Wedde 18-9-1820, huwt Wedde 1-3-1787 met Geessien Gerrits Bloem, geb. Vriescheloo in 1762, ovl. Wedde 10- 5-1807, d.v. Gerrit Addens x Grietien Harms.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Hoorn en ged. te Wedde

1. Gerrit, geb. 29- 6-1787 (ged. 1-7), ovl. vóór 19- 2-1796;
2. Geert, geb. 13- 7-1788 (ged. 20-7), huwt Wedde 9-12-1815 met Trientje Berends Poppens, ged. Wedde 10- 2-1782, d.v. Berend Hillenius Poppens x Martje Harms Wessels.
3. Jantje, geb. 21- 4-1790 (ged. 29-4), ovl. vóór 17- 4-1803;
4. Grietje, geb. 17- 2-1792, ovl. Onstwedde 28- 4-1825, huwt Wedde 22- 6-1818 met Wubbe Hindriks Commis, ged. Onstwedde 28- 1-1776, z.v. Hindrik Berends Bussen/Commis x Geertje Jans;
5. Hillechijn, geb. 24-11-1793 (ged. 1-12) _____ volgt VIa
6. Gerrit, ged. 19- 2-1796 _____ volgt VIb
7. Jan, ged. 27- 5-1798, landbouwer, ongehuwd, ovl. Hoorn 25- 1-1883
8. Adde, ged. 5- 7-1801 _____ volgt VIc
9. Jantje, ged. 17- 4-1803, ovl. Bellingwolde 25- 9-1865, huwt Wedde 10- 5-1828 met Geert Hindriks Groen;

10. Harmke, geb. 28- 4-1805 (ged. 5-5), ovl. Hoorn 10- 5-1805;
11. Harmke, geb. 9- 4-1807 (ged. 12-4), ovl. Vriescheloo 24- 1-1861, huwt Wedde 3- 5-1828 met Willem Kaspers Groothuis, geb. 1795, z.v. Kasper Jans Groothuis x Anna Jans Jolinge;

Vb DERK GEERTS, geb. ca. 1745, ovl. na 23-10-1787, huwt Gasselte 28- 4-1771 met Jantje Jans van Beilen. De naam Siks wordt door hem niet gevoerd. kinderen uit dit huwelijk: ged. te Gasselte

1. Elsijn, ged. 19- 7-1772, ovl. vóór 5- 9-1773;
2. Elsijn, ged. 5- 9-1773, ovl. vóór 12- 3-1780;
3. Geert, ged. 12- 2-1775,
4. Margijn, ged. 25- 1-1778,
5. Elsje, ged. 12- 3-1780, huwt Gasselte 7- 4-1803 met Roelf Teunis.

Vc AALTJE ROELFS SICKES, geb. Onstwedde ca. 1719, ovl. tussen 1773 en 1775, huwt Onstwedde 4- 5-1739 met Gerrijt Jans, ged. Vlagtwedde 18- 9-1712, begr. Onstwedde 5- 6-1773, z.v. Jan Jurriens x Jantien Ayckes. kinderen uit dit huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Roelf, ged. 9- 3-1740, begr. Onstwedde 27- 3-1740;
2. Roelf, ged. 3- 3-1741, begr. Onstwedde 27- 6-1741;
3. Jan, geb. ca. 1743_____ volgt Vid
4. Roelf, ged. 27- 6-1745. ovl. Roswinkel 6- 7-1773, huwt Roswinkel 9- 5-1773 met Geertijn Jans van Roswinkel, geen kinderen bekend;
5. Harm, geb. ca. 1746_____ volgt VIe
6. Jurjen, ged. 31- 4-1748, begr. Onstwedde 2-11-1748;
7. Jurjen, ged. 2-11-1749, ovl. vóór 29-10-1752;
8. Jurjen, ged. 29-10-1752_____ volgt VI f
9. Gebke, ged. 1-11-1755, ovl. Onstwedde 9- 5-1827, huwt le Onstwedde 18- 5-1783 met Roelf Rotgerts,ged. Onstwedde 24- 8-1741, ovl. tussen 1795 en 1798, z.v. Rotgert Harms x Jantje Jans Rademaker huwt 2e Onstwedde 18-4-1798 met Hindrik Lammerts, ged. Onstwedde 23-10-1746, ovl. Onstwedde 7- 5-1820, z.v. de schoolmeester Lammert Harms x Rixte Hindriks Hidding;
10. Aijke, ged. 4-11-1759, w.s. jong overleden.

KINDEREN VAN IVa: GEERT GEERTS SIKS x GEESSIEN GERRITS BLOEM.

VIa HILLECHIJN GEERTS SIKS, geb. 24-11-1793 (ged. 1-12), huwt le Nieuwe Pekela 13-9-1828 met Luiken Roelfs Luikens, geb. Nieuwe Pekela 15- 7-1776, landgebruiker, z.v. Roelf Jans Luikens x Jantje Jans, huwt 2e Nieuwe Pekela 22- 4-1852 met Derk Bot. kinderen uit de ongehuwde staat: geb. te Nieuwe Pekela

1. Geessien, geb. 28- 7-1826;
2. Jantje, geb. 16-11-1827, huwt Nieuwe Pekela 23- 8-1851 met Jan Jacobs Doornbos, geb. Middelstum 13- 6-1817, schipper, z.v. Jacob Derks Doornbos x Bouwina Jans, weduwnaar van Hillechien Tjapkes Borst Leeuwe

VIIb GERRIT GEERTS SIKS, geb. Hoorn, ged. Wedde 19- 2-1796, landbouwer te Hoorn, arbeider te Wedderveen, ovl. Morige 4- 2-1882, huwt le Wedde 3-10-1835 met Jantje Harms Poppens, ged. Wedde 12- 8-1810 (geb. 29-7), ovl. Wedde 12- 6-1850, d.v. Harm Berends Poppens x Gepke Harms Eding. huwt 2e Wedde 10- 3-1852 met Geesje Harms Bakker, geb. Hoorn 25- 9-1829, d.v. Harm Harms Bakker x Grietje Jans Dijkhuis. kinderen uit het le huwelijk:

1. Geert, geb. Hoorn 27-10-1836, landbouwer te Morige, ongehuwd, ovl. Morige 13- 3-1892;

2. Gepke, geb. Wedderveer 1- 5-1840, huwt Wedde 29- 4-1868 met Jan Franssen, geb. Beerta 15- 8-1834, korenmolenaar, z.v. Frans Jans Franssen x Marieke Berends Harkema;

kinderen uit het 2e huwelijk: geb te Hoorn

2. Grietje, geb. 27- 3-1852, huwt Wedde 3- 1-1877 met Jan Adolfs Ottens, geb. Bellingwolde 6-12-1847, wagenmaker, z.v. Otto Hindriks Ottens x Trijntje Jans Vos.

VIc ADDE GEERTS SIKS, ged. Wedde 5- 7-1801, landbouwer, ovl. Wedde 6- 6-1876, huwt Winschoten 23- 4-1835 met Martje Jans Bos, ged. Winschoten 2-10-1808, d.v. Jan Geerts Bos x Heike Berends.

kinderen uit dit huwelijk: geb. Hoorn onder Wedde

1. Jan, geb. 15- 8-1836 _____ volgt VIIa

KINDEREN VAN Vc: AALTJE ROELFS SICKES x GERRIJT JANS.

VIId JAN GERRITS SIKS, geb. Onstwedde ca. 1743, begr. Onstwedde 3- 3-1795, huwt 1e Onstwedde 7- 5-1775 (huw. contr. Vlagtwedde 5- 5) met Jantien Hindriks Hoiting, geb. Ter Haar, ged. Sellingen 14- 1-1747, begr. Onstwedde 12- 7-1777, d.v. Hindrik Geerts Hoiting x Aaltien Hilwerts Meems;

huwt 2e Onstwedde 13- 5-1779 met Dedde Geerts Boelmans, ged. Vlagtwedde 29- 9-1754, begr. Onstwedde 7- 7-1790, d.v. Geert Hindriks Boelmans x Grietje Harms;

huwt 3e Onstwedde 6- 6-1794 (huw.contr. idem) met Reine Jans Bussen, ged. Vlagtwedde 4-10-1739, begr. Onstwedde 4-11-1794, d.v. Jan Bussen x Wupcke Jarckes Luringh (zie IIIc 3), weduwe van Frerik Hidding en Harm Kremer.

kinderen uit het 1e huwelijk: ged. te Onstwedde

1. Gerrit, ged. 22- 6-1777, begr. Onstwedde 8- 2-1792;

kinderen uit het 2e huwelijk: ged. te Onstwedde

2. Geert, ged. 1- 4-1780, begr. Onstwedde 29-10-1794;

3. Aaltijn, ged. 6- 8-1782, begr. Onstwedde 29-10-1794;

4. Grietijn, ged. 26- 7-1785, begr. Onstwedde 28- 1-1792;

kinderen uit het 3e huwelijk: geen

VIe HARM GERRITS SIKS, geb. Onstwedde ca. 1746, ovl. Wedde 15-10-1788, huwt Onstwedde 5- 3-1779 met Swaantje Simons Stratingh, ged. Onstwedde ..-1-1752, bgr. Wedde 18- 1-1787, d.v. Simon Harms Stratingh x Houke Evers.

kinderen uit dit huwelijk: ged. te Wedde

1. Houke, ged. 20- 6-1779, w.s. jong overleden;

2. Simon, ged. 25- 6-1780 _____ volgt VIIb

3. Gerrit, ged. 9- 3-1783 _____ volgt VIIe

4. Evert, ged. 9- 3-1783, ovl. na 1808 ?

5. Roelf, ged. 9- 4-1786 (geb. 6- 4), schoenmakersknecht, ongehuwd, ovl. Onstwedde 10-12-1827.

VIIf JURJEN GERRITS SMIT, ged. Onstwedde 29-10-1752, meester-smid te Roswinkel, ovl. aldaar 2- 9-1831, huwt Roswinkel 9- 6-1776 met Wupke Harms, geb. Roswinkel, ovl. aldaar 14-12-1784, huwt 2e Roswinkel 25-5-1788 met Antje Harms, ged. Vlagtwedde 21- 8-1768, ovl. Roswinkel 14-12-1839, d.v. Jan Harms Wieldraaijer x Geessien Benes. Dit geslacht voert de naam Smit
kinderen uit het 1e huwelijk: niet bekend

kinderen uit het 2e huwelijk: ged. te Roswinkel

1. Aaltijn, ged. 10- 8-1788;

2. Geessien, ged. 14-11-1790;

3. Gebke, ged. 5- 4-1793;

4. Gerrit, ged. 22-11-1795, ovl. Roswinkel 3- 7-1798;

5. Jan, ged. 6- 5-1798, huwt Roswinkel met Trientien Eilerds. ovl. Roswinkel 19- 2-1884, hun dochter Hinderkien Jans Smit huwt met Geert Simons Siks (VIIIb);
6. Jantijn, ged. 4-10-1801;

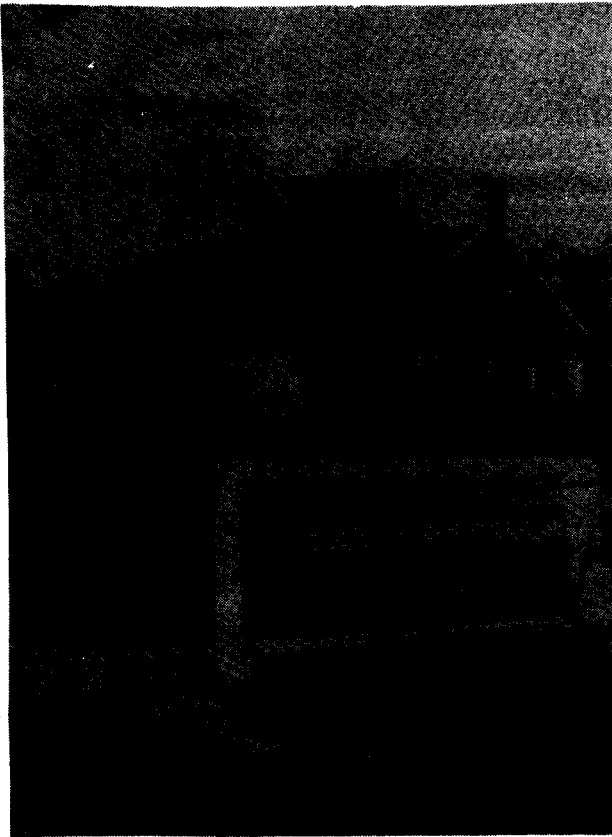
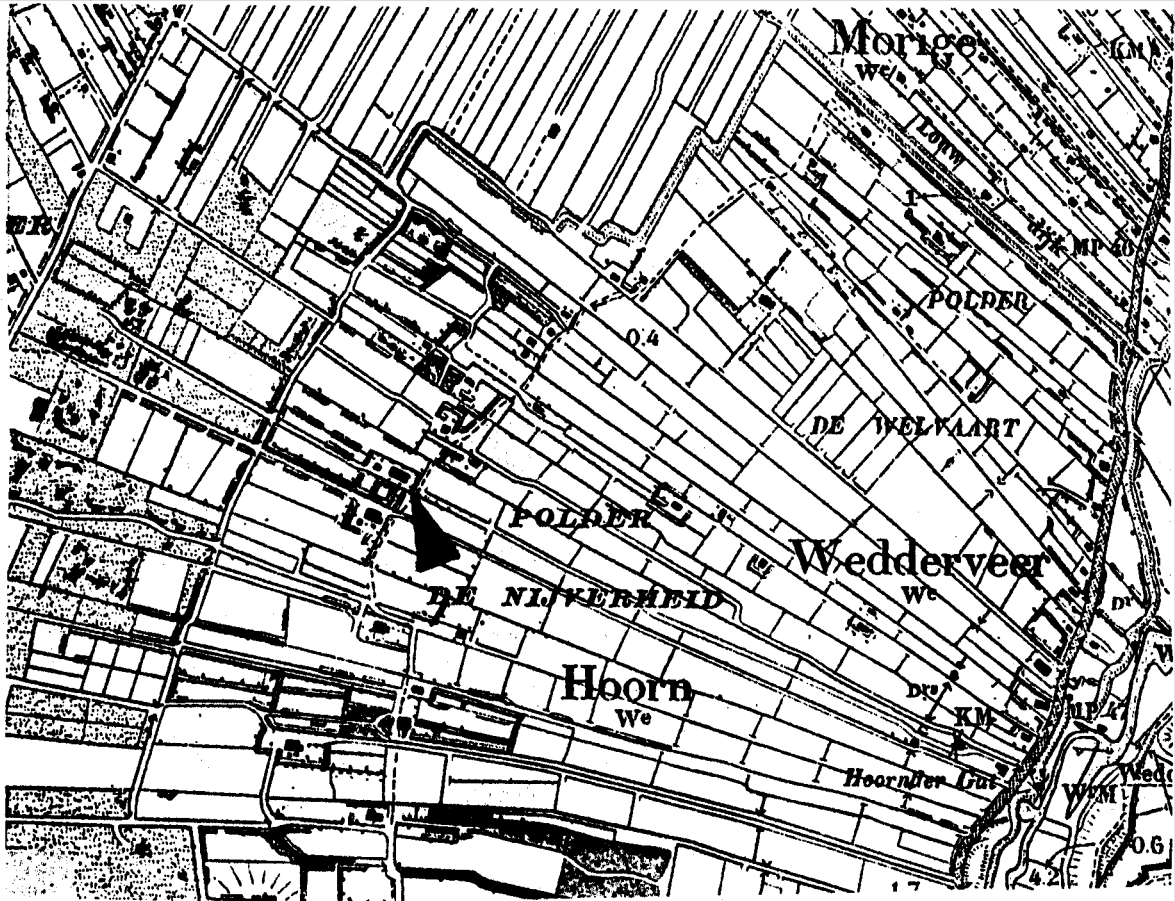
ZOON VAN VIc: ADDE GEERTS SIKS x MARTJE JANS BOS.

- VIIa JAN ADDES SIKS, geb. Hoorn onder Wedde 15- 8-1836, landbouwer, huwt Wedde 2- 5-1874 met Harmanna Meems, geb. Veenhuizen 27- 2-1841, ovl. Wedde 30- 3-1926, d.v. Rutgert Berends Meems x Antje Wubbes Rotgers.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Hoorn onder Wedde
1. Martje, 15- 2-1875, ovl. Wedde 1- 7-1950, huwt Vlagtwedde 21- 9-1938 met de+f Kraai A.J.zn, landbouwer;
  2. Antje, geb. 14- 4-1876, ovl. Hoorn 18- 4-1915. huwt met Jan Kiel, geb. Wedde 27-11-1871, boerenarbeider, ovl. Wedde 12- 7-1952;
  3. Adde geb. 10- 1-1878, landbouwer op het Erve Siks te Hoorn, ovl. Hoorn 29- 3-1966, huwt le Thelina Soenveld, geb. Nieuwe Pekela 3- 5-1883, ovl. Hoorn 18- 9-1940, huwt. 2e Frouke Lesterhuis, beide huwelijken bleven kinderloos;
  4. Rotgert, geb. 22-11- 1879 _____ volgt Villa
  5. Jodoka, geb. 8- 8-1882, ovl. Winschoten 9-11-1950, huwt Wedde 12- 4-1 911 met Hendrik Bots. geb. Wedde 27- 8-1877, landbouwer op het Erve Siks te Hoorn, ovl. Hoorn 11- 2-1960, z.v. Hiske Bots x Elziena ten Have.

KINDEREN VAN VIc: HARM GERRITS SIKS x SWAANTJE SIMONS STRATINGH.

- VIIb SIMON HARMS SIKS, ged. Wedde 25- 6-1780, landbouwer, ovl. Mussel 15-2-1857, huwt le Vlagtwedde 24-10-1812 met Antje Alberts Bonkes, geb. Wollinghuizen, ged. Vlagtwedde 24- 3-1775, ovl. Vlagtwedder Veldhuis 19-10-1819, d.v. Albert Jans Bonkes x Grietje Jans
 huwt 2e Vlagtwedde 27-10-1820 met Hillechien Geerts Huls, geb. Jipsinghuizen, ged. Onstwedde 24-10-1787, ovl. Mussel 23- 3-1854, d.v. Geert Jarkes Huis x Wendel Klaassens Volders.
kinderen uit het huwelijk: geb. te Vlagtwedder Veldhuis
1. Hermen, geb. 8- 9-1813. ovl. Vlagtwedder Veldhuis 28- 3-1814;
  2. Harm, geb. 4- 8-1815, ovl. Vlagtwedder Veldhuis 16-10-1817;
  3. Harm, geb. 15- 4-1819, ovl. Vlagtwedder Veldhuis 10-12-1835.
- kinderen uit het 2e huwelijk: geb. Vlagtw. Veldhuis / Ter Wupping
4. Geert, geb. 11- 6-1821 _____ volgt VIIIb
  5. Wendelke, geb. 9- 9-1822, ovl. Onstwedde 19-12-1882, huwt Onstwedde 21- 4-1849 met Albert Willems Middelkamp, geb. Mussel 6- 8-1816, landbouwer, ovl. Onstwedde 5- 3-1891, z.v. Willem Abrahams Middelkamp x Engeltien Alberts Boskers.

- VIIc GERRIT HARMS SIKS, ged. Wedde 9- 3-1783, ovl. op de Stobben 25- 6-1865, huwt le Onstwedde 23- 4-1808 met Engeltien Alberts Onweer, ged. Onstwedde 10- 3-1784, ovl. Smeerling 8- 6-1820, d.v. Albert Jans Onweer x Geessien Jans Boskers;
 huwt 2e Onstwedde 27- 1-1821 met Janna Jans Scha, ged. Onstwedde 26-12-1793, ovl. Vlagtwedde 19-11-1857, d.v. Jan Hendriks Scha x Renske Renses.
kinderen uit het le huwelijk: ged. te Onstwedde
1. Geessien, ged. 16- 2-1809 (geb. 10- 2), ovl. Onstwedde 13- 9-1858 huwt Onstwedde 11- 5-1833 met Jan Jans Hofkamp, geb. Onstwedde 28- 7-1801, ovl. Onstwedde 23- 1-1871, z.v. Jan Harms Wegman (later noemt hij zich Hofkamp) x Fennegien Jans

Het erve Siks te Hoorn^s. Opzij van het huis staan Adde Siks (VIIa.3) en zijn le vrouw Thelina Soenveld.

De boerderij is omstreeks 1937 afgebrand. De nieuwe boerderij werd niet meer op de oude plaats gebouwd, maar aan de weg Wedde - Blijham.

Na het kinderloos overlijden van Adde Siks kwam de boerderij met landerijen aan zijn zuster Jodoka Siks die was getrouwd met Hendrik Bots.

Op de voorgrond is te zien het brugje, gelegen in het voetpad dat de boerderijen te Hoorn eeuwenlang met elkaar verbond.

1) Met dank aan de heer A.H. Bots te Wedde voor het ter beschikking stellen van deze foto.

kinderen uit het 2e huwelijk: geb. Stobben (Vlagtwedde)

2. Harm, geb. 24-10-1821, koopman, in 1852 vertrokken naar Chicago U.S.A., in de jaren 70 kwam hij nog eens terug en logeerde op de Stobben bij zijn zuster Renske;
3. Jan, geb. 9-11-1823, •ovl. Onstwedde 1- 4-1827;
4. Renske, geb. 26- 6-1826, ovl. Bourtange 13- 4-1905, huwt Vlagtwedde 5-10-1850 met Wubbo Jans Velema, geb. Vlagtwedde 19- 4-1825, ovl. Stakenborg 2-11-1907, z.v. Jan Jans Velema x Willemetje Aikes;
4. Jan, geb. 4- 2-1829, ovl. Onstwedde 13- 2-1829;
5. Jan, geb. 14- 6-1830 _____ volgt VIIIc
6. Albert, geb. 7- 8-1833 _____ . volgt VIII d
7. Gerrit, geb. 17- 4-1837 _____ volgt VIIie

ZOON VAN VIIa: _____ JAN ADDES SIKS x HARMANNA ROTGERTS MEEMS.

VIIa ROTGERT SIKS, geb. Hoorn 22-11-1879, landbouwer, ovl. Winschoten 13-12-1951, begr. te Wedde, huwt Wildervank 3-11-1904 met Grietje Feiken, geb. 23-9-1880, ovl. Stadskanaal 7-12-1970, begr. te Wedde, d.v. Harm Feiken x Grietje Slim.

kinderen uit dit huwelijk: 1. geb. Onstwedde, 2. geb. Wedde

1. Jan Harm, geb. 16- 5-1905, ongehuwd, gemeentearbeider, ovl. Stadskanaal ca. 1977;
2. Harm Jan, geb. 9- 4-1913 _____ volgt IXa

ZOON VAN VIIb: _____ SIMON HARMS SIKS x HILLECHIEN GEERTS HULS.

VIIb GEERT SIMONS SIKS, geb. Vlagtwedder Veldhuis 11- 6-1821, ovl. Wildervank dervank 13- 2-1897, huwt Onstwedde 16- 4-1853 met Hinderkien Jans Smit, geb. Roswinkel 3- 3-1826, ovl. Veendam 5- 4-1902, d.v. Jan Jurriens Smit x Trientien Eilerds.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Simon, geb. Mussel 16- 1-1854, ovl. Mussel 1- 6-1855
2. Simon, geb. Mussel 6- 9-1855 _____ volgt IXb
3. Jan, geb. Mussel 7- 6-1867 _____ volgt IXc
4. Hendrik, geb. Veenhuizen 19-11-1859, _____ volgt IXd
5. Trijntje, geb. Zuidwending 30-11-1861, ovl. Ter Apel 20- 3-1942, huwt Veendam 19- 2-1885 met Harm Lukkien, geb. Veendam 5- 1-1861, schipper, ovl. Ter Apel 17- 1-1923, z.v. Albert Klaassens Lukkien x Hendrikje Harms Cunje;
6. Hilligje, geb. Zuidwending 6- 1-1884, ovl. aldaar 4-11-1864
7. Hilligje, geb. Zuidwending 1- 7-1865, ovl. Ter Apel (Vetstukken) 4- 3-1915, huwt Veendam 27- 2-1890 met Jan Stukje, geb. Zuidbroek 15- 5-1863, ovl. Coevorden 27- 5-1937, z.v. Albertus Stukje x Annechien Reinders;
8. Jurrina, geb. Zuidwending 14- 8-1867, huwt Veendam 19- 4-1894 met Pieter Stukje, geb. Zuidbroek 27- 6-1867, z.v. Albertus Stukje x Annechien Reinders.

KINDEREN VAN VIIc: _____ GERRIT HARMS SIKS x JANNA JANS SCHA.

VIIc JAN GERRITS SIKS, geb. Onstwedde 14- 6-1830, landbouwer, ovl. Bourtange 25-11-1894, huwt Vlagtwedde 18- 7-1861 met Rikste Timmer, geb. Vlagtwedde 1- 8-1826, ovl. Vlagtwedde 11-11-1881, d.v. Klaas Jacobs Timmer x Hadewijg Scholtes Besseling.

kinderen uit dit huwelijk: _____ geb. te Bourtange

1. Klaas, geb. 15-10-1863 _____ volgt IXe

2. Janna, geb. 24- 9-1865, ovl. Vlagtwedde 18-11-1940, huwt Vlagtwedde 12-3-1887 met Willem Velema, geb. Vlagtwedde 4- 2-1856, ovl. Vlagtwedde 21- 7-1922, z.v. Jan Jans Velema x Diewerke M. H. Mulder.

VIII d ALBERT GERRITS SIKS, geb. Stobben (Vlagtwedde) 7-8-1833, landbouwer, ovl. Bourtange 19- 1-1882, huwt Vlagtwedde 1- 9-1860 met Immegien Bima, geb. Bourtange 28- 3-1833, ovl. Vlagtwedde 19- 1-1897, d.v. Albert Bima x Katharina Adriana Schuit.

kinderen uit dit huwelijk: le geb. op de Stobben; de overigen te Bourtange

1. Katrina, geb. 18- 8-1861, huwt Vlagtwedde 20- 5-1887 met Ernestus Hulsker, geb. Vlagtwedde 30-12-1851, landbouwer, z.v. Albert Berends Hulsker x Jantje Trenning;
2. Gerriet, geb. 27- 7-1864 _____ volgt IXf
3. Alberdina Kornelia, geb. 25- 1-1869, huwt Vlagtwedde 1-12-1894 met Doedo Smid, geb. Nieuw Beerta 25- 8-1860, smid, z.v. Jan Doedes Smid x Jantje Brouwer;
4. Johanna, geb. 26- 1-1872, ovl. Wollinguizen 4-12-1951, huwt Vlagtwedde 11- 5-1901 met Jacobus Rotgers, geb. Wollinguizen 25- 5-1866, landbouwer, ovl. Wollinguizen 19- 3-1952.

VIII e GERRIT GERRITS SIKS, geb. Stobben (Vlagtwedde) 17- 4-1837, arbeider i landbouwer, huwt Vlagtwedde 1- 5-1862 met Geertruida Loning, geb. Bourtange 10-4-1837, d.v. Lukas Engelkes Loning x Jantien Jans Eemsingh.

kinderen uit dit huwelijk: geb. op de Stobben

1. Gerriet, geb. 5- 4-1863, arbeider op de Stobben, huwt Vlagtwedde 28-9-1889 met Aaltien Engels, geb. Laude 1842, d.v. Roelf Okkes Engels x Albertje Jans Luth, weduwe van Geert Haan, uit dit huwelijk geen kinderen;
2. Lukas, geb. 30- 7-1864, ongehuwd, landbouwer, ovl. Vriescheloo 5-12-1887;
3. Jantje, geb. 10-10-1866, huwt 8- 1-1887 met Antonie Starke, geb. Vlagtwedde 2-12-1860, rijksveldwachter, z.v. Gerrit Jan Starke x Jantje Zuidema;
4. Janna, geb. 2- 2-1869, huwt Winschoten 18- 5-1893 met Jan Buiskool, geb. Beerta 11- 4-1860, grofsmid te Winschoten, ovl. 25- 6-1901, z.v. Jan Jans Buiskool x Antje Herenius;
5. Aaltje Alberdina, geb. op de Stobben 1-10-1880, ovl. Bourtange 18- 9-1950, huwt Bellingwolde 21- 9-1907 met Johannes Hiller, geb. Vlagtwedde 28-11-1878, landbouwer, ovl. Bourtange 19- 7-1958.

ZOON VAN VIIIa: ROTGERT SIKS x GRIETJE FEIKEN.

IXa HARM JAN SIKS, geb. Wedde 9-4-1913, fabrieksarbeider, ovl. aldaar 2-11-1976, huwt Stadskanaal 1- 8-1952 met Metje Boerlage, geb. Rotterdam 20-11-1917, d.v. Jacobus Hendrikus Boerlage x Grietje Kruit.

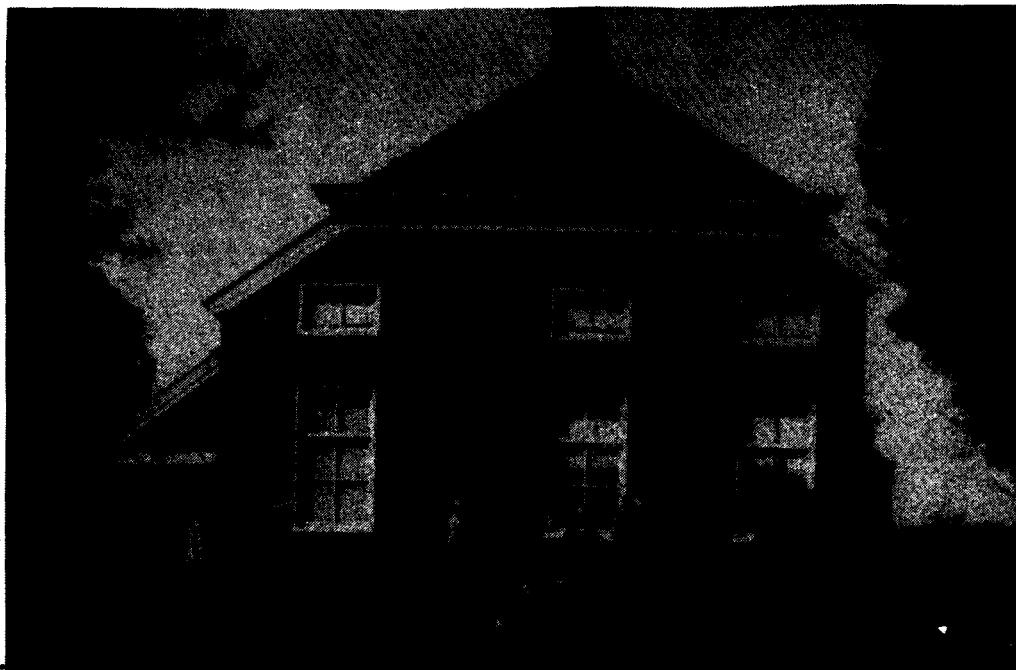
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Stadskanaal

1. Rotgert Jacobus, geb. 20- 6-1954 _____ volgt Xa

KINDEREN VAN VIIIb: GEERT SIMONS SIKS x HINDERKIEN JANS SMIT.

IXb SIMON SIKS, geb. Mussel 6- 9-1855, hij kocht op 17- ^s-1881 een boerderij met 9% h.a. grond te Kibbelgaarn voor f 10.325,--, landbouwer, ovl. Kibbelgaarn (Veendam) 29- 6-1897, huwt Veendam 6- 5-1886 met Alida Oortjes, geb. Zuidwending 21- 6-1858, ovl. Nieuwe Pekela 31- 8-1928, d.v. Jakob Oortjes x Fennechien Koning.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Kibbelgaarn (Veendam)

De boerderij op Xibbelgaarn die werd bewoond van 1081 tot 1915 door Simon Siks (IXb). van 1915 tot 1956 door Jacob Jan Siks (Xb) en van 1956 tot 1960 door Andreas Engels x Alida Siks (Xb.1).

1. Hinderika Katharina, geb. 1-11-1888, ovl. Nieuwe Pekela 16- 8-1969, huwt aldaar 10- 3-1921 met Jan Pot, geb. Nieuwe Pekela 17-5-1878, landbouwer, ovl. Nieuwe Pekela 16- 1-1932, z.v. Hindrik Jan Pot x Maria Harms •Drent;
2. Jacob Jan, geb. 26- 4-1890 — _____ volgt Xb
3. Geert, geb. 11- 6-1894 _____ volgt Xc

IXc JAN SIKS, geb. Mussel 7- 6-1857, kaste Zuidbroek 25- 6-1896 met Annetta Stukje, geb. Zuidbroek 14- 6-1869, d.v. Albertus Stukje x Annechien Reinders.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Geert, geb. Veendam 1-11-1896 _____ volgt Xd
2. Albertus, geb. Veendam 15-11-1897 _____ volgt Xe
3. Hendrikus, geb. Ter' Apel 29- 4-1903, ovl. aldaar 3-11-1906.

IXd HENDRIK SIKS, geb. Veenhuizen 19-11-1859, landbouwer, ovl. Ter Apeikanaal 30-10-1916, huwt Veendam 27- 5-1887 met Hinderkie Blaauw, geb. Hoogezand 22-9-1862, ovl. Ter Apel 4- 3-1920, d.v. Berend Egberts Blaauw x Jantje Bosma. Zij vertrokken 20- 3-1888 naar Nieuw Buinen (gem. Borger) en keerden vóór 1901 terug.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Geert Simon, geb. Veendam 8-10-1887, w.s. ovl. Nieuw Buinen;
2. Berent, geb. Nieuw Buinen 8-12-1888 _____ volgt Xf
3. Hinderkien, geb. Nieuw Buinen 15-12-1890, ovl. 21- 2-1980, huwt Vlagt-Vlagtwedde 15-12-1916 met Jans Martens, geb. 29- 1-1890, ovl. Stadskanaal 25-7-1966;
4. Jan Hendrik, geb. Nieuw Buinen 28-10-1891, ovl. Emmen 3- 9-1972, huwt met Harmina Elsiens Halvering, geb. Oude Pekela 12- 6-1892, ovl. Ter Apel 24-10-1983, dit huwelijk bleef kinderloos;;
5. Jantje, geb. Nieuw Buinen 30- 3-1895, ovl. Veendam 1- 2-1973, huwt Vlagtwedde 10- 5-1918 met Jan Weits, geb. Gasselternijveenschemond 8-11-1892, ovl. Stadskanaal 27-11-1971;

6. Geerdina, geb. 16- 7-1896, ovl. Ter Apel 21- 4-1959, huwt Vlagtwedde 6- 2-1925 met Berend Wolfs, geb. Ter Apelkanaal 13- 3-1897, ovl. Groningen 16-11-1980, z.v., Hiske Wolfs x Harmanna Lohof;
7. Egbert Albertus, geb. Ter Apelkanaal 19- 2-1901, ovl. 10- 2-1902;
8. Hinderkie Hinderika, geb. Ter Apelkanaal 17- 3-1903, ovl. 19- 2-1982 Ter Apel, huwt Vlagtwedde 9- 5-1935 met Jan Manuel Jonker, geb. Nieuwe Pekela 9-12-1906, ovl. 5- 4-1968 Jipsinghuizen, z.v. Geert Jonker x Dina Jansen;
9. Aaltje Egberdina, geb. Ter Apelkanaal 17- 3-1903, ovl. 30- 4-1903.

ZOON VAN VIIIc: JAN GERRITS SIKS x RIKSTE TIMMER.

- IXe KLAAS JANS SIKS, geb. Vlagtwedde 17-11-1863, landbouwer/landarbeider, ovl. Bourtange 28- 8-1930, huwt Vlagtwedde 8- 4-1899 met Geessien Kloet, geb. Vlagtwedde 28- 4-1880, ovl. Alteveer 17- 8-1961, d.v. Jan Kloet x Wubke Ter Borg, Geessien huwt 2e met Pieter Foget en huwt 3e met Emo Westerhof.
- kinderen uit dit huwelijk: geb. Bourtange
1. Jan, geb. 22- 9-1900, timmerman, ongehuwd, ovl. Alteveer 7-1-1955;
  2. Wubbe, geb. 24-11-1903 _____ volgt Xg
  3. Rikste, geb. 3-11-1905, huwt Vlagtwedde 7- 5-1927 met Geert Nuus, geb. Oostwold 23- 3-1900, arbeider, ovl. Oude Pekela 23- 3-1973, z.v. Pietertje Nuus;
  4. Roelf, geb 12-10-1907, ovl. Vlagtwedde 29- 8-1908;
  5. Roelfien, geb. 9- 6-1909, huwt met Filippus Smit, geb. 4- 3-1906, arbeider, ovl. Bellingwolde 30-10-1986;
  6. Janna, geb. 14- 4-1912, huwt Derk Hidding, geb. Onstwedde 4-2-1904, keuterboer, ovl. Onstwedde 1- 8-1986, z.v. Jan Hidding x Janna Schepers;
  7. Wubke, geb. 12- 1-1915, ovl. Alteveer 16-10-1948, huwt in 1943 met Roelof Staats, geb. Stadskanaal 5- 4-1919, los arbeider, z.v. Jan Staats x Harmina Oosterhof;
  8. Gerrit, geb. 18- 5-1917, ovl. Bourtange 27-11-1918;
  9. Gerrit, geb. 22- 6-1920 _____ volgt Xh

KINDEREN VAN VIIId: ALBERT GERRITS SIKS x IMMEGIEN BIMA.

- IXf GERRIET SIKS, geb. Bourtange 27- 6-1864, landbouwer/molenaar in Bourtange ovl. Groningen 12- 1-1932, huwt Vlagtwedde 14-10-1906 met Augustina Johanna Haijer, geb. Dorpen 29- 3-1877, ovl. Bourtange 4- 6-1954, d.v. Heinrich Haijer x Anna Hoeksema.
- kinderen uit dit huwelijk: geb. te Bourtange
1. Anne Immegien Alberdina, geb. 7- 1-1907, huwt Vlagtwedde 29- 6-1929 met Roelof Mulder, geb. Smilde 14- 6-1901, gemeenteveldwachter, z.v. Jan Mulder x Fenna van der Veen;
  2. Immegien Geertruida, geb. 23- 6-1908, huwt Vlagtwedde 10- 7-1937 met Hendrikus Smit, geb. Bourtange 14- 6-1904;
  3. Hendrik Albert, geb. 22-12-1909 _____ volgt Xi
  4. Alberdina Augustina, geb. 26- 4-1912, ovl. Bourtange 9- 3-1987, huwt Vlagtwedde 9- 6-1936 met Jan Hiller, geb. Bourtange 13- 3-1911, slager, ovl. Bourtange 9- 3-1980;
  6. Geertruida Johanna Henderika, geb. Bourtange 21- 4-1914, huwt Heemstede 27- 1-1943 met Willem van Dongen, geb. 3-12-1915 Oegstgeest, z.v. Martinus van Dongen x Adriana van den Hoonard;
  6. Augustina, geb. Bourtange 17- 1-1916, ovl. Bourtange 11- 4-1916;
  7. Augustina Johanna, geb. 29- 5-1917, huwt Vlagtwedde 17- 4-1937 met Wijntje Sterenborg, geb. Groningen 13-9-1906, rijksveldwachter, ovl. 31-12-1970, z.v. Jurren Sterenborg x Rikste Jonkheim.

ZOON VAN IXa: HARM JAN SIKS x METJE BOERLAGE.

Xa ROTGERT JACOBUS SIKS, geb. Stadskanaal 20- 6-1954, electronicus, huwt Stadskanaal 10- 9-1976 met Anna Smid, geb. Onstwedde 5- 2-1964, d.v. Ernestus Smid x Gezien. Kruizinga.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Stadskanaal

1. Harm-Jan Ernestus, geb. 6- 8-1982;
2. Marjolein Melina, geb. 24- 1-1985;
3. Christian Rotgert, geb. 14- 9-1982.

KINDEREN VAN IXb: SIMON SIKS x ALIDA OORTJES.

Xb JACOB JAN SIKS, geb. Kibbelgaarn 26- 4-1890, landbouwer, ovl. Nieuwe Pekela 29- 5-1975, huwt Gieten 29-10-1915 met Jantina Margaretha Groenwold, geb. Gieterveen 16-11-1889, ovl. Nieuwe Pekela 13-12-1973, d.v. Harmannus Groenwold x Lammechien van Rein.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Kibbelgaarn (Veendam)

1. Alida, geb. 23-2-1917, ovl. Emmen 21-4-1990, huwt Veendam 18-4-1939 met Andreas Engels, geb. Oude Pekela 18-10-1909, landbouwer, sedert 1960 op de boerderij van zijn zwager te Kibbelgaarn die in 1970 afbrandde, z.v. Gerhardus Engels x Marchiena de Raad;
2. Lammechien Harmanna, geb. 29- 8-1918, huwt Veendam 23- 1-1945 met Jan Kornelis Schipper, geb. Vlagtwedder Veldhuis 30- 5-1908, landbouwer, ovl. Stadskanaal 11- 1-1987, z.v. Hendrik Schipper x Jacoba Kuiper;
3. Simentje, geb. 23- 2-1922, huwt Veendam 28- 4-1948 met Geert Uuldriks, geb. Zuidbroek 3- 4-1923, varkensfokker, z.v. Jan Uuldriks x Jacoba Tamminga;
4. Simon, geb. 19- 8-1924, ovl. Kibbelgaarn 8-11-1925;
5. Harmanna Jantina, geb. 2- 8-1927, huwt Veendam 25- 2-1952 met Pieter Brouwer, geb. Nieuwe Pekela 27- 2-1929, veehandelaar, z.v. Harm Siebrand Brouwer x Marchien Kram.
6. Simon, geb. 19- 6-1930 _____ volgt XIa

Xc GEERT SIKS, geb. Kibbelgaarn 11- 6-1894, landbouwer, ovl. Nieuwe Pekela 30- 3-1972, huwt Nieuwe Pekela 27-10-1921 met Insiena Meijer, geb. Nieuwe Pekela 30- 5-1896, ovl. aldaar 3-10-1967, d.v. Jan Hendrik Meijer x Elisabeth Giezen.

kinderen uit dit huwelijk: geb. Stakenborg (Vlagtwedde)

1. Simon, geb. 26- 3-1922 _____ volgt XIb

KINDEREN VAN IXc: JAN SIKS x ANNETTA STUKJE.

Xd GEERT SIKS, geb. Veendam 1-11-1896, ovl. Groningen 15- 4-1978, huwt Ipkiena Appeldorn, geb. 9- 6-1893, ovl. Ter Apel 15-12-1988.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Vlagtwedde

1. Jan Albertus, geb. 14- 1-1927, verdere gegevens onbekend
2. Jantje, geb. 28-12-1928, zij huwt met Jannes Oldenbeuving

Xe ALBERTUS SIKS, geb. Veendam 15-11-1897, conducteur op de tram, woonde Ter Apel, huwt met Annechien Stukje.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Vlagtwedde

1. Jan Albertus, geb. 14- 1-1921, ovl. kort na zijn terugkeer uit Duitsland in 1945;
2. Hillechien Annetta, geb. 25-11-1922, verdere gegevens niet bekend

ZOON VAN IXd: HENDRIK SIKS x HINDERKIE BLAAUW.

Xf BEREND SIKS, geb. 8-12-1888 Nieuw Buinen (gem. Borger), grondwerker, ovl. Medemblik 10-10-1951, huwt le Vlagtwedde 15- 2-1913 met Albertje Kiel, geb. Veenhuizen 10-10-1888, ovl. Barnflair 16- 1-1917, d.v.Harm Kiel x Albertje ten Have;

huwt 2e Onstwedde 23-11-1917 met Kassina Roelfsema, geb. Onstwedde 5- 2-1894, d.v. Reint Roelfsema x Chatarina Johanna Bouwland.

kinderen uit le huwelijk:

1. Hinderkie, geb. 8- 5-1913, huwt met H.J. Mensink;
2. Albertje Berendina, geb.14- 8-1914, ovl. 5- 4-1988 Vermont Australië, huwt Vlagtwedde 6- 3-1937 met Abraham Koning;
3. Hendrik Geert, geb. Barnflair 20- 3-1916_____ volgt XIc
kinderen uit 2e huwelijk: 4 t/m 8 geb. Vlagtwedde, 10 t/m 13 Hoorn N.H.
4. Jan Hendrik, geb. 17- 3-1919_____volgt XI d
5. Reint, geb. 16- 5-1920, ovl. Adelaide (Australië) 25-12-1957 ?, huwt Adelaide met Jean Brooks. Uit dit huwelijk een geestelijk gehandicapte zoon Reint
6. Kassiena Chaterina, Vlagtwedde geb. 13- 9-1921, huwt Hoorn 5-10-1938 met Broer Jongejan, geb.
7. Geert, geb. 9- 4-1923, ongehuwd, ovl. Estland 29- 7-1944;
8. Jantje, geb. 4- 8-1925, huwt Emmen ca. 1946 met Jan Lubbers, geb. 16- 4-1923, ovl. Den Oever 25- 1-1982;
9. Berendina, geb. Simpelveld 17- 4-1927, huwt Hoorn 28- 4-1949 met Hessel Auwema, geb. Garnwerd (gem. Ezinge) 27- 2-1919, fabrieks- arbeider;
10. Berend, geb. 24-11-1928_____volgt XIe
11. Jan, geb. 8- 7-1930, lasser, huwt Heemskerk 26- 7-1983 met Maria de Haan, ovl. Heemskerk 8- 3-1989, geen kinderen;
12. Johannes, geb. 1- 3-1933_____ volgt XI f
13. Jans, geb. 23-11-1936_____ volgt XI g

KINDEREN VAN IXc: KLAAS JANS SIKS x GEESSIEN KLOET.

Xg WUBBE SIKS, geb. Bourtange 24- 6-1903, landbouwer, later arbeider, ovl. Bourtange 12- 3- 1989, huwt Vlagtwedde 6- 6-1923 met Antje Nuus geb. Midwolda 24-3-1909, ovl. Wanschoten 24-11-1943, d.v. Lodewijk Nuus en Hillechien Werkman.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Bourtange

1. Klaas Lodewijk, geb. 24-6-1927, boerenarbeider, ongehuwd, ov1. 3-9-1990;
2. Margareta Hillechiena, geb. 10- 9-1931, huwt met Sietze Stuiveling, ziekenhuis-portier;
3. Hillechien, geb. 17-10-1933, huwt Vlagtwedde 20- 9-1958 met Engel Nijboer, geb. Weende 23-11-1931, werkzaam bij het werkvoorzieningschap Oost Groningen, z.v. Gerrit Nijboer x Diewertje Heika IJzer;
4. Lodewijk, geb. 22- 6-1935, ongehuwd, arbeider te Bourtange;
5. Antje Geessien, geb. 22-3-1940, huwt met Hendrik Jans, werkzaam bij het werkvoorzieningschap te Vlagtwedde;
6. Antjo Wubbo, geb. 21-12-1937, ovl. Bourtange• 13- 6-1939.

Xh GERRIT SIKS, geb. Bourtange 22- 5-1920, rijinstructeur, ovl. Winschoten 28-3-1991, huwt Scheemda 8- 4-1943 met Derktje Elizabeth Feikens, geb. Scheemda 22- 3-1921, d.v. Jurjen Feikens x Henderika Luttje.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Henderika, geb. Onstwedde 24- 9-1943, gescheiden;
2. Geessien, geb. Onstwedde 15-10-1944, huwt Winschoten 31- 1-1964 met Hindrik Molema, geb. Meeden 11-10-1941, timmerman, z.v. Geert Molema x Hinderkien Atsema;

3. Jurrina, geb. Scheemda 29-12-1946, huwt met Geert Heeringa, lasser.
4. Klaasje, geb. Scheemda 18- 1-1951, gescheiden;
5. Henderik Klaas, geb. Scheemda 3- 4-1954, huwt Winschoten 21-12-1979 met Fenna Imminga, geb. Winschoten 14- 9-1959, d.v. Reint Jacob Immenga;
6. Wupke Jantje, geb. Scheemda 12-10-1955, huwt met Jaap van der Ark, geb. 23- 8-1955 Wedde, pompbediende, z.v. Hilbrand van der Ark x Jantje Lutjeboer.

ZOON VAN IXf: GERRIET SIKS x AUGUSTINA JOHANNA HALJER.

- Xi HENDRIK ALBERT SIKS, geb. Bourtange 22-12-1909, monteur bij het Waterschap Westerwolde, ovl. Groningen 13- 6-1987, huwt Vlagtwedde 20- 4-1940 met Albertina Janna van Lenning, geb. Bourtange 21- 7-1910, ovl. Groningen 9- 7-1973 d.v. Hendrik van Lenning x Heika van Dijk
kinderen uit dit huwelijk: geb. Bourtange
1. Gerrit Hendrik, geb. 16- 5-1942 _____ volgt XIh

ZOON VAN Xb: JACOB JAN SIKS x JANTINA MARGARETHA GROENWOLD.

- XIa SIMON SIKS, geb. Kibbelgaarn 19- 5-1930, landbouwer op de oudelijke stee, hij deed in 1960 de boerderij over aan zijn zwager Andreas Engels, later was hij chauffeur, huwt Onstwedde 28-12-1955 met Dedde Buist, geb. Onstwedde 23- 7-1926, d.v. Girbe Buist x Gosselina Gringhuis.
kinderen uit dit huwelijk: geb. Winschoten
1. Gosselina Jeltje, geb. 20- 2-1957, huwt Nieuwe Pekela 7- 9-1979 met Jacob Hergen Fekken, geb. Woerden 30- 6-1956, z.v. Jan Fekken x Gebke Boomgaarden;
2. Jantina Margaretha, geb. 25- 2-1959, huwt Assen 3- 8-1987 met Berend Pieter Lich, geb. Maassluis 8-12-1955, z.v. Hendrik Lich x Klazien Knol;
3. Gerdina Jacoba, geb. 14-11-1967.

ZOON VAN Xc: GEERT SIKS x INSIENA MEIJER.

- XIb SIMON SIKS, geb. Stakenborg bij Bourtange 26- 3-1922, landbouwer / weger, huwt Wedde 23- 2-1949 met Japien van der Wal, geb. Blijham 5- 7-1925, ovl. Nieuwe Pekela 26- 1-1986, d.v. Jakob van der Wal x Aaltje Diephuis.
kinderen uit dit huwelijk:
1. Insiena Alida, geb. Nieuwe Pekela 13- 8-1949, huwt Nieuwe Pekela 14- 4-1972 met Antoon Johan Erich Griep, geb. Apeldoorn 6- 8-1949, z.v. Antoon Griep x Johanna Wilhelmina van Biickman;
2. Aaltje Jacoba, geb. Veendam 19- 5-1951, huwt Nieuwe Pekela 10- 7-1981 met Rudolf Erik Start, geb. Enschede 5-3-1950, z.v. Evert Start x Wilhelmina Everdina van der Steege;
3. Geert, geb. Veendam 19- 3-1957, ovl. Veendam 22- 3-1957

ZOON VAN Xf: BEREND SIKS x ALBERTJE KIEL.

- XIc HENDRIK GEERT SIKS, geb. Barnflair 20- 3-1916, ovl. Soest 13- 6-1941, huwt Vlagtwedde 16- 4-1938 met Aleida Hoving, , geb. Ter Apel 19- 2-1916, d.v. Jacobus Hoving x Berentje Meendering, zij hertrouwt met Koop Middeljans.
kinderen uit dit huwelijk: geb. Heer (L)
1. Berend Jacobus, geb. 19-12-1940, huwt Emmen 22-11-1966 met Gerda Jansen, geb. Emmercompasuum 15- 7-1941, d.v. Johannes Marinus Jansen en Elisabeth Schrik. Uit dit huwelijk een dochter: Yvonne, geb. Emmen 15- 7-1971.

KINDEREN VAN XI: BEREND SIKS x KASSINA ROELFSEMA.

XIId JAN HENDRIK SIKS, geb. Vlagtwedde 17- 3-1919, vrachtwagen-chauffeur, ovl. Hoorn (N.H.) huwt 1e Hoorn 28- 4-1949 met Helena Gijsberta Swamborn, geb. Beesd 18- 6-1916, ovl. in de kraam 9- 1-1958 Hoorn, d.v. Marinus Johannes Swamborn x Gijsbertje de Smale,

huwt 2e met Sjaan Kruk,

kinderen uit het 1e huwelijk: geb. te Hoorn

1. Gerard, geb. 9- 1-1958 _____ volgt XIIa

kinderen uit het 2e huwelijk:

2. Henderika, geb. Hoorn 26- 7-1961, huwt Wervershoof 7- 9-1984 met Jan Coevert, geb. Hoorn 12- 6-1960, assistent districtsleider Spar.

XIe BEREND SIKS, geb. Hoorn 24-11-1928, lasser, huwt Beverwijk 7- 4-1957 met Johanna van Beek, d.v. Cornelis van Beek x Hendrika van Assema.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Beverwijk

1. Johanna Helga, geb. 7- 4-1958, huwt Beverwijk 16- 2-1971 met Herman Sweeris, geb. Velsen N. 16- 3-1952;

2. Johan Robert, geb. 10- 4-1961, ongehuwd.

XIf JOHANNES SIKS, geb. Hoorn (N.H.) 1- 3-1933, loodgieter, huwt Hoorn 23- 3-1956 met Hille Scholten, geb. Adorf 10- 9-1935, d.v. Heinrich Scholten x Christine Zwiers.

kinderen uit dit huwelijk: geb. Hoorn

1. Julia, geb. 15- 2-1959, huwt Hoorn 27- 8-1982 met Jacop Nauta, geb. Amsterdam 15- 7-1955, beambte P.T.T.;

2. Silvia, geb. 29-11-1962, huwt Hoorn 23-12-1988 met Dirk Dekker, geb. Oosterblokker (gem. Drechterland) 17- 2-1959, electromonteur.

XIg JANS SIKS, geb. Hoorn N.H. 23-11-1936, schilder, huwt Hoorn 2-2-1962 met Jannie de Graaf, geb. Enkhuizen 23- 7-1942, d.v. Koen de Graaf x Peternella Oterman.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Hoorn N.H.

1. Marco, geb. 17-11-1963, computer-specialist;

2. Peter, geb. 23- 7-1965, beurs-medewerker;

3. Anieta, geb. 24- 1-1967.

ZOON VAN XI: HENDRIK ALBERT SIKS x JANTINA VAN LENNING.

XIh GERRIT HENDRIK SIKS, geb. Bourtange 16- 5-1942, docent kunstacademie te Groningen, huwt 17-10-1967 met Jane Verhagen, geb. Tjillatjap 9- 6-1943, d.v. Johannes Gustaaf Rudolf Heinri Verhagen x Theodora Rundberg.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Groningen

1. Erik Gerrit Max, geb. 28-12-1969

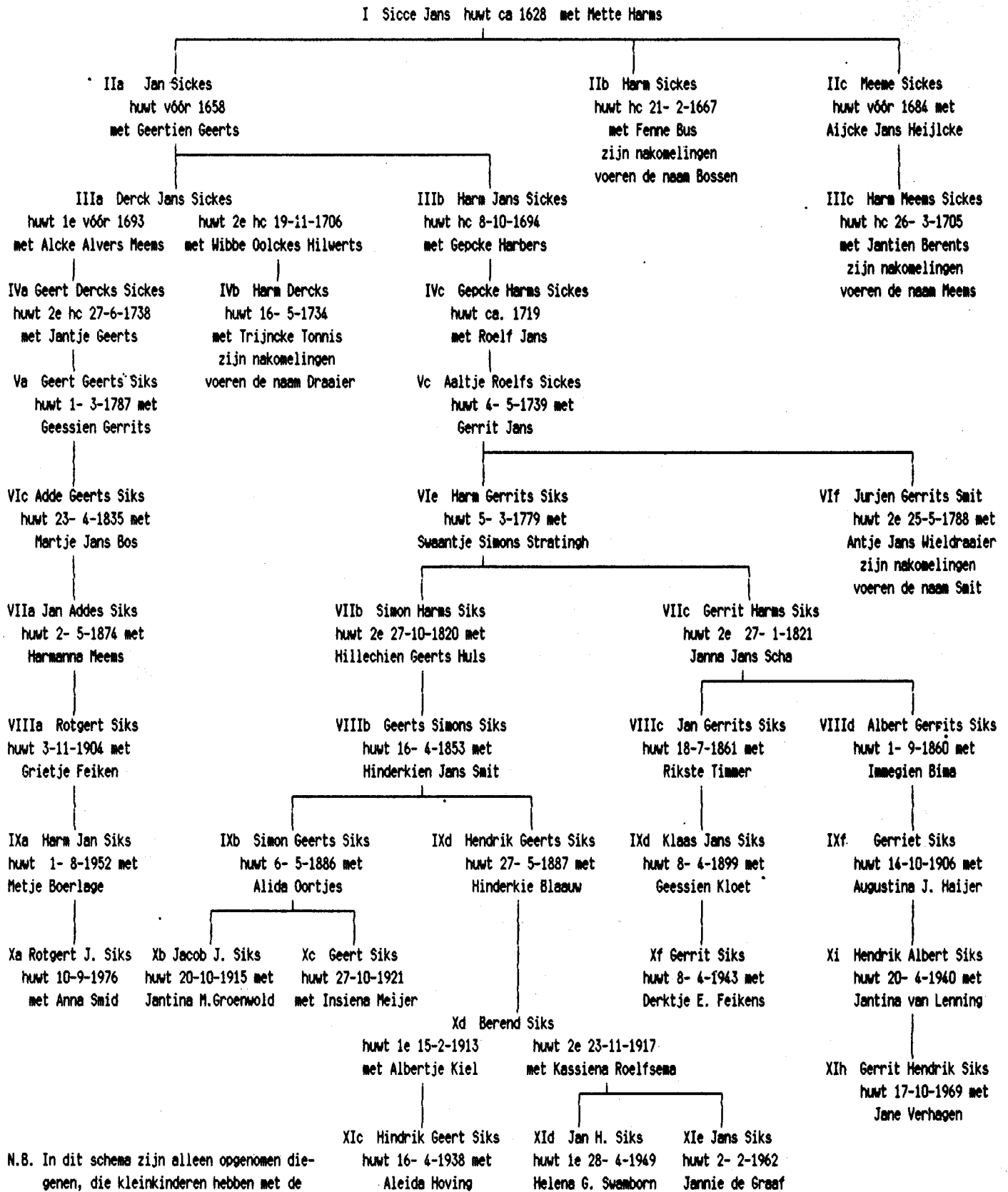
ZOON VAN XIId: JAN HENDRIK SIKS x HELENA GIJSBERTA SWAMBORN.

XIIa GERARD SIKS, geb. 9- 1-1958, dierenverzorger in een kinderboerderij, huwt Maarssen 9- 2-1983 met Anna Catharina van Bart, geb. Zuilen 31- 5-1952, d.v. Hermanus van Bart x Elizabeth Johanna Bloemendaal.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Maarssen

1. Maria Caroline, geb. 5- 1-1984.

SCHEMA GENEALOGIE SIKS

N.B. In dit schema zijn alleen opgenomen diegenen, die kleinkinderen hebben met de naam Siks en zij die zijn gehuwd en nog zover kunnen komen.

EEN WESTERWOLDER SCHOUT IN HEILOO

In ons tijdschrift van juni j.l. werd, in het artikel over het huisnummer 30 in Vlagtwedde, vermeld dat Wilhelmus Laarman schout en secretaris was te Heiloo. Uit het lidmatenregister blijkt ook dat zijn moeder Syben Jans met attestatie naar Heiloo vertrekt. De grootvader van Wilhelmus, Johan Herman Laarman kwam in 1710 met zijn vrouw en zoon Ernst vanuit Raeden in Duitsland naar Vlagtwedde waar hij koeherder was. De zoon Ernst boerde kennelijk wel goed. want zijn kinderen sloten huwelijken met goede partijen.

Een poging om iets te weten te komen van Wilhelmus pakte goed uit want, uit het boek "HEILOO, GESCHIEDENIS EN VERKLARING VAN DE STRAATNAMEN", door H.E. Oostendorp (2e verbeterde druk 1988), ontlenen wij het volgende:

L A A R M A N S T R A A T

Van Kennemerstraatweg naar Heeronweg - Centrum - 30 oktober 1935

Oorspronkelijk had deze straat een andere naam. Bij raadsbesluit van 24 april 1935 werd hieraan de naam Larenbergstraat gegeven, naar een Schout onder het Franse bewind. Maar een half jaar later kwam het gemeentebestuur - zeer terecht - op zijn besluit terug. Niet Larenberg maar Laarman is een vroegere Schout geweest.

Wilhelmus Laarman (1729-1805) was behalve Schout ook Secretaris van Fleiloo. Vu6r 1753 bestond het bestuur van een gemeente uit een Schout, Schepenen (meestal 4 of 5) en een Secretaris. In genoemd jaar werden de funekties van Schout en Secretaris tot één ambt verenigd.

Laarman was een belangrijk en machtig personage met heel goede relaties; zo was bijvoorbeeld Jacob van Cats, Heer van Heiloo en Oesdom, peter van zijn zoon Jacob. Hij bezat talloze landerijen, huizen en percelen bosgrond. Schout Laarman schijnt voor die tijd vooruitstrevende opvattingen en ideeën te hebben gehad. Zo werd hij - wat als een grote uitzondering moet worden beschouwd - niet op het kerkhof bij de Witte Kerk begraven, maar op zijn eigen bosland, en wel in het Secretarisbosje. Tussen de huidige Van Aostastraat en de Laarmanstraat lag het Secretarisbosje. met daarin blijkens het afgedrukte deel van de kadastrale kaart van Heiloo, het graf met gedenknaald. In 1852 koopt mr. Fontein Verschuur een hoek bosgrond, bevattende het graf van Wilhelmus Laarman, aan de zuidwestelijke kant van dit perceel gelegen, met het daarop staande monument (het graf viel daarbuiten).

Wilhelmus Laarman werd opgevolgd door zijn zoon Jacob, die in 1804 als Schout van Heiloo en Oesdom en Secretaris van Limmen in functie was. Hij woonde in Limmen maar verhuisde na de dood van zijn vader naar Heiloo. Of Jacob Laarman zeer Fransgezind is geweest valt niet met zekerheid te bewijzen, maar enkele jaren na het vertrek van de "bezetters" en het herstel van het Koninkrijk, doet zich een merkwaardig voorval voor, dat toch iets van dien aard te denken geeft. In 1816 doet Charlotte Huijsers, weduwe van Jacob Laarman, in haar kwaliteit van moeder en voogdes van haar minderjarige zoon Pieter, geboren in 1810, het verzoek aan diens naam de familienaam van haar moeder t.w. Schippers te mogen toevoegen. Dit verzoek werd door de toenmalige ambtenaar van de Burgelijke Stand te Heiloo, de latere burgemeester Jhr. P.G. van Vladeracken, ingewilligd. De zoon, zich voortaan noemende P.J.J.C. Schippers-Laarman was blijkens het bevolkingsregister van 1830 in een particulier pension in Alkmaar woonachtig.

.....

WIE IS BEZIG MET DE GESCHIEDENIS VAN WESTERWOLDE?

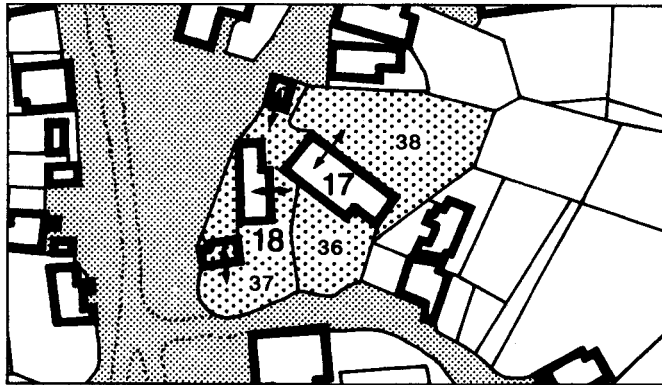
In de convocatie voor de vergadering van 15 juni j.l. werd een verzoek geplaatst van de heer A.J. ter Wisch. Gaarne herhalen wij hier zijn verzoek.

Wil ieder lid die bezig is met de geschiedenis van Westerwolde opgeven aan het secretariaat waarmee hij precies bezig is. Wij zullen dit dan plaatsen in het tijdschrift opdat eventueel onderling contact kan worden opgenomen.

ERVE THEES

door C.J. WEGMAN

Nu het eerste deel van het boerderijenboek van Westerwolde betreffende het kerspel Sellingen is verschenen, lijkt het weinig zinvol meer om boerenerven uit dit kerspel in dit tijdschrift te publiceren. Daarom heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt om nog eenmaal een interessante Sellinger familie voor het voetlicht te halen.

SELLINGEN, HUISNUMMERS 17-18
01-01-1829 kadastrale nummers:

38 huis en erf	14,60 are
37 huis en erf	11,20 are
36 tuin	04,20 are

Eigenaar no. 325:
JURJEN JANS TEES
landbouwer te Sellingen

JURJEN JANS TEES

ged. 13-09-1767 Sellingen
geb. Ter Borg
z.v. Jan Jurjens
en Hebel Jans Hoiting

huwt Sellingen
19-05-1797

Geertruid Harms Trenning
ged. 31-05-1773 Sellingen
d.v. Harm Berends Trenning
en Swaantien Jans Ter
Walslage

kinderen: gedoopt te Sellingen

01-04-1798 Jan in 1850 nog ongehuwd

13-05-1799 Harm

19-04-1801 Albert huwt Vlagtwedde 20-06-1844 met Geertien Detmers Harding

20-03-1803 Swaantje huwt Vlagtwedde 20-05-1826 met Jan Hindriks Niemeijer

18-01-1805 Hindrik huwt Vlagtwedde 16-12-1833 met Jantien Derks Folkers

06-02-1807 Hebeltje huwt Vlagtwedde 26-02-1831 met Jarke Geerts Huls

13-12-1808 Ernestus overleden vóór 1812

17-12-1810 Jantien huwt Vlagtwedde 18-09-1829 met Jan Harms Eefsting

' t/m 1807 geb. Ter Borg; daarna Sellingen, zie verder burgerlijke stand

22-03-1806 Engel Jans Moorlag verkoopt aan Jurjen Jans x Geertruid Harms:

■ een volle boerenplaats te Sellingen, met behuizing, schuur, tuin,
meed- en hooilanden enz.. Koopsom 11.000 gld..

ENGEL JANS MOORLAG

ged. 24-01-1751 Sellingen

zie Sellingen, huisnummer 3 (Kosten')

Engel Jans Moorlag treedt hier op als erfgenaam van zijn moeder, Jan tien Bruins Tees, en houdt aan deze transactie een aardig bedrag over (10%).

03-07-1805 Geert Harms x Geertje Geerts Boelmans verkopen in naarkoop aan

Engel Jans Moorlag:

■ een volle boerenplaats te Sellingen, met behuizing, schuur, tuin
enz., zoals eerder van Jacob Bruins gekocht. Koopsom 10.000 gld.

GEERT HARMS MEIJER

ged. 26-02-1751 Vlagtwedde

zie Vlagtwedde, huisnummer 26

26-01-1804 Jacob Bruins Tees te Sellingen verkoopt aan Geert Harms x Geertje Geerts te Jipsinghuizen voor de som van 10.000 gld.:

- verkopers huis, "de grote plaats" met schuur, tuin, bouwlanden en weidelanden enz. gelegen te Sellingen, meijerwijs bewoond door Roelf Bruins, die er nog 5 jaar mag blijven wonen voor 100 gld. per jaar;
- en nog een behuizing enz., bewoond en gebruikt door de verkoper, die er de tijd zijns levens mag blijven wonen.

<u>JACOB BRUINS TEES</u> geb. in 1730 Sellingen ovl. 12-03-1810 Sellingen z.v. Bruine Jans op 't Tees en Rixte Jacobs Tees <u>kinderen:</u> geen	huwt Sellingen h.c. 07-04-1752	Naancke Roelfs Bruggers geb. ca. 1729 Sellingen bgr. 09-12-1805 Sellingen d.v. Roelf Luickens Bruggers en Alcke Bruins Trenning
---	-----------------------------------	---

27-02-1749 belending: W. Jacob Bruins Tees
07-04-1752 Gecompareerd: Jacob Bruins Tees ter eene
en: zijn zwagers en zusters, broeder en zuster ter andere zijde.
Afkoop van vaderlijk en moederlijk goed als volgt:

De schoolmeester Jan Engels Moorlag en Jan Harms krijgen elk 312 Car.gl. 10 st.. Als zuster Albertien of broeder Jan komen te trouwen, zullen ook zij hun aandeel ontvangen.

Getuigen: Jacob Bruins / Jan Harms / Alcke Bruins / Jannes Moorlag / Jantien Bruins / Albertijn Bruins en Jan Bruins.

07-04-1752 Huwelijkscontract tussen Jacob Bruins Tees en Naancke Roelefs. De bruidegom neemt zijn bruid op in zijn behuizing met landerijen. Dedingsluiden bruidegom: Jan Harms x Alcke Broens en Jan Moorlag x Jantien Broens - zwagers en zusters / Jan Broens en Albertien Broens-broer en zuster / Jan Harms - oom / Detmer Jans Meendering x Naancke Berents Trenning / Jan Jans Meendering x Janna Jans. Idem bruid: Roelf Luickens x Alcke Broens Trenning - ouders / Janna Broens Trenning - moeije.

Getuigen: Harm Geerts en Berent Hindriks

29-01-1760 belending: Z. Jacob Thees

22-09-1784 belending: ' W. Jacob -Thees' Idem 31-01-1804

16-12-1794 belending: O. Jacob Thees idem 01-07-1801

09-12-1805 Ontvangen bij de begrafenis van Naanke Lukens 3- 14 - 3.

<u>RIXTE JACOBS TEES</u> geb. ca. 1702 Sellingen ovl. 1734 -1744 Sellingen d.v. Jacob Boeles Thees en Jantje Hindricks <u>kinderen:</u> geb. te Sellingen	huwt Sellingen ca. 1724	Bruine Jans op 't Tees geb. ca. 1688 Laude ovl. 1734 -1744 Sellingen z.v. Jan Harms Schuring en Alcke Bruins Trenning
--	----------------------------	---

ca. 1724 Alcke huwt te Sellingen hc. 01-05-1744 met Jan Harms Brouwer

ca. 1726 Jantien huwt te Sellingen vóór 1749 met Jan Engels Moorlag

ca. 1728 Albertien ongehuwd overleden na 1744

in 1730 JACOB ----- > opvolger

17-08-1732 Jan overleden vóór 01-05-1734

01-05-1734 Jan huwt Onstwedde 19-10-1760 met Geertje Geerts Meeuws

20-11-1727 Derck Tholes verpacht aan Bruine Jans Thees tot Sellingen.

09-07-1729 belending: Z. Bruine Thees

in 1731 Lidmaten te Sellingen: 23 Jantje Tees Hindriks of Jacobs

24 Hidde Boels

25 Bruine Tees

26 Rixte Jacobs

27 Lamme Jacobs

ca. 1733 Bijdragen voor de Lantssoldaet: Bruine Tees 2 st.
01-05-1744 Huwelijkscontract tussen Alcke Broens en Jan Harms.
Dedingsluiden bruid: Jantien en Albertien Broens - zusters / Lamcke
Jacobs - moetje / Harm Schuring, Aicke Alberts en Lammert Harms-
ooms.

<u>JACOB BOELES THEES</u> geb. ca. 1665 Sellingen bet. voor zijn graf 24-10-1720 z.v. Boele Jacobs Thees en N. N. <u>kinderen:</u> geb. te Sellingen	huwt Sellingen ca. 10-09-1701	Jantien Hindricks geb. ca. 1676 <i>Jipsinghuizen</i> ovl. 1731 -1744 Sellingen d.v. Hindrick <i>Jans</i> en <i>Hille Bruins</i>
---	----------------------------------	---

ca. 1702 RIXTE ----- > opvolgster
ca. 1705 Hille huwt Onstwedde 14-05-1730 met Lammert Harms Schoolmr.
ca. 1710 Lammegien huwt Sellingen h.c. 03-06-1744 met Jan Harms Sticker

04-09-1696 Aangenomen lidmaten te Vlagtwedde:
325. Jantien Hindricks disc: 10- 9-1701 Sell:
in 1712 Bijdrage voor onderhoud van het kerkhofhek: Jacob Ties 20 voet.
10-01-1713 Opzegging van de huur van een behuizing en landerijen door Harmen
Sassen aan Jacob Thees in qlte als voormond over de kinderen van
Hans Nannes (x Woltie Boeles Thees).
16-02-1714 Detmer Meendering in qlte impt. contra Jacob Thees tot Sellingen
ged. Contenderende den impt. teneinde ged. sal answeren als p.v. over
wijlen Thole Jans kindt bij Wendel Nannes (op 22-12-1717 blijkt
Bruno Trenning p.v. over voornoemd kind).
09-05-1719 Willem Berents x Elske Boelcken verkopen aan Jacob Thees x
Jantjen Hindricks voor 277 Car.gl. (vrouwengoed):
■ seecker meedtland van de Weddermarcke tot aan de A.
24-10-1720 De weduwe van Jacob Theijes betaalt wegens groeve 6 Car.gl..
03-06-1744 Huwelijkscontract Sellingen tussen Lammegien Jacobs en Jan Harms.
Dedingsluiden bruid: Woltie Boeles - moeije / Jan Harms - neef
Alcke, Jantien, Jacob, Jan en Albertijn Bruins - neven en nichten.

<u>BOELE JACOBS THEES</u> geb. ca. 1635 Sellingen bet. voor zijn graf 17-09-1706 z.v. Jacob Hiddes Tees en Wolcke Wubbes Harweringh <u>kinderen:</u> geb. te Sellingen	huwt Sellingen ca. 1665	<i>Rixte N.</i> geb. ca. 1640
---	----------------------------	----------------------------------

ca. 1665 JACOB ----- > opvolger
ca. 1670 Wolcke huwt te Sellingen ca. 1707 met Hans Nannes
ca. 1674 zoon betaald voor graf op 30-09-1704
ca. 1676 Hidde ongehuwd overleden na 1731
ca. 1680 kind betaald voor graf op 14-10-1692

14-07-1658 Insaecken Boele Thees hebbende gemaneert een verbott ten eijnde
Harmen Berents niet moege swelen sodaene landt als hij bij executie
ten overstaen van 't gerichte van 't Thees arve heeft gecofft.
01-05-1669 Ins. Boele Thees in qlte voormond en Frerick Hardinge als sibbe over
wijlen Wubbe Harwerings minderjarige kind.
14-10-1692 Boele Thijes wegens sijn kindts groeve geaccordeert 2 gl. 4 st.
12-04-1693 Eigenarfdn binnen Sellingen: o.a. Boele Ti.es.
30-09-1704 Boele Thijes soons groeve geaccordeert 2 gl. 10 st.
17-09-1706 Jacob Thijes sijn vaders groeve geaccordeert 8 gi.

JACOB HIDDEN THEES
geb. ca. 1597 Sellingen
ovl. na 1659 Sellingen

huwt Sellingen
h.c. 13-10-1627

Wolcke Wubbes Harweringh
geb. ca. 1602 Sellingen
bet. voor schenken op haar
begrafenis op 07-09-1648
d.v. Wubbe Harweringh

z.v. Hidde Jacobs Teses
en Jacobien Hermans Tees
kinderen: geb. te Sellingen

ca. 1628 Hidde overleden na 1658
ca. 1635 BOELE -----> opvolger

11-10-1627 Albert Jacobs een mandaet van Jacob Teses van 15 marcken gecon-
travenieert, daer van op 2 rijxdaler accordeertt.

07-09-1648 Jacob Theeses heeft op die begrefnisse van sijn (rouwe int vergaderen
an die nabuirs bier geschoncken, is dieselve om dat weinig menschen
aldaer gewest , verdragen op 2 Car.gl. 10 st..

05-05-1653 Jacob Theeses wegen 4 overgegeven mandaten van 5 marck accordeert
op 10 Car.gl..

23-04-1658 Beschrijving van schulden over de goederen van Jacob Thees tot
Sellingen.

Bij openbare uitmijning worden dan verkocht:

- een acker op de Westertamp van 4 mollen, veerdehalff schepel,
voor 69 Car.gl. aan Jan Janser;
- een acker op de Hillinghesch van ca. 3 schepel aan Wubbe Ter
Waislage;
- een stuck meediand ter sette gebruickt door Albert Edes tot Laude
aan Wubbe Ter Waislage;
- een klein ackertien op de Horst van 1 schepel;
- Jacob Thees gerechtigheid in de Noordmeede;
- de gerechte helffte van Jacob Thees hoff met de daerop staende
plantagien, buiten het getimmerte van Jacob Thees op voorschre-
ven hoff staende, sijn anvang nemende van de weg soo ten wes-
ten is liggende.

De laatste drie voor 150 Car.gl. aan Harmen Berents te Sellingen.

01-06-1658 Ten overstaan van de Richter Johan Tammes en Sicco Engelberts als
volmacht van diverse crediteuren van Jacob Thees, wordt door Jan
Schuiringh, Geert Trenningh en Jan Meneringh ten behoeve van Hidde
Thees de tegenwaarde vastgesteld van de 800 Car.gl., die door wijlen
Wolcke Harweringh, de moeder van Hidde en de huisvrouw van Jacob
Thees, volgens haar huwelijkscontract van 13-10-1627 op Thees erve
zijn ingebracht en aan Hidde Thees toegewezen. Die tegenwaarde is:

- een mollenwaers over de Sellinger Hammarck;
- een seeckere begravene huisplaetse, waaran Hinderick Scheper ten
N., de debiteur Jacob Thees ten Z. en O. ende de wech ten W.;
- de gerechte helffte van Jacob Thees sijn moestuine;
tesamen gewaardeerd op 200 Car.gl.
- een acker op de Zuidesch, de Campacker genaemt, groot 4 schepel;
- een acker op de Zuidesch, de Hoorn genaemt, groot 6 schepel;
- een acker op de Hillinghesch, groot 4 schepel;
- een acker op de Nooresch groot 6 schepel;
- een klien acker op de Noordesch, de Boonacker genaemt;
tesamen gewaardeerd op 550 Car.gl.
- de Achtermee met Jan Bruggers omgaande, gewaardeerd op 150
Car. gl.; Alles tesamen also 800 Car.gl..

05-05-1659 Jacob Tees wegen 2 mandaten van 5 marck ende een van 10 marck,
overgegeven op 12 Car.gl..

05-05-1659 Jacob Tees wegen 2 overgegeven executorialen gecondemneert in 6
Car.gl..

Als Jacob Thees kennelijk zijn schulden niet meer kan betalen, wordt op 23-04-1658 een begin gemaakt met het veilen van zijn bezittingen. Omdat het door vrouwen ingebracht aandeel niet aan winst of verlies onderhevig is, wordt de waarde van dit aandeel, zijnde 800 Car.gl., van verkoping uitgesloten en toegewezen aan de zoon Hidde.

JACOBIEN HERMANS TEESES huwt 1e Sellingen Hidde Jacobs (op 't) Tees
geb. ca. 1567 Sellingen vóór 1589 geb. ca. 1559 Onstwedde
ovl. na 1621 Sellingen ovl. 1592 -1621 Sellingen
d.v. Herman Teeses z.v. Jacob Harmens op 't
Westerende

kinderen: geb. te Sellingen
ca. 1597 JACOB ----- > opvolger

Idem huwt 2e Sellingen Claes N.
ca. 1605

kinderen: geb. te Sellingen
ca. 1608 Johan overleden na 30-04-1631

Betaalde hoenderbelasting:
1589 -1593 Hidde Teeses

- 03-10-1590 Jacop Teeses voordragen vann dath overgegeven mandath van Hyndrick Northholt vor ehnn emder gl, um armoth halven.
- 06-10-1621 Jacob Teeses om haer onvermogenheit op 2 daler verdragen, wegen dat haer zal. man d'vader onbehoorlick beiegent.
- 24-08-1629 Jacob Theeses impt. tegen Evert Theeses ged. Questieus over de possessie van seecker acker bouwelandes tot Onstwedde bij de Droene gelegen, soo des impts vader, wijl. Hidde Theeses sulde hebben ondersettet an wijl. Herman Jacobs tot Onstwedde. Gedes. soene Albert Jacobs zich dragende erffgenaeme van de ondersetter wijl. Herman Jacobs.
- 30-04-1631 De voorstanderen over Johan Claesses tot Sellinghe impten, versoekende tegens Hans Huitsingh en Hanne Hobbellinghe en Luicken Hermans geden.. Ad judicatie der naercope van soodaene erven en landen landen als dieselve zullen hebben ancoft van heurer voorschr. pupillen halffbroeder Jacob Theeses.
- 16-10-1633 Swaneke weduwe van zal: Albert Jacobs tot Onstwedde verzoekt het gericht om Aike Nanninges te laten aanzweren als principale voormond over haar vaderloze kind, omdat "Aike zij een volle vedder van haer zal. man Albert, van twee broeders: Geert Nanninges en Evert Theeses geprocreert. Aike probeert daaraan te ontkomen en verklaart o.a. "te meer dewile ooc goederen van dit kindt bij versterf sulden comen te vererven, niet op hem als olde oems soene van des kindes grotevaders zijdt, maer op anderen, of Geert Theeses als volle oems soene of Jacob Theeses als olde oems soene van des kindes grotemoeders Engelke Jacobs zijdt, daarvan Jacobs erve gevallen.
- 02-12-1633 Idem als boven. Aike voert nu aan: "omme dat des kindes erve en goed soude kunnen versterven, niet op hem als bestevaeders broers soen; maer of op Geert Theeses als oems soen of op Jacob Theeses als olde oems soen van bestemoeders wegen, daer sulx heergecomen. Te meer also hij ooc noch soude in drie eiden van andere onmondige kinderen; Geert Theeses omme dat hij noch onder 25 jaeren waer, ooc niet lesen of schripen kan, volgens presentatie van sijn eidt; Jacob Theeses omme dat hij tegens het kindt noch sulde hebben te procederen vermoedelicke wegen tegens hem gewonnen recht van bestevaeder, oic voors. Geert sibber als hij zij.
Jacob Theeses moet tenslotte aanzweren als p.v..

HERMAN TEESES huwt met N. N.
 geb. ca. 1534 ca. 1564
 ovl. 1576 -1589 Sellingen
kinderen:
 ca. 1567 JACOBIEN -----> opvolgster

Betaalde hoenderbelasting te Sellingen onder de eigenerfden:
 1568 Hermen Teeses (tussen Menerinck en Nannes)
 1569 -1575 Hermen Teeses (tussen Nannes en Aickes, behalve 1571 tussen Nannes en Harwerinck)
 12-04-1576 Harmen Teses heft Alberth Nanninges ene wunde gedann upt hoeft, inth haer dardehalff lidth, vordragen vor 5 marck.

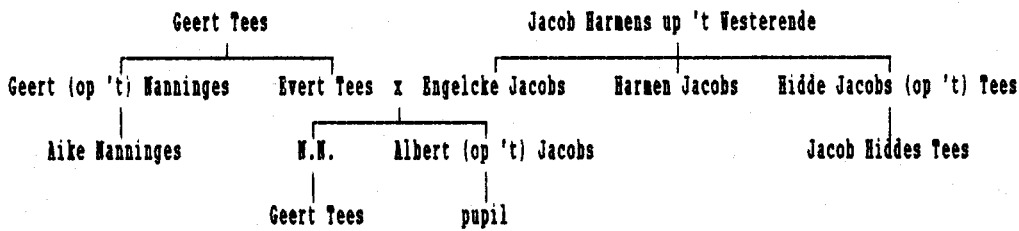
THESO EDENS (hij is de vermoedelijke naamgever van de familie Tees)

21-01-1476¹ Theso Edens te Sellingen heeft quitantie aan het Klooster Ter Apel wegens geld, dat hem "besproken hevet (mijne) mage Wendele saliger gedechnisse de mit heren Jacob to Loppersum gestorven is". Met het zegel van Johan ten Vesthuis, kerkheer te Sellingen.

1) Gemeente Archief Groningen: Archief van het Klooster Ter Apel

*****

SCHEMA VOLGENS AKTEN d.d. 16-10 en 4-12-1633

*****

ONSTWEDDER DOOPVONT WEER IN GEBRUIK

In ons tijdschrift van december 1989 (jrg.10, no. 4) hebben wij aandacht besteed aan de terugkeer van de uit 1124 stammende doopvont van de Onstwedder kerk. Deze thuiskomst vond plaats op 9 oktober 1989. De doopvont is wat opgeknapt (geen restauratie; dat vond men - terecht- niet juist) en geplaatst op een passend sokkel. Op 9 juli j.l. was het dan zover dat er, voor het eerst na ca. 370 jaar, weer kinderen in werden gedoopt. Deze eer kwam toe aan de volgende drie kinderen:

1. PETER WUBS, geboren 9 april 1991 als zoon van Harm Jan Wubs en Harmanna Janna Boermann;
2. WUBBE SASSEN, geboren 21 april 1991 als zoon van Harm Sassen en Engeltje Trientje Wever;
3. INEKE BRAKKE, geboren 29 april 1991 als dochter van Hendrik Brakke en Geertruida van der Hult.

Wij wensen de ouders en hun kinderen veel geluk.

*****

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse mevr. Hiskes-Knigge te Wildervank.

In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

GRUONINGA 35e Jrg. 1990

JAARBOEK VOOR GENEALOGIE, NAAM- EN WAPENKUNDE.

- J. Bottema HET GESLACHT SYLVIUS IN STAD EN OMMELAND.
Tot het begin van de 19e eeuw.
Stamouders zijn de predikant Johannes Cornelisz Sylvius uit Amsterdam en Aeltie Uylenborgh, die een nicht was van Saskia Uylenborch, echtgenote van Rembrandt van Rhijn. Met de kleinzoon Johannes Petrus Sylvius begint de geschiedenis van dit geslacht in onze provincie.
- P.J.C. Elema GENEALOGIE FIJLAND / FILANT (Groningen).
Een Lutherse familie, waarschijnlijk uit Oldenburg afkomstig.
- dr. P. Bos EDO JANS TE WESTERLEE EN ZIJN NAKOMELINGEN II.
(Oldambt 1575 - 1800). *Vervolg van GRUONINGA 1989.*
- A.P. Groendijk DE TIENDAAGSE VELDTOCHT VAN HENDRIK PIETERS
GROENDIJK (1804-1877).
- O.J. Nienhuis EEN HISTORISCH GENEALOGISCHE REIS DOOR HET VER-
LEDEN VAN DE FAMILIE FOLGERING.
Als bijlage: De oudste generaties Kley (Klay).
R.K. families te Nieuw Beerta, afkomstig uit het Eemsland.
- O.J. Nienhuis ROOMS KATHOLIEKE GEZINNEN IN BEERTA EN NIEUW-
BEERTA 1691 - 1811.
- P.J.C. Elema BALSTERS. (Winschoten).
Deze genealogie begint met Balster Balsters, geb. ca. 1610.
- H.J.E. Hartog en GENEALOGIE TJABBES.
M.J. de Lange *Een uitgebreide en goed gedocumenteerde genealogie van de Westerwoldse familie Tjabbes die begint met Tiabbo Tiddens (geb. Vriescheloo ca. 1575) x Anna Eggens. Deze familie breidt zich later uit naar de Veenkoloniën.*
- A. Smegen en DOLPHINGE, DOLFING, DOLVING, DOLVIN, DOLFIJN.
P.J.C. Elema *Drentse voorouders van een Gronings geslacht.*

ONS WAARDEEL 91/3.

TIJDSCHRIFT VAN DE DRENTSE HISTORISCHE VERENIGING, VERENIGING VOOR HISTORIE EN GENEALOGIE.

- G.A. Coert EEN VEERDIENST TUSSEN HOOGEVEEN EN MEPPEL.
- A. Smegen OLDE HUISINGE TE BENNEVELD II
- J.D. Wildeboer VAN WANNEPERVEEN-DINXTERVEEN NAAR HOOGEVEEN.
- B. van der Laan KWARTIERSTAAT BEREND VAN DER LAAN.
Aanvullingen op de kwartierstaat van Berend van der Laan in ONS WAARDEEL 84/1 en 85/4. Hierin o.a. de kwartieren Horlings op 't Folckers, Halmingh op 't Horlings en Halmingh.
- A. Moraal KWARTIERSTAAT BOOY.

EMSLAENDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG. Heft 16 (Mai 1991)

- F.J. Goldman und DER STAMMBAUM DER FAMILIE BRUNEFORT /
J.N. MacInroy BRUINVOORT.
Deze stamboom begint met Gert Brunefort die in 1534 voor het eerst wordt vermeld. Deze familie beoefende eeuwenlang het beroep van molenaar op de thans nog bestaande watermolen te Brunefort bij Gr. Stavervan (ten zuiden van Sögel).

BEIHEFT 11.

H. Christiansen
diverse inzenders

KWARTIESTAAT VEEN, PAPENBURG
KWARTIERSTATEN VOOGSGEERD, TER GÜNNE, MARKERT EN
JONKERS (*fragmenten*).

*****

NIEUW VERSCHENEN

WESTERWOLDERS EN HUN WONINGBEZIT TUSSEN 1568 EN 1829

HET KERSPEL SELLINGEN

Zoals in het tijdschrift van maart 1990 werd aangekondigd, zou naar verwachting het eerste deel van het "boerderijenboek" van Westerwolde eind 1990 verschenen zijn. Onbekendheid met het vele werk dat aan het uitgeven van een boek is verbonden was er de oorzaak van, dat het boek pas op 28 september a.s. gereed zal zijn.

Dit "boerderijenboek" verschilt in hoofdzaak van eerder verschenen boerderijenboeken in de provincie Groningen door:

- het niet alleen weergeven van boerderijen, maar van alle woningen die in de periode 1568 tot 1829 in Westerwolde werden bewoond;
- van de eigenaren en hun gezinnen alle genealogische gegevens te vermelden, tot en met het huwelijk van hun kinderen;
- vermelding van de gegevens, waarop de conclusies met betrekking tot opvolging en familierelaties zijn gebaseerd;
- met het reconstrueren niet verder naar de tegenwoordige tijd te gaan dan tot 1829, het jaar dat in Westerwolde het kadaster officieel werd ingevoerd.

Het ligt in de bedoeling om dit deel over het Kerspel Sellingen te laten volgen door soortgelijke boeken over de andere kerspelen in Westerwolde. Gestreefd zal worden naar verschijning van één deel per jaar. Een begin is reeds gemaakt met de Kerspelen Onstwedde en Vlagtwedde.

Het boek is gebonden in een bruin kunstlederen band, omvat 328 bladzijden tekst en is voorzien van kadastrale en andere kaarten. Verder zijn los bijgevoegd (in een insteekhoek) 7 doorzichtige sheets met de huidige kadastrale situatie, zodat nauwkeurige vergelijking van de oude met de nieuwe toestand mogelijk is.

Omdat gebleken is dat beginnende genealogen vaak stranden waar de burgerlijke stand ophoudt, zal dit werk een belangrijk hulpmiddel blijken te zijn bij stamboom en/of kwartierstaat onderzoek.

Niet in de laatste plaats vanwege de weinig bemoedigende reacties van potentiële subsidie-verstrekkingers is uiteindelijk afgezien van indiening van subsidie-aanvragen. Omdat echter niet is beknibbeld op de uitvoering en gekozen is voor een zeer bescheiden oplage, moest de prijs van het boek worden bepaald op f 135,-- (bij toezending per post f 142,50).

Het boek kan worden besteld bij de samensteller door overmaking van de kosten op gironummer 997170 ten name van C.J. Wegman te Wierden.

*****

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die met hun onderzoek op genealogisch gebied zijn vastgelopen. Alleen wanneer gebleken is dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kunnen die vragen in deze rubriek worden opgenomen.

Ook vragen op historisch gebied of anderszins betrekking hebbende op Westervolde kunnen in deze rubriek worden geplaatst.

Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragsteller.

De nummering geschiedt in volgorde van binnenkomst, voorafgegaan door het desbetreffende jaar.

VRAGEN:

- 1991.13 Bij de bevrijding van Veele, op 12 april 1945, ging onze boerderij in vlammen op. Have en goed gingen daarbij verloren. Veel is vervangbaar, maar niet alles. Helaas zijn we ook niet meer in het bezit van een foto, in aanmerking genomen dat toendertijd al zeer spaarzaam foto's werden gemaakt. Heel lang blijft het beeld in de herinnering, maar het vervaagt meer en meer, vooral waar het de details betreft. Herhaalde malen heb ik links en rechts geïnformeerd of iemand misschien in het bezit was van een foto van onze boerderij, die stond aan de Veelerweg. Tot nu toe echter, zeer tot mijn spijt, zonder enig resultaat. Vandaar, langs deze weg, mijn vraag of iemand in het bezit is van een foto of weet wie er een zou kunnen bezitten. U zou mij daar een groot plezier mee doen. Voordat mijn ouders, Freerk Dijkmeijer en Jantje Begeman, na hun huwelijk op 13 mei 1922 deze boerderij betrokken, werd hij bewoond door Harm Niemeijer die was gehuwd met ene Meijer (een zuster van Harm Meijer en ene Hofkamp). Harm Niemeijer was een broer van Jacobus Niemeijer te Harpel en van Willem Niemeijer te Ellersinghuizen.

H. Dijkmeijer, lidno. 204.

*****

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

WESTERWOLDE, 12e Jrg. no. 1: GENEALOGIE LUTTER.

Door de heer P.E. Dinkla te Blaricum werden de volgende aanvullingen en wijzigingen ingezonden.

blz. 8 onder IVc: voor "galjootschip" te lezen "schoenerbrikschip";

Uit de overlijdensakte van Menno Lutter is het volgende bekend:

In Riga wordt het schoener-brik-schip Johanna, groot 186 ton en gebouwd te Delfzijl als Alida en eigendom van de weduwe A.J.Smaal te Delfzijl, geladen met hout bestemd voor Delfzijl om na lossing te worden verwerkt bij de houtfabriek Rottinghuis aldaar. Na vertrek uit Riga wordt de weerssituatie met het uur slechter. Op 18 oktober 1883, om ongeveer 8 uur 's avonds, vaart men in stormachtig weer ter hoogte van Rithovens op een onbekend voorwerp en geraakt daarbij lek. Met behulp van slingerhandpompen probeert men zinken te voorkomen, maar het schip drijft tenslotte op zijn lading hout en wordt onbestuurbaar. In de avond van de 19e oktober slaat de kapitein C.G.P. Rottinghuis uit Farmsum over boord en wordt niet meer gevonden. Op zaterdag 20 oktober om ca. 10 uur 's morgens wordt besloten om het meer onder dan boven water drijvende schip te laten stranden op de kust ter hoogte van Lemvig op Jutland. Bij de stranding breekt het achterschip en verdwijnt naar de diepte. De zes

opvarenden besluiten van het voorschip te springen om zwemmend de kust op 25 meter afstand te bereiken. Wanneer men weer appel houdt op het strand, blijkt dat de stuurman Menno Lutter vermist wordt. Ook hij wordt helaas nimmer meer gevonden. De lading hout wordt twee weken later gelost en het voorschip wordt in de loop van 1883 door een plaatselijke sloper uit elkaar gehaald.

blz. 8 onder IVc aanvullen:

2. Arie Frederik Robberson ovl. Groningen 5- 1-1895;
- 5 Jantje Lutter ovl. Groningen 30- 5-1941; Willem Draaisma ovl. Groningen 19-12-1942;
9. Menno Berend is niet ovl. te Appingedam op 18-10-1883. Hij was bankwerker o.a. te Parijs in een autofabriek;
10. Arend Tonko Menno is ongehuwd ovl. Zuidlaren 16- 9-1914;

id. onder IVc toevoegen:

11. Berend Lutter, geb. 11- 8-1863, kapitein te Amsterdam, medevenoot van de Handelsmij. Lutter en Hosson aldaar.

blz.10 onder VI.4 toevoegen:

4. Menno Berend geb. 19- 1-1901, ovl. Grootegast 25-11-1969, huwt 1e Wemke Woltmeijer, geb. Onstwedde 15- 7-1897, ovl. Borger 5-1-1936, huwt 2e Gieten 10-12-1937 met Emilie Raytz, geb. Groningen 31- 8-1905.
kinderen uit het 1e huwelijk: geen

kinderen uit het 2e huwelijk: geb. Opende, gem. Grootegast
1. Gerrit, geb. 24- 8-1938, huwt Grootegast 16- 7-1965 met Anneke Bijma, geb. Opende 17- 7-1965, d.v. Joost Bijma x Wietske Wenderman,

uit dit huwelijk: Gerlof Menno, geb. Opende 4- 8-1968
2. Fenna Jantina, geb. 6- 9-1943, huwt 22-10-1965 met Popke Halje Ipema, geb. Surhuisterveen 1-10-1943, z.v. Roelf Ipema x Wikje Graansma;

3. Georg Paul, geb. 8-11-1944, huwt Buitenpost 28- 5-1971 met Antje van Bruggen, geb. Surhuisterveen 31-10-1948, d.v. Sikke van Bruggen x Hiltje Postma,

uit dit huwelijk: 1. Menno Berend, geb. 23- 9-1972
2. Sikko, geb. 23- 4-1975.

.....

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

VAN DE

VERENIGING

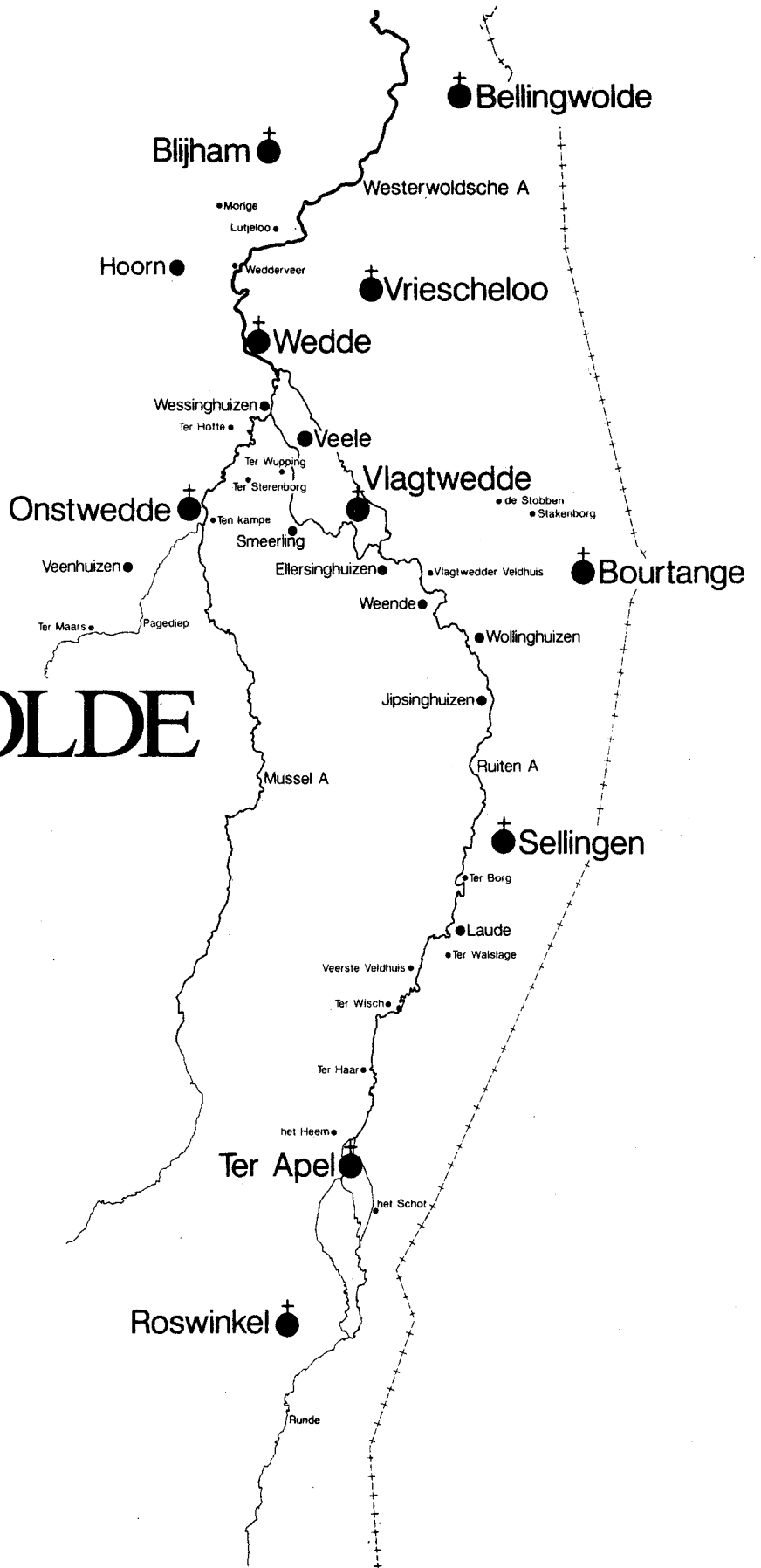
VOOR

GENEALOGIE

EN

HISTORIE

WESTERWOLDE

Jaargang 12 no. 4 december 1991

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR GENEALOGIE EN HISTORIE

WESTERWOLDE

J A A R G A N G 1 2 N a . 4

D E C E M B E R 1 9 9 1

R E D A C T I E : S.H. ACHTEROP
E.G. SCHRAGE
ing. C.J. WEGMAN, eindredacteur
Acacialaan 27
7642 TW Wierden
tel. 05496 - 72437
TEKENWERK: R.M.A. WEGMAN

SECRETARIAAT: Mevr. G.P I. HISKES - KNIGGE
■ lidmaatschap M. Hardenbergstraat 3
■ abonnementen 9643 LD Wildervank
■ administratie tel. 05987 - 13095
■ archief

PENNINGMEESTER: G. KAMIES
Postkade 51
9503 AJ Stadskanaal
tel. 05990 - 17272
postgironummer van de vereniging: 4222401

BANK: RABO-bank Stadskanaal
■ rekeningno. 3586.06.063 ten name van de Vereniging
voor Genealogie en Historie Westerwolde;
■ postgironummer van de bank: 810818.

LIDMAATSCHAP: ■ entree éénmalig f 10,-;
■ contributie f 32,50 per jaar (inclusief tijdschrift,
uit te rekenen op de driemaandelijke bijeenkomsten;
- bij toezending per post worden de portokosten af-
zonderlijk in rekening gebracht);
■ donateurschap f. 25,- per jaar (inclusief tijd-
schrift, exclusief portokosten).

**Niets uit dit tijdschrift mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze ook. zonder voor-
afgaande toestemming van de redactie.**

INHOUD:		blz.
C.J. Wegman	WESTERWOLDERS EN HUN WONINGBEZIT VAN 1568-1829	95
ds. W. Horlings	HET HUIS HORLINGS	98
C.J. Wegman	TWEE WESTERWOLDSE BIBLIOMANEN UIT DE 19e EEUW	104
J. Boltendal	SCHEIDING DER MARKEGRONDEN VAN WEDDE IN 1849	119
	TIJDSCHRIFTEN	122
	VRAGEN EN ANTWOORDEN	124
	CORRECTIES EN AANVULLINGEN	124

A U T O M A T I S E R I N G I N H E T R I J K S A R C H I E F

Sommige bezoekers zullen ze in Groningen al hebben zien staan op studiezaal II: de twee apparaten waarmee vanaf 2 januari stukken moeten worden aangevraagd. Anderen zullen al met het archiefbeheerssysteem ARCHEION kennis hebben gemaakt in een ander Rijksarchief. Archeion is een archiefbeheerssysteem en is dus van belang voor het beheer en dus allereerst voor de medewerkers. Het is de bedoeling om in de toekomst te gaan werken met een geautomatiseerd informatiesysteem ten dienste van het onderzoek. Voorlopig verandert daaraan nog niets.

Waar merkt u dan wel iets van Archeion? Vanaf 2 januari schrijft u zich bij de receptie nog één keer in, omdat het archief uw handtekening wil hebben. U verklaart daarmee immers dat u zich aan de regels van het archief zult houden. U krijgt dan een kaartje met een bezoekersnummer. Dat nummer hebt u nodig om originele stukken te kunnen aanvragen. Het nummer geldt voor alle Rijksarchieven in Nederland. Wel moet u bij ieder Rijksarchief apart worden ingeschreven. Verder hoeft u vanaf 2 januari geen aanvraagbriefjes meer in te vullen. Aanvragen van originele stukken gebeurt dan met behulp van een terminal (d.i. een beeldscherm met toetsenbord).

Studiezaal I. Deze wordt geheel ingericht voor zelfbediening. D.w.z. dat daar alle gekopieerde stukken worden opgeslagen en ook de microfilms (burgelijke stand) kunnen worden geraadpleegd. Huwelijksbijlagen over de periode 1883-1912 komen vóór 2 januari ter beschikking op deze studiezaal.

Studiezaal II. Op deze studiezaal kunnen vanaf 2 januari alleen originele archiefstukken worden ingezien die dan moeten worden aangevraagd via het Archeion-systeem. Daarvoor zijn speciale terminals opgesteld met eenvoudige toetsenborden. Wilt u een stuk aanvragen dan dient eerst uw bezoekersnummer en uw naam te worden ingetypt en vervolgens de toegang (inventaris) en tenslotte de nummers van de stukken die u wilt inzien. Terwille van Archeion zijn alle inventarissen vernummerd.

Voor sommige bezoekers kan deze verandering betekenen dat zij af en toe naar een andere studiezaal moeten. De mogelijkheid om zelf kopiën te maken worden groter.

Studiezaal III. Op deze studiezaal voor kaarten, kranten en foto's verandert er niets.

Het is de bedoeling om half december de studiezalen opnieuw in te richten. Het zal dan niet te vermijden zijn, dat er rond de jaarwisseling wat onduidelijkheden ontstaan. Omdat het archievenoverzicht met de nieuwe toegangsnummers nog niet klaar kan zijn voor 2 januari, wordt gepoogd een tijdelijke lijst beschikbaar te hebben.

WESTERWOLDERS EN HUN WONINGBEZIT VAN 1568 TOT 1829

H E T K E R S P E L S E L L I N G E N

Samenvatting van de inleiding door de heer C.J. Wegman ter ledenvergadering op 28 september 1991.

De spreker begint met zich te verontschuldigen voor het feit dat de presentatie van dit boek over Sellingen in Onstwedde geschiedt en niet in Sellingen. Hij wijst erop dat hij dit niet helemaal zelf in de hand heeft omdat hij immers spreekt als gast van de vereniging "Westerwolde". Hij geeft echter toe dat wat te laat is gedacht aan presentatie in Sellingen.

HOE HET IS BEGONNEN

In 1963, nadat de spreker in Emmen was komen wonen, haalde zijn buurman hem over om op het rijksarchief te Groningen naar zijn voorouders te zoeken. Zijn grootvader was nl. in de gemeente Wedde geboren. Na één middag in het archief te hebben doorgebracht bleek hij verslaafd aan de hobby die genealogie heet. Toen na jaren de hele familie Wegman was uitgezocht, kwam hij tot de slotsom dat die familienaam eigenlijk maar toeval is en dat de familie van moederszijde even belangrijk - zo niet belangrijker - is dan die van vaderszijde. Familie van moederszijde is immers 100% zeker, hetgeen van vaderszijde niet altijd kan worden beweerd. Daarom is begonnen met het opstellen van een kwartierstaat, d.w.z. het opsporen van biologische voorouders: dus 2 ouders, 4 grootouders, 8 overgrootouders enz. enz. Het volgende stadium was het opsporen van oude familiefoto's. De spreker is daarmee redelijk op tijd begonnen, zodat aan oudtantes en oudooms nog vragen over de geportretteerde personen konden worden gesteld. Tenslotte wilde hij weten waar zijn voorouders hebben gewoond en zo werd een begin gemaakt met het zoeken naar de smederij in Sellingen die zijn voorvader Wegman 1742 tot 1775 moest hebben bezeten. Toen die was gevonden, werd gezocht naar de boerderij van voorouders te Onstwedde, woonhuizen in Vlagtwedde, Wedde en Vriescheloo. Langzamerhand rijpte het plan om, aan de hand van oude akten, heel Westerwolde te gaan uitzoeken. Dus vóór de invoering van het kadaster in 1829, want daarna is het eigenlijk vrij eenvoudig. Vóór invoering van de kadastrale nummering werd een perceel namelijk aangeduid door het aangeven van de burens in de 4 windrichtingen. Het is dus in feite een legpuzzel, zij het dat een groot aantal stukjes ontbreken.

Hoewel kinderen zelden zijn geïnteresseerd in de hobby van hun ouders (zij worden daarmee vaak overvoerd) slaagde de spreker er toch in om althans één van zijn zoons voor genealogie te interesseren. Hij nam ze namelijk beiden mee naar het archief, legde uit hoe het systeem daar werkte en bood ze een gulden voor iedere voorouder die in hun kwartierstaat kon worden bijgeschreven. In het begin was daarmee op een zaterdagmorgen nog wel eens 20 gulden te verdienen. Maar dat werd steeds minder en weldra haakte de jongste zoon af. De oudste zoon Ruut kreeg echter de smaak te pakken en zocht op het laatst ook zonder beloning verder en begon zich ook te interesseren voor moeilijk leesbare stukken, die zijn vader bij zijn onderzoek had overgeslagen.

WAT IS NU PRECIËS DE INHOUD VAN DIT BOEK

In 1316 kwamen de Westerswolders met de bisschop van Munster overeen dat zij, in ruil voor bescherming in geval van nood, hem jaarlijks een hoen zouden aanbieden voor ieder huis waaruit rook opsteeg (waarin dus werd gestookt). Dit moet niet letterlijk worden opgevat, al is het best mogelijk dat in de beginne, toen Westerwolde nog zeer schaars was bevolkt, wel kippen naar de betaalplaats Haren werden gebracht. Bij gebrek aan bewaarmogelijkheden moet deze belasting later zijn omgezet in een geldbedrag; in 1609 was dat 2½ stuiver per woning.

Deze belasting noemde men rookhoendergeld of hoendergeld. De oudst bewaarde lijst van deze belasting dateert uit 1568 en is als uitgangspunt voor het boek genomen.

De hoenderbelastinglijsten zijn door spreker en zijn zoon herontdekt, getranscribeerd, uitgetypt en in de openbaarheid gebracht. In deze lijsten worden niet alleen alle hoofdbewoners in Westerwolde opgesomd maar ook wordt hun mate van welstand aangegeven. Er zijn namelijk drie kategorien: de eigenerfde boeren, de keuters /handwerkslieden en armen, van welke laatsten wordt gezegd: "die d' hoonder omme Gots Willen quijt begeren". Verder blijkt dat men bij het ophalen van het geld in de dorpen en gehuchten een bepaalde volgorde aanhield, zodat nagegaan kan worden wie burenen van elkaar waren. Van 1568 tot 1575 worden eigenerfden en keuters afzonderlijk vermeld; van 1589 tot 1593 echter door elkaar, zodat ook de plaats van de keuterijen kan worden bepaald.

Eindpunt van het boek is 1829, het jaar waarin het kadaster in Westerwolde werd ingevoerd en dus ligging en eigendom van alle woningen exact bekend waren geworden. Voor de tussenliggende tijd is geprobeerd het eigendom te achterhalen aan de hand van kerkboeken, koopakten, boedelscheidingen, huwelijkscontracten, voogdijsstellingen enz. enz. Voor de eigenerfde boeren is dat (vanwege de naamgeving naar het erve) vrijwel steeds gelukt, voor de keuters in veel mindere mate, ook al omdat zij veel minder met richter of drost in aanraking kwamen.

WAT VINDT U IN DIT BOEK

Algemeen

Dit werk wijkt in zoverre af van andere boerderijenboeken, dat het tevens een genealogische vraagbaak is. De indeling is zodanig, dat begonnen is met de eigenaar in het jaar 1829 en vervolgens steeds de vorige eigenaar. De schrijver heeft niet alleen de gegevens van de eigenaar zelf vermeld maar ook zijn ouders, de ouders van zijn vrouw, al zijn kinderen en ook nog met wie die kinderen zijn getrouwd. Na de eigenaar en zijn gezin volgt een opsomming van de gegevens welke van belang waren voor de reconstructie van het eigendom en/of de bewoners.

In het algemeen kun men stellen dat mensen die hun voorouders zoeken, geen moeilijkheden hebben zolang het de burgerlijke stand betreft. Immers in deze akten staan alle gegevens die voor het verder zoeken noodzakelijk zijn. Maar vóór 1811 is het daarmee afgelopen en moet gezocht worden in de kerkboeken. De volhouders slagen er dan nog wel in om verder te komen. Maar als ook de kerkboeken ophouden, dan moet men zoeken in het oud-rechterlijk archief en daar laten de meesten het afweten. In het oud-rechterlijk archief speuren is zoeken naar een naald in een hooiberg en bovendien is kennis van het oude schrift noodzakelijk. Mensen die voorouders hebben uit Westerwolde kunnen zich een reis naar Groningen besparen en hen met dit boek thuis in hun gemakkelijke stoel gaan opzoeken.

Boerenerven

In Sellingen waren oorspronkelijk 7 markegerechtigden, n.l. Meenderingh, Bruggers, Hillingh, Nannes, Theses, de pastorie en Harweringh. Deze Sellinger familienamen zijn bijna allen patronymica. De oudste Sellinger die uit de akten naar voren komt is These Edens in 1476, de waarschijnlijke naamgever van de familie Theses of Tees. In Laude waren oorspronkelijk 7 eigenerfden, n.l.: Waarsingh, Trenningh, Warringh, Schuringh, Meems, Sickes en Hoisingh. Ook hier zijn de familienamen patronymica. De overige rechthebbers in de Laudermarke waren de eigenerfden Ter Borg, Ter Walslage, Ten Velthuis, Ter Wisch en Ter Haar. Dit zijn allen namen die zijn ontleend aan de topografie, zodat geconcludeerd kan worden dat zij uit de kern Laude zijn ontstaan (z.g. Schwarm-siedlungen). De eerste bewoners van de marke Laude komen we tegen in 1466 n.l.: Albert ter Borg en Gijgel ter Walslage. In 1484 zijn alle markegenoten van Laude present, te weten: Hiske ter Borg, Meeme Hoytzingh (de naamgever van de familie Meems), Jacob Trenning, Elze ter Walslage, Kerstken ter Wisch, Aike Warmering, Johan Schuring, Albert Sickens, Hayo Waszkens en Johan Vestman.

Van woningen die er in 1829 ook al waren, zijn er maar drie ontdekt, n.l. de woning aan de Dorpsstraat van G. Bruggers (thans in gebruik door Twickler), de boerderij in Ter Borg (no. 3) en een woning in Laude (thans van mw. Dols). In de laatste is nog een balk op de oorspronkelijke plaats met inschrift uit 1703.

Kaarten

De kaarten in het boek zijn kadastrale kaarten; zij hebben in 1829 nog grote overeenkomst met de topografische toestand. Onderscheid is gemaakt tussen kaarten met het grondgebruik en kaarten met perceel- en huisnummers. De huidige kadastrale toestand is weergegeven op transparante sheets, zodat nauwkeurige vergelijking mogelijk is. Duidelijk blijkt dat de ruilverkaveling vrijwel alle oude grenzen heeft weggevaagd en dat er nu tussen de kadastrale toestand en de topografie grote verschillen zijn.

WAAROM DE BOERDERIJEN EN HUIZEN NIET ZIJN UITGEZOCHT TOT HEDEN

Uit commercieel oogpunt was dat veel beter geweest, immers een boek met daarin de boerderij van vader of grootvader spreekt veel meer mensen aan. Maar dat werk zou een te omvangrijk zijn geworden voor één of twee mensen. De spreker heeft het moeilijkste en meest tijdrovende deel voor zijn rekening genomen en hoopt dat er nog eens een groepje Westerwolders gaat uitzoeken hoe het van 1829 tot heden is gegaan met het Westerwolder woningbezit.

HOE DE REALISERING VAN DIT PROJECT IS GEDACHT

Het eerste deel dat nu verschijnt is het kerspel Sellingen en omvat 66 huizen. Het tweede deel wordt Vlagtwedde of Onstwedde. Onstwedde wordt behandeld door zoon Ruut, die dat in zijn vrije tijd moet doen. De spreker ontfermt zich over Vlagtwedde. Hun streven is om ieder jaar één deel te laten verschijnen. De hele serie wordt dan 7 à 9 delen, te weten Sellingen, Onstwedde (2), Vlagtwedde (2), Wedde, Vriescheloo, Bourtange en/of Ter Apel.

WAT ZIJN DE KOSTEN EN IS ER OOK SUBSIDIE VOOR DIT WERK?

De eerste contacten met mogelijke subsidiënten waren niet bemoedigend. In 't algemeen schijnt men aan individuele personen geen subsidie te geven. Spreker zou dan een stichting in het leven moeten roepen. Bovendien schijnt zo ongeveer 1 à 1% jaar te verstrijken tussen de aanvraag en de verstekking. Al met al is besloten om het erop te wagen om zonder subsidie te werken. Omdat de oplage zeer gering is en toch gekozen is voor een uitvoering die past bij een dergelijk naslagwerk, is de prijs bepaald op 135 gulden.

Helaas is echter het Hessefonds op een voor hem zeer ongunstig moment gestart met een uitgebreide en kostbare publiciteits-campagne. Hoewel dit fonds zich met een heel ander aspect van Westerwolde bezighoudt, zal het de verkoop van schrijvers boek beslist nadelig beïnvloeden. Zij kan namelijk een boek (weliswaar half zo dik als het zijne) op de markt brengen voor de prijs van 35 gulden.

Wat betreft de verkoop zijn er drie mogelijkheden:

1. De verkoop blijft ver achter bij de verwachtingen, dan is Sellingen het eerste en tevens laatste deel dat van de hand van spreker zal verschijnen;
2. De verkoop dekt de door derden gemaakte kosten; dan zal worden geprobeerd om de boeken via intekening uit te geven;
3. De verkoop overtreft de verwachtingen; in dat geval zal een reservefonds worden gevormd waaruit de volgende uitgaven worden gefinancierd. Ook zal worden overwogen om de prijs aan te passen, terwijl aan de kopers van het eerste deel een korting zal worden gegeven bij aankoop van het tweede deel.

Tenslotte spreekt de schrijver dank uit aan degenen die aan de wording van dit boek hebben bijgedragen. Genoemd worden: het Rijksarchief Groningen, het Gemeentearchief Groningen, het Rijkskadaster te Groningen, benevens enkele Westerwolders te weten: de hr. A.J. Ter Wisch, mw. J.H. Harding-Hazenberg en mw. A.Trenning.

HET HUIS HORLINGS

door ds. W. HORLINGS
Molenstraat 62
9584 AV Mussel

Er is waarschijnlijk maar één familie Horlings. Of en in hoeverre er een relatie bestaat met de families Hórling, Horling, Hórlingh en Horlings, die zeker vanaf 1500 in Duitsland voorkomen, is waarschijnlijk moeilijk te achterhalen. Daarvoor zouden we tot vóór 1450 terug moeten kunnen gaan. In elk geval hebben alle Horlingsen die hierna genoemd worden en hun nakomelingen in Nederland, Amerika en Canada hun oorsprong in die boerderij, het Horlinghs-huis, in Smeerling tussen Onstwedde en Vlagtwedde, waar vanaf de middeleeuwen onze voorouders hebben gewoond en gewerkt. Deze boerderij bestaat nog! Zij heeft vanaf het begin van de vorige eeuw het huisnummer 13 en is van 1980 tot 1983 door de Stichting Smeerling-Metbroekbos gerestaureerd.

Over de eerste generaties heb ik zo weinig gegevens (soms slechts één document), dat ik over het hierna volgende moet volstaan met te zeggen: "Zo ongeveer kan het geweest zijn". Deze reserve geldt natuurlijk vooral de door mij genoemde leeftijden. Maar ik publiceer deze gegevens vanuit de gedachte: "Samen kom je verder". Ik houd mij gaarne aanbevolen voor uw op- en aanmerkingen en aanvullingen.

Tan^sklinck-huis. In 1474 beleent Herman, prior van het klooster Corvey, de hoofdeling Egge Addinga met Westerwolde; ook met Smeerling "uthgenomen het Tangclinck-hus, het Edinge-hus en het Lotteringe-hus.

Twee vragen: 1. Waarom vallen deze drie huizen buiten het leen?
                              2. Wat was het Tangklinck-hus?

Het Horlinghs Huis in Smeerling

Bovenstaande pentekening is gemaakt door Geert Schreuder,
kunstschilder te Onstwedde

- I GHERT HORLINGES, geb. ca. 1450, ovl. ca. 1510, hij wordt genoemd in een "Getuigenis afgelegd door de ingezetenen van Westerwolde vor Herman Kopis, gezworen Regter van Westerwolde", in het geschil tussen Onstwedde en Ellersinghuizen over het Onstwedderbroek op Vrijdag voor Viti 1504¹.
- II AIJKE HORLINGES, geb. ca. 1480, ovl. ca. 1540, hij wordt (met enkele anderen) genoemd als gemachtigde van het kerspel Onstwedde in een request van 17 oktober 1538 namens de ingezetenen van Westerwolde aan keizer Karel V, inhoudende een verzoek tot afkoop van de molenrechten en van de herendiensten².
- III JOHAN HORLINGES, geb. ca. 1510, ovl. ca. 1569, hij wordt genoemd in een document van 9 september 1547, dat handelt over een geschil tussen Smeerling en Onstwedde over de markeschelding tussen die beide plaatsen. Ook wordt zijn naam onder Smeerling vermeld in het Hoenderregister van 1568.
- IV HEIJE HORLINGES, geb. ca. 1535, ovl. ca. 1600, huwt ca. 1565 met Alcke, hij betaalt in Smeerling hoendergeld van 1571 tot 1593 (over de jaren daarna hebben wij geen gegevens), in zijn tijd vond in Westerwolde, dat daarvoor steeds in Spaanse handen was geweest, de Kerkhervorming plaats. In 1597 gaat pastoor Johannes Mensinck van Onstwedde met zijn gemeente over tot de Gereformeerde kerk.
kinderen uit dit huwelijk: geboren te Smeerling
1. Aicke, geb. ca. 1565, ovl. ca. 1633, huwt ca. 1590 met Wubbe Everts, ovl. ca. 1633;
  2. Engel ?
  3. Wobbeke, geb. ca. 1570 _____ volgt V
- V WOBBEKE HORLINGHES, geb. ca. 1570, ovl. 1640, huwt ca. 1595 met Johan (Hans) Broers/Horlinghs, geb. ca. 1550, ovl. ca. 1615.
kinderen: geb. te Smeerling
1. Geert, geb. ca. 1595, ovl. vóór 6- 2-1628
  2. Albertien geb. ca. 1600 _____ volgt VI
- VI ALBERTIEN HORLINGHS, geb. ca. 1600, ovl. 1675, huwt ca. 1625 met Wubbe **Halmingh/Horlinghs**, geb. ca. 1595, ovl. 1663, op 29-12-1657³ zijn Olert Edinck x Wubbe Edinck zijn schuldig, boven de verzegeling van 26-12-1649, aan Wubbe Horlings gehuwd met Albertien Horlings de somma van 307 Car.gl.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Smeerling
1. Jan, geb. ca. 1628, ovl. 1675, huwt ca. 1655 met N. Nannings; 1675;
  2. Engeltje, geb. ca. 1630, huwt ca. 1655 met Karsken Hanssens Huitzingh;
  3. Aicke, geb. ca. 1631, huwt ca. 1655 met Jacob Elzes Halmingh;
  4. Alcke, geb. ca. 1635, huwt hc 19-05-1655 met Johan Folckers op 't Besselingh;
  5. Elze, geb. ca. 1635 _____ volgt VII
  6. Edo, geb. ca. 1637, huwt ca. 1665 met Wypko N. of Ette Fockes.
- VII ELZE WUBBES HORLINGHS, geb. Smeerling ca. 1633, ovl. ca. 1685., huwt ca. 1665 met Ancke Folckers, geb. ca. 1637, ovl. ca. 1695, d.v. Folcker Folckers x Alcke Boelens.
kinderen uit dit huwelijk: geb. te Smeerling
1. Alcke, geb. ca. 1665 _____ volgt VIII
  2. Wubbe, geb. ca. 1667, huwt 26-01-1697 met Swaentje Hindricks Hiddingh;
  3. Albertien, geb. ca. 1671, huwt le 02-01-1696 met Jan Jurriens, huwt 2e ca. 1712 met Willem Hindricks Hiddingh, z.v. Hindrick Berents Hiddingh x Gepcke Alberts Broers

VIII ALCKE ELZES FOLCKERS, geb. Onstwedde ca. 1668 , begr. 07-06-1736, huwt ca. 1687 met Hesje Geerts op 't Horlings, geb. ca. 1660, begr. 17-01-1734.
kinderen uit dit huwelijk:

1. Ancke, ged. 21-02-1688, ovl. vóór 1723, huwt 01-05-1711 met Jacob Engels Edingh, ged. ca. 1678, bgr. 14-11-1734, z.v. Engelcke Edingh x Jantien;
2. Geert, ged. 14-05-1690 _____ volgt IXa
3. Anna, geb. ca. 1692, huwt ca. 1723 met Evert Garreits ter Borgh te Bourtange;
4. Jan, geb. ca. 1695 _____ volgt IXb
5. Engeltje, ged. 02-04-1697, huwt ca. 1720 met Jan Hindricks Tuinckers;
6. Hadewieg, ged. 21-04-1700, ondertrouwt Groningen 05-10-1726 met Berent Harms Buijtinck, geb. Buinen (gem. Borger), z.v. Harm Buijtinck x Jantje Huizing?
7. Albertien, ged. 19-08-1703, ovl. 11-06-1773, huwt 04-05-1738 met Coop Everts, ged. 03-07-1701, begr. 24-06-1780, z.v. Evert Coops x Agniet Frericks;
8. Alcke, ged. 03-05-1705, begr. 10-10-1727;
9. Wubbe, ged. 22-08-1706 _____ volgt IXc
10. Elze, ged. 02-04-1709 _____ volgt IXd

IXa GEERT HEIJES (HORLINGS), ged. 14-05-1690, ovl. na 1754, huwt ca. 1734 met Geertje Menses, ovl. na 1752.

RA VI w 8, 08-01-1740. Harm Coylers verkoopt aan Hindrik Hidding al zijn land te Smeerling en elders en behuisinge, zoals verkoper van 't Horlings heeft aangekocht, f 2405.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Heije, ged. 21- 7-1735, jong overleden.

IXb JAN HEIJES (HORLINGS), ged. ca. 1695, begr. 01-07-1774, huwt 12-03-1730 met Geessien Engels, geb. ca. 1693, ovl. na 1752.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Alcke, ged. 28-05-1730 _____ volgt Xa
2. Heije, ged. 28-05-1730, ovl. Smeerling 25-04-1808, landbouwer op Zwiensdail te Smeerling, huwt 03-06-1757 met Geertruid Jans Molanus, ged. 26-04-1738, ovl. Smeerling in 1808, d.v. Jan Willems Molanus x Hadewieg Harms Hensums (*stamouders van de familie Wubs*).

IXc WUBBE HEIJES (HORLINGS), ged. 22-08-1706, begr. 24-10-1788, huwt 25-05-1733 met Gepke Jans, begr. na 14-03-1766.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Alcke, ged. 07-10-1736, begr. vóór 1775, huwt 25-05-1758 met Jarcke Alberts Theding, ged. 14-10-1731, bgr. 13-05-1797, z.v. Albert Alberts Snijder x Swancke Jarckes Theding;
2. Janna, ged. 02-04-1739, bgr. 26-10-1799, huwt ca. 1761 met Hesje Elzes (Horlings), zie Xc;
3. Hadewieg, ged. 1741, ovl. 12-03-1807, huwt 24-04-1763 met Geert Boeles (Wessels), ged. 23-01-1735, ovl. 09-10-1811, z.v. Boelem Geerts Wessels x Geertje Abels Thools;
4. Hesje, ged. 19-04-1744 _____ volgt Xb

IXd ELZE HEIJES (HORLINGS), ged. 02-04-1709, bgr. 24-07-1773 woont Onstwedde, huisno. 135, huwt ca. 1730 met Fenne Heijes, ged. 12-02-1713, bgr. 24-10-1788.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Aicke, geb. ca. 1730, ovl. ca. 1796, huwt 13-04-1753 met Harm Jans Molanus, geb. Sellingen ca. 1730, bgr. 20-09-1774, z.v. Jan Willems Molanus x Hadewieg Harms Hensums;
2. onbekend, de moeder uit de kraam op 07-12-1732;
3. Heije, geb. ca. 1735 _____ volgt Xc

Xa ALCKE JANS (HORLINGS), ged. 28-05-1730, ovl. Smeerling, bgr. 13-05-1795, huwt 23-04-1752 met Mense Jans op Horlings, geb. ca. 1726, landbouwer op Smeerling no. 13, ovl. Smeerling, bgr. 22-10-1799.

RA VI e 5, 16-04-1752. Huwelijkscontract voor de Drost te Wedde. Geertje Heijes Horlings en Geertje Menses dragen het Horlings "bij manier van Oevelgang" (d.i. overdracht in eigendom op voorwaarde dat men de overdragers tot hun dood toe verzorgt) over aan Mense Jans en Alke Jans.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Geertje, ged. 12-03-1753, geb. Smeerling, ovl. Sellingen 24-01-1824, huwt 25-04-1779 met Harm Jans Timmer, ged. Sellingen 07-12-1755, landbouwer in huisno. 14 te Sellingen, ovl. 26-05-1829, z.v. Jan Harms Timmer x Rixte Jans Bruins;
2. Jan, ged. 21-04-1755 _____ volgt XIa
3. Geerd, ged. 06-06-1763.

Xb HEIJE WUBBES (HORLINGS), ged. 19-04-1744, landbouwer in Ter Wupping, later in huisno. 91 te Onstwedde, huwt 14-03-1766 met Harmke Wubbes Wilts, geb. ca. 1745, ovl. 28-05-1810, d.v. Wubbe Wilckes Hoftinge x Albertien Boeles Wilts.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Gepke, ged. 28-02-1768, ovl. 09-01-1849, huwt in 1790 met Jan Heijes Wubs, ged. 03-08-1760, landbouwer in huisno. 168 te Smeerling, ovl. 29-12-1839;
2. Albertien, ged. 24-04-1771, ovl. 02-10-1843, huwt 08-06-1798 met Klaas Jans Volders, ged. 03-04-1772, landbouwer in Ter Wupping 158;
3. kind, bgr. 08-02-1775;
4. Wubbe, ged. 02-06-1776 _____ volgt XIb
5. Jan, ged. 06-06-1780, bgr. 26-03-1792.

Xc HEIJE ELZES (HORLINGS), ged. ca. 1735, ovl. na 1786, huwt ca. 1761 met Janna Wubbes (Horlings), ged. 02-04-1739, bgr. 26-10-1799, d.v. Wubbe Heijes Horlings x Gepke Jans (zie IXc 2).

kinderen uit dit huwelijk

1. Gepke, ged. 14-09-1762, begr. 15-07-1764;
2. Gepke, ged. 09-06-1765, huwt 30-04-1786 met Jarcke Jans Dun;
3. Fennegien, ged. 25-10-1767, ovl. ca. 1790, huwt 07-05-1789 met Jan Klaassens Moorlag (*hij huwt 2e 09-05-1793 met Hindrikje Harms Kuipers*)
4. Elze, ged. 08-10-1770 _____ volgt XIc
5. Wubbe, ged. 09-05-1773 _____ volgt Xld
6. Aicke, ged. 01-04-1776 _____ volgt XIe
7. Antke, ged. 09-06-1781, ovl. Barlage 07-09-1855

XIa JAN MENSES HORLINGS, ged. 21-04-1755, geb. Smeerling, landbouwer in huis no. 13 te Smeerling, ovl. Smeerling 27-04-1825, huwt 06-05-1785 met Janna Wubbes Siemens, ged. Vlagtwedde 09-09-1763, d.v. Wubbe Hindriks Siemens x Antje Jans Buirs.

kinderen uit dit huwelijk: geb. te Smeerling

1. Antje, ged. 15-01-1786, ovl. Vlagtwedde 05-07-1849, huwt 10-04-1815 met Albert Derks Hidding, ged. Vlagtwedde 03-08-1785, z.v. Derk Alberts Hidding x Freerkien Elzes Halm;

2. Alke, ged. 25-10-1787, ovl. Smeerling 30-08-1810, huwt in 1809 met Engel Freerks Eding, geb. Smeerling in 1776, ovl. 30-08-1830, z.v. Frerick Engelkes Eding x Wupke Berends Luiring;
3. Mense, ged. 04-09-1790, ongehuwd, ovl. Stadskanaal (gem. Wildervank) 29-12-1873;
4. Wupke, ged. 06-10-1792, ovl. Nieuwe Pekela 04-09-1851, huwt 14-05-1830 met Wubbe Boelems Eelsing, ged. Sellingen 12-12-1784, ovl. 26-05-1857, z.v. Boelem Wubbes Eelsing x Antje Jans Claessen;
5. Geertien, ged. 08-02-1795, ovl. Vlagtwedde 09-12-1822, huwt 18-04-1820 met Geert Geerts Albers, ged. Wilsum (Graafschap Bentheim) 07-03-1790, ovl. U.S.A. 13-01-1871, z.v. Geert en Fenna Albers;
6. Wubbe, geb. 27-11-1796, ovl. Ottawa County, Michigan, U.S.A. in 1850, huwt 1811 (?) met Fennegien Geerts Alberts, na overlijden van Wubbe hertrouwt zij met Martin den Bleyker;
Wubbe en Fennegien emigreren in 1849 in het gevolg van ds. van Raalte via Nieuwe Pekela naar Michigan U.S.A. en hebben daar een talrijk nageslacht.
7. Geert, geb. 16-04-1799;
8. Berendina, geb. 29-06-1800, ongehuwd, ovl. Smeerling 15-04-1868;
9. Hillegien, geb. 04-02-1804, ovl. Smeerling 27-02-1884, huwt Vlagtwedde 29-06-1832 met Jan Harms Eefsting, geb. Jipsinghuizen 26-01-1799, weduwnaar van Jantien Jurriens Tees, z.v. Harm Derks Tools Zwaantje Geerts Eefsting.
Not. Arch., 22-02-1839. Mense Jans Horlings te Smeerling verkoopt aan Jan Harms Eefsting x Hillegien Horlings de boerenplaats te Smeerling voor f 3000. Diens zoon Harm Jans Eefsting verkoopt de boerderij op 06-02-1891 aan Wubbe Meems Sterenborg voor f 7000.

IXb WUBBE HEIJES HORLINGS, geb. Ter Wupping, ged. 02-06-1776, landbouwer in huis no. 91 te Onstwedde, later in huisno. 53 te Nieuwe Pekela, ovl. Nieuwe Pekela 08-06-1843, huwt 02-10-1803 met Alke Harms Timmer, ged. Sellingen 26-12-1783, ovl. Nieuwe Pekela 22-04-1856, d.v. Harm Jans Timmer x Geertje Menses Horlings (zie Xa 1).

kinderen uit dit huwelijk:

1. Harmke, geb. 15-08-1804;
2. Harmke, geb. 09-09-1805, ovl. Nieuwe Pekela 02-04-1889, huwt Nieuwe Pekela 19-12-1826 met Johannes Walders Bumee, geb. Nieuwe Pekela 07-01-1803, ovl. aldaar 22-11-1887, z.v. Johan Godlieb Beumee x Alegonda à Besten;
3. Geertien, geb. 18-10-1807, ovl. Onstwedde 04-02-1808
4. Heije, geb. 18-12-1808, ovl. Nieuwe Pekela 29-07-1898, huwt le Onstwedde 23-04-1842 met Jantje Geerts Meijer, geb. Jipsinghuizen 25-09-1815, ovl. Vriescheloo 27-11-1844, d.v. Geert Geerts Meijer x Engeltje Harms Bosscher, huwt 2e Bellingwolde 29-01-1846 met Grietje Geerts Nannings, geb. Veele 14-09-1815, ovl. Nieuwe Pekela 22-04-1856, d.v. Geert Aikes Nannings x Antje Roelfs Scholts, huwt 3e Nieuwe Pekela 08-01-1857 met Jantje Alberts Moorlag, geb. Onstwedde 23-04-1831, ovl. Nieuwe Pekela 13-07-1907, d.v. Albert Hanssens Moorlag x Harmanna Boelems Dun;
5. Harm, geb. 07-02-1811, ovl. Nieuwe Pekela 14-10-1890, huwt 30-04-1836 met Hadewiegina Boeles Boeles, geb. 26-09-1813, ovl. Nieuwe Pekela 25-03-1888, d.v. Boele Geerts Boeles x Zwaantje Harms Gelms;

6. Geertruida geb. 09-06-1813, ovl. Delfzijl 21-10-1846, huwt Delfzijl 12-07-1834 met Arent Douwes de Graaf, geb. Delfzijl 04-08-1810, ovl. Delfzijl 25-01-1877, z.v. Douwe Douwes de Graaf x Anna Sophia Redeker;
7. Gepke, geb. 19-03-1816, ovl. 18-08-1817;
8. Gepke, geb. 09-03-1819, ovl. Nieuwe Pekela 26-02-1855, huwt 15-04-1842 met Harm Aikes Hilvers, geb. 18-09-1806, ovl Nieuwe Pekela 03-03-1875, z.v. Aike Hiskes Hilvers x Janna Harms Meems;
9. Rikste, geb. Nieuwe Pekela 05-11-1821, ovl. Wedderbergen 03-05-1847, huwt Nieuwe Pekela 18-02-1845 met Geert Willems Hoving, geb. Noordbarge (gem. Emmen) 26-01-1814, ovl. Wedderbergen 05-08-1891, z.v. Willem Hoving x Lumina Meijering.

XIc ELZE HEIJES HORLINGS, ged. 08-10-1770, landbouwer in huisno.100 te Onstwedde, ovl. 25-08-1831, huwt 17-04-1796 met Elsie Mansens Dunne, ged. 11-09-1772, d.v. Harmannus Jans Dunne x Tiebe Wubbes Ottes.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Janna, geb. 16-03-1797, ovl. 03-11-1835, huwt 23-04-1824 met Geert Derks Hidding;
2. Hefje geb. 25-05-1811, ovl. 11-03-1892, huwt le 29-03-1855 met Jantje Luikens Meesters, geb. 03-10-1817, ovl. 19-06-1856, d.v. Luiken Jans Meesters x Geertien Alberts Onweer;
3. Harmannus, geb. 14-08-1815, ovl. Veendam 02-10-1889, huwt 20-04-1841 met Geertruid Alberts Huiting, geb. 16-09-1818, d.v. Albert Hilverts Huiting x Janna Derks Scheper.

XId WUBBE HEIJES HORLINGS, ged. 09-05-1773, ovl. 27-07-1814, huwt le 13-10-1799 met Geertruida Reints Eemsing, ovl. 12-03-1812, d.v. Reint Jans Eemsing x Geertje Wubbes Wilts, huwt 2e 16-01-1813 met Fennegien Hindriks Leffers, ged. 25-02-1789, ovl. 03-06-1871, d.v. Hindrik Frans x Janna Hindriks Leffers, Fennegien huwt 2e 12-12-1817 met Harm Alberts Prins.

kinderen uit het le huwelijk:

1. Heije, geb. 15-02-1800, ovl. 31-10-1850, huwt 07-05-1830 met Hadewieg Boelems Hubbeling, geb. 31-10-1796, d.v. Boelem Detmers Hubbeling x Willemtje Jans Stantini.

kinderen uit het 2e huwelijk:

2. Hindrik, geb. 14-11-1813, ovl. 26-12-1816.

XIe AICKE HEIJES HORLINGS, ged. 01-04-1776, ovl. 03-05-1808 (tering), huwt 09-05-1800 met Eva Alberts Wilts, ged. 20-04-1776, d.v. Albert Wilts x Hindertje Jans Tempel, Eva huwt 2e eind mei 1810 met Aicke Jans Sterenborg.

kinderen uit dit huwelijk:

1. Heije, ged. 15-02-1801, ovl. vóór 05-12-1802;
2. Heije, geb. 05-12-1802, jong overleden;
3. Albert, geb. in 1805, ovl. 22-12-1806;
4. Hindertien geb en ovl. in 1808.

1) TiJdschrift WESTERWOLDE, Jrg. 12 no. 2, Juni 1991, blz.56.

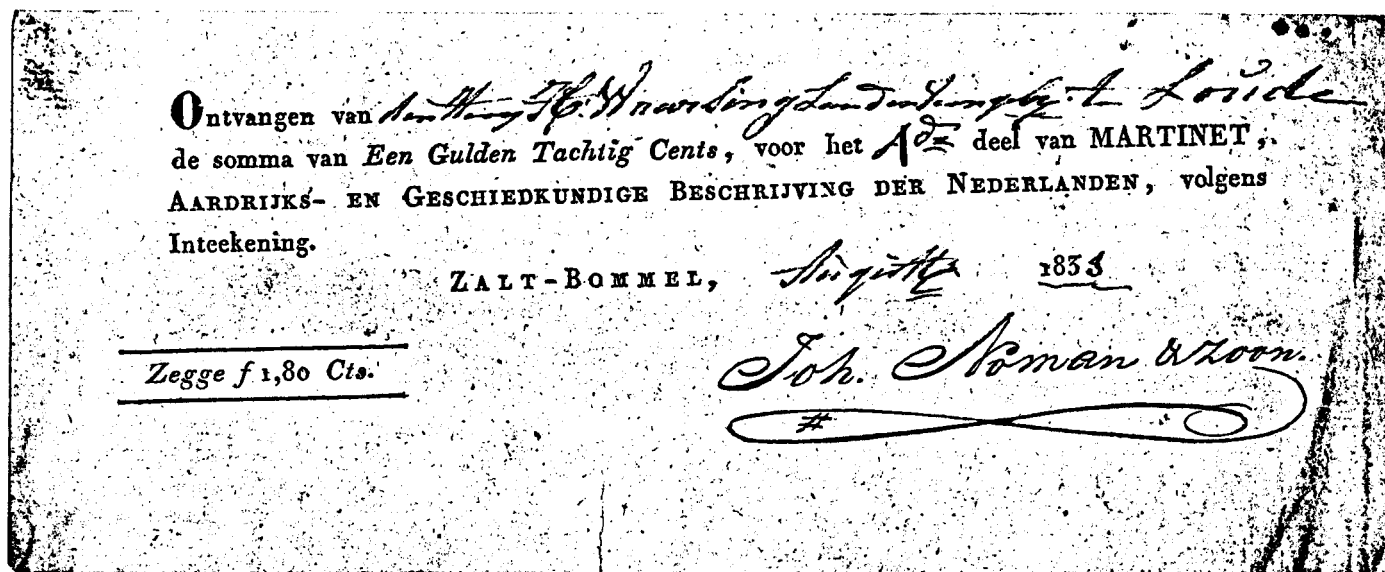
2) TiJdschrift WESTERWOLDE, Jrg. 10 no. 3, sept.1989 / Jrg. 11 no. 4, dec. 1990.

3) R. A. VI w 1, 29-12-1657.

VAN TWEE WESTERWOLDSE BIBLIOMANEN IN DE 19e EEUW

door C.J. WEGMAN

Op zoek naar informanten over het oude Westerwolde werd ik attent gemaakt op mw. A. Trenning die, voor wat betreft Laude en omgeving, voor ons tijdschrift van veel nut zou kunnen zijn omdat zij zou beschikken over veel oude akten. Zo kwam mij ook het verhaal ter ore dat zij van haar grootvader wel een "wipkar" vol boeken zou hebben geerfd. En dat zou nog maar een zesde deel zijn, want ook de anderen erfgenamen zouden hun deel van de boekenschat hebben opgeëist. Zulke verhalen vinden bij mij een willig oor, vooral om dan na te gaan wat er van waar is. Dus trok ik de stoute schoenen aan en maakte een afspraak met mw. Trenning om eens over 't een en ander te praten. Erg gemakkelijk was dat niet, omdat mw. Trenning van mening was dat men nogal overdreef betreffende de in haar bezit zijnde stukken. Maar tenslotte stemde zij toe. Uit het gesprek bleek inderdaad dat zij van de familie Trenning vrijwel geen oude akten bezat. Wel bezat zij nog wat akten van haar moeders kant, van de Schurings. Het meest interessant was het feit dat zij inderdaad in het bezit bleek van een indrukwekkende hoeveelheid boeken uit de 17e en de 18e eeuw. Uit de gesprekken die wij over de herkomst van deze boeken voerden, bleek dat zij de raad van haar vader Geert Trenning, die haar ingaf om nooit iets van de ouders weg te gooien, ter harte had genomen. Zo was zelfs van vele boeken nog te achterhalen hoe de eerste bezitters deze boeken hadden verworven, van wie en ook wanneer. Volgens overlevering was de boekenschat van mw. Trenning slechts een zesde gedeelte van het totaal en waren deze boeken afkomstig van Hindrik Waarsing, een eigenerfde landbouwer uit Laude. Nadere beschouwing van de gegevens leert, dat de boeken deels door Hindrik Waarsing en deels ook door zijn schoonvader Wubbe K. Engelberts bijeen zijn gegaard. Zo zijn er verzendbriefjes op naam van Wubbe Engelberts te Vlagtwedde uit de jaren 1870 t/m 1873 (Wubbe overleed 25-02-1874) en op naam van Hindrik H. Waarsing uit de periode 1867 t/m 1888. De laatste vier briefjes zijn van 28 april 15 juli, 24 en 26 augustus 1888! En dan te bedenken dat Hindrik Waarsing op 17 juni 1888 op bijna 90 jarige leeftijd is overleden, zodat nog drie bestelde boeken na zijn overlijden aankwamen. Hindrik heeft deze boekenliefhebberij niet van zijn schoonvader meegekregen; eerder heeft hij zijn schoonvader aangestoken, omdat de eerst bekende bestelling dateert van 1831 en hij pas in 1840 trouwde met Janna Wubbes Engelberts.

Kwitantie voor "den Heer H. Waarsing Land en Veengebr. te Laude".

Mogelijk vraagt de lezer zich af waarom eigenlijk zoveel aandacht voor deze boeken in Laude. Maar ik meen dat hier toch wel van een unicum mag worden gesproken, omdat de bezitters van deze boeken op zijn hoogst lager onderwijs hebben genoten, en dan ook nog in de in de periode tussen 1795 en 1810. Uit deze periode is uit rapporten van de onderwijsinspecteur Hendrik Wester vrij nauwkeurig bekend dat het onderwijs in Vlagtwedde (voor wat betreft Wubbe K. Engelberts) en in Sellingen (voor wat betreft zijn schoonzoon Hindrik H. Waarsing) niet bepaald indrukwekkend genoemd kon worden.

DE GEGEVENS VAN DE HOOFDPERSONEN

Wubbe Klaassen Engelberts huwt Bourtange met Jantje Wubbes Harding
ged. 12-04-1789 Vlagtwedde   31-03-1813   ged. 25-06-1786 Sellingen
boekweitmulder te Vlagtwedde   ovl. 13-07-1845 Vlagtwedde
ovl. 25-02-1874 Vlagtwedde   d.v. Wubbe Detmers Harwering
z.v. Klaas Engelberts   en Geertje Willems Rencks
en Engeltje Wubbes Tammes
kinderen: geboren te Vlagtwedde
05-07-1814 Geertje   ongehuwd, overleden 11-02-1844 te Vlagtwedde
18-09-1819 Janna   huwt Vlagtwedde 25-05-1840 Hindrik Hindriks Waarsing

Hindrik Hindriks Waarsing huwt Vlagtwedde met Janna Wubbes Engelberts
ged. 19-08-1798 Sellingen   25-05-1840   ged. 18-09-1819 Vlagtwedde
landbouwer te Laude   ovl. 21-04-1867 Vlagtwedde
ovl. 17-06-1888 Vlagtwedde   d.v. Wubbe Klasen Engelberts
z.v. Hindrik Hindriks Twiest   en Jantje Wubbes Harding
kinderen: dit huwelijk bleef kinderloos

Deze boekenliefhebberij is te verklaren uit het overleverde gegeven dat Hindrik Waarsing gehandicapt was; hij zou iets hebben gehad aan zijn been, waardoor hij moeilijk liep. Omdat hij in het bezit was van een volberechtigde boerderij in Laude, heeft hij zich met deze liefhebberij kunnen bezig houden. Immers minder bedeelde gehandicapten werden in die tijd, als zij goed konden leren, onderwijzer en anders kleermaker dan wel schoenmaker. Toen hij bovendien nog trouwde met de dochter van de niet onbemiddelde molenaar Wubbe Engelberts, kon hij zich kennelijk deze luxe permitteren. De boerderij In Laude zal zijn geleid door zijn vader Hindrik; hij overleed een maand na het huwelijk van zijn zoon in 1840. Volgens overlevering trok Hindrik's zuster Albertje, gehuwd met Berend Jacobs Trenning, In de boerderij van haar ouders. Hindrik woonde vanaf 1847 in Vlagtwedde, waar zijn schoonvader Wubbe K. Engelberts twee grote woningen bezat.

Op de vraag of de beide bibliomanen deze boeken ook werkelijk gelezen hebben of dat zij enkel verzamelaars waren is geen duidelijk antwoord gekregen. Enerzijds was er bijvoorbeeld een boek "Brieven aan een vriendin" door W. von Humboldt (vertaling van K. Sybrandi, deel 2 (!) uit 1850, waarvan de bladzijden niet waren open-gesneden, verder veel onvertaalde werken en ook puur wetenschappelijke werken, waarvoor een behoorlijk schoolopleiding vereist is om ze te begrijpen. Anderzijds zijn er in de verzameling verschillende schoolboeken, waaruit kan worden afgeleid dat zij werden aangeschaft om er iets uit op te steken en het dus duidelijk niet ging om het bezit van een fraai boek. Ook zijn er vele boekjes getiteld "Vaderlandsche Letteroefeningen", een periodiek waarin allerlei letterkundige bijzonderheden worden vermeld, die (blijkens aantekeningen op het schutblad) werden rond-

gezonden langs de notabelen in Westerwolde (voornamelijk de predikanten). In dat gezelschap "draaide" Hindrik Waarsing al op 25 jarige leeftijd mee, blijkens een aantekening van 10 januari 1823 "verzonden aan H. Waarsing".

Zoals gezegd zou volgens overlevering de boekenschat in zessen zijn verdeeld en het was van belang om dat eens na te trekken. Het blijkt dat Hindrik H. Waarsing enig erfgenaam was geworden van zijn schoonvader. Toen ook hij zonder kinderen overleed, ging het hele bezit naar de kinderen van zijn zuster Albertje Hindriks Waarsing, die was gehuwd met Berend Jacobs Trenning. Deze beiden waren namelijk overleden vóór hun respectievelijke broer en zwager.

Nu was het zaak om de nazaten van deze zes kinderen op te sporen en te informeren naar de boeken. In bijna alle familietakken wist men van deze erfenis. Bij de nakomelingen van Hendrik Trenning bleken er nog 100 boeken over te zijn, die inmiddels in Putten zijn beland^e. Bij de nazaten van Jacob Trenning blijkt nog vrijwel het gehele erfdeel aan boeken aanwezig te zijn (420 stuks)². Bij de nakomelingen van Zwaantje Trenning (gehuwd met Jan Harms Luring) was niets meer bekend over deze boeken. De boeken van Roelf Trenning kwamen in het bezit van Berend Trenning, die woonde op de Luchtenborg in Veele. Bij de bevrijding van Veele in april 1945 is deze boerderij geheel in de as gelegd en zijn alle boeken verbrand. Geertruida Trenning die was gehuwd met Houwo Reininga overleed zonder kinderen en het was niet meer te achterhalen waar haar aandeel was gebleven. Tenslotte zijn de boeken van Hindrik Waarsing Trenning terecht gekomen in Onstwedde (62 stuks)³. Volgens de huidige eigenaar, de heer H. Trenning, is dit het restant van een grote kist (ca. 70 x 80 x 180) vol. De vader van de heer Trenning heeft destijds de aangevreten en gedeeltelijk vergane exemplaren naar een papierverwerkings-industrie laten brengen.

Dat de boeken uit dezelfde verzameling komen blijkt o.m. uit de verspreiding van de werken van Linnaeus; zowel bij Hendrik Trenning als bij Jacob Trenning zijn zes delen terecht gekomen. Ongetwijfeld zullen ook de anderen hiervan hun aandeel hebben genomen. Het oorspronkelijke boekenschat moet minstens $6 \times 420 = 2520$ stuks hebben bedragen. Het ontbreken van vele delen uit bepaalde serie's doen vermoeden dat het oorspronkelijke aantal nog aanzienlijk groter moet zijn geweest.

Omdat het m.i. zeer bijzonder is dat deze boeken eerst in Laude en later in Vlagtwedde zijn bijeen gegaard, bovendien een grote verscheidenheid aan onderwerpen bevat die veelzeggend zijn voor die tijd en ook voor de verzamelaars alsmede wegens het feit dat de verzameling uit Westerwolde dreigt te verdwijnen of te worden verdeeld, meen ik dat het de moeite waard is om hierna een opsomming te geven van alle achterhaalde werken.

- 1) Met dank aan de heer A. Trenning te Ter Apel en vooral het echtpaar Veldhuis - Trenning voor het vele werk bij de catalogisering (op floppy) van de in hun bezit zijnde boeken.
- 2) Met dank aan mw. A. Trenning te Laude voor het beschikbaar stellen van de uitgebreide catalogus en andere gegevens.
- 3) Met dank aan de heer H. Trenning te Onstwedde voor de toezending van de door hem opgestelde lijst met boeken.

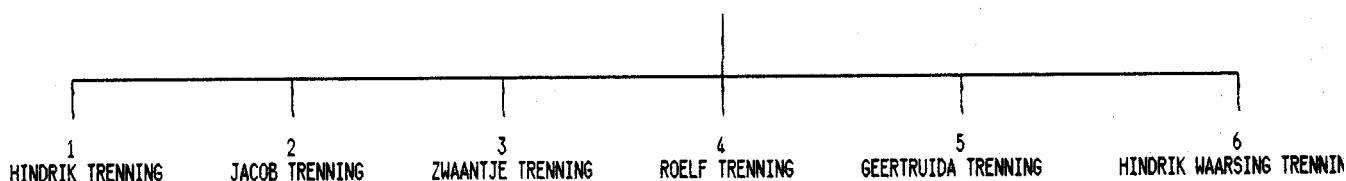
DE ERFGENAMEN VAN HINDRIK H. WAARSING X JANNA W. ENGELBERTS

HINDRIK HINDRIKS WAARSING

ged. 19-08-1798 Sellingen
ovl. 17-06-1888 Vlagtwedde
huwt 25-05-1840 Vlagtwedde
Janna Wubbjes Engelberts
geb. 18-09-1819 Vlagtwedde
ovl. 21-04-1867 Vlagtwedde
d.v. Wubbe Klaassen Engelberts
en Jantje Wubbjes Harding

ALBERTJE HINDRIKS WAARSING

ged. 13-03-1803 Sellingen
ovl. 05-11-1870 Laude
huwt 04-04-1833 Vlagtwedde
Berend Jacobs Trenning
geb. 20-09-1801 Sellingen
ovl. 19-01-1858 Laude
z.v. Jacob Bruins Trenning
en Geertruid Roelfs Besseling

HINDRIK TRENNING

geb. 19-05-1834 Laude
ovl. 01-10-1922 Laude
huwt 05-05-1883 Vlagtwedde
Albertje Bessebinders
geb. 07-03-1857 Onstwedde
ovl. 04-03-1932 Laude

BEREND TRENNING

geb. 11-02-1884 Laude
ovl. 22-08-1969 Laude
huwt 17-12-1909 Vlagtwedde
Harmke Schuring
geb. 07-09-1887 Laude
ovl. 04-03-1932 Laude

HENDRIK TRENNING

geb. 18-12-1909 Laude
huwt 16-05-1936 Vlagtwedde
Nantien Heun

AIKE TRENNING

geb. 28-02-1913 Laude
huwt 10-11-1949 Vlagtwedde
Antje Kraai

BOEKENBEZIT: 99 STUKS

RIKSTE TRENNING

geb. 23-07-1892 Laude
ongetrouwd
ovl. 15-06-1964 Laude

ALBERTJE TRENNING

geb. 05-06-1894 Laude
ongetrouwd
ovl. 06-06-1984 Emmen

JACOB TRENNING

geb. 18-05-1836 Laude
ovl. 09-04-1903 Laude
huwt 14-12-1882 Vlagtwedde
met Geertje Tijs
geb. 12-08-1849 Ter Apel
ovl. 07-10-1910 Laude

GEERT TRENNING

geb. 14-07-1885 Laude
ovl. 02-02-1968 Laude
huwt Geertruida Schuring
geb. 17-01-1893 Laude
ovl. 30-10-1977 Laude

AALTJE TRENNING

geb. 23-03-1922 Laude
ongetrouwd

BOEKENBEZIT 420 STUKS

ZHAANTJE TRENNING

geb. 14-11-1837 Laude
ovl. 31-01-1915 Vlagtwedde
huwt 15-05-1875
Jan Harms Luring
geb. 17-09-1832 Vlagtwedde
ovl. 30-09-1902 Vlagtwedde

HARM LURING

geb. 21-10-1876 Vlagtwedde
ovl. 01-05-1931 Vlagtwedde
huwt Antje Wijbelingh
geb. 18-04-1882 Weende
ovl. 25-02-1929 Vlagtwedde

TALLECHINA ZHAANTINA LURING
geb. 15-03-1904 Vlagtwedde
huwt Elzo Engelhardus Renken

JAN LURING

geb. 16-08-1907 Vlagtwedde
ongetrouwd
ovl. 12-11-1963 Vlagtwedde

ZHAANTINA WUBBINA LURING
geb. 02-10-1917 Vlagtwedde
huwt Elze Ter Borg

ROELF TRENNING

geb. 26-08-1839 Laude
ovl. 18-12-1913 Veele
huwt 16-04-1870 Vlagtwedde
Albertje Ter Borg
geb. 29-05-1840 Onstwedde
ovl. 08-07-1909 Veele

BEREND TRENNING

geb. 03-07-1871 Veele
ovl. 06-05-1945 Veele
huwt Alke Stroeding
geb. 21-12-1869 Ell.huizen
ovl. 28-05-1952 Onstwedde
ovl. 28-05-1952 Onstwedde

geen kinderen

BOEKENBEZIT IS VERBRAND BIJ DE
BEVRIJDING VAN VEELE OP 12-04-1945

HARMANNA TRENNING

geb. 07-05-1873 Veele
ovl. 27-11-1946 Blijham
huwt Elzo Renken
geb. 01-01-1865 Vriescheloo
ovl. 15-07-1945 Blijham

3 kinderen

KLAAS TRENNING

geb. 29-04-1883 Veele
ovl. 29-09-1961 Veele
huwt Albertje Kraai
geb. 01-12-1894 Veenhuizen
ovl. 15-09-1960 Winschoten

Geertje Gepkea Trenning
geb. 12-06-1923 Veele
ongetrouwd

GEERTRUIDA TRENNING

geb. 03-09-1841 Laude
ovl. 01-12-1913 Wedde
huwt 26-07-1882 Vlagtwedde
Houwo Reininga
geb. 11-11-1839 De Bult
ovl. 22-12-1915 Wedde

geen kinderen

BOEKENBEZIT NIET MEER TE ACHTERHALEN

HINDRIK WAARSING TRENNING

geb. 25-08-1846 Laude
ovl. 10-12-1905 Laude
huwt 15-05-1879 Vlagtwedde
Margrietha Maarsingh
geb. 18-07-1856 Ter Maars
ovl. 13-08-1930 Vlagtwedde

ALBERTJE TRENNING

geb. 17-02-1883 Laude
ovl. 05-01-1961 Roswinkel
huwt Henderikus Boelken
geb. 28-06-1885 Roswinkel
ovl. 10-09-1920 Roswinkel

2 kinderen

ZWAANTINA AIKINA TRENNING

geb. 27-12-1885 Laude
ovl. 21-03-1959 Wedderveer
huwt Harm Stikker
geb. 02-08-1849 Hoorn
ovl. 02-01-1951 Wedderveer

4 kinderen

BEREND TRENNING

geb. 21-01-1893 Laude
ovl. 21-03-1972 Onstwedde
huwt Jantina Maarsingh
geb. 17-04-1890 Veenhuizen
ovl. 25-09-1942 Onstwedde

HENDRIK TRENNING
geb. 1924
huwt Albertine Sterenburg

BOEKENBEZIT 62 STUKS

JANTJE TRENNING

geb. 28-04-1895 Laude
ovl. 07-05-1977 Vlagtwedde
huwt Harm Gerard Luring
geb. 06-05-1895 Vlagtwedde
ovl. 27-08-1977 Vlagtwedde

9 kinderen

AIKINA TRENNING

geb. 24-01-1897 Laude
ovl. 01-02-1932 Veenhuizen
huwt Berend Sterenburg
geb. 07-03-1895 Veenhuizen
ovl. 20-01-1954 Veenhuizen

4 kinderen

BOEKEN VAN A. TRENNING - TER APEL

LETTERKUNDIGE WERKEN

MENDELWERKEN IN DICHTMAAT EN PROZA 1e deel, 1e en 2e stuk / 3e deel met platen	Frederik Vrijheer van der Trenck	1789
NIEUWE DICHTPROEVEN VAN FRANCIJNTJE DE BOER (Dienstmaagd te Sneek)	Francijntje de Boer	1821
SPREUKEN		1823
VADERLANSCH LETTEROEFENINGEN VOOR OCTOBER 1826 NO. XIII	Diversen	1826
BRIEF AAN MR. W. BILDERDIJK	J. G. Le Sage ten Broek	1829
HET GOEDEN TIJDPERK DER NEDERLANDSCHE LETTEREN	L. Th. Zeegers	1860
AANLEIDING TOT DE BEOEFENING DER NIEUWE LETTERKUNDE	A. M. Kolléwijn, Nz	1872

RELIGIEUZE WERKEN

BIJBEL (met koper beslag)		1716
BRIEVEN VAN PAUS CLEMENS XIV (GANGANELLI) 1e en 3e deel		1777
BIJBELVERKLARING BETREKKELIJK TOT PALESTINA	S. van Emdre predikant te Hoornaar	1782
DE GRONDLEGGING DER CHRISTEN KERK, BENEEVENS HAARE GESTELDHEID EN LOTGEVALLEN GEDUURENDE DE EERSTE EEUW	Johan Newton	1785
ONTWERPEN VAN LEERREDENEN OVER DEN HEIDELBERGSCHE CATECHISMUS 2e deel	G. B. Reddingius, predikant te Schildwolde	1806
PROEVE OVER HET PLAN, HETWELK DE STICHTER DES CHRISTENDOMS TOT HEIL DER WERELD ONTWIERP	D. Frans Volkmars Reinhardts	1806
DE CHRISTELIJKE GODGELEERDHEID of handleiding voor lidmaten tot herinnering van hetgene zij eenmaal geleerd en beliden hebben tot opheldering van mijn onderwijsboekje	Gerardus Benthem Reddingius, predikant te Schildwolde	1819
DE WARE VERGENOEGDHEID VOOR ALLE MENSCHEN VERKRIJGBAAR OF LESSEN VAN CHRISTELIJKE LEVENSWISJHEID 1e en 2e deel	J. Corstius Predikant te Enkhuizen	1825
WOORDENBOEK DER KERKELIJKE GESCHIEDENIS 1e deel	L. G. Bredie	1826
OPHELDERING VAN EENIGE BIJBELPLAATSEN	A. Adriani, predikant te Dokkum	1826
WILLEM EN MARIA OF GEMEENZAAM ONDERHOUD OVER DE GRONDWAARDIGHEDEN VAN DE NATUURLIJKE CHRISTELIJKE GODSDIENST 1e en 2e stukje	diverse schrijvers	1831
GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK IN DE VROEGSTE TIJDEN TOT OP DE TIJD DER KRUISTOCHTEN	Diversen	1839
PREKEN UITGEGEVEN OM EVANGELISCH LICHT TE VERSPREIDEN EN CHRISTELIJK LEVEN AAN TE KWEKEN	diverse Predikanten	1850
CHRISTELIJKE REDEVOERINGEN VAN DR. W. E. CANNING	J. J. Swiers, predikant te Havelte	1850
BIJBEL		1856
GODS LEIDINGEN MET ULRICH ZWINGLI, JOHANNES CALVIJN, EN PHILIPPUS MELANCHTON	U. P. Goudschaal, predikant te Scheemda	1857
CHRISTELIJK GELOOF EN LEVEN	Dr. W. E. Channing	1857
DIE BIJBEL I DER DIE GANZE HEILIGE SCHRIFT		1859
HET BOEK DER PSALMEN NEVENS ENIGE GEZANGEN	---	1867
BIJBEL MET HONDERD PLATEN VAN GUSTAVE DORÉ	---	1873
HET BOEK DER PSALMEN NEVENS DE GEZANGEN	---	1870
DE BIJBELSCHE GESCHIEDENIS AAN KINDEREN VERHAALD	J. H. Donner	1883
HET NIEUWE TESTAMENT OF AL DE BOEKEN DES NIEUWEN VERBONDS VAN ONZEN HEER JEZUS CHRISTUS	op last van de Staten Generaal	1885
HET NIEUWE TESTAMENT		1887
ULRICH ZWINGLI DE HERVORMER VAN ZWITSERLAND	W. Andriंगा Gzn	---
VERTELLINGEN UIT DE KERKGESCHIEDENIS deel I en II	Dr. J. C. van der Does	1947

REISBESCHRIJVINGEN - LANDEN EN VOLKEREN

REIZE NAAR OOST-INDIEN EN CHINA IN DE JAAREN 1774-1781 2e en 3e deel	Sonnerat	1786
ENGELAND 2e en 3e (laatste) deel	J. W. van Archenholtz	1791
HERINNERINGEN EENER REIZE VAN LIJFLAND NAAR ROME EN NAPELS (deel I en II, beiden met platen)	August von Kotzebue	1810
KORTE UITTREKSELS UIT MERKWAARDIGE LAND- EN ZEEREIZEN	---	1814
GESCHIEDENIS VAN HET GRAAFSCHAP BENTHEIM	W. F. Visch, predikant te Wilsurn	1820
WANDELINGEN IN EN OM BRUSSEL BENEEVENS EEN UITSTAPJE NAAR GENT EN BRUGGE IN DE JAARE 1823	C. van der Vijver	1823
BELANGRIJKE ONDERHOUDENDE EN WETENSWAARDIGE LAND EN ZEEREIZEN (met platen)	Diversen	1824
REIS DOOR HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN EN HET GROOTHERTOGDOM LUXEMBURG VOOR JONGE LIEDEN 1e, 3e, 4e en 5e (laatste) deel	A. B. van Meerten geb. Schilperoort	1824, 1826, 1826 en 1829
HERINNERINGEN EN ONTMOETINGEN, NIEUWE SCHETSEN UIT NOORD-BRABAND, LIMBURG EN BELGIE	G. N. Clemens	1840
INDRUKKEN OP REIS	August Wildenhahn	1856
EEN EN ANDER OVER JAPAN	L. Serrurier	1877
DE GESCHIEDENIS VAN DE ZUID-AFRIKAANSE REPUBLIEK (TRANSVAAL)	C. J. van der Loo	1896

WIS- NATUUR- EN SCHEIKUNDE

BEKNOPT HANDBOEK DER SCHEIKUNDE	P. van Werkhoven	1815
DIERLIJKE SCHEIKUNDE EN BEWERKTUIGDE SCHEIKUNDE TOEGEPAST OP FYSIOLOGIE EN PATHOLOGIE	Justus Liebig	1842
ALGEMENE NATUURKUNDE VOOR DE JEUGD	Dr. R. Meijlink	1839

NATUURLIJKE HISTORIE

DE VOORTREFFELIJKHEID EN SCHOONHEID DER NATUUR	J. G. Sulzer	1759
BEKNOPT NATIONALE HISTORIE DER ZOOGENOE DIEREN 2e en 3e deel	I. D. Pasten	1800
ALLES LEEFT IN DE NATUUR, NIETS IS GEHEEL DOOD, DE STILSTE RUST EN ZELFS DE ROTTING IS WERKZAAM LEVEN	J. F. Jacobi	1804
NATUURLIJKE HISTORIE VAN HET RUNDVEE IN HOLLAND (eerste stuk)	Joannes le Franco van Berkhey	1805
SCHOONHEDEN UIT DE NATUURLIJKE HISTORIE	De Buffon	1808
DE GEEST IN DE NATUUR	H. Chr. Oersted, hoogleeraar te Kopenhagen	1854

LANDBOUW EN VEETEELT

DE AARDKUNDE EN DE LANDBOUW VAN NEDERLAND (eene voorlezing)	Dr. W. C. H. Staring	1844
ALMANAK VOOR DEN LANDBOUW VOOR HET JAAR 1878	Diversen	1877

WIJSBEGEERTE

GEDEN(WAARDIGHEDEN VAN SOCRATES	Xenophon	1819
LESSEN DER WIJSHEID VOORGESTELD IN TAFERELEN UIT DE ROMEINSCHE GESCHIEDENIS AAN KINDEREN UIT DEN BESCHAAFDEN STAND	---	1819

GESCHIEDENIS

ALLE WERKEN VAN C. CORNELIUS TACITUS	vertaalt door P. C. Hooft	1714
JAARBOEKEN EN ROMEINSCHE HISTORIEN VAN C. CORNELIUS TACITUS	vertaelt door P. C. Hooft	1714
GEDENKBOEK VAN STAD EN LANDE	Heino Hermannus Brucherus, Joh. Crist. Zoon	1792
BEKNOPT PLAATSSELIJKE EN GESCHIEDKUNDIGE BESCHRIJVING DER STAD GRONINGEN	J. Beukema	1821
VERHANDELINGEN TER BEANTWOORDING DER VRAGE: WELKE VOLKEREN HEBBEN DE ZOOGENOMDE HUNNEBEDDEN GESTICHT? IN WELKE TIJDEN KAN MEN VERONDERSTELLEN DAT ZIJ DEZE OORDEN HEBBEN BEWOOND?	Nicolaus Westendorp	1822

WILLEM DE ZWIJGER EN HET VERBOND DER EDELEN	W. A. Elberts NA LIJDEN VERBLIJDEN, VERLOSS	
---	---	--

AARDRIJKSKUNDE

HANDLEIDING TOT DE KENNIS EN HET GEBUIK DER HEMEL- EN AARDGLOBEN	Cornelis Covens	1802
NIJWE HANDLEIDING TOT DE AARDRIJKSKUNDE (tweede deel)	verzameld door J. van Wijk, Roelandszoon	1821
AARDRIJKSBESCHRIJVING TEN GEBUIKE VAN GYMNASIEN	J. C. Eger onderwijzer te Appingedam	1850

ZEDEN EN GEWOONTEN

GRONDBEGINSELEN DER ZEDENKUNDE IN AANGENAME VERHAALLEN	C. G. Saltzmann	1786
DE GOEDE JONGELING, ECHTGENOOT EN VADER OF MIDDEL OM ZULKS TE WORDEN (tweede en laatste deel)	J. L. Ewald	1806
DE VOORVADERLIJKE LEVENSWIJZE EN GEWOONTEN HIER TE LANDE, VAN DE VROEGSTE TIJDEN AF, TOT AAN HET EINDE DER ZESTIENDE EEUW	Cornelis de Koning 1. d. z.	1810
GOED EN KWAAD UIT VROEGERE EN LATERE DAGEN TOT LEERING EN WAARSCHUWING VERZAMELD	Steenbergen van Goor	1827

DIVERSE ONDERWERPEN

HANDBOEK DER VADERLANDSCHE LANDTUISHOUWKUNDE	J. A. Uilkens	1819
BEZWAREN TEGEN DE GEEST DER EEUW	Mr. I. da Costa	1823
KORT EN KLAAR ONDERRICHT HOEDANIG IN STEDEN EN DORPEN HIER TE LANDE, SCHOORSTEN	---	1808
PROVINCIALE GRONINGER ALMANAK VOOR CHRISTELIJKE FUISGEZINNEN	Diversen	1866
GEMEENZAME GESPREKKEN OVER ONDERWERPEN UIT DE SCHEIKUNDE EN VOLKSHUISHOUDKUNDE in betrekking tot de landbouw	E. C. Enklaar	1858
HEIMS VOLKSGEZANGEN VOOR GEMENGD KOOR	E. J. Boneschanscher hoofd der school te Zuurdijk	---
DE EENZAAMHEID deel 1 en 3 (met platen)	Zimmerman	1789 en 1791
DE NUTTIGE HANDWERKEN KLASSIKAAL BEHANDELD	P. Grosjean	1857
ONDER EEN WORSTELEND VOLK	S. Kalff	1899
LEVENSGEVALLEN van OLAUDAH EOUIANO OF GUSTAV VASSA	---	1790

BOEKEN VAN H. TRENNING - ONSTWEDDE

NATUURKUNDE

NATUURKUNDIGE VERHANDELINGEN VAN DE BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN delen 1, 2 en 3	M. van Marum, Secretaris der Maatschappij	1799-1803-1806
NATUURKUNDIGE VERHANDELINGEN VAN DE HOLLANDSCHE MIJ DER WETENSCHAPPEN delen 6 t/m 16	M. van Marum	1812-1814-1817-1819-1820-1822-1824-1824-1825-1825-1825-1828

RgLLIGIE

GESCHIEDENIS DER SYSTEMATISCHE GODGELEERDHEID	deel 1 en 2	A. Ypeij, Hoogleraar te Groningen	1795
DE WEG DER ZALIGHEID	1e en 2e deel	L. Egeling, Evangelie Dienaar der Herv. Gem. te Leiden	1828-1829
ZONDAGSBOEK		---	1836 en 1838
MARTIN LUTHER, HISTORISCH TAFEREEL 1505 - 1546	1e en 2e deel	uit het Frans door A. Barginet	1839
PRENTBIJBEL BEVATTENDE AL DE KANONIJKE BOEKEN VAN HET OUDE EN NIEUWE TESTAMENT VERSIERD MET 1000 HOUTSNEEPLATEN		Dr. D. Broedel et, Hervormd Predikant te Durgerdam	1845
ALGEMEEN CHRISTELIJK ZONDAGSBOEK			1848, 1856, 1857, 1861, 1862

i E t - t 9E

DE PLATTELANDS GENEESHEER	(naar het Frans van M. H. de BALZAC)	1837
---------------------------	--------------------------------------	------

GESCHIEDENIS

VAN HET LEVEN EN DE DADEN DER TWAALF EERSTE ROOMSCHE KEIZERS		Historieschrijver Cajus Suetonius Tranquillus	
		Uit de Latijnse spraak verduitsd door Johannes Fenacolius Batavus	1619
HISTORIE VAN KAREL DE VIJFDE	delen 1 t/m 5	William Robertson D. D. Opperste ven de Edinburgsche Universiteit en van wegens zijne Groot-Brittannische Majesteit George III	1772-1772-1772-1773-1773
NAGELATEN WERKEN VAN FREDERIK DEN II KONING VAN PRUISEN		GESCHIEDENIS VAN DE ZEVENJARIGE OORLOG	1790
HET LEVEN VAN CATHARINA II KEIZERIN VAN RUSLAND		uit het Frans	1798
ALEXANDER DE VEROVERAAR		Dr. Fessler (uit het Duits door M. Stuart)	1801
LEVEN, DADEN EN UITEINDE VAN JOHANNES BUKLER BIJGENAAMD SCHINDERHANNES		Thisot	1804
GESCHIEDENIS DER STAATSOMWENTELING IN NEDERLAND IN 1813	delen 1 t/m 4	Mr. Herman Bosscha, Hoogleraar aan het Atheneum illustre en Rector der Latijnsche Scholen te Amsterdam	1814-1815-1816-1817
HISTORIE DER PROVINCIE GRONINGEN		R. A. Venhuis onderwijzer te Kloosterburen	1829
KRONIJK VOOR DE PROVINCIE GRONINGEN, FRIESLAND EN DRENTHE	1e deel	M. D. Teenstra	1859

REISBESCHRIJVINGEN, LANDEN EN VOLKEREN

REIZEN IN EGIPTEN, VELDTOCHT VAN BONAPARTE	deel 1, 2 en 3	Vivant Denon	uit het Frans door Herman Bosscha	1803-1804-1805
REIZEN IN HET ZUIDELIJK GEDEELTE VAN AFRIKA IN DE JAREN 1803, 1804, 1805 en 1806	2e, 3e en 4e deel	H. Lichtenstein	(vertaald door W. Goede)	1813-1814-1815
REIZEN IN HET ZUIDELIJK GEDEELTE VAN AFRIKA IN DE JAREN 1803, 1804, 1805 en 1806	derde deel	1814		
UITSTAPJE NAAR ITALIE IN DE ZOMER VAN 1832 (1e en 2e deel)		Aloys Vrijheer van Oefele (uit het Duits door G. H. Nagel)		1834
REIS NAAR ROME IN 1837	1e en 2e deel	Dr. Jan J. F. Waß		1838 en 1839

PLANT- EN DIERKUNDE

GOEDHEID EN WIJSHEID GODS IN DE NATUUR		Hendrik Sander, Prof. te Karsruhe, vertaald door J. V. M. Azin	1810	1778
HET GODDELIJKE IN DE NATUUR		Hendrik Sander, Prof. te Karsruhe, vertaald door J. V. M. Azin	1810	1779 en 1780
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	1e deel,	14e stuk Wormen en Slakken	Linnaeus	1770
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	2e deel,	7e stuk De Kruiden	id.	1777
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	2e deel,	8e stuk De Kruiden	id.	1777
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	2e deel,	11e stuk De Kruiden	id.	1774
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	2e deel,	12e stuk De Bolplanten	id.	1780
NATUURLIJKE HISTORIE DER DIEREN, PLANTEN EN MINERALEN	2e deel,	13e stuk De Grasplanten	id.	1782

DIVERSEN

DE ZEE EN NAARE BEHEERSERS		Dr. A. A. Deenik (naar het Engels van Alfred Elwes)	---
MERKWAARDIGE GEBEURTENISSEN VAN STAATKUNDE, GESCHIEDENIS, LAND- EN VOLKENKUNDE, KUNSTEN, WETENSCHAPPEN, NIJVERHEID, ENZ.		Vereeniging van Letterkundigen	1848, 1856, 1857, 1861 en 1862
NACHT EN MORGEN UIT HET INDISCHE LEVEN		W. L. Ritter	1861

BOEKEN VAN A. TRENNING - LAUDE

DE KERKELIJKE EN WERELDLIJKE HISTORIEN	2e druk	W. Goeree	1730
VERHANDELINGEN RAAKENDE DEN NATUURL. EN GEOPENBAARDEN GODSDIENST delen IV en XXIV		---	1734
DE DWAASHEID EN ONREDELIJKHEID VAN GODVERZAKING		Richard Bentley vertaling J. Lulofs	1752
ESSAIS DE THEODICEE		Leibnitz vertaald door Johannes Petsch	1763
PROEVEN VAN GODS GOEDHEID	3e deel	Johannes Petsch	1764
BRIEVEN VAN PORTUGEESSEN EN HOOGDUITSEN JOODEN AAN DE HEER DE VOLTAIRE delen I t/m IV		---	1773-1774-1778-1782
UITZICHTEN IN DE EEUWIGHEID	3e deel	Joh. Casp. Lavater	1779
VERHANDELINGEN RAAKENDE DEN NATUURLIJKEN EN GEOPENBAARDEN GODSDIENST IIIe deel		Teyler's Godgeleerd Genootschap	1783
ANTWOORD VAN G. BONNET AAN P. VAN HEMERT REDE EN HAAR GEZAG IN DE GODSDIENST		G. Bonnet en P. van Hemert	1785
HEIDELBERGSCHEN KATECHISMUS delen I, II en III		Bartholomeus Ouboter	1791
VERTOOG OVER HET VEREISCHT GEBRUIK etc.		Jodocus Heringa Eliza's zn.	1793
KERKELIJKE REDEVOERINGEN	1e en 2e tiental	Ailard Hulshoff	1795-1796
KERKELIJKE REDEVOERINGEN		id.	1796
UITZICHTEN IN DE EEUWIGHEID	1e deel	Joh. Casp. Lavater	1799
BETOOG, VOORRODELEN, WAARZEGGERIJEN enz.		Bataafse Maatschappij Nut van het Algemeen	1800
DE MESSIAS HELDENDICHT	1e, IIe, IIIe, Ve, XIIe en XVIe stuk	F. G. Klopstok	1802-1801- ? - ? -1802
HET AFSCHEID VAN JEZUS VAN ZIJNE LEERLINGEN		---	1803
APOSTOLISCHE GETUIGENIS		J. H. Doedes	1804
HET STILSTAAN DER ZONNE TEN TIJDE VAN JOZUA		Johannes van Eijk	1805
VERHANDELING OVER HET LIJDEN, STERVEN EN OPSTANDING VAN JEZUS		Casparus Rensing	1806
BESCHOUWINGEN GEBEURTENISSEN 18e EEUW		Johann Georg Rosemüllers vertaling: F. Koumans Brouwer	1807
ONDERZOEK, LEERING EN VOORSCHRIFTEN JEZUS EN DE APOSTELN		J. A. G. Meijer	1811
KANSELWELSPREKENDHEID		Ewold - Clariisse	1814
VERHANDELING OVER DE VERLOSSING DER ISRAELIETEN		J. ter Pelkwijk	1816
BEKNOPTTE GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK IN DE 16e EEUW		A. Ypey	1817
REDEVOERINGEN		Hofraad von Eckhartshausen	1818
DE VOLMAAKTHEEDEN VAN DE SCHEPPER. Redevoeringen.	2e deel	J. A. Uilkens	1819
GODS WIJSHEID EN LIEFDE		---	1822
GESCHIEDKUNDIGE BESCHOUWINGEN OVER MONNIKENORDEN EN KLOOSTERS I		J. C. A. Sander	1822
LEERREDENEN	2e en 3e deel, 2e en 3e druk	J. H. van de Palm	1824
LEERREDENEN OVER GODS DEUGDEN	2e deel, 4e druk	Ewaldus Kist	1824
DE WEG DOOR DIT LEVEN	2e druk	Bernardus Verwey	1825
LAATSTE LEERREDENEN	2e druk	Ewaldus Kist	1827
HISTORISCH BERICHT (Augsburgse geloofsbelijdenis)		A. Ypey	1830
DE GOEDE ZAAK DER PROTESTANTSE KERK		Dr. Daniël Schenkel	1833
UREN VAN GODSDIENST (Cholera Zwolle)		G. H. van Senden	1833
WAARHEID EN GELOOF		R. Engels	1834
ONTBOEZEMING OVER DE GODSDIENSTIGE DENKWIJZE		R. Engels	1834
LEERREDENEN		Dr. F. Ehrenberg	1836
HET CHRISTELIJK GELOOF VAN SCHLEIERMACHER		J. H. Redingius	1836
PROEVE VAN HET PLAN VAN DE STICHTER VAN HET CHRISTENDOM	2e druk	J. L. Wolterbeek	1837
STEMMEN UIT HET GRAF VAN EEN CHRISTEN	1e en 2e deel	J. Ni euwenhuis	1839-1841
DE VRIJHEER VAN SANDAU		Dr. K. G. Bretschneider	1840
DE DUIDZAME VESTIGING DER CHRISTELIJKE GODSDIENST IN DEZE LANDSTREEK		F. Koppius	1841
GELOOF EN GODSVRUCHT (verhalen)		T. van Spall	1841
DE BIJBEL EN DE MENSCH	?e deel en 2e deel	O. G. Heidring	1842
GESCHIEDENIS VAN DOOPSGEZINDEN IN GRONINGEN, OVERIJSEL EN OOST FRIESLAND	1e deel	S. Blaupoten Cate	1842
GESCHIEDENIS DER CHRISTELIJKE KERK EN GODSDIENST IN NEDERLAND	1e, 2e en 3e deel	B. Glasius	1842-1843-1844
DE DWALINGEN DER ROOMSCHE KERK		P. W. van de M.	1844
TAFERELEN UIT DE OPENBARING VAN JOHANNES	3 eerste hoofdstuk	.. W. Thoden van Veen	1846
DE GEVOELSLEER		dr. J. J. van Oosterzee	1846
DE STRIJD DES GELOOFS		Dr. J. Tholuck	1848
HET GELOOF IN JEZUS CHRISTUS		L. G. Pareau	1848
VOORLEZINGEN OVER KATHOLICISME EN PROTESTANTISME	1e deel	H. W. J. Thiersch	1848

TUBINGER SCHOOL EN HAARE HOLLANDSCHE TEGENSTANDERS	Joh. van Vloten	1848
HANDLEIDING VOOR DE OPENBARI NG VAN JOHANNES	Dr. F. J. Zullig	1848
DE OPERARING VAN JOHANNES tweede stuk	Dr. F. J. Zullig	1849
DE OPERARING VAN JOHANNES derde stuk	id.	1850
DE GEHEIME BEDOELINGEN VAN DE TEGENWOORDIGE JEZUITEN	Vincenzo Giobert	1849
HET WEZEN DER DEUGD VOLGENS 'T EVANGELI E	W. Franken	1849
VOORLEZINGEN OVER HET KATHOLICI SME EN PROTESTANTI SME	H. W. J. Thiersch	1849
DE HERVORMDE GEMEENTE VAN ASSEN (Kloosterkerk)	A. H. Pareau	1849
TAFEREEL EN UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE STICHTING DER CHRISTELI JKE KERK	A. G. Bruinses	1849
WI JSGERIGE BESCHOUWINGEN VAN HET CHRISTENDOM	Dr. J. F. Bruch	1851
HET BEGINSSEL VAN HET PROTESTANTI SME	Ds. D. Schenkel	1852
DE ZIEL IN HARE SMART, BEHOEFTE EN STREVEN	Franciscus William Newman	1852
DE GODSDI ENSTLEER VAN GRIEKEN EN ROMEINEN	Dr. M. W. Heffter	1853
HET VRAAGSTUK DER INSPI RATI E	S. A. J. de Ruever Groneman	1854
DE STRIJD ONZER DAGEN OP KERKELI JK GEBIED	G. Steenhoff	1855
LEERREDE (Herdenking Kerkhervorming) 3e druk	A. Trentrop	1855
DE STEM EENS CHRISTENEN UIT DE VREEMDE	vertaling J. J. Swiers	1856
DE KATHOLIEKE EN PROTESTANTSCH E NATI EN 1e deel	Napoleon Roussel	1856
HET LEVEN EN WERKEN VAN DR. WILLEM CAREY	vertaling: J. Douwes Jr.	1856
MENS GIJ LEEFT VOOR DE EEUWIGHEID	William Henzig	1856
LICHTSTRALEN OP HET GEBIED DER CHRISTELI JKE GELOOFSLEER	A. W. van Campen	1856
HET PROTESTANTI SME VOOR DE HERVORMI NG (Evangelische Bibliotheek)	J. H. Sonstral	1857
GESCHIEDENIS VAN DE CHRISTELI JKE GODGELEERDHEID (Nieuwe Testament) 2e druk	J. H. Scholten	1857
DE BIJBEL, DE KORAN EN DE VEDA'S	D. C. Steyn Parve	1859
DE PREDIKANT VAN VLIETHUIZEN	E. J. Diest Lorgion	1859
DE BIJBEL EN ZIJNE EIGENLI JKE WAARDE 2e en 3e deel	Alexander d M.	1859
HISTORISCH E THEOLOGI E	Dr. E. J. Diest Lorgion	1860
DE HOOGSTE BELANGEN DER MENSCHHEID	vertaling J. J. Swiers	1860
JEZUS OPSTANDING (PREEK)	N. van der Tuuk, predikant	1863
DE HERDER BESCHOUWD ALS THEOLOOG (Proefschrift)	J. E. Dibbits	1863
VRAGEN EN ANTWOORDEN. Brieven over den Bijbel	C. Busken Huet	1863
OVER TESTAMENTVORMEN	A. H. Koning	1864
HET LEVEN VAN JEZUS 1e en 3e t/m 7e deel	Dr. L. S. P. Meyboom	1864
P. J. ROESSINGH	Jacobus Alting	1864
DE OUDSTE GESCHIEDENIS VAN HET CHRISTENDOM	W. Lang	1865
RESULTATEN VAN ONDERZOEK EN ERVARI NG	W. Muurling	1865
STICHTING CHRISTENDOMS JEZUS VAN NAZARETH	J. W. Straatman	1865
EEN KONINKLI JK PRI ESTERDOM 2e druk	B. C. J. Mosselmans	1866
OUD OF NIEUW ANTWOORD AAN DR. J. I. DOEDES	Mr. C. W. Opzoomer	1866
DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT	brief van Stuffken	1868
HET PINKSTERFEEST	H. P. Mitze Jzn.	1868
RAADSELACHTIGE VERHALEN UIT HET OUDE EN NIEUWE VERBOND	L. S. P. Meyboom	1870
DE PREDIKANT VAN VRIJBURG	Dr. E. J. Diest Lorgion	1872
ANTHROPOLOGISCH E GRONDBEGINSELEN VAN JEZUS NAAR DE SYNOPTISCH E EVANGELI EN	---	1873
GESCHIEDENIS DER UITBREIDING CHRISTLI JK KONINKRI JK OP AARDE	Karl Gutzlaff	---
EVANGELISCH E BI BL. GESCHIEDENIS DER CHRISTELI JKE KERK IN NEDERLAND 1e en 2e aflevering	Dr. E. J. Diest Lorgion	---
CHRISTELI JKE KERK DER EERSTE EEUWEN	E. C. Beuer	---
LEERREDENEN	W. C. van der Zwaag	---
HET AANKLOPPEN DES HEILANDS	A. W. Wester Jzn.	---
WEEKBLAD VOOR DEN ZOOGENMMDEN GEMEENEN MAN (Weekbladen)	H. Wester	---
MOZES WETGEVING, LYCURGUS	---	---
<u>WIJSBEGEERTE EN FILOSOFI E</u>		
GROOTHEID VAN ZIEL IN STAMVASTIGHEID EN TEGENSPOED	---	1751
TRACTATUS PHILOSOPHICUS	Bernardi Martinié	1762
VERHANDELING, OEFENING EN BESCHAVING VAN HET VERSTAND 4e druk	Isaac Watts DD vertaling Petrus Nieuwland	1769
CHARACTERKUNDE	W. A. Ockerse	1787

CHARACTERKUNDE	derde stukje		W. A. Ockerse	1797
WIE SOLL MAN PHILOSOPHIE AUF AKADEMIEN STUDIEREN			Anton J. Dorsch	1788
LEITFADEN LOGIC UND METAPHYSICA			Dr. Friedrich Koppen	1800
BEELDENGALERIJ DER HEIMWEEKRAM(EN)	1e, 2e en 3e deel		Ulyssus van Salis	1802-1802-1803
BEUZELGEEST IN DE ZEDEKUNDE			Frans V. Reinhard	1804
OORDEELKUNDIGE BESCHOUWING OVER ZEDEKUNDE			Christian Garve	1807
WIJSGERIG ONDERZOEK NAAR DE OORSPRONG VAN DEN MENSCH			J. E. Doornik	1808
DAS VERHAELTNIS DES STUDIUMS DER NATURLEHRE (Proefschrift)			Gustav F. Wiecherer	1813
WIJSGERIG NATUURKUNDIGE VERHANDELINGEN			Jacob E. Doornik, Med.	1816
WIJSGERIGE VERHANDELING	2e deel 1e stuk		Hollandsche Maatschappij van Wetenschap	1822
ENCYCLOPAEDIA PHILOSOPHA (Latijn)			Francisco J. Dumbeck	1822
LECTIONES PRAEFATIONE ET ANNOTATIONE (G. L. Mahne)			Dan. Willenbach	1824
ZUR ENTWICKLUNGSGESCHICHTE DES MENSCHEN (Proefschrift)			Joseph Ennemoser	1824
ENCYCLOPEDIA DER PHILOSOPHIE			Dr. Karl H. Scheidler	1825
ZUR ORIENTIERUNG DER STANDPUNKT DES PHILOSOPHISCHEN FORSCHEN IN UNSERER ZEIT			G. Mehring	1830
PHILOSOPHIE DE KANT	premiere Partie 2e editione		Charles Villers	1830
OBERWESEN UND ENTSTEHUNG DES ERKENNENS			---	1835
KRITIKEN AUF DEM GEBIETE DER PHILOSOPHIE			Ludwig Feuerbach	1835
GRONDBEGINSELEN VAN ZEDEKUNDE EN ALGEMENE WERELDKENNIS 2e deel			Kolonel de Weiss	1835
DE LAATSTE DAGEN VAN EEN WIJSGEER			Sir Humpfrey Davy	1836
WEDERLEGGING Eerste Proeve			Ph. W. van Heusden	1837
WIJSGERIGE HANDELINGEN			J. A. Bakker	1837
WEZEN DER WIJSBEGEERTE	Brieven		F. C. de Greuve	1839
OBER DEN GEGENWAERTIGEN STANDPUNKT DER PHILOSOPHIE			Dr. J. H. Fichte	1843
PHILOSOPHISCHE BESCHOUWINGEN DER NATUUR			Jac. Moleschott	1843
NOODZAKELIJKHED BEOEFENING WIJSBEGEERTE			---	1844
DE STOFFELIJKHEID DER ZIEL			Dr. H. M. Dup4,c	1845
GRUNDZOG DER METAFYSIK			Ign. Joh. Hannsch	1845
MEINE REFORM DER HEGELSCHEN PHILOSOPHIE			Karl Rosenkranz	1852
ZIELKUNDE VOOR OPVOEDERS EN ONDERWIJZERS		Calini ch	vertaling: van Hinloopen Labberton	1855
DE OORZAKEN VAN HET HEDENDAAGSCHE MATERIALISME			J. H. Scholten	1860
DE ONTWIKKELING VAN DE ZEDELIIKHEID IN DE GESCHIEDENIS			Dr. S. Hoekstra Bzn.	1862
ANTWOORD OP DE VRAAG OVER DE ONSTOFFELIJKHEID DER MENSCHELIJKE ZIEL 2 del en			Jan Rochussen	---
MENSKUNDE				
DE GODDELIJKE ORDE HEERSCHENDE IN DE VERANDERINGEN VAN HET MENSCHELIJKE GESLACHT	1e deel 1e en 2e stuk		J. P. Suszmi lch	1772
DE GODDELIJKE ORDE HEERSCHENDE IN DE VERANDERINGEN VAN HET MENSCHELIJKE GESLACHT	2e deel 1e stuk		id.	
MENGELWERKEN	2e en 4e deel	Fredrik Vrijheer von der Trenck	vertaling: P. J. Kasteleyn	1779-1790
DE GESCHIEDENIS DER MENSCHHEID	1e deel		Isaac Iselin	1788
REDEVOERINGEN (Uitgegeven door de zoon A. G. Camper)			Petrus Camper	1792
DE AANGEBOREN VERSCHIEDENHEID VAN HET MENSCHELIJK GESLACHT			J. F. Blumenbach	1801
DE NATUUR EN DE MENSCHEN	Merkwaardige volkeren 1e, 2e en 3e deel		J. A. C. Lih r	1809-1810- ?
DE MENSCH BESCHOUWD IN ZIJNEN AANLEG			J. J. Le Roy	1827
MENSKUNDE	3e druk		Gottlob en Schulze	1829
DE MENSCH EN DE MISDAAD	Lijfstraffelijke rechtspraak 1e deel		Steenbergen van Goor	1840
DE MENSCH IN DE WERELD (Huwelijksleven)			T. van Spall	1845
DE VLI EGER NALATENSCHAP VAN JEAN PAUL			Jean Paul	1846
DE NATUURKUNDE VAN DES MENSCHEN GEEST	1e deel	Dr.	Crichton	1850
DE MENSCH EN HET LEVEN			Paul raz Tobler	1850
REISBESCHRIJVINGEN - LANDEN EN VOLKEREN				
REIZEN IN HONGARIJEN (Weenen)	1e en 2e deel		Robert Townson	1800-1850
BRIEVEN OVER DUITSCHLAND EN HOLLAND Zomer 1809	1e en 2e deel		---	1809-1810
DE WONDERBRIJL	1e en 2e deel		---	1811
VRUCHTEN DER EENZAAMHEID	1e deel 1e stuk		H. Potter	1817
VRUCHTEN DER EENZAAMHEID	2e deel 1e en 2e stuk		id.	1817
WAARNEMINGEN OP REIZEN	1e t/m 3e deel		Dr. A. H. Niemeijer	1821-1822-1824

WAARNEMINGEN OP REIZEN	5e deel	Dr. A.H. Niemeijerid.	1827
WAARNEMINGEN OP REIZEN	In en buiten Duitschland 4e deel	id.	1835
DE EGYPTISCHE TOOVERSTAF	1e en 2e deel	---	1822
DENEMARKE IN TAFEREELEN	1e en 2e (laatste) deel	A. Andersen Feldberg	1826
DE MENSCH ZOOALS HIJ VOORKOMT OP DE AARDBOL		Martinus Stuart	1836
HET HARZGEBERGTE EN DE RIJNSTROOM (Verhalen) 1e deel		Mr. A.L. Wichers / Dr. W. Cleuns jur.	1839
BRIEVEN AAN EENE VRIENDIN		K. Sybrandi	1850
<u>GESCHIEDENIS</u>			
GESCHIEDENIS DER MENSCHHEID	2e deel	Isaac Iselin	1758
HET LEVEN VAN FREDERIK HENDRIK, PRINS VAN ORANJE	1e en 2e deel	---	1737
DE HISTORIE VAN KAREL DEN XII, KONING VAN ZWEDEN	1e en 2e deel	J. Haverkamp	1763-1765
DE GESCHIEDENIS VAN DE AFVAL DER NEDERLANDEN VAN DE SPAANSE REGERING	1e boek	Fredrik Schiller	1791
LEVENSBIJZONDERHEDEN VAN VERMAARDE MANNEN		Karel Stein	1811
ATHEENSE BRIEVEN Ie, IIe en IVe deel, resp. Perikles, Alcibiades en Aristophanes		---	1822-1822-1824
ATHEENSE BRIEVEN IIIe deel,	1e en 2e stuk	---	1823-1824
DE MENSCH	deel I t/m VI	Martinus Stuart	1836
VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS VOOR KINDEREN		H. Hemkes Kzn	1837
DE VOORNAAMSTE GEBEURTENISSEN (Algemene Geschiedenis)		F. Knuivers	1845
ALGEMEENE GESCHIEDENIS DER WERELD	4e deel 2e druk	Mr. A.W. Engelen	1850
HOE MOET MEN DE HISTORIE BESTUDEREN		Dr. H. Riedel	1856
DE KATHOLIEKE EN PROTESTANTSCHEN NATIEN	2e deel	Napoleon Roussel	1856
ONZE TIJD Gebeurtenissen 11e deel 2e serie deel I		Vereeniging van Letterkundigen	1853
ONZE TIJD Gebeurtenissen 22e deel 3e serie deel II			1858
ONZE TIJD Gebeurtenissen 24e deel 3e serie deel IV			1859
ONZE TIJD Karakterschetsen	25e deel		1860
ONZE TIJD Gebeurtenissen onzer dagen	26e deel 3e serie		1860
DE GESCHIEDENIS DER SCHEPPING	5e druk	A. Winkler Prins	1858
VOLTAIRE EN ZIJN TIJD Studie 18e eeuw	1e en 2e deel	L.F. Bungener (naar het Frans)	1858
DE GESCHIEDENIS VAN FRANKRIJK EN ZIJNE REVOLUTIEN		W. Chambers	1874
DEMETRIUS JOANNES E.A.			
DEMETRIUS JOANNES KEYSER VAN MOSKOVIE E.A.			
WERELDGESCHIEDENIS	3e druk	~~---~~ Henty's geillustreerde werken	
HET LEVEN VAN WILLEM I	2e en 3e deel	---	---
ALGEMEENE GESCHICHTE DER MENSCHHEID		---	---
<u>ARCHEOLOGIE</u>			
OUDE#IDKUNDIGE BRIEVEN (Drenthe)		Mr. Joannes van Lier	1760
<u>AARDRIJKSKUNDE</u>			
TOONEL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN en Onderh. landschappen deel I		Francois Halma	1725
TOONEEL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN Hist. Gen. Geogr. Woordenboek deel II			1725
AANWIJZING VOOR ONDERRICHT IN AARDRIJKSKUNDE EN GESCHIEDKUNDE		---	1824
AARDRIJKSKUNDIGE BESCHRIJVING VAN NEDERLAND (Noord Holland)	1e deel	J.F. Martinet	1830
AARDRIJKSKUNDIGE BESCHRIJVING VAN NEDERLAND (Friesland en Drenthe)	2e deel	id.	1830
AARDRIJKSKUNDIGE BESCHRIJVING VAN NEDERLAND (Utrecht en Zuid Holland)	3e deel	id.	1831
AARDRIJKSKUNDIGE BESCHRIJVING VAN NEDERLAND (Noord Brabant, Limburg en Vlaanderen)	4e deel	id.	1831
HANDLEIDING AARDRIJKSKUNDE	Afdeling I en II Leerboek Lagere Scholen	---	1832
HET VADERLAND 8 HET VEREENIGDE NEDERLAND Friesland-Groningen en Drenthe		J.F. Martinet	1830
HET VADERLAND EN HET VEREENIGD NEDERLAND	5e deel 3e druk	J.F. Martinet	1832
AARDRIJKSKUNDIGE EN GESCHIEDKUNDIGE BESCHRIJVING DER NEDERLANDEN (Utrecht)	3e deel	J.F. Martinet	1831
AARDRIJKSKUNDIGE EN GESCHIEDKUNDIGE BESCHRIJVING DER NEDERLANDEN	6e deel	id.	1833
HANDLEIDING OVER KENNIS DER AARDBOL		Mij Nut van het Algemeen	1840
ALGEMEENE GRONDBEGINSELEN VOOR AARDRIJKSKUNDE	4e druk	Schroeder Steinmetz	1851
DE LANDGEMEENTEN IN FRIESLAND (proefschrift)		A.A.F. van Panhuys	1869
KEUR VAN GEDENKWAARDIGHEDEN Nederlands Oost en West Indische bezittingen (gedeelte)		A.D. van Buren Schele	---

LETTERKUNDE

PROEFSTEEN VAN DEN TROURINGH	J. Cats	ca. 1600
MENGELWERKEN IN DICHTMAAT EN PROSA 1e deel 1e stuk	Fredrik Vrijheer van der Trenck	1739
HEIMIK DE GROOTE HELDENVAERZEN	de Voltaire	1753
GELLERT'S FABELN	Gellert	1753
MENGELWERKEN	Fredrik Vrijheer von der Trenck	1789
ZIJ ZULLEN ELKAAR WEDERZIEN	J. J. Engel	1791
FABELEN	F. W. Gleci ns	1792
DE OUDERDOM IN ZES ZANGEN	Mr. Rhijnvis Fei th	1802
BRIEVEN AAN SOPHIE	Mr. Rhijnvis Fei th	1806
ALGEMEENE OPHELDERENDE VERKLARING OVER OUD LETTERSCHRIJF	---	1818
VADERLANDSCHE LETTEROEFENINGEN Nummers 2, 3 en 10	---	1819-1825-1826
VADERLANDSCHE LETTEROEFENINGEN Nummers I-II-VI-IX-IX-X-XI-XII-XIII-XIV-XV-XVI 1822-1826-1826-1826-1825-1825-1826-1825-1822-1825-1825-1825	---	1819-1825-1826
GEDICHTEN 1e deel 3e druk	J. F. Helmers	1822
NAGELATEN GEDICHTEN	J. F. Helmers	1823
GEDENKSCHRIFTEN 4e EEUW GETIJDDE BOEKDRUKKUNST	Vincent Loosjes	1824
REDEVOERINGEN DICHTSTUKKEN	Jacobus Kantelaar	1826
MAGAZIJN VAN WETENSCHAP, KUNSTEN EN LETTEREN 10e deel	N. G. van Kampen	1830
GESPREKKEN DER DOODEN	---	1839
BLOEMEN UIT DE LENTE DES LEVENS	M. Masson	1844
DROMEN IN DE TOEKOMST	N. H. Donkersloot / G. Lagerwey	1846
VERHANDELING OVER LETTERKUNDE (gedeelte)	Mr. B. H. Lulofs	1847
DRENTHINA PROZA EN POEZIE 2e deel	C. van Schaick	1852
AANL. BEOEFENING NIEUWERE LETTERKUNDE	A. M. Kolléwijn	1853
PANTHEON Tijdschrift nuttige kennis delen I en II	---	---
LUIHEID	---	---

Leesbibliotheek van der Scheer - Winschoten

VERHANDELING OVER LEVENSKRACHT	J. E. Doornik Med. Doctor	1802
AART GRAVEEL EN DE JICHT	O. C. Eickma	1808
PROEVE VAN DIERLIJK MAGNETISMUS ALS GENEESMIDDEL	vertaling: F. van de Breggen-arts	1812
NATUURVERSCHIJNSELEN DIERLIJK MAGNETISMUS	J. A. Wilkens	1815
HET MENSCHELIJK ORGANISMUS	J. E. Doornik	1831
NATUURKUNDIGE VERHANDELINGEN 20e deel	Mij van Wetenschappen	1832
GENEESKRACHT VAN HET ZWAVELBAD BENTHEIM	Dr. H. Aschendorf	1842
ZIEKTEKUNDIGE ONTLEEDKUNDE 1e en 2e deel 1840-1842	M. Vrolik Med. Doctor	
HET ARTSENIK	Dr. A. Dreflios en A. G. Hirsch	1843
HET MAGNETISMUS IN VERBAND MET NATUUR EN GODSDIENST deel ... en	Dr. Joseph Ennemoser	1845
WAT IS WAAR, WAT IS ONWAAR VAN HET DIERLIJK MAGNETISME	vertaling: J. N. Raseer	1847
ANTROPOLOGISCH ONDERZOEK (Pathologie)	C. Pruijs van der Hoeven	1851
STANDPUNT FYSIOLOGIE IN VERBAND MET GENEESKUNDE	A. Heinsius	1866
<u>KUNST</u>		
HET LEVEN DER SCHILDERS eerste deel	Karel van Mander	1764
HOLLANDSCHE MEESTERS VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN 5e deel 2e stuk	---	1823
HOLLANDSCHE MEESTERS VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN 7e deel 1e stuk	---	1824
WERKEN HOLLANDSCHE MEESTERS VAN FRAAIEN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN 8e deel 1e stuk	---	1829
WERKEN HOLLANDSCHE MEESTERS VAN FRAAIEN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN 8e deel	---	1830
BETEKENIS DER KUNST VOOR HET ZEDELIIK LEVEN	Dr. A. Pierson	1862
DE KUNST VAN NABOOTSIJNG DOOR GEBAAARDEN 1e en 2e deel	J. J. Engel	---
<u>PLANT- EN DIERKUNDE</u>		
GODLERENDE NATUURKUNDE (dierkunde enz.)	W. Detam	1728
KEURIGE AANMERKINGEN ONTLEEDKUNDE 2e deel	P. le Clerc	1732
NATUURLIJKE HISTORIE DIEREN, PLANTEN, MINERALEN eerste deel 17e stuk	volgens Linnæus	1772

NATUURLIJKE HISTORIE DIEREN, PLANTEN, MINERALEN eerste deel 18e stuk	volgens Linnaeus	1781
NATUURLIJKE HISTORIE DIEREN, PLANTEN, MINERALEN derde deel 2e stuk	idem	1781
NATUURLIJKE HISTORIE DIEREN, PLANTEN, MINERALEN tweede deel 14e stuk	idem	1783
DE VOLMAAKTHEDEN VAN DEN SCHEPPER Redevoeringen	J. A. Uilkens	1808
DE VOLMAAKTHEDEN VAN DEN SCHEPPER 3e deel 1e stuk 2e druk	J. A. Uilkens	1825
DE VOLMAAKTHEDEN VAN DEN SCHEPPER Redevoeringen 4e deel Gesch. plantenrijk		1822
BIOLOGIE ODER PHILOSOPHIE DER LEBENDEN NATUR	Gottfr. R. Treviranus	1821
BLIKKEN IN HET LEVEN DER NATUUR delen ... en ...	---	1856-1857
DE ZEE EN HAAR WONDEREN	Dr. G. Hartwig en A. Winkler Prins	1859
HET DIERENRIJK	H. Wagner	---
 <u>LANDBOUW</u>		
GRONDBEGINSELEN LANDBOUWKUNDIGE SCHEIKUNDE EN GEOLOGIE	James Johnston	1844
LANDBOUWSCHEIKUNDE VOOR NEDERLAND	Ov. Ver. Prov. Welvaart	1846
HANDBOEK VOOR BIJENHOMERS	J. Dirks	1861
 <u>GEOLOGIE</u>		
REDEVOERINGEN OVER GEOLOGIE, DELFSTOFKUNDE vervolg op redevoeringen van J. C. Uilkens	H. C. van Hall	1840
VOORLEZINGEN OVER HET ONTSTAAN EN VORMING DER AARDE	J. Ngerath en Bischof	1843
OVERZICHT VAN DE ALGEMENE AARDKUNDE	vertaling: Kaspers en Beima	1854
GRONDBEGINSELEN DER MEETKUNDE	J. H. van Spinden	1816
GRONDBEGINSELEN DER MEETKUNST 8e druk	M. I. S. Bevel	1820
 <u>BEGINSELEN DER ALGEBRA</u>		
 <u>---</u> <u>PHYSICA</u>		
OPTICA Gezigtkunde deel 1 en II (in één band) en deel III	Robert Smith	1753
COMPENDIUM PHYSICAE EXPERIMENTALIS Latijn	P. van Mussenbroek	1762
VERZAMELING VAN VERHANDELINGEN OVER NATUURKUNDIG ONDERWIJS 1e en 2e deel	Joh. Ingenhousz	1785
NATUURWETENSCHAP EN WONDEREN	E. J. Diest Lorgion	1860
LOGEMAN NATUURKUNDE 2e en 3e deel (3e druk)	Logeman	1866
 <u>ASTRONOMIE</u>		
GODGELEERDE STERRENKUNDE 5e uitgave	William Derham	1728
LEERBOER STERRENKUNDE 1e, 2e en 3e stukje	---	1840
GROEPERING DER VASTE STERREN (onvolledig)		
 <u>ECONOMIE</u>		
BEGINSELEN DER VOLKSHUISHOUDING	J. B. Say	1847
 <u>STAATSRICHTING</u>		
STAATKUNDE IN EUROPA Spanje etc. deel I	M. E. Tozen	1779
STAATKUNDE IN EUROPA Groot Britt. deel II	id.	1780
STAATKUNDE IN EUROPA Russische rijk en Ver. Nederl. deel III		1781
BEGINSELEN VAN HET NEDERLANDSCH STAATSBESTUUR	---	1845
POLITISCHE BIJDRAGEN	Mr. C. W. Opzoomer	1848
DE CONSERVATIEVE PARTIJ	---	1868
EEN ZESDAAGS INTERNATIONAAL DEBAT	S. M. N. Calish	1872
 <u>OPVOEDKUNDE EN ONDERWIJS</u>		
DE KUNST OM DOOVEN EN STOMMEN TE ONDERWIJZEN	Mr. H. A. Spandaw	1815
HANDLEIDING TOT DE VORPLEER VOOR MOEDERS EN ONDERWIJZERS	gevolgd door Pestalozzi	1817
OPMERKINGEN, GEDACHTEN	Hofraad v. Eckartshausen	1820
DE OPVOEDER DER JEUGD 1e en 2e deel	J. Andriessen e. a.	1830-1831
GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT VAN HET LAGER ONDERWIJS IN NEDERLAND	Mij Nut van het Algemeen	1849
HUIS VAN VERBETERING EN OPVOEDKUNDE	A. Meeter Pzn.	1860

SOCIOLOGIE

OVER DE VERKEERING MET MENSCHEN 1e, 2e en 3e deel Vrijheer van Knigge 1744-1745-1745
 DE CHRIS TELI JKE MENSCHENLI EFDE P. Hofstede de Groot, Hoogleeraar te Groningen 1838

RECHTEN

BEGINSELEN DES RECHTS (Keizer Justianus) 2e druk Joannes Voet en Arnoldus Vinnius 1737
 LOGICA OF ONDERWIJS VAN HET RECHTGEBRUIK Isaac Watts (Nieuwland) 1758
 GRONDEN DER NATUURLI JKE RECHTSGELEERDHEID 1e en 2e deel F.W. Pestel vertaling: van Breda 1783-1785
 DE RECHTEN VAN DE MENSCH 2e en 3e deel (Franse omwenteling Thomas Paine 1793
 BEHANDELING VAN DE GEEST VAN HET ROMEINSCHE RECHT G. Heefel and 1827
 NI EUWE BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET STRAFRECHT J. B. Christemeijer 1838
 HET WETBOEK VAN KOOPHANDEL Mr. van Hasselt 1843
 DE VERDEELING VAN ERFRENI SSEN --- 1844
 HET STAATSRECHT VAN NEDERLAND Mr. Boissevain 1851
 HET REGT VAN SUCCESSIE Overgang bij overlijden --- 1852
 DE SUBROGATIE VOLGENS NEDERLANDS REGT Mr. C. van Bell 1852
 DE BURGEMEESTER Wetboek van strafvordering --- 1855
 DE WET TOT REGULING VAN HET LAGER ONDERWIJS --- 1857
 GIDS VOOR RIJKSVELDWACHERS H. Verwoert 1858
 HANDBOEK VOOR SUCCESSIE EN VAN OVERGANG W. van Gelder 1859
 DE LEER DER SOLIDAI RE HOOFDELI JKE VERBINTENISSEN Romeins en Grieks recht Proefschrift D. van Weel 1863
 DE DRUKPERS ALS MIDDEL TOT MI SDRI JF Lamoraal Ulbo de Sitter 1869
 BEDINGINGEN, HYPOTHEEK proefschrift L. W. van Kleffens

R

NOVELLEN MET DE HOUSE HOLD WORDS Charles Dickens 1852
 WILLEM BAARLAND VOOR JONGELINGEN door een Nederlander 1832
 DE ZEVEN HOOFDZONDEN De hertogin Hoogmoed 1 Eugene Sue 1848
 LOSPLANTEN Nathaniel Hawthorne 1854
 GEDENKSCHRIFTEN VAN JOSEPH GARIBALDI I en II Alexander Dwaas 1860-1861
 STANLEY (gedeeltelijk) Dr. H. Blink 1891

GELI MER Roman 534 r. 0: eerste editie Felix Dahn (van Dregt) DE ZEDEL IJKE INVLOED DER STOOMMACHINE verhalen ■

DIVERSEN

DE LEVENS VAN GEDENKWAARDIGE MANNEN EN VROUWEN 1e en 3e deel Samuel Baur 1808
 DE GRONDBEGINSELEN DER HERI NNENRI NGSKUNST volgens Arentin 1810
 SCHATKAMER OF KUNST DER STUURLI EDEN --- 1812
 HANDBUCH DER ERFINDUNGEN 11e deel R und S G. C. B. Busch 1821
 BEROEMDE HONDEN A. F. J. Treville 1832
 VERHADELINGEN EN LOSSE GESCHRIFTEN P. van Limburg Brouwer 1836
 REDEVOERINGEN EN VERHADELINGEN J. van der Hoeven 1846

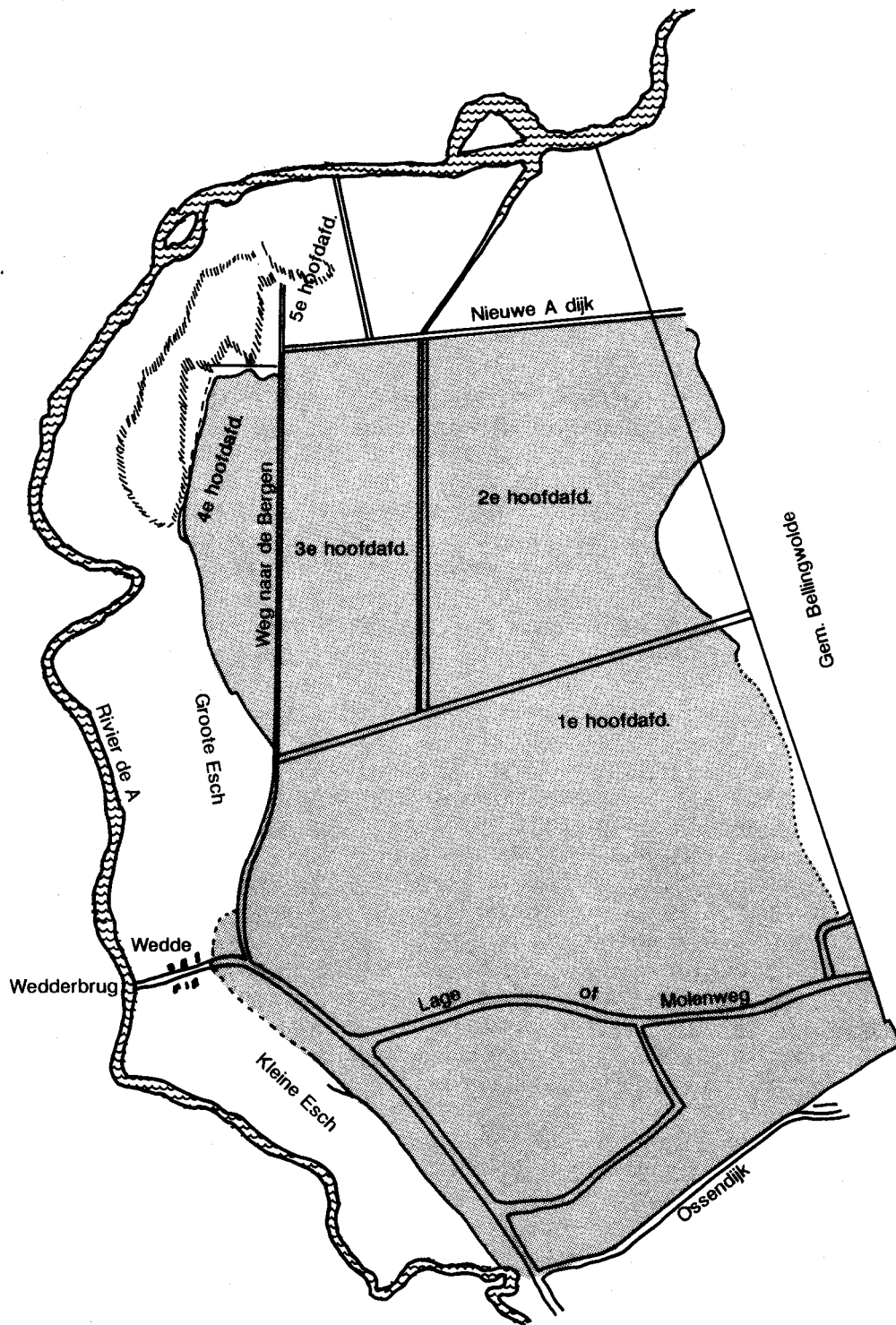
DE SCHEIDING DER MARKEGRONDEN VAN WEDDE IN 1849

door J. BOLTENDAL

De scheidingsakte van de Marke Wedde bevindt zich in het archief van het Waterschap Reiderzijlvest te Wedde en omvat 101 beschreven bladzijden en dat is wat te veel om geheel in ons tijdschrift te publiceren. De financiële afwikkeling zal ik dan ook achterwege laten en alleen een opsomming geven van de deelgenoten (de waarsgerechtigden), voor hoeveel waren men was gerechtigd en de eventuele gemachtigden die bij de ondertekening aanwezig waren.

De markegenoten waren:

- A. De Kerkvoogdij, vertegenwoordigd door de tijdelijke kerkvoogden; zijnde Albert Jans Nieks en Jan Geerts Snelter, landbouwers te Hoorn en Jan Koens Kiel, schoenmaker te Wedde, bij welke zich als tijdelijk gebruiker voegde de heer Willem de Vries, predikant bij de Hervormde Gemeente te Wedde, aldaar wonende, zijnde de kerkvoogdij gerechtigd voor 4 waren
- B. Aike Harms Maarsing, landgebruiker, wonende te Wedde, als mondeling gemachtigde van zijne echtgenoot Debora Jans Muller, gerechtigd voor 4 waren
- C. Jannes Engels Moorlag, mede handelende voor zijne echtgenoot Geertje Aikes Warring, voor 2 waren
- D. Geert Willems Hoving, gerechtigd voor 4 waren
- E. Hilvert Jacobs Tammes, landgebruiker te Vlagtwedde, handelende voor zich zelve en tevens als mondeling gemachtigde van Lammert Tammes Tammes, landgebruiker en van Zwaantje Tammes Tammes, vrouw van- en gemachtigd door Hendrik Jans Hiskes, land- en veengebruikers te Stadskanaal, gemeente Onstwedde en van Grietje Tammes Tammes, vrouw van- en gemachtigd door Lammert Jans Polling, landbouwers te Jipsinghuizen, gemeente Vlagtwedde, terwijl Lammert Tammes Tammes voornoemd te Vlagtwedde woonachtig is, - te zamen gerechtigd voor 2 waren
- F. Albert Geerts Huizing en Jan Geerts Huizing, handelende voor zich zelve en tevens als mondeling gemachtigden van Engeltje Alberts Mulder, Landgebruikster, wonende te Vriescheloo, van Roelf Geerts Huizing, Engel Geerts Huizing en Jacob Geerts Huizing, de drie laatsten landbouwers te Vriescheloo, te zamen gerechtigd voor 5 waren
terwijl Albert Geerts Huizing voornoemd, afzonderlijk bezit 1 waar
en Jan Geerts Huizing, voornoemd afzonderlijk gerechtigd is voor $\frac{1}{2}$ waar
- G. Aaltje Hindrik Hekmans, weduwe van wijlen Hans Hindriks Hanssen, voor zichzelf- als moeder en wettige voogdesse harer met genoemden haren man in huwelijk verwekte minderjarige dochter Jantje Hanssens Hanssens, en als mondeling gemachtigde van hare dochter Aike Hanssens Hanssens, met welke te zamen zij gerechtigd is voor eene waar, zijnde bijgestaan door den toezienden voogd van gezegde minderjarige Jan Geerts Reins, nagenoemd. 1 waar
- H. Steffen Adolfs Dijkmeijer, van beroep kleermaker, gerechtigd voor $\frac{1}{4}$ waar
- I. Berend Harms Dijkmeijer, kleermaker te Wedde, voor zich zelve en als mondeling gemachtigde van zijnen broeder Adolf Harms Dijkmeijer, van beroep stelmakers-knecht te Finsterwold, met wien hij te zamen voor een vierde waar is gerechtigd. $\frac{1}{4}$ waar
- K. Reint Elzes Hazelhoff, handelende voor zich zelve en namens zijne echtgenoot Aaltje Harms Neimeijer, gerechtigd voor 4% waar
- L. Elsien Edes Teilen, gerechtigd voor 1 waar
- M. Wubbe Edes Teijen, gerechtigd voor 1 waar
- N. Berend Geerts Poppens, gerechtigd voor 1 waar
mede handelende voor zijne moeder Wobbegien Harms Kiel, die mede gerechtigd is voor 1 waar
- P. Jans Koens Kiel, voornoemd gerechtigd voor 1 waar
- Q. Jan Roelfs Scholts, landgebruiker te Ellersinghuizen, onder Vlagtwedde gerechtigd voor 1 waar

Kaart behorende bij de verdeling van de marke Wedde

- R. Elze Jans de Boer en Adde Jans de Boer, te zamen gerechtigd voor $2\frac{5}{14}$ waar
S. Jan Elzes Hazelhoff, van beroep bakker, gerechtigd voor 1 waar
T. Willem Wijbeling, zonder beroep, wonende te Wessinghuizen gerechtigd voor en
een halve waar, waarvoor als mondeling gemagtigde handelende Jan Visker de
Ruiters, landgebruiker te Wedde. $\frac{1}{2}$ waar
U. Jan Visker de Ruiters, voornoemd, voor zich zelve en namens zijne echtgenote
Albertje Willems Wijbeling, gerechtigd voor $2\frac{1}{7}$ waar
V. Jan Geerts Reints, landbouwer wonende te Wessinghuizen, voor zich zelve en
namens zijne echtgenote Gepke Willems Wijbeling, gerechtigd voor Vz waar
W. en eindelijk, Harm Jans Kamer, boerenknecht op den Hamdijk, gemeente Nieuwe
Schans, gerechtigd voor $\frac{1}{2}$ waar

Totaal 39 waren

De scheidingsakte werd op dinsdag 6 november 1849 door de deelgenoten getekend in tegenwoordigheid van Justus Datho Lewe Quintus, kantonrechter te Winschoten en Johannes Sixtus Gerhardus Koning, notaris te Wedde.

NB. De akte bevat nog meer interessante zaken, zoals:

1. Wanneer was men gerechtigd;
2. Aanleg van diverse wegen;
3. Begrenzing.

Hierop zal t.z.t. worden teruggekomen.

....

OPEN MONUMENTENDAG

Ter gelegenheid van Open Monumentendag op 14 september j.l. was er in Westerwolde o.m. gelegenheid om kennis te maken met de werkzaamheden aan de restauratie van boerderijen in Smeerling. Momenteel is daar het Erve HALMINGH in bewerking.

Door deskundige voorlichting tijdens rondleiding, een diavoorstelling en in gesprekken kon men zich een denkbeeld vormen van wat zo'n restauratie betekent: herstel van verzakte en uit het lood geraakte muren, zoeken naar verantwoorde vervanging van bestanddelen, zoals van plavuizen. Onder de dakpannen komen "dokken" (speciaal gebonden bosjes stro) die uit Duitsland gehaald moesten worden. In het interieur van het woongedeelte staan nog vakwerkwanden, raamwerk van eikehout, opgevuld met vlechtwerk van twijgen of eiken stokken, dichtgemaakt met leem.

In een de kamers is een houten bedsteewand waarop geschilderd is: B F H - J H P - 1877. De toenmalige bewoners waren Boele Freerks Halmingh en zijn echtgenote Janna Prins¹.

Op grond van bouwtechnische overwegingen wordt vermoed dat het woongedeelte uit de Middeleeuwen zou kunnen stammen. De schuur, met in het midden de "golf-" of tasruimte, met aan weerszijden een "deel" en veestalling, is veel jonger.

De bestemming van het gebouw na de restauratie is nog onzeker, misschien wordt het een bedrijfsgebouw van "Natuurmonumenten", die de eigenaar is.

Aan de folder, uitgegeven door de Stichting Smeerling-Metbroek ontlene we:

" In het wettelijk beschermde dorpsgezicht (Smeerling dus), waartoe ook het Metbroekbos behoort, staan acht boerderijen. Vijf ervan zijn officiële rijksmonumenten. Hiervan zijn in de laatste jaren twee met overheidssubsidie gerestaureerd. Het derde (het Halmingh dus) is in restauratie, terwijl ook voor de restauratie van de niet op de rijksmonumentenlijst staande boerderijen subsidie is gegeven. De rijksmonumenten zijn de boerderijen Smeerling 13, 15, 16, 18 en 20. Hiervan zijn vier in particulier bezit. No. 15 is eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten."

Door de Stichting Smeerling-Metbroek zijn inmiddels de boerderijen 13 en 16 gerestaureerd en verkocht aan particulieren.

1) WESTERWOLDE, Jrg. 7 no. 3. blz. 60. generatie IVb.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften en boeken kunnen, na telefonische afspraak, worden ingezien bij onze secretaresse mevr. Hiskes-Knigge te Wildervank. In geen geval worden tijdschriften of boeken uitgeleend.

ONS WAARDEEL 91/4.

TIJDSCHRIFT VAN DE DRENTSE HISTORISCHE VERENIGING, VERENIGING
VOOR HISTORIE EN GENEALOGIE.

Dit "jubileumnummer" bij het tienjarig bestaan van de Drentse Historische Vereniging is geheel gewijd aan "Een terugblik op de geschiedenis en de activiteiten van de vereniging".

ONS WAARDEEL 91/5.

- E. Pelinck TYBINGEGOOD. Een keppels leen te Norg.
Tybinge goed, ook wel Pellenrockgoed, te Norg was leengoed van het Gelderse Huis Keppel. Sinds 1439 zijn leden van de familie Hiddingh bekend als leenmannen.
- A. Smegen OLDE HUSINGE TE BENNEVELD III.
- G. Groenhuis DE PAPANMAAT te Pesse. *Een oude veldnaam met een verhaal.*
- R. Ootjers J.H. BERGMANS-BEINS EN HET MIRAKEL TE DIEVER.
Sluit aan bij het artikel van G. Groenhuis "Caesarius van Heisterbach en het wonder van Diever" in aflevering 90/6.
- J. van der Linden GENEALOGIE VAN DE FAMILIE MUSKEE I. Een Drentse schippersfamilie.

GENS NOSTRA Jtrg. XLVI nr. 10, oktober 1991

MAANDBLAD DER NEDERLANDSE GENEALOGISCHE VERENIGING.

- P.J.C. Elema en DOMENIE.
C.E. Kuipers Een schippersgeslacht uit de Groninger Veenkoloniën.
De oudste generatie van de familie Domenie (ook gespeld als Dominé - Domenij - Dominie - Doomny) is met zekerheid Harmen Gerrits (van Sappemeer) die op 28-03-1706 te Hoogezand huwt met Pietjen Claessen (van 't Hoge zandt).

EMSLAENDISCHE UND BENTHEIMER FAMILIENFORSCHUNG. Heft 17 (Sept.1991)

- F.J. Goldmann STAMMFOLGE WOESTHAUS ZU WALDHÖFE, GEMEINDE SÖGEL (HÜMMLING).
De kluft Waldhöfe bestond in de 16e eeuw uit 4 erfplaatsen, t.w. Horstmann, Lehmhaus, Woesthaus en Woltmann. De genealogie Woestmann begint met de eigenerfde Johann Woesthaus die op 20-12-1667 in Waldhöfe overlijdt.
- W. Wijnaends van Resand EINIGES ÜBER DIE ERSTEN GENERATIONEN DES GESCHLECHTES ENGELBERTS, SPÄTER VAN BEVERVOORDEN.
Overgenomen artikel uit "De Nederlandsche Leeuw" jrg. 1913.
- C. van Heel DAS ENTSTEHEN VON OVERIJSSSEL.
Samenvatting van een lezing voor de afdeling Twente van de N.G.V.
- Jhr. G.A.H. van Coeverden BESITZ UND BELEHNTE GÜTER DES GESCHLECHTES VAN COEVERDEN IN DEUTSCHLAND
- W. Tenfelde ERFOLGREICHE SPURENSUCHE AUF ALTEN BAUERNHÖFEN.
Eine Fülle interessanter Daten aus Drievorden und Engden (Kirchspiel Emsbüren).

Mr. A.S. Miedema   PALTHE.
De schrijver was in de gelegenheid om een oud register uit het kerkelijk archief van Denekamp in te zien. Dit register was jarenlang spoorloos en bevindt zich bij een historicus in Enschede. Uit dit register, waarin geboorten, huwelijken en overlijdens zijn opgetekend, heeft de schrijver alle gegevens betreffende de familie Palthe weergegeven (1675 -1739).

BEIHEFT 12
Th.A. Kroon   TEILAHNENLISTE THERESIA KROON
(Ahnens aus dem Emsland).
Kwartierstaat van Th. A. Kroon, geb. Groningen 22-09-1936 (Eemsländer gedeelte).

QUELLEN UND FORSCHUNGEN ZUR OSTFRIESISCHEN FAMILIEN- UND WAPPEN-
KUNDE Jrg. 1991 Heft 2

Erhart Schulte   DAS MUSTERUNGSREGISTER DES AMTES AURICH AUS DEM
JAHRE 1675. *Appellijst van de schutterij of landweer.*
Harm Harms   ZIVILSTANDSREGISTER DER ORTSCHAFT RIEPE 1813-1814.
Register van de burgerlijke stand, ingevoerd in de Franse tijd, daarna echter niet voortgezet. Vermeldt de familie Vissering.

QUELLEN UND FORSCHUNGEN Jrg. 1991 Heft 3

Gretje Schreiber   ÄLTESTE ZEUGNISSE DER REFORMIERTEN GEMEINDE IN
LÜTETSBUURG-NORDEN.
Aantekeningen over huwelijken en begrafenissen, beginnend in 1649, als aanvulling op de doop- en trouwboeken die in 1688 aanvangen.
Gretje Schreiber   KAPITALSCHATZUNGSREGISTER 1672. *Betreft Lütetsburg en omgeving.*
Wolfgang F.Nägeler   ORTSFREMDE GEBURTEN IN ARLE 1738-1852.
O.a. 13-02-1805: Antje, Tochter der Leisabeth Janssen aus Groningen, hat den Mann verlassen.
Johannes Kramer   IST EDZARD DER GROSZE AUCH IHR VORFAHR? EINE
GLOSSE. *Over een familie in Amerika die alleen op grond van de naam "von Edzard" zijn afstamming baseert.*
S.L. Knottnerus   WELCHE HERKUNFT HAT DER OSTFRIESISCHE STAMMVATER
JOHANN VOLRAD KETTLER?
Stamvader van de familie Kettler kwam uit Haselünne.

OSTFRIESISCHE AHNENLISTEN, Band IX, Juli 1991, Lieferung 8.
Edo Müller   Ahnenliste Müller.

*****

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Deze rubriek is bestemd voor die leden van onze vereniging, die met hun onderzoek op genealogisch gebied zijn vastgelopen. Alleen wanneer gebleken is dat de gezochte gegevens niet via de beheerder van ons archief kunnen worden verkregen, kunnen die vragen in deze rubriek worden opgenomen.

Ook vragen op historisch gebied of anderszins betrekking hebbende op Westervolde kunnen in deze rubriek worden geplaatst.

Beantwoording gaarne via deze rubriek en dus niet rechtstreeks aan de vragsteller.

De nummering geschiedt in volgorde van binnenkomst, voorafgegaan door het desbetreffende jaar.

VRAGEN:

1991.14 Gevraagd worden gegevens over Johannes Conrades Masker, geb. 31-10-1878 te Wildervank. Zijn ouders zijn Eiso Johannes Masker, in 2e echt gehuwd met Anna Alida Stagge.

Johannes zou gehuwd geweest zijn met Hinderkien Berendina Scholte. Hij is vrij zeker smid geweest. Nadere gegevens ontbreken.

H. van der Mark, lidno. 19.

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

WESTERWOLDE, 12e Jrg. no.3 : GENEALOGIE SIKS

blz. 80 wijzigen/aanvullen onder XId: Jan Hendrik Siks ovl. Hoorn 21-05-1990, huwt 2e Amsterdam 28-08-1959 met Ariaantje Kruk, geb. Amsterdam 29-01-1920, d.v. Hendrikus Kruk x Ariaantje Dooijer, huwt 3e met Hillegonda van der Hage.

RESTEN VAN MIDDELEEUWSE POORT OPGEGRAVEN

BIJ KLOOSTER IN TER APEL¹

Ter Apel - In de tuin van de familie Weishaupt aan de Poortweg in Ter Apel, nabij het Klooster, zijn de overblijfselen van een middeleeuwse poort gevonden. De familie, die nog maar pas op deze plaats woont, stuitte tijdens werkzaamheden in de tuin op steenresten. Amateur-archeologen zijn bezig met opgravingen en hebben geconstateerd dat het gaat om fundamenten van de oude toegangspoort van het Ter Apeler Klooster.

De vondst wordt gezien als "bijzonder interessant". De middeleeuwse poort is enkele honderden jaren geleden afgebroken. Tot 1960 stond vlak bij deze plaats nog het hotel De Poort. Nadat het hotel werd afgebroken zijn geen belangwekkende vondsten meer gedaan. In Ter Apel bestaan al jaren vage plannen om het poortgebouw te herbouwen. De ontdekking is voor de Stichting Ter Apel en de Stichting Museum Klooster Ter Apel een extra stimulans om daarmee door te gaan. Tot nu toe zijn er kozijnconstructies opgegraven, die waarschijnlijk dateren uit 1700. Aan de hand van oude kaarten wordt verder onderzoek gedaan. Daar houden onder anderen de Ter Apelers T. Kuper en ing. H.J. Bolder zich mee bezig. Zij hopen nog oudere resten van het poortgebouw te vinden.

1) Uit: NIEUWSBLAD VAN HET NOORDEN (editie Oost-Groningen) van 10-09-1991.